THUNBERG

RESA.

3.

C. Fasslingard

O. Chenon

Duplett

1/12 85 Lk

RESA
UTI
EUROPA, AFRICA, ASIA,

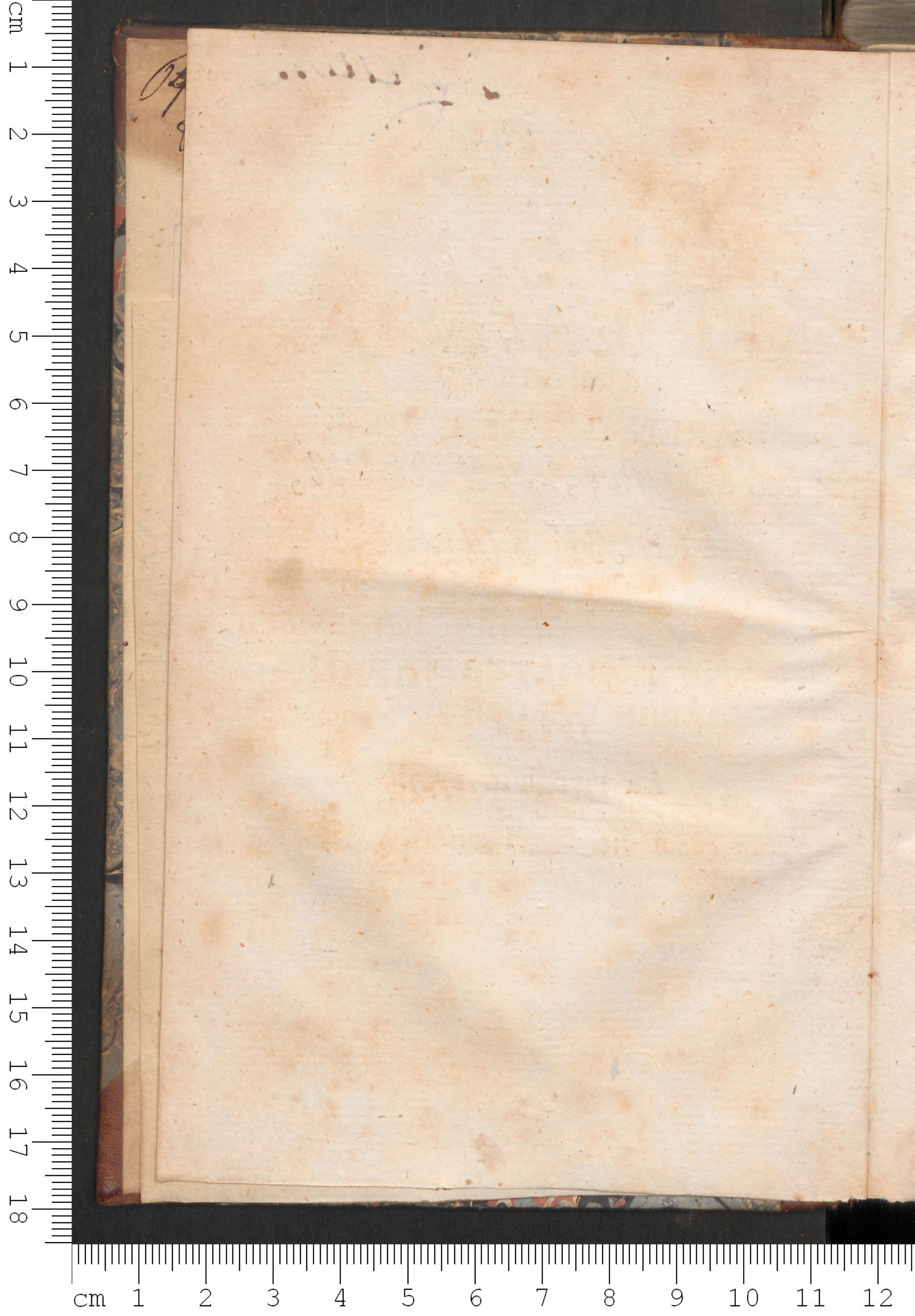

FÖRRÄTTAD

IFRÅN

ÅR 1770 TIL 1779.

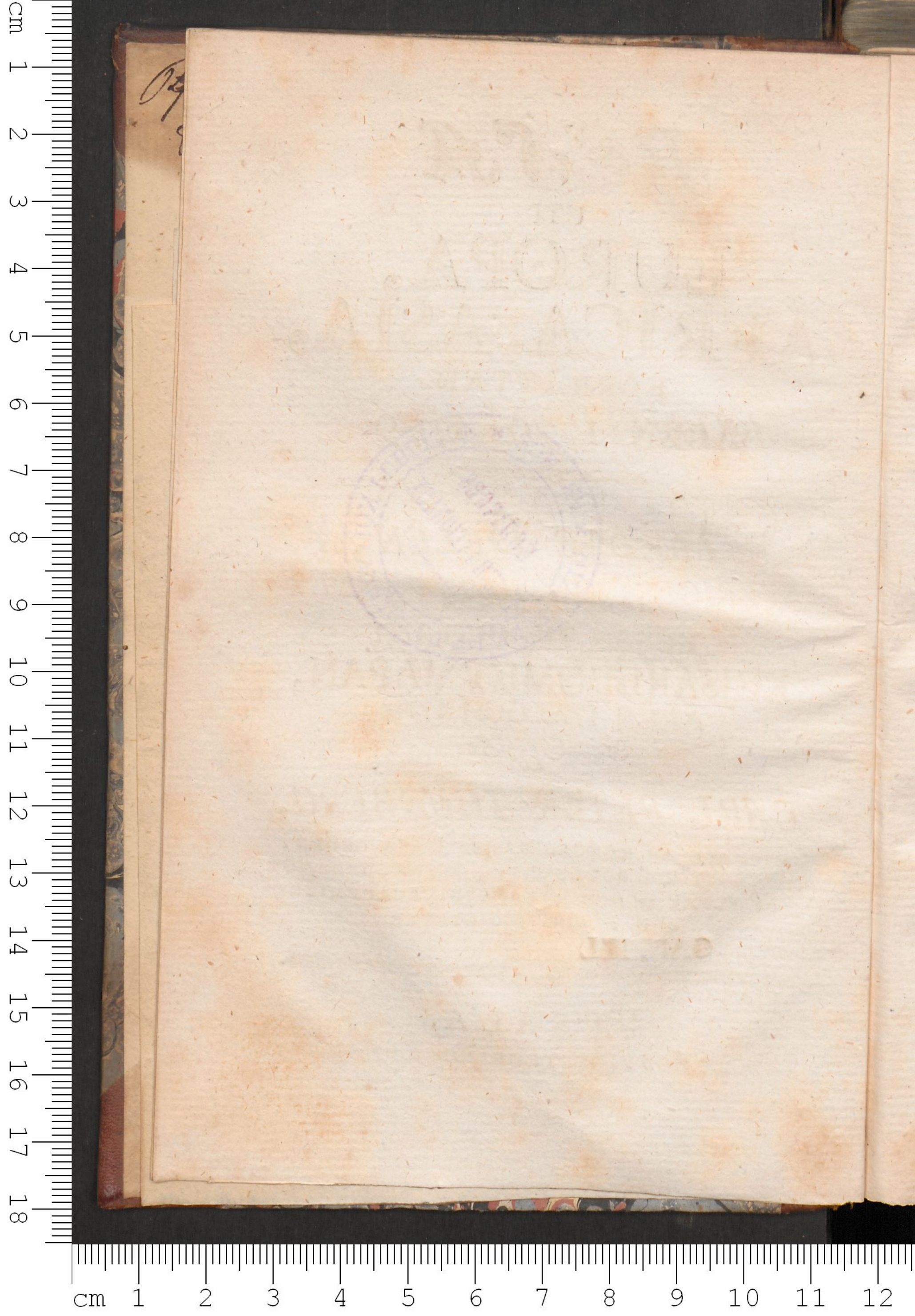

RESA
UTI
EUROPA, AFRICA, ASIA,
FÖRRÄTTAD
ÅREN 1770–1779.

TREDJE DELEN,
INNEHÅLLANDE
RESAN TIL OCH UTI KEJSAREDÖMET JAPAN,
ÅREN 1775 OCH 1776.

AF
CARL PETER THUNBERG,
RIDDARE AF KONGL: MAJ:TS WASA ORDEN, MED. DOCT. OCH BOTANIC. PROFESSOR, LEDAMOT AF FLERE IN-OCH UTLÅNDSKE ACADEMIER OCH LÄRDE SOCIETETER.

UPSALA,
TRYCKT HOS DIRECTEUR. JOH. EDMAN, 1791.

TIL

KONGL. MAJ:T,

GUSTAF III.

SVERIGES, GÖTHES, VÄNDES

KONUNG

&c. &c. &c.

STORMÅGTIGSTE
ALLERNÅDIGSTE
KONUNG!

Nio års Resor uti främmande Länder, hafva långe skildt mig ifrån et kärt Fäderneslånd, och månge dagar varit i flere

hån

hånseenden mårkvårdige; men ingen af alle har jag anset för mig gladare, ån den, på hvilken, inför min ALLERNÅDIGSTE KONUNG, jag hemkommen ågde den nåden, at få tolka en del af de håndelser, jag under loppet af mine resor haft tilfålle se och erfara.

Jag anser ock detta för et det sållaste ögonblick af min lefnad, då jag njuter den ovårderliga lyckan, at inför EDER KONGL. MAJESTÅT i underdånighet frambåra några nya anmårkningar om et vida aflågse Folkslag, ifrån hvilket man i Europa åger hvarken Ambassadeurer eller tidningar.

Med KONGLIG NÅD tåcktes EDERS MAJESTÅT, för snart tolf

tolf år sedan, icke allenast omfatta en då återkommen vida berest undersåte; utan också nådigast nedlåta SIG *til afhörande af en kort och föga fulståndig berättelse om det i flere affigter lika lyckliga, som i många delar okända Kejsaredömet* Japan.

Vårdes derföre, ALLERNÅDIGSTE *KONUNG! med lika* NÅD *anse den utförligare underråttelse om et så besynnerligt, som undransvårdt* Folk *och* Land, *den desse blader innehålla.*

Då den uplyste delen af jordklotet anser EDER KONGL. MAJESTÅT *som den* VISASTE REGENT; *Europa beundrar som den* TAPPRASTE HJELTE; *och Fåderneslandet vördar som den* MILDASTE *KONUNG; uphöjer*

jag

jag til FÖRSYNEN *mine brinnande önskningar, at* DEN *vårdes förlånga och förljufva* EDERS MAJESTÄTS *dagar, til at befordra millioner månniskors sälhet och väl!*

Med djupaste vördnad framhärdar,

STORMÄGTIGSTE ALLERNÅDIGSTE

KONUNG,

EDER KONGL. MAJ:TS,

aller-underdånigste och tropligtigste
tjänare och undersåte
CARL PETER THUNBERG.

FÖRETAL.

Tredje delen af min Resa innehåller mine öden uti Japan och detta landets Historia. Den var årnad til et drygare arktal och at innefatta slutet af min Dagbok; men flere omständigheter hafva bidragit til, at göra verkställigheten häraf omöjelig, och nödgat mig, at lämna något til framtiden och en fjerde del. Jag vil hoppas, at den icke länge skal dröja; mine Landsmäns benägenhet at läsa denne, och de förre delars försäljning skola mycket påskynda den samma.

* * *

Kejsaredömet Japan är et i flere afseenden besynnerligt land, til bruk och inrätningar ganska olikt Europa och snart sagt alle andre länder i verlden. Det har derföre altid varit beundradt, ömsom berömdt, och ömsom tadladt. Ibland alle Folk, som bebo de trenne största delar af Jord-Globen, förtjäna Japoneserne at ställas främst, samt jämförde med Europeerne, ehuru de i många delar måste stå efter dem, kunna de dock i andra delar med mycken rätt föredragas äfven de samme. Man finner väl här, som i andre länder, både nyttige och skadelige inrätningar, både förnuftige och odugelige författningar; men man

må-

måste dock förundra sig öfver den stadga, som öfver alt finnes i caracteren: öfver den oföränderlighet, som råder i lagskipning och åmbetens utöfning: öfver nationens oafbrutna nit, at idka och befordra det nyttiga, samt öfver hundrade andre saker. At finna et så talrikt folk, som detta, så mangrant och så högt, ålska sit fådernesland, sin Öfverhet och sig sjelfve inbördes; at se hela landet lika som inspårradt, at ingen infödd kan komma ut, och ingen främling utan tilstånd dit in; at höra deras Lagar oföråndrade i flere tusende år, och Lagskipningen öfvad utan våld och utan anseende til personen; at Regeringen hvarken kan blifva despotisk eller göra nåd; at se Monarken och alle Undersåtare lika klådde i en egen nationel drägt; at inge moder ifrån andre orter införas eller nye innom landet tilskapas; at inge utländske krig på seclers tid blifvit förde och inländske oroligheter för altid förebygde; at mångfaldige Religions secter lefva fridsamt tilsammans; at hunger och brist äro nåstan okånde, åtminstone sålsynte, med mera; alt detta förekommer lika så otroligt och för mången åfven så obegripligt, som det likvål är ganska sant och förtjånar yttersta upmårksamhet.

Jag har budit til, at tekna Nationen sådan, som den år, utan at antingen förmycket beröma dess fördelar, eller förmycket lasta dess brister. Jag har dageligen anteknat, hvad som kommit til min kunskap; men åtskillige åmnen, såsom dess Hushålning, Språk, Regering, Gudstjånst och dylikt har jag sedan dragit tilsammans, för at afhandla dem på et stålle och för at undgå, at omtala dem styckevis vid flere tilfällen.

In-

FÖRETAL.

Intet land i verlden torde medgifva fårre förändringar, än Japan, och den Lärde Doctor KÆMPFER *har både väl och utförligt beskrifvit det samma uti sin Japanska Historia. Icke desto mindre har jag funnit någre, och anteknat de få förändringar, som på snart hundrade år, åtminstone i småsaker sig tildragit.*

* * *

Men som Naturalhistorien i synnerhet sysselsatte al min upmärksamhet; har jag icke allenast budit til, at flitigt samla detta Landets Mineralier, Djur *och* Örter, *utan också, at dermed tilskynda Europa och min fosterbygd någon nytta och gagn. Ach! hvad min glädje, utan högmod skulle vara stor, om jag i någon mohn kunnat vinna detta älskade föremål för min önskan!*

Uti en särskild Flora Japonica har jag beskrifvit de växter i almänhet, som jag funnit på Nipons öar, och dervid anteknat deras bruk. Uti denne min Resebeskrifning har jag endast omtalat sådane, som medföra någon synnerlig nytta uti hushålningen och Läkarekonsten.

Til föda *användas således, utom en stor hop* Fiskar *och andre* Hafsdjur, *Polygonum fagopyrum, Dioscorea japonica, Vicia faba, Pisum sativum, Phaseolus vulgaris och radiatus, Ulvæ och Fuci, Oryza sativa, Arum esculentum, Juglans nigra, Fagus castanea, Mespilus japonica med flere.*

Til matlagning *nytjas åtskillige af frön utpråssade* oljor, *äfven som de samme tjäna til lampor,*

pór, såsom af Brassica orientalis, Dryandra japonica, Melia azedarach, Sesamum och andre.

Såsom krydder *och desert brukas Lökar, Bamboroten, Amomum mioga, Conomon, Menyanthes nymphoides.*

Kläder *tilverkas af Bomul, Morus papyrifera och Silke samt tog af flere Näsfel-sorter.*

Til husgeråd *och i handtverkerier förarbetas flere nyttige trådsorter, af Lindera, Deutzia, Pinus abies, Buxbom, Cupressus och andre.*

Färgstoffer *tagas af en Betula och Gardenia florida.*

Håckar *planteras lefvande af Lycium japonicum Citrus trifoliata, Gardenia, Viburna, Thuja, Spireæ, och lefvande* Lusthus *af Dolichos polystachyos.*

Til prydnader *i Templen insättes Skimmi;* och til *en egen hushålsnytta brukas Haliotis.*

Medicamenter *tilredas af Polygonum multiflorum, Convallaria japonica, Chenopodium scoparia, Acorus calamus, Dracontium polyphyllum, Inula helenium, China-roten, Corchorus japonicus och Lacerta japonica.*

RÄTTELSE.

Pag. 217 *står* Tusende mattor m. m. bör läsas Hundrade mattors Salen, i vidden 300, i bredden 150 alnar.

Ifrån Batavia begaf jag mig, den 20 Junii 1775, om bord på Skeppet Stavenisse, et af de Tredåckare, som voro årnade til Japan. Sedan långre tid tilbaka har Holländska Ostindiska Compagniet affänt endast 2:ne Skepp til Kejsaredömet Japan, hvilke Skepp dertil utses af Regeringen i Batavia och merendels bägge, eller åtminstone det ena, äro store tredåckare, ifrån Provincen Zeeland; emedan detta farvatnet altid blifvit ansedt för et af de aldrafarligaste uti hela östra Indien.

Under denna resan, hade jag på Skeppet engagerat mig såsom förste Chirurgus, och vid lyckelig ankomst til Japan, at der et år qvarblifva, samt såsom Legations Medicus vara Holländska Ambassadeuren följagtig til Kejsarens

Hof i hufvudstaden Jedo. Detta var min påst uti Holländska Compagniets tjänst; men utom dess hade jag i Amsterdam åtagit mig, at för Hortus Medicus och några förnäme Herrar, uti detta vidt aflägsna landet, så mycket frihet och lägenhet dertil ville medgifva, samla både frön och lefvande växter, i synnerhet af buskar och trän, at med hemgående Skeppen til Europa försändas och derstädes utplanteras.

Skeppet fördes af Capitenen VON ESS, och med det samma anträdde nu såsom Chef för Handelen i Japan, och tillika såsom Ambassadeur til Kejserliga Hofvet Herr FEITH, för fjerde gången, och hade med sig til hjelp vid Handelen Supercargeuren HARINGA jämte fyra Assistenter.

Det andra Skeppet, som nu låg färdigt, at göra oss följe, kallades Bleijenburg, och var något mindre. Derpå fördes en Supercargeur och en Assistent.

Alle Officerare på Skeppet förde en eller flere Slafvar med sig om bord, til sin betjäning så väl under resan, som under deras vistande i Japan, hvilke der et år skulle öfverligga. Detta var för mer

mer än hundrade år sedan tillåtit af Japoneserne, ehuru Slafvarne ej få komma utom Factoriet eller den der intil belägna Staden Nagasaki.

Den 21, vid pass kl. 10 förmiddagen lyftades ankar, canonerne lossades och vi gingo under segel ifrån Bataviska Redden, men låto sedan åter, ej långt derifrån, vårt ankare falla, at denne och de följande dagarne fulkomligen få al ting i ordning til den förestående resan. Chefen bestod både nu och under hela resan, dels för egen, dels för Compagniets råkning, frit bord för alle Officerare, äfven så väl, som liqueurer, öhl och viner.

Den 26, om morgonen hade vi, dels med liten vind, dels med floden, hunnit in uti (*Straat Banca*) Banca Sundet, hvilket är nästan så bredt, som canalen emellan Frankrike och England. Sumatra landet sågs til vänster, hvars strånder voro jämne och låge, samt Java til höger, bägge ymnigt bevåxte med skog.

Den 27, lågo vi åter stilla för ankare, at vänta på det andra Skeppets an-

 komst,

komst, som seglade långsammare och var blifvit efter.

Den 28, lyftades åter ankaret och resan fortsattes.

Den 30, kommo vi lyckeligen utur Sundet i öpen sjö, då vi af Skeppet Bleijenburg med flere canonskott saluterades, och med några skott tilbaka tackade det. Alle Officerarne önskade ock nu hvarannan lycka til den förestående resan.

Julii d. 3, passerades Linien (*Æquator*).

Den 8, syntes klippan Pulo Sapato, hvilken visar sig först långt ifrån, som et Skepp, och sedan, på närmare håll, en tvårt afskuren Sko, så at dess namn betyder *Sko-Ön.* På Maleiska språket betyder *Pulo* en Ö i almänhet och *Sapato* en Sko. Denna Ö har blifvit så kallad, för det hon liknar en Sko-klack.

Den 10, visade sig Chinesiska landet, hvilket altid med nöje uptäckes af Japans-farare, hvilke håraf blifva fulkomligen såkre om, huru långt de hunnit på resan.

Den 12, hade vi en ansenlig storm. Det år på denna höjden, som merendels

al-

altid ſtormar vanka. Vår Capiten, en mycket förſigtig och ſlug man, gjorde derföre genaſt anſtalt, at ſeglen til ſtörre delen blefvo faſtbundne, ſamt topparne af maſterne ſtrukne, och råerne nedtagne. Denna förſigtigheten togs ſedermera altid i agt under hela reſan, ſå ſnart hårdt våder och ſtorm infunno ſig, och utgången viſade, at den var ganſka gagnelig. Deremot ſågo vi, at Skeppet Bleijenburg, ſom något litet var blifvit efter, ſåſom trögare ſeglare, ännu gick för fulla ſegel, tils maſt-topparne blåſte ned, och ſedan, under ſtormens påſtående, den ena maſten efter den andra förlorades, ſamt Skeppet af kaſtningen blef ſå ſkadadt, och intog ſå mycket vatn, at det med möda, utan at ſjunka, räddades i Macao hamn, hvarifrån det ſedan fördes til Canton at repareras, utan at kunna fortſätta reſan til Japan. Deſs ladning, ſom måſt beſtod af Puderſocker, var nåſtan hel och hållen ſkämd.

Den 17, fingo vi en förſkräckelig ſtorm, hvilken åtföljde ſvåra orcaner, och varade hela tvånne dygnen, med mycket regn, dock utan åſka.

Den 20, ſedan ſtormen lagt ſig, ſågs

en Chinesisk fiskarebåt omslagen drifva ut åt sjön, på hvilken fiskarena gåt förlorade.

Den 22, bekommo vi åter Chinesiska landet i sigte, och fyra fiskare båtar kommo om bord med fisk af flere slag. Ibland desse fans den vackra och genomskinliga Ostrea pleuronectes, med sit ena skal hvitt och det andra rödt, hvarföre hon af Holländare får namn af (*Maan-schulp*) Månans musla. Åfven funnos deribland Sepiæ, några task-Kråftor och Cancer Mantis. Altsammans bortbyttes til oss emot Risgryn och Arrack, som fiskarena med mycken begårlighet anammade.

Alt sedan vi affeglade ifrån Batavia hade Fråssor (*Febres intermittentes*) almånnast grasserat ibland Matroserne; men så snart kölden med starkare vindar tiltog, afstadnade de samma. Fråss-Febrar, såger Bontius, voro i hans tid mycket rara i Ostindien; nu förtiden åro de af alle slag nog almånne. Skilnaden i varmans grader var likvål, vid vackert våder, ej mycket betydande. Thermometern stod i Batavia vid 80 à 86 grader, och på den nordliga högd, vi nu ågde, 78 à 79 grader, efter Fahrenheits skal.

Det

Det ſtarka regnet, ſom åtföljt ſednaſte ſtormen, var icke mindre beſvårligt, ån orcanerne; ty alt, hvad vi ågde för hand, var vått, måſte nu utlåggas at torkas, och en del deraf befans vara förderfvadt.

Af de Kråftor (*Canceres*) och Sjödjur (*Sepiæ*), ſom jag för mig utvaldt, at torkas och bevaras, hade jag, emot aftonen, ſå ſnart det mörknat, den aldravackraſte ſyn; emedan de förre flåcktals och de ſednare nåſtan hele och hålne uplyſte min lilla Skepshytta med et blåagtigt phosphoriſkt ljus. Skenet var beſynnerligt derutinnan, at det, på Kråftorne i ſynnerhet, ſatt flåcktals och ej betåckte någon del hel och hållen, utan en flåck kunde vara lyſande på ena ſidan af ſtjerten, och ej på den andra. Skenet blef qvarſittande hela två dagarne, och då djuret togs ut om dagen på dåck, lyſte ingen ting. Med blotta ögon kunde jag icke uptåcka, hvarken någre hafskråck eller annat, ſom kunde förorſaka det. Når jag med nagelen ref en lyſande flåck, fans ljuſet deraf hvarken minſkas eller förſvinna.

Chineſiſke fiſkare båtarne åro anſenligen ſtore och långe, men af tunna

plankor bygde, med et däck, trubbige både i framstammen och bakstammen. I bakstammen äro de dock mycket bredare, och vid styret öpne, med en mast och et enda segel. Härmed gå fyra eller fem man, dag och natt, långt ut i sjön, at fiska. Officerarne på Skeppet, som flere resor passerat här förbi, berättade mig, at desse fiskare, vid vacker väderlek, stundom ses i sådan myckenhet, at de bortskymma horizonten.

Den 23, Lotsare syntes i dag i myckenhet hoppande i vatnet.

Den 26, passerade vi ön, *met zyn Gatt* kallad, och seglade inåt sundet vid Formosa.

Den 29, sågo vi ön Formosa, som fordom varit uti Holländska Compagniets besitning. Ön är lång, stor och mycket frugtbärande. De Skepp, som fordom gingo til Japan, anlände här, och detta gjorde då resan mera både beqvämlig och säker, än nu, då de vid påkommande stormar, ej äga någon hamn at inlöpa uti. Citadellet Zeeland upgafs af der varande Gouverneuren Coijet, efter nio månaders belägring, åt den uproriske Chinesen Coxinja år 1662, sedan

dan han af Tartarerne blifvit fördrifven ur China. Historien hårom kan ses uti *Het verwaarloosde Formosa*, door C. E. S. Amsterdam 1675, 4. Ön år nu åter under Chinesiske Kejsarens vålde, men ingen handel drifves der med Europeiske folkslag.

Den 30, utstodo vi åtskillige stormbyar med regn, hvilke dock denna gången snart gingo öfver.

Aug. den 4, fingo vi åter storm, med hög sjö, med och utan regn, hvilken var både håftig och varade ånda til den 7 påföljande. Hafsvatnet var nu i sådan gåsning, och yrde få öfver Skeppet, som hade det beståndigt regnat. Detta gjorde, at både Officerare och Matroser hårvid foro ganska illa, emedan de til slut knapt ågde några klåder torra, som de kunde ymsa med. Apan var det enda segel, som nu kunde nyttjas, för at uppehålla Skeppet emot vind och vågor.

Under den tiden hafsvågen ganska mycket svallade, och Skeppet håftigt kastades, i synnerhet framåt, och åt den ena sidan, hölt jag mig oftast ute på dåcket, och i den fria luften. At åga nå-

någon skygd emot hafsvatnets brusande, var på bak-bords sidan emot taklen upsatt et stycke segelduk, som gjorde något litet lugn, hvarunder man kunde sitta mera fri för vågens regn. Detta var likvål icke en fulkomlig såker tilflygt undan olyckor af Skeppets kastning, som jag med egen skada snart fick erfara, i det jag vid en håftig stöt kastades ifrån denna, öfver det kulriga och nu af regnvatn slipriga dåcket, til den andra sidan, och det med sådan håftighet, at jag lupit fara, til at kastas öfver bord, deråst icke relingen haft den högd, som den vanligen åger på de Ost-Indiske Skeppen. Likvål var det en besynnerlig lycka, at jag hårvid icke afbröt högra benet, emedan stöten emot relingen och sjelfva hålen var så stark, at derefter upkom en blåsa af et åples storlek.

Den 10, fingo vi, för femte gången, på denna korta resan, svårt våder med regn och storm, som varade hela dygnet. Håraf kan ses, huru besvårlig och farlig resan år til Japan, och huru bullersamt och stormande hafvet år på ymse sidor om Formosa, åfven i den båsta årstiden, och som år den enda, då Skepp,

för 3 eller 4 månaders tid, kunna med säkerhet ligga i Japansk hamn.

Den, som behagar vidlyftigare och utförligare beskrifning på stormar, som i desse farvatn rasa, kan läsa derom hos Doctor KÆMPFER i dess Historia om Japan, Holländska editionen i folio, p. 35 och 36.

Farten til Japan räknas altid ibland de farligaste i hela Indien och Holländska Compagniet räknar et Skepp af fem, som hitsändas, för förloradt. At detta i det närmaste öfverensstämmer med mer än ethundrade års erfarenhet, kan nogsamt bevisas af bifogade lista, på de Skepp, som blifvit här förlorade, och af hvilke man ej vet hvaråst, huru och när somlige aldeles försvunnit.

1642. Förlorades 2:ne Skepp, de *Buys* och *Maria*, uti bugten af Guinam.
1651. De *Koe*.
1652. De *Sparwer*.
1653. Het *Lam*.
1658. De *Swarte Bul*.
1659. De *Harp*.
1660. *Hector*, hvilket likvål sprang i luften uti et slag, som hölts med Chineserne.

1664.

1664. Het *Roode Hart.*
1668. *Achilles.*
1669. Tvånne, *HoogCaspel* och *Vrydenburg.*
1670. De *Schermer.*
1671. *Kuylenburg.*
1697. *Sparen.*
1708. *Monster.*
1714. *Arion.*
1719. Trenne, neml. *Meeroog*, *Catharina* och Het *Slot* van *Capelle.*
1722. *Valkenbos.*
1724. *Apollonia.*
1731. *Knapenhoff.*
1748. Het *Huys te Persyn.*
1758. *Stadwyk.*
1768. *Vreedenhoff.*
1770. *Gansenhoff.* Samma år måste Skeppet *Burg* gå til China, utan at kunna fortsätta sin resa, emedan det tagit läck.
1772. *Burg*, efter förra olyckeliga resan, sändes nu igen til Japan, och förde Chefen; men blef af storm så illa medfarit, at det måste öfvergifvas, ehuru det, utan at sjunka, dref in til Japanska kusten. Den 30 Julii utan för Meaxima utstod det 2 dagars storm utur ONO., förlorade master, bogsprit, galjon, galeriet &c. fick läck och mycket vatn

vatn i krutkammaren och flere ſtällen. Cheſen DANIEL ARMENAULT och Capiten EVEICH ſågo d. 1 Aug. andra Skeppet Margaretha Maria, fördt af Capiten STENDEKKER. Skepsråd hölts och beſlöts, at Skeppet ſkulle öfvergifvas. Dagen derpå håmtade de ſine pengar och förnåmſta ſaker, gingo öfver på andra Skeppet, låmnande detta åt vind och våg, ſamt kommo d. 6 in uti Nagaſaki hamn. Efter några dagar uptåcktes det öfvergifna Skeppet, drifvande til land i Japanſka viken, af Japanſke Fiſkare, ſom förde det i land, och funno ej flere lefvande kråk derpå, ån en galt. Oförſigtigt var, at Skeppet ej ſlåpades i ſå vackert våder, ſom blef efter ſtormen, til land eller ſtacks i brand enligt förfatningarne.

1775. Måſte *Bleyenburg* för låck och ſkador inlöpa i China, hvaråſt det reparerades, och ſeglade ſedan tilbaka til Batavia igen.

Den 13, om morgonen bittida ſyntes ön Meaxima, med ſine höge och ſpitſige berg. Eftermiddagen ſågs Japanſka lan-

landet, och om aftonen klåckan 9, låto vi ankaret falla vid ingången til Nagasaki hamn, der de höge bergen formerade en rund inhamn, likasom en halfmåne.

På bergen håromkring voro flere utposter, af Japanska Regeringen utstålde, hvilke med Telescoper försedde, på långt håll uptåcka Skeppen och straxt för Gouverneuren i Nagasaki tilkånna gifva deras ankomst. Desse utposter uptånde nu flere eldar.

I dag ihopsamlades af Matroserne, deras Bönebőcker och Biblar, samt inlades i en kista, som tilspikades. Denna kistan lämnas sedan åt Japoneserne, at förvaras, tils afresan sker, då hvar och en får sin bok tilbaka. Åndamålet hårmed år, at inge Christne eller Catholske böcker skola komma in i landet.

På dåcket upstäldes nu et fångstålle med sit tak öfver, utan gardiner, för de på Skeppet ankommande Japanske Öfver-Officerare, at sitta på.

En Mönster-rulla på hela Besåtningen, af vid pass 110 man, och på slafvarne tilhopa 34, gjordes fårdig, med hvars och ens ålder deri anteknad, at låmnas åt Japoneserne. Hvars och ens hem-

hemort anteknas icke på denna listan, emedan alle anses för Holländare, oagtadt åtskillige voro från Sverige, Dannemark, Tyskland, Portugal och Spanien. Efter denna Mönsterrulla mönstras, strax efter ankomsten, hela Besåtningen utaf Japoneserne, och sedan hvarje morgon och afton, på de dagar, då Skeppet lössas eller lastas, och då farten är öpen emellan Skeppet och Factoriet. Härigenom göra Japoneserne sig förfäkrade derom, at ingen, utom deras vetenskap, kan hemligen undkomma eller qvarblifva på Factoriet, utan deras tilstånd.

Den 14. Vådret var i dag så starkt, at ankaret ej kunde upvindas; vi nödgades altså klåckan 11, kapa utaf ankarlinan och gingo under segel.

En båt sågs då genast komma emot ofs ifrån landet. Capitenen påklådde sig derföre en blå med silfver galonerad sidentygs Råck, ganska stor och vid, upstoppad och framtil för magen med en stor kudde försed. Denne Råck har i långliga tider blifvit brukad, at dermed inlurendråga contraband-saker, emedan Chefen och Skeps-Capitenen varit de endaste frie från visitation. Capiten gjorde

de med denna fylda Råcken, gemenligen trenne resor om dagen ifrån Skeppet til Factoriet, och var ofta med gods så tunglastad, at då han steg i land, måste 2:ne Matroser, en under hvarje arm understödja honom. En ansenlig profit tilföll hårigenom årligen Skeps-Capitenen, utaf de öfrige Officerare, hvars gods han jåmte sit egit ut-och införde för contant betalning, som kunde stiga til flere tusende Riksdaler.

Uti nyssnåmnde båt ankommo ifrån Factoriet, på den der varande Chefens vågnar en Supercargeur och trenne Assistenter, at lyckönska oss til vår ankomst, och göra sig underråttade om Skepp, Ladning, nyheter ifrån Batavia m. m.

Emedlertid voro på Skeppet uphissade mångfaldige sorter af flaggor och vimplar, at göra vårt inträde til hamnen lysande.

Så snart vi nalkades til de 2:ne Kejserlige vakterne, som ligga på ymse sidor af hamnen, och af hvilke den ena kallas Kejsarens, den andra Kejsarinnans vakt, låssades Canonerne, at salutera dem.

Under hela denna seglation i en lång

och

och krökt inhamn, hade vi den vackraste utsigt i verlden, af de kringliggande kullar och berg, som sågos odlade ända up til sjelfva topparne; en utsigt, som är så sälsynt i andre länder.

Åndteligen hunno vi til sjelfva ankarplatsen, der vi ganska glade låto vårt ankare falla, vid middagstiden, et bössekott ifrån Staden Nagasaki och den der bredevid liggande lilla ön, Dezima, hvaråst Holländska Factoriet är beläget.

Sedan de förutnämnde ifrån Factoriet Committerade Herrar åter begifvit sig til lands och medfört Compagniets samt privatas brefver; kom efter en liten stund om bord Chefen, som detta år qvarblifvit i Japan, och honom åtföljde til Factoriet den ankomne Chefen, Capitenen, Supercargeuren och Assistenterne.

De nye tidningar vi nu fingo, voro ingalunda angenäme, emedan ifrån Hofvet voro ganska stränge ordres ankomne, til hämmande af all vidare lurendrägeri-handel. 1:o at Capiten och Chefen hädanefter skulle visiteras, lika som alle andre, utan åtskilnad, hvilket tilförene aldrig skjedt. 2:o att Capiten skulle

hådanefter klåda ſig, ſåſom andre, och bortlägga den vida öfverråcken, ſom hittils hade blifvit brukad til lurendrågeriets befordrande. 3:o at Capitenen ſkulle antingen beſtåndigt förblifva om bord, eller, om han ville gå i land, ſkulle han ej åga tilſtånd, at under hela viſtandet derſtådes mer, ån tvånne gånger gå om bord. Denna ſednare punćten blef dock mycket eftergifven och Capitenen fick efter två dagar åter gå om bord, at lågga Skeppet för 2:ne ankare. Tilſtånd hårtil ficks af Gouverneuren i Nagaſaki, dels genom bön, dels genom hotande, at om ſkada ſkedde Skeppet, ſkulle den blifva för Kejſarens råkning, och om Kejſaren dervid vore indifferent, at Compagniet det ſåkerligen ſkulle håmnas.

Deſſe ſtrånge Ordres voro ifrån Hofvet utfårdade, i anledning af de nye uptåckter, ſom ſkedt ſedan år 1772, då det öfvergifne Skeppet Burg hade kommit drifvande til Japanſka kuſterne och vid utlaſtandet befans åga månge contraband-varor, i ſynnerhet tilhörande Chefen och Capitenen. Skeppet Burg, ſom förut år nåmnt, hade 1772 under reſan hit af ſtormar fåt ſå mycket låck, at det efter hållit Skeps-Råd öfvergafs och

togs

togs för så säkert, at det innom några timar skulle sjunka, at icke eld blef satt derpå, enligt Compagniets befalning i dylike mål. Detta oagtadt dref Skeppet flere dagar in åt Satsuma landet, der det af Japoneserne uptåcktes och boxerades til Nagasaki hamn. Japoneserne, som härigenom fåt Holländska Skeppet under sin fria disposition, uptäckte nu der alla vrår och gömslor, samt en myckenhet kistor, tilhörige de förnämste Officerare, fylde med de mäst förbudne Contraband-varor, och med deras namn märkte. I synnerhet förtörnades de ganska mycket öfver en Chefen tilhörande kista, fyld med falsk *Som* eller radix *Ginseng*, som aldeles icke får införas i landet. Kistan blef derföre utan för Factoriets sjöport med dess vara förbränd.

Utom den skymf, som en Chef härigenom sker, at visiteras, förlorar Capitenen et vackert årligt capital i släplön, och alle Officerare på sine varor, en betydelig vinst.

För långre tid tilkaka var Capitenen icke allenast försed med den beskrifne vida öfverråcken, utan åfven med stora vida byxor, i hvilke åtkillige för-

budne saker infördes. Desse blefvo dock mistänkte och aflagde; men råcken, den sidsta tilflykten, måste nu, med största harm, afklådas.

Det var ock ej litet löjeligt at se en stor del af de okunnige Japoneser, med sårdeles förundran nu beskåda vår lagom tjocke Capiten, då de altid förut inbillat sig, at alle våre Capitener voro så tjocke och fete, som de altid set dem.

Så snart Skeppet var kommit för ankare och vi med våre Canoners lossande fåt salutera Nagasaki stad, kommo straxt om bord 2:ne Japanske Öfver Officerare (*Banjoser*) och några under Officerare (*under Banjoser*,) jämte Tolkar och deras betjäning.

Banjoserne gingo at intaga sit rum på det framståldte fångstållet, hvarpå var lagd en tjock japansk halm-matta och deröfver et katunståcke. Altsammans var för regn tåckt med et tålt af Segelduk och en pall satt frammanföre, at låtta upgången. Sedan de afdragit skorne, gingo de up, at sitta, efter landets sed på hålarne, med fötterne lagde under sig. Vane vid denna sitning, kunde de långe dermed uthårda; men

at

at den i långden var dem tröttsam, sågs nogsamt deraf, at de stundom ledsnade dervid och för någon stund gingo, at sitta på Europeiska sättet.

Desse Banjosers Sysla var, under hela den tiden Skeppet låg på redden, at tilse, det alt gods och folk, som gick til lands eller kom om bord, blef noga visiteradt, at undfå ordres från Gouverneuren i Staden, at undertekna alla passporter och papper, som åtföljde varor, gods, folk, med mera.

Deras tidsfördrif, under sit så långa, som tröttande sittande, var, at röka tobak, stundom tala några ord med hvarannan, at dricka thé-vatn och supa en sup Europeiskt brånvin. Til den åndan framsattes af Skeps Capitenen tvånne crystal-flaskor med åtskillige liqueurer och 2:ne slipade crystalglas. Åfvenledes framsattes sockerbakelse på en talrik, til brånvinsbröd, ehuru de ej göra stor skada på liqueuren, den de blott profva.

Hamnen år ungefårligen en mil lång och fyra bösseskott bred, krökande sig något vid åndan åt ena landet. Den löper i N. och S. har moddergrund och år ganska djup, at skeppen

 kun-

kunna ligga på et bösseſkots afſtånd in til Factoriet.

Sedan Canonerne åtſkillige gånger voro losſade, vid pasſerandet förbi Kejſerlige vakterne, vid de Committerades ankomſt om bord och bortgång, Chefens ankomſt och alle Officerarnes aftågande til lands, ſå måſte nu til Japoneſernes förvar öfverlåmnas reſten af krutet, jämte kulor, vapn och den förr omnämnda bok-kiſtan. Til den ändan lefvererades en viſs portion krut, ſex fat kulor, ſex Moſqvetter, ſex bajonetter, ſom man inbillade dem nu vara alt, hvad öfrigt var af Ammunition. Alt detta förvaras i et packhus, tils Skeppet ſkal lämna redden, då det frivilligt af Japoneſerne återlämnas.

Japoneſerne hafva i ſednare tider blifvit förnuftige nog, at lämna Styret orördt, ſamt Seglen och Canonerne om bord. Det myckna beſvär, ſom hades vid desſas afhämtning, tröttade dem äfven.

När Japoneſerne på nyſsbeſkrefne fått tro ſig hafva fulkomligen deſarmerat oſs, är mönſtringen det förſta, ſom de på Skeppet företaga, hvilken ſedan dageligen morgon och afton förny-

nyas, då lossning eller inlastning sker. De råkna altid ifrån 1 til 10, och begynna sedan på 1 igen, hvilken method också vid sakers och gods råknande iagttages. Ganska noga anteknas hvarje gång, huru månge man gåt i land, huru månge åro sjuke och huru månge åro tilstådes på Skeppet.

Alle sådane dagar, då något ut-eller inskeppas, åro Öfver-Banjoser, Under-Banjoser, Tolkar, Skrifvare och Visitatorer om bord, in til aftonen, då de allesammans gå i land och låmna Europeerne ensamme på Skeppet i frihet. Vid dylike tilfållen hissas altid flaggen på Skeppet, så vål, som på Factoriet, och då bågge Skeppen lyckeligen hit anlåndt, arbetas på hvardera af dem, hvarannan dag.

Skepsbåten och slupen tagas åfven af Japoneserne i såkert fårvar, så at folk och varor komma at fåras af och an, endast med Japanske båtar och af Japanske sjömån.

På det hvarken Hollåndarne sjelfve skola kunna komma ifrån Skeppet, eller Japoneser dit, får at drifva hemlig handel, i synnerhet nattetid, under mår-

 krets

krets betåkning, och då inge Japanske Officerare åro om bord, blifva flere store Vakt-Skepp lagde rundt omkring Skeppet på något afstånd, och utom desse åtskillige små båtar förordnade, at hvar tima på natten ro omkring Skeppet, på mycket nåra afstånd.

Ebb och flod mårkte jag hår i hamnen vara ganska ansenlige, likasom bergen omkring hamnen voro mycket brante och strånderne således bråd-djupe.

Vid vår ankomst funnos åfven uti hamnen 11 stycken Chinesiske Fartyg (*Jonqves*), lagde tått intil landet, så at de under ebben lågo endast i den gyttiga grunden. Några af desse blefvo efter hand lastade och affeglade, men sju blefvo liggande qvar öfver vintren. Hvart och et af desse Fartyg medföra vanligen en stor folkmångd, oftast 70 til 80 man. Detta gör, at nåstan årligen hårstådes öfver vintren qvarblifva vid pass 600 man, på en liten ö, liggande vid sidan af Hollåndska Factoriet och utanföre Nagasaki stad.

Den 15. Kreatur, som Kalfvar, Oxar, Svin, Getter, Får och Hjortar, hvilke årligen ifrån Batavia hit medföras, vo-

voro de förste, som afskeppades i dag. Emedan Europeerne ej hårstädes kunna få sådane kreatur til slagt, nödgas de medföra åtskillige deraf, dels til färsk provision på Factoriet, dels til provision för Skeppen vid afresan. Desse stå beständigt på Ön på stall, som om sommaren är öpet och om vintren tilslutit. De födas med gräs och löf, som dageligen trenne gånger af Japanske drängar rundt omkring Staden håmtas och hitföres. Om vintren år deras måsta foder något Risgryn och qvistar af trån, samt halm af uttröskadt Ris.

Detta boskaps foder examinerade jag dageligen 3:ne gånger och utletade derutur de sällsynte våxter, som der funnos, til torkning för Europas Herbarier och dem jag icke sjelf ägde frihet, at samla uti de omkringliggande fälten i et land, der våre dufvor, mera frie, voro mindre mistänkte, fångne och bevakade, än de om handel och vinning nitiske samt med månge lifsfaror så långt ifrån sin egen hemort hit anlånde Europeer.

Japonesen äger aldeles icke Får eller Svin, och ganska litet af Kor och Oxar. Desse sednare, som åro mycket små, nytjas också endast någon gång

vid landtbruket, och hvarken ătes kôttet deraf, eller användes mjôlken til någon nytta.

Den 16 och fôljande dagarne blefvo Officerarnes klåder, meubler och förråd af matvaror, vin, ől med mera, förde i land, hvilket altid förſt ſärſkildt måſte ſke, innan några handelsvaror få afſkeppas. Detta plågar merendels ſke de tre förſte dagarne.

Sept. Den 4. Viſiterades Skeppet af Japoneſerne, ſedan private perſoners gods, ſom ej ſkulle ſäljas, var fördt i land. Alle ſådane varor, ſom redan voro angifne af private til förſäljning, ſkickades nu i dag af, och om någon i haſtighet förgätit något, fick det ej ſedan komma i land eller förſäljas. Skeppet viſiterades öfver alt ganſka noga, undantagande aldranederſt och i Krutkamaren.

Det återſtående af denna månad användes til at utlaſta Compagniets Handels varor.

Vid ut- och inlaſtning, ſamt til båtarnes fram och återförſel, var en myckenhet arbetskarlar (*Kulis*) förordnade, öfver hvilke andre ſåſom vaktmiſtare voro ſatte at åga upſigt. Desſe hade al-

altid för sed, at sjunga, då de skulle uplyfta eller båra något, åfven som då de rodde, och det altid efter någon viss takt, med et vist låte och tjånlige upmuntrande ord. Hollåndarne togo sig fordom den friheten, at för fel afstraffa och slå desse arbetsdrångar af såmre folket; men nu mera år detta, såsom för Nationen vanhederligt, aldeles och vid strångt straff af Regeringen förbudit.

Når någon Europé far til eller ifrån Skeppet, med eller utan några saker, medföljer altid en betjånt och et passbref, hvarpå dess namn anteknas, dess byxsåcks-ur upskrifves, med mera.

Så snart Skeppet var til hålften utlastadt, börjades med inlastande af Stafkoppar uti brådlådor. Detta år, då endast et Skepp hit ankommit, inlastades uti det samma halsannan koppar-ladning eller 6700 kistor, hvardera af 120 ℔ vigt, eller en Pikel.

På de dagar, då ingen afskepning eller inlastning sker, komma inge Japanske Officerare eller andre Japoneser om bord, och Hollåndarne sjelfve komma ej eller sådane dagar til eller ifrån Skeppet. Öns port år ock då åt sjösidan til-

tilsluten. Skulle någon angelägen omständighet fordra, at någon Officerare nödvändigt måste fara om bord, såsom Capitenen eller Doctorn, hvilket ifrån Skeppet med flaggens hisſande gifves tilkänna; så måste dertil begäras tilstånd af Gouverneuren i Staden. Meddelas det, så öpnas åndock icke öns sjöport, utan man beledsagas af Tolkar och Officerare igenom en liten del af Staden til en liten brygga, hvarifrån man med båt föres til Skeppet, efter föregångne noggranne visitationer. Banjoser och Tolkar, som medfölja, gå dock icke up på Skeppet, utan vänta uti sine båtar, til dess man uträttat sit ärende på Skeppet, hvarifrån man med samme ceremonier och samma våg blir återbeledsagad til Factoriet. Uti Staden, under det man der framtågar, samlas altid en myckenhet folk, som beskåda vandringsmannen och en talrik barnaskara, som med sit skrik ger sin förundran tilkänna öfver Europeernes stora och runda ögon (*hollanda O-Me*).

En dag fingo vi på Skeppet besök utaf några Förstar och bägge Gouverneurerne öfver Nagasaki Stad. Desse kommo af nyfikenhet om bord, för at be-

bese vårt Amiral-Skepp, som var en ganska stor och tillika mycket vacker tredåckare, hvars like på månge år ej varit uti Japan. En af Tolkarne betygade för mig, at under de 30 års tid, som han tjänt på Holländska Factoriet, hade han aldrig tilförene set något Holländskt Skepp af sådan storlek eller så prydeligt, som detta.

Under denna tiden förlorade vi en af våre Matroser, som med andre sjuke blifvit förd i land til det på ön varande sjukhus. Sedan dess död blifvit kungjord för Gouverneuren i Nagasaki, blef tilstånd gifvit til dess begrafning. Liket blef utaf tilförordnade Japaner ganska noga visiteradt, sedan inlagdt uti en brådkista och fördt af Japanerne sjelfve til andra sidan af hamnen, der det nedgrafdes i jorden. Några ville påstå, at det sedan skulle af Japanerne upgräfvas och förbrännas, men derom kunde jag ej få någon fulkomlig säkerhet.

Tullar äro aldeles okände, så väl in uti landet, som vid kusterne; och tullafgift fordras aldrig, hvarken för in- eller utgående varor, hvarken af främmande eller infödde. En synnerligen lyckelig förmon, som få andre länder

åga!

ăga! Men på det icke fôrbudne varor ſkola hemligen inſmygas, hålles hår den ſtrångaſte upſigt, och folk ſamt varor viſiteras ſå noga, at Argi ögon kunna ſågas hårvid nytjas. När någon Europé går til lands, viſiteras han förſt om bord och ſedan ſå ſnart han kommit i land. Denna dubla viſitation år ganſka ſtrång, ſå at ej allenaſt fickorne trefvas och klåderne långs efter lifvet och låren med hånderne beſtrykas, utan ſtundom antaſtas ſjelfva virilia på ſåmre folk. På ſlafvarne examineras ock håret på hufvudet. Alle de Japoneſer, ſom komma om bord, viſiteras på lika ſått, ingen undantagen, mer ån Öfver-Banjoſerne. Samma viſitation undergå alle ſaker, ſom ut-eller inſkeppas, nemligen förſt om bord och ſedan på Factoriet, undantagne ſtora kiſtor, ſom på Factoriet utpackas och ſå ytterligen underſökas, at ſjelfva plankorne klappas, dem de miſtro vara iholige. Sångklåder ofta upſpråttas och fjådrarne omröras: i ſmörbyttor och confitur-krukor inſtickas jerntenar: på oſtar ſkåres et fyrkantigt hål och i det inſtickes en lång jernſpits åt alla kanter. Ja deras miſtanka gick ſå långt, at af medförde ågg ifrån Batavia, togs

et

et och annat ut, at sönderslås. Samma stränghet i agttages, når man går ifrån Factoriet til Skeppet, eller någon passerar in eller ifrån Staden Nagasaki til ön Dezima. Uret måste man uptaga ur fickan för at visa det, hvilket altid anteknas då det föres in eller ut. Stundom visiteras Hatten. Penningar och Mynt må aldeles icke af Private införas, utan tagas merendels i förvar, tils afresan sker. Brefver måga icke en gång förseglade sändas til eller från Skeppet, utan öpnas och måste stundom låsas af Tolkarne, åfven som andre Manuscripter. Alle Religions böcker, i synnerhet om deri åro Kopparstick, åro ganska farlige, at införa; men annars få Europeerne fritt införa en myckenhet böcker til sit egit bruk, och var visitation hårutinnan minst noga, emedan de blott fågo på några af dem: Latinske, Franske, Svenske och Tyske böcker och skrifter gå mera fritt, emedan Tolkarne ej förstå dem. Vapn få vål ej införas, men likvål tillåts oss ånnu införa våre vårjor.

Holländarne åro sjelfve orsaken til denna öfverdrifna visitation, hvars stränghet ökats vid flere tilfållen, tils den nu

nått

nått sin höjd. Capitenens vida byxor och råck samt hundrade andre konster hafva blifvit användе at hemligen inlurendråga gods til Factoriet, och Tolkarne, som förr aldrig visiterades, förde contraband-varorne efter hand til Staden, der de såldes för reda penningar. Ofta hafva de sökt göra detta så fint, at gods blifvit förborgadt vid sjelfva genitalia och i håret. För några år sedan fans en Papegoja gömd i byxorne på en Skeps under-Officerare, hvilken fogel under visitation begynte prata och derigenom uptåcktes. I år fans i underbyxorne på en Assistent åtskillige Riksdalrar och Ducater förborgade.

Hårtil kan läggas det högmod, som några oförståndige Officerare oförsigtigt visa emot Japoneserne, med otidige motsåjelser, öfver axel seende, utleende och föragtande, hvarigenom Japoneserne, för desse upfatta hat och föragt, som hos dem än mera ökas, då de märka, huru ovänligt och ohöfviskt de ej sällan omgås med hvarandre, och huru barbariskt de ofta handtera sine underhafvande Matroser med svordom, slagsmål och andre grymheter.

Alt detta har, år ifrån år, retat Ja-

po-

ponesen, at alt mer och mer inskrånka Holländske Köpmännernes frihet och at alt nogare och strångare visitera dem, så at de nu med alla sina finteliga konster knapt äro i stånd, at förblinda ögonen på en så vakande Nation.

Innom Dezimas sjöport, då något ut-eller inskeppas, sitta liksom om bord, altid Öfver-Banjoser, under-Banjoser, öfver och under-Tolkar, för hvars ögon alt visiteras. Och på det Europeerne ej skola på något sätt kunna göra bekantskap med Visitatorerne, så ombytas de så ofta, at intet tilfälle dertil gifves.

Härigenom hindras allenast lurendrägerier, men ej någon privat handel, utan hvar och en står fritt at införa alt, som kan säljas och är begärligt, äfven sådant, som icke kan säljas eller til salu är tillåtit, endast det ej sker hemligen. Sumatras Campher och Skilpadskal få Private personer ej handla med, emedan det är Compagniets förbehålna handel.

Orsaken, hvarföre Private personer så gerna lurendräga in sådane handelsvaror, som til salu på Auction ej äro förbudne, är den, at når gods säljes på

Auction, få de derföre inge contante penningar, utan nödgas taga andra varor i betalning. Desse varor, antingen porcelliner eller lack-verk, äro genom årlig tilförsel, på Batavia i så lågt pris, at de stundom få mindre derföre, är inköpet varit. Deremot då godset kan hemligen säljas, få de derföre redbart guldmynt, och ofta dubbelt bättre betalt.

För några år tilbaka, då lurendrägerierne ännu voro i flor, fördes väl det mästa af Tolkarne ifrån Factoriet til Staden; men någon gång kastades också gods öfver Dezimas mur och emottogs uti en Japansk båt, som dertil var beställd. Flere både Tolkar och andre Japoneser hafva, åtskillige gånger blifvit härvid ertappade och merendels til lifvet afstraffade.

Lurendrägerier hafva altid varit ansedde med svårt straff, äfven för Holländarne med ansenlige böter, hvilke nu nyligen blifvit ökte, så at om någon Europé dermed befinnes, måste han böta 200 Catjes Koppar och förvisas landet för altid. Utom dess afdrages för Compagniets räkning 10000 Catjes Koppar; och om Lurendrägeriet uptäckes sedan Skeppet lämnat redden, måste

ste både Chefen och Capiten hvardera böta 200 Catjes Koppar.

Compagniets varor undergå ingen visitation, utan föras straxt til Packhusen, som af Japoneserne förseglas. Uti desse Packhus förvaras de til dess at alt blifvit försåldt och de afhämtas.

Tolkarne äro alle infödde Japaner och tala mer eller mindre redig Holländska. Regeringen tillåter inge utlänningar, at lära sig språket, på det de ej derigenom måge blifva i stånd at upsnappa några kunskaper om landet; utan består 40 à 50 Tolkar, som på Factoriet vid Handelen och andre tilfällen skola betjäna Holländarne. Desse Tolkar delas gemenligen i trenne Classer. De äldste, som tala bäst Holländska språket, få namn af öfver-Tolkar; de som tala det mindre väl, under-Tolkar och de, som ännu behöfva vidare lära det, kallas Lärlingar. För detta lärde Holländarne Japonesiske Lärlingarne sjelfve språket, i synnerhet var det Doctorns syssla; men nu informeras desse af de äldre Tolkar. Lärlingarne hade ock förut altid frihet, at efter behag komma på Factoriet, men nu få de ej förr eller oftare komma dit, än de göra

verkelig tjånſt. Tolkarne avancera i tour och förmoner efter hvarandre, utan at de til andre fyſlor blifva emploijerade. Desſas pligt och fyſla år, at merendels en eller ſtundom två af hvar Claſs vara nårvarande, då några affairer förehafvas emellan Japoneſer och Hollåndare, antingen rörande Handelen eller andre mål. De tolka antingen mundteligen eller ſkrifteligen, då något ſkal andragas hos Gouverneuren, Officerarne eller andre, antingen i klagomål eller anſökningsmål. De måſte altid vara nårvarande under viſitationer, både på Skeppet och Factoriet, ſamt på reſan til Hofvet.

En del af de åldre Tolkar tala i almånna ſaker tåmeligen redigt och förſtåndigt Hollåndſkan; men ſom deras egit ſpråk år til phraſer och conſtructioner ſå mycket olika de Europeiſke, får man ganſka ofta af de måſte höra rått löjeliga utlåtelſer och beſynnerliga taleſått. Åtſkillige låra det aldrig rigtigt. Då Hollåndſka ſkrifves, nytja de i ſtållet för pennan ſin vanliga penſel, ſitt touche och egit papper, men ſkrifva likvål ifrån vånſter til höger, på Europeiſka ſåttet, merendels

pry-

prydeliga och vackra Italienska bokståfver.

Tolkarne äro ganska store älskare af Europeiske böcker, och förskaffa sig årligen deraf en eller flere, af de ankommande Köpmän. De äga dem icke allenast, utan nytja dem äfven flitigt och hålla noga i minnet, hvad de lära. Utom dess äro de ganska mone om, at få lära något af Europeerne, samt fråga, med oändeligen många frågor, ofta til ledsnad, efter all ting, besynnerligen hvad til Medicin, Physiken och Natural-Historien hörer.

De måste lägga sig i synnerhet på Medicinska studium och äro de endaste, som utöfva den efter Europeernes method och med Europeiske medicamenter, som de af Holländske Doctorerne kunna förvärfva sig. Härigenom få de tilfälle, at både förtjäna penningar, och vinna något mera anseende, samt antaga stundom Lärjungar til undervisning.

För detta kunde Tolkarne frit komma på Holländarnes kamrar; men nu var det, til lurendrågeriers förekommande, förbudit, undantagit vid visse

tilfällen, då de måste åtföljas af en eller tvånne Ottonas.

Med Tolkarne äro altid i följe så väl til Skeppen, som til deras Collegium på Dezima ö, åtskillige skrifvare, hvilke antekna, hvad som inskeppas eller utlastas, skrifva pass-bref och annat dylikt.

Så snart jag kommit i land, blef min första omsorg, at skaffa mig Tolkarnes bekantskap, och at så mycket möjeligt var, inställa mig hos de Officerare, som oftast infunno sig på vår lilla Handelsö. Som Medicus hade jag härtil flere önskelige tilfällen; ty utom det, at mit upförande emot Japoneserne var ganska vänligt och utan alt svek, så ägde jag också ofta tilfälle at med nyttige råd och hälsogifvande läkemedel kunna tjäna både dem sjelfve och deras hemavarande sjuke anhörige och vänner. Utom dess, såsom icke af den Handlande Societeten derstädes, misstänktes jag mindre än andre, och mine insigter, i synnerhet i Läkare-konsten, kommo dem som oftast til pass och blefvo efterhand än mera för dem nyttige, då jag ibland deras egit lands vilde växter småningom hant uptäcka flere kraf-

ti-

tige botemedel. Jag försökte igenom både Tolkar och de på ön varande Officerare, at förskaffa mig en frihet, som annars icke lämnas någon af Europeerne, nemligen, at få botanicera uti fältet omkring Nagasaki Stad och upsöka de växter der funnos, samt samla deras frö. Detta tyktes i början tämeligen för mig lyckas och jag erhölt verkeligen Gouverneurens tilstånd dertil; men innan kort blef detta åter uphäfvit. Orsaken dertil var löjelig nog och följande; Japoneserne äro i anseende til Europeerne uti högsta måtto mistånksamme och Gouverneuren ganska rädd, at bevilja dem något, hvarpå man icke äger något exempel förut. Då jag begärt tilstånd til mine botaniske utvandringar, hade i Japanske Journalerne blifvit eftersett, om någon Holländare förut någonsin ägt en sådan frihet, och då det blef befunnit, at en Fältskär för någon lång tid tilbaka, då sjukdomar mycket härjat och medicamenter börjat fela, omkring Nagasaki Stad kringvandrat, för at söka sådane; bifölls min begäran utan betänkande. Men sedermera vid nogare granskning befans, at denne Fältskär endast varit under-Fältskär och at jag således, som Öfver-Fältskär

 skär

skår icke kunde få tilgodo njuta samma förmon. En så liten omståndighet är ofta stor hos Japanska folket, som med så mycken nit söker upfylla sine skyldigheter och blindt lyder öfverhetens lagar, utan at efter egit tycke och godtycke förstå, och förklara dem eller skapa nya efter behag och omständigheter. För min del ansåg jag denna omständighet icke eller för ringa. Af alle de vedervärdigheter, som förut träffat mig, råknade jag intet slag för så hårdt, som detta, utan at åndock miströsta om någon vidare framgång, ehuru det gråmde mig, at hösten skulle emedlertid framskrida. Jag upmuntrade emedlertid Tolkarne, hvilke jag dageligen underviste uti Medicin och Chirurgien, at kring alle backar samla och föra til mig, af alle våxter, der funnos, blad, blomor och frön, och sökte til at öfvertyga både dem och Officerarne, at emellan en öfver-och under-Fältskår var föga eller ingen skilnad, at en öfver-Fältskår förut måste vara under-Fältskår och at om den förre dör, den sednare straxt intager hans ställe. Detta verkade så mycket, at jag åter bekom Gouverneurens tilstånd, men så sent, at jag ej kunde

de nytja det förr, än i början af Februarii månad.

Under denna tiden sökte jag inhämta någon kunskap om språket, ehuru sådant är strängeligen förbudit och svårigheterne dervid denne tiden voro långt större, än de någonsin varit tilförene. Jag gjorde mig til den ändan af Tolkarne underrättad, om inge Dictionairer, Orda-böcker eller andre hjelpredor funnos tryckte på deras språk och Holländskan. Efter flere fåfänge forskningar i den vågen, hant jag ändteligen upspana en gammal Dictionaire, på Latinska, Portugisiska och Japanska språken. Dictionarium Ambrosii Calep var af de Portugisiske Patres tagit til grund til dess förfärdigande. Titelbladet var aldeles borta, at jag ej kunde få reda på åratalet, då det blifvit Trykt; men utaf Företalet såg jag, at Societas Fratrum Europæorum simul & Japonicorum hade uti Japan gemensamt utarbetat det samma. Boken var in qvarto, Tryckt på Japanskt papper och innehöll, utom Titelbladet och det sidsta bladet, som ägde på sig errata, 906 sidor. Boken såg gammal ut och hade äfven i ena hörnet något lidit af brand. En af de äldre Tolkar ägde den såsom

arf ifrån sine förfäder, och har jag så mycket mer anledning til at tro, at den måtte vara ganska sälsynt, som hvarken jag eller Holländske Chefen kunde på något sätt eller emot något pris få antingen tilhandla eller tilbyta oss den samma.

Nagasaki hamn är den enda, der främmande Skepp må ankra, ehuru Holländarne och Chineserne äro de endaste, som af alle folkslag på hela jordklotet äga tilstånd, at äfven hit anlända och at härstädes idka Handel. Skulle något främmande Skepp af storm eller olyckor drifvas til någon af Japans kuster eller för sine behof til något annat ställe inlöpa, göres derom genast rapport til Hofvet i Jedo och Skeppet förvises til Nagasaki hamn. Staden är en af de fem så kallade Riks-Städer, och för sin handel med utlänningar, en af de största Handelsstäder i Riket. Den tilhörer enskildt Verldslige Kejsaren; inkomsterne inflyta i Dess Skatkammare och en Gouverneur förer befälet uti dess namn. Uti Nagasaki Stad hafva fordom residerat tillika tvänne Gouverneurer; nu mera äro väl altid förordnade tvänne, men en är endast regeran-

rande och desse bägge aflossa ymsom hvarandre årligen uti October månad. Den tjänstfrie reser altid til Jedo och tilbringar sin ledige tid derstädes hos sin Familie, som der, efter dess bortresa, altid qvarblifver såsom underpant för dess trohet. En Gouverneurs årliga Lön går til vid pass 10000 Riks:dr, utom de extra-ordinaire inkomsterne, hvaraf likväl inge store besparingar göras, i anseende til de skänker, och omkostnader han nödgas göra vid Hofvet och i anseende til den myckenhet högre och lägre betjäning, som han på egen kostnad måste underhålla. Gouverneuren äger högsta styrelsen i Staden och öfver så väl Holländska, som Chinesiska Factorierne. Staden är på alla sidor inåt landet omgifven med höge och småningom ned åt hamnen afflutande berg samt af en tämeligen ansenlig vidd och utsträkning. Uti hamnen finnas en myckenhet större och mindre Japanske Fartyg, ända til 50, 100 och derutöfver, utom fiskare-båtar ifrån omliggande orter, til et ansenligt antal. Deras båtar blifva icke rodde, utan altid med en eller tvänne åror vrickade. Åran är stor och til den ådan snedt vriden. Denna vrickningen med åror-

ne

ne tyckes icke vara så tråtsam, men drifver Fartyget ganska fort.

Dezima ö förhyres utaf Nagasaki Stad åt Holländska Compagniet och anses blott, som en gata, som tilhörer Staden. Staden upbygger derföre på den samma alla våningshus, samt underhåller och förbättrar dem, då de blifva bofällige. Hvar och en husägare låter dock på egen bekostnad insätta fönsterramar, klistra tapeter på tak och våggar, hvitmena och göra andre inrättningar för sin egen beqvåmlighet. Ön är med Staden och fasta landet fasthångande och vid lågt vatn endast skild med en graf derifrån. Vid högt vatn blir den en ö, som medelst en brygga äger gemenskap med Staden. Storleken af denna ö är obetydelig, af vid pass 300 alnars längd och 120 alnars bred. Med plank är den på alla sidor omgifven och stångd, samt försed med tvånne portar, den ena emot Staden vid bryggan och den andra emot sjösidan. Den sednare af desse portar öpnas endast de dagar, då Skeppen lossas eller lastas; den andra är altid bevakad af flere Japaner om dagarne och tilsluten om nätterne. Tillika är vid den-

den ſamma et vakthus, der de in-och utgående viſiteras. Långs efter ön å-ro bygde i form af en liten Stad Compagniets flere packhus, ſjukhus och enſkildte hus för deſs betjåning, utaf 2:ne våningars högd, hvaraf endaſt den öfra bebos och den undra nytjas til bodar och uthus. Emellan desſe huſen löpa tvånne gator, ſom midtpå korsſas af en annan. Utom Compagniets ſtore och brandfrie packhus åro huſen alleſammans af korsverk med lerbruk, belagde med tegeltak och inredde efter landſens ſed med pappers fönſter och golfmattor af halm. Några hafva i ſednare tider från Batavia medfört antingen ſmå fönſter eller några glasrutor, för at mera uplyſa rumet och åga någon utſigt. Vid ſjöporten finnas i beredſkap allehanda brand-redſkap och vid andra åndan en Luſt-och Köks-Trågård, ſamt et två våningar högt anſenligt Luſthus.

At på Holländarne hålla en jämn och noga tilſyn på ön, åro der förordnade åtſkillige Officerare, Tolkar och vaktkarlar. Vakthus åro uti trenne hörn upbygde, uti hvilke hålles vakt, den tiden Skeppen ligga på red-

den.

redden. Sedan de affeglat, nytjas blot et enda af dem. Denna vakt går både om dagen och i synnerhet om nätterne, lika som en brandvakt, flere resor ikring ön.

Tolkarne äga på ön et ansenligt hus, som kallas deras Collegium och deråst, under Handels tiden, en talrik skara, men efter Skeppens bortgång en eller två dageligen församlas och ordenteligen af andre aflossas efter et dygn, gemenligen efter middagarne, så at de före aftonen hinna hem.

Likaså är der et annat hus för de så kallade Ottonas eller Rapporteur Borgmästare, hvilke under Handels tiden församlas flere til antalet; men sedan äger endast en eller två dageligen vakt och aflossas lika som Tolkarne. Dessas Sysla är, at hafva upsigt öfver alt, hvad som händer på ön och derom gifva Gouverneuren i Staden kunskap.

Innom denna lilla krets måste Holländarne åtnöja sig, at tilbringa sin tid, som för dem, hvilke året öfver här qvarblifva, faller nog besvärligt.

Chefen för Holländska Handelen ombytes årligen, så at en ankommer ifrån

Ba-

Batavia och en återrefer hvart år dit. För detta, då Handelen var gynnande och vinsterne store, gjorde sällan en Chef resan hit mer, än tvånne gånger; nu mera får han göra 3:ne eller flere högst farlige resor hit, utan at ändå kunna förvårfva så stor rikedom, som förr. Herr Feith, som i år ankom, gjorde nu sin fjerde resa hit, såsom Chef, at eftertråda Herr Armenault. Utom Chefen qvarblifva, efter Skeppens bortgång, 12 eller 13 andre Europeer, oberäknade slafvarne och af desse göra 3:ne resan til Kejsarens Hof uti Jedo.

Holländaren och Chinesen äro de 2:ne endaste folkslag, som nu för tiden tillåtes, at handla i Japan. Holländaren hitsänder nu årligen endast tvånne Skepp, som utredas ifrån Batavia, uti Junii månad, och återkomma vid årets slut. Den förnämsta Handels-varan, som föres härifrån, är Japanska kopparen och rå Campher. Lackerade Tråarbeten, Porceliner, Sidentyger, Risgryn, Sacki och Soja utgöra en obetydelig del af Privatas Handel. Kopparen, som är guldrikare och finare, än all annan, är guten uti qvarters långa stånger

ger af en fingers tjocklek, på ena ſidan platte och på den andra kulrige, af en vacker glånſande fårg. Desſe ſtafrar inlåggas i brådlådor til 125 ℔ och hvarje Skeps-ladning beſtår af 6 eller 7 tuſende ſådane kiſtor. De varor, ſom Hollåndſka Compagniet detta år hitſånde, voro en ſtor myckenhet Puder-ſocker, och Elfenbens-tånder; Sappanträ til fårgning, Ten och Bly åfven i myckenhet; något litet Stångjern, åtſkillige ſorter fina Chitſer, Hollåndſke Kläden af åtſkillig fårg och finhet, Raſk, Sidentyger, Moderneglikor, Skilpad, China-rot och Coſtus arabicus. Det ringa, ſom af Private hitfördes, beſtod i Safran, Theriak, Lackrits, Rottingar, Glasögon, Speglar, Byxſåks-ur, Enhorn och dylikt. För Compagniets råkning hitfördes ock en viſs ſumma penningar uti ſilfver Ducatoner; men Private fingo ej införa något Mynt, ehuru derpå kunnat falla någon vinſt.

Emot den tiden, då Hollåndſke Skeppen ankomma, utſtållas af Regeringen på de högſte berg, åtſkillige utpoſter, ſom med Teleſcoper förſedde på långt håll uptåcka Skeppen och för Gouverneuren i Nagaſaki genaſt til kånnagifva deras ankomſt. Så ſnart Skeppet år i hamnen kommit för ankar,

kar, begåfvo ſig genaſt om bord Japanſke Öfver-och Under-Officerare ſamt Tolkar, til hvilke öfverlemnades en kiſta, i hvilken alle Matroſernes böcker voro inlagde, en Mönſter-rulla på hela beſåtningen, en viſs portion krut, ſex fat kulor, ſex piſtoler, ſex Mouſqveter och ſex bajonetter, ſex ſablar, ſom man inbillade dem vara all den öfriga Ammunition, ſom fans.

Portugiſerne, ſom gjorde de förſte uptäckter af öſtra Indien, hafva åfven af en håndelſe uptäckt Japanſke öarne, drifne til deſs kuſter af ſtorm, vid paſs år 1542. Deſſe blefvo vål emottagne och drefvo, nåſtan hundrade års tid, den måſt indrågtige Handel hårſtådes. Spanjorerne deltogo ſedan i denne riktande Handel, ſedan Portugal och Spanjen voro under en Regent förenade. Ängelsmånnerne handlade åfven någon tid på deſſe aflågſe öar, til deſs Holländarne enſamme blefvo genom en ſkrifteIig afhandling med Kejſaren år 1601, ägare af den Japanſke Handelen, ſom i början ånnu var för dem anſenligt lönande, men ſedan blifvit alt mer och mer inſkrånkt och af föga betydelig vinſt.

I början ägde Holländarne en myc-

ket vidſtråktare frihet, ſå vål at med ſine Skepp inlöpa uti Firandos hamn, ſom at hitſånda flere, ofta 5, ja ſtundom 7 Skepp och at handla til en oinſkrånkt ſumma, ſamt utföra en myckenhet ſilfver, guld och andre varor, hvilke ſedermera aldeles blifvit förbudne. Omſider blefvo de år 1641 anbefalde, at upråtta ſit Factorie på ön Dezima vid Nagaſaki Stad: en viſs ſumma blef utſat, öfver hvilken deras årlige Handel icke fick ſtiga: endaſt 3:ne och omſidor ifrån början af detta århundrade 2:ne Skepp blefvo tillåtne, at hvart år hitkomma, och deras frihet, ſamt antalet af Handelsvarorne blefvo tid efter annan mycket förminſkade, ſå at, då vanligen handlades förut för flere Millioner, ſedan icke mer ån et par Millioner gyllen blifvit der i Handel anvånde. 1685 ankommo ifrån Hofvet, ſedan Holländſka Flottan med en rik ladning uti hamnen inlupit, de ſtrångaſte Kejſerlige Befalningar, at Hollåndarne, enligt det tilſtånd, dem blifvit förlånt, vål ſkulle få införa til Factoriet, hvilke varor de hålſt ville och i den myckenhet de ſjelfve behagade; men at hådanefter, icke mer årligen ſkulle få ſåljas, ån til en ſumma af 300,000 Tha-

Thails eller Riksdaler; utan resten förvaras til det påföljande året. Utom detta för deras Handel nog hårda slag, upsan en för Holländarne mindre gynsam Gouverneur äfven twänne andra utvägar, at ännu mera förminska den vinning, som de kunde äga på sine varor och deraf tillägga en del af Stadsens Åmbetsmän samt sjelfve Invånarne i Staden en ganska stor och ansenlig fördel. Den ena var, at innan Holländske varorne förståldes, utsattes vissa procent, som derföre skulle betalas utaf de Köpmän, som sig de samma tilhandlade. Och som denna afgift måste håmtas af sjelfva varan, blef det en naturlig följd, at för den samma mindre betaltes, än som annars skett, och at Utlänningarne måste vidkännas en betydande förlust. Den andra var, at Myntet för Holländarne förhöjdes uti värde, på det sättet, at en Kobang, som i landet almänt gäller endast 60 Mas, blef dem beräknad til 68; så at 8 Mas af hvarje Kobang, som de förlorade, blef en ny och betydande inkomst för Nagasaki Stad och dess Invånare, jämte några dess Åmbetsmän. När Holländska Compagniet altså ägde rättighet, at försälja utaf sine varor til 300,000 Thails, und-

fingo de i sjelfva verket icke mer, ån 260,000 Thails i vårde, til utförsel. De bristande 40,000 Thails blefvo derföre tillagde Private, som hittils åfven fåt sålja sine varor, til den mångd, de sjelfve velat, och til det pris, de kunnat erhålla; så at denna summa blifvit fördelad emellan Cheferne, Köpmännerne, Skeps Capitenerne, Assistenterne och andre.

Fordom var Handelen på Japan för Private så indrågtig, at nåstan endast Gunstlingar förundes, at såsom Chefer hitsåndas och då de gjort 2:ne resor, ansågos de vara nog rike, för at kunna lefva af sine Capitaler och böra lämna rum åt en annan. Nu mera får en Chef, göra flere resor, dess lycka år icke mera afundsvård och vinsten anses ganska ringa.

Sedan alle varor, så vål Compagniets egne, som privatas, blifvit visiterade och förde i Packhusen, samt kunskap derom meddelad Köpmännerne i landet, gjordes början med dess försåljning. För detta såldes varorne på en öpen Auction. Köpmännerne fingo nu hos Gouverneuren i Nagasaki bese profver af alle varor och derefter

gö-

göra sine anbud, så väl i anseende til myckenheten, som de åstundade handla, som i anseende til priset. Köpmännerne eller andre deputerade kommo sedermera på ön, at i Packhusen nogare bese varorne i flere dagars tid. Derefter gjorde visse Commissarier åt Holländarne, utan at fråga, hvad de för sine varor begärde sine anbud, hvad de ville gifva för hvarje sort. Första budet är gjerna ganska ringa. Kan ägaren ej taga det, bjudes andra gången något mera. Vägrar ägaren antaga äfven det, göres tredje anbudet. Åtnöjes icke ägaren dermed, så frågas, hvad han derföre åstundar. Säljaren begär då gjerna något mer, än han verkeligen kan sälja före, på det något må kunna afprutas. Äro Japoneserne då angelägne om varan, så jämkas merendels priset å ömse sidor; men äro de det icke, förvaras varan antingen til nästa års försäljning eller får den återföras til Batavia igen. Budet sker af Japonesen altid efter *Mas* och icke efter *Katjes*, til exempel för en Mas Enhörningshorn 8 Mas silfver och så vidare. Efter slutad Handel, vägas varorne och föras til Staden, der landsens Köpmän dyrare få tilhandla sig dem. Japoneserne

betala få mycket mindre nu, ån förr för Holländske varorne, som flere procent, ifrån 15 och derutöfver måste nu för tiden betalas, under namn af *Fannagin* (*blompenningar*) til Nagasaki Stad och fördelas emellan Regeringens betjåning och Borgarne. Ibland de varor, som Officerarne detta år införde, voro i synnerhet nu til salu, Campher Baros, fina Rottingar, Skölpadskal, Glasögon, Enhörningshorn (*unicornu verum*) Glasverk, större och smårre Byxsåks-ur, Chitser, Saffran, Theriak, Lackrits, Ninsi-rot, och Nürnbergare arbeten, såsom Speglar och annat. Böcker i hvarjehanda vetenskaper på Holländska språket såldes vål icke på Auction, men bortbyttes ofta med god vinst til Tolkarne.

Enhörningshorn (*unicornu af Monodon monoceros*) såldes i år på Kambang tåmeligen dyrt. Förut har det oftast blifvit inlurendrågat och försåldt med en otrolig vinst. Japonesen åger en öfverdrifven tanka om dess medicinska nytta och kraft at förlånga lifstiden, styrka lifskrafterne, underhjelpa minnet och bota alle kråmpor. Denna Handels omståndighet har ej varit Holländarne bekant

kant förr, än för någon tid sedan, då den af en händelse kom at uptäckas. En til Europa hemfaren Chef för handelen härstädes sände ibland andre rariteter til en af sine vänner ibland Tolkarne, et stort och vackert viradt horn af Grönlands Enhörningar, och denne Tolken blef igenom dess förfäljande en mågta rik och förmögen man. Ifrån den tiden hafva Holländarne efterskrifvit ifrån Europa alle de horn, de någonsin kunnat få och njutit store vinster derpå i Japan. I första början såldes hvarje Katje för 100 Kobangs eller 600 R:dr. Sedan föll priset småningom til 70, 50 och 30 Kobangs. Så snart i år den vida Capitens råcken blifvit afskaffad och förbuden, och intet lurendrågeri kunde föröfvas, måste alt unicornu förfäljas på Kambang, deråst hvart Katje eller $\frac{5}{4}$ ℔ gick til 136 R:dr., efter 1 Mas Japanskt silfver för 8 Mas och 5 conderyns Enhorn. Om något deraf på Skeppet hemligen kunde förfäljas, betaltes det med 15 eller 16 Kobangs. De 37 Katjes, 4 Thail och 6 Mas unicornu, som jag medfört hit, blefvo altså väl betalte med 5071 Thails och 1 Mas; hvarigenom jag försattes i tilstånd, at betala mine förut gjorde skul-

 der

ſkulder och tillika för min älſkade vetenſkap härſtädes kunna depencera 1,200 R:dr. Ninſi-roten, ſom af Japoneſen kallas *Niſii* och af Chineſen *Som*, betalas här ej mindre dyrt, än unicornu. Chineſen är den ende, ſom deraf hitförer den ·ägta och oförfalſkade. Den växer i norra delen af China och måſt uti Koréa. En oägta ſort häraf hitfördes oftaſt af Holländarne, ſom brukas til den förras förfalſkande och utblandning. Den oägta ſades af Franſoſerne föras ifrån America til China och torde vara Ginſeng-roten. Den ägta Ninſi blef i år ſåld, för 100 Kobang hvarje Katje, då den var ſtor och af gamla rötter. Den mindre ſåldes til bättre pris. Den oägta, hvaraf de bäſte ſtycken äro de, ſom äro två-klyfde och hvite och hvarmed den ägta förfalſkas, är härſtädes ſom Contra-band ſå ſtarkt förbuden, at hon til intet pris får hitföras och förſäljas, utan måſte aldeles förbrännas, til förekommande af alt ſvek och bedrågeri dermed.

Förbudne varor til utförſel, ſå väl för Compagniet, ſom för Private, voro flere, ſåſom Japanſke Mynt, Chartor och Böcker, åtminſtone ſådane, ſom inne-

inehöllo någre underråttelſer om ſjelfva landet och deſs regering; alle ſorter af vapn, i ſynnerhet deras ſtåtelige Sablar, ſom i godhet och ſtyrka, åfven ſom i vårde öfvergå alle andre länders tilverkningar.

Kopparen, ſom hitföres ifrån längre inåt landet belågne orter, förvaras uti et ſårſkildt Packhus. Och ſå ſnart Skeppet blifvit til en del utlaſtadt, börjades med Kopparens inlaſtande. Uti Japanſke Officerares och Tolkars ſamt Holländſke SuperChargas och Aſſiſtenters öfvervaro utvågdes då den ſamma och til en Pickels vigt inpackades uti aflånge tråkiſtor, ſom af Japanſke (*Kulis*) drångar buros til bryggan för at föras om bord. Hårvid nytjades altid någre Matroſer, at åga upſigt på bårarne, at de under vågen icke ſtjåla något, hvarmed de icke tro ſine ſamveten ſårdeles ſårade, iſynnerhet ſom de kunna ſålja den ſtulne Kopparen til Chineſerne, ſom båttre betala den ſamma.

Japanſke Porcellinerne inpackas uti halm ganſka vål och ſå faſt, at ſållan något deraf under reſan går ſönder. Deſſe Porcelliner åro visſerligen icke för ögat vackre eller nåtte; utan ſnara-

rare plumpe, tjocke och illa målade; således i desse delar mycket efter de Chinesiske, som föras ifrån Canton; men desse åga likvål den förmonen, at de af hetta och åfven satte öfver eldglöder ej låteligen spricka.

Japanske vigten är så indelad, at en Pickel utgör 125 ℔; en Katje utgör 16 Thails, 1 Tail 10 Mas och 1 Mas 10 Konderyns.

Penningarne i Handel och vandel råknas här på lika sått, så at en Thail, som svarar vid pass emot en Holländskt Riksdaler, innehåller 10 Mas och 1 Mas 10 Konderyns.

Kambang-penningar, eller den summa man åger til godo för försålde varor, betalas aldrig uti Specie-Mynt, emedan sådane icke få utföras utur landet; utan man assignerar endast derpå och drager våxel på alt, hvad man året öfver och åfven sedan på öns marknad behöfver handla. Desse Kambang-penningar åro, som man plågar säga, mycket låtta, eller ringare i vårde, ån contanter, så at man med detta Mynt, som således assigneras, måste betala all ting nåstan dubbelt. Alle desse Kambang

bang-räkningar betalas endast vid Japanska Nyåret. Innan Skeppen affegla, utskrifves hvars och ens råkning, som upvises och accepteras på Tolkarnes Collegium, hvarefter böckerne afflutas. Alt hvad man efter Nyåret behöfver, tages på credit för hela följande året.

När Holländarne hårstådes icke fälja eller handla för reda penningar, år deras Handel föga annorlunda, at anse, ån som et varu-byte. Til den åndan hålles på ön, 14 dagar före Skeppets mönstring och aftågande til Papenberg, lika som en marknad, då visse Köpmån med Gouverneurens tilstånd och emot någon viss afgift, få ditföra sine varor och i upslagne bodar hålla dem til salu.

De varor, som i år af Private uphandlades, voro merendels stora bruna Lerkrukor af flere såars rymd, til at hålla vatn uti; Soja uti tråkåril, åfven som Sakki; Solfjädrar, Japanska Siden-natråckar, lackerade arbeten af flere slag; gröfre och finare, hvite och målade Porcelliner; smala Sidentyger och Sovas-arbeten, samt fine Risgryn, inlagde i papperspackor til et skålpunds vigt.

Kop-

Kopparen är den förnämsta vara, som Compagniet utförer härifrån landet. Den anses bättre och finare, än all annan Koppar och säljes til större delen på Coromandelska kusten med god vinst. Den är altid guten uti qvarters långa och fingers tjocka stafrar, som inpackas i brådkistor til en pickels eller 125 ℔ vigt. Hvarje staf väger ungefärligen $\frac{1}{3}$ ℔. Näst Kopparen, utföres i myckenhet rå Kamfer, inpackad uti trä-baljor. Det öfriga består uti stora Sidentygs - naträckar upstoppade med Silkesvadd, något litet Porcellin, Soja, Sacki, inlagde frugter med mera.

Ifrån de äldste tider tilbaka hafva Chineserne drifvit Handel på Japan och torde varit de endaste af Asiatiske folken, som idkat den. De äro ock nu, utom Holländarne, de endaste, som med sine Fartyg få hitsegla och Handla. Af ålder inlupo de med sine Fartyg uti Osacca hamn, ehuru farlig den är för sine klippor och sandbanckar. Portugiserne lärde dem vägen til Nagasaki, der de nu altid nödgas insegla. I början kunde årligen antalet af deras Handels Fartyg stiga til et, ja tvåhundrade, hvardera bemannadt med 50 man och der-

ut-

utöfver. Ehuru Chinesen är Japonesens närmaste granne, är han likvål i flere delar skild ifrån detta folk: den förre brukar Busaroner eller en vid tröja och vida långa byxor; den sednare brukar altid natråckar: den förre nyttjar stöflar af linne och skor med öfverlåder; den sednare är barbent med såckor och skosålor: Hvar och en äger et särskildt språk och en helt olika grund-Religion. Der emot äro de like til fårg och utseende, skrifva på enahanda sätt, äga flere Religions-secter och lefnads sedvanor gemensamme; af ålder hafva utflytningar skedt ifrån China til Japan, i synnerhet til dess södra öar, Liqvejo kallade, som lyda under Japan, men årligen gifva Skänker til Kejsaren i China.

Den frihet, de fordom njöto i Handel, är nu mera ganska inskränkt, sedan de blifvit mistänkte, at vara de Catholske Missionairerne i China tilgifne och sedan de begåt den oförsigtighet, at införa i Japan Catholske Böcker, tryckte uti China.

Nu mera handteras de här lika mistänksamt och strängt, som Holländaren, och i några mål ännu strängare. De inneslutas på en liten ö, och visiteras no-

noga, då de in-och utgå. Framför Holländarne äga de likvål den förmonen, at de i Staden til sin Gudstjänsts förrättande få äga och besöka et Tempel, samt til dagelige utgifter äga Japanskt Mynt, hvarföre de sjelfve vid porten få tilhandla sig sine varor til lifsuppehålle.

När något Fartyg hitkommit ifrån China och det ankrat i hamnen, föres alt folket i land och lämnas dem sedan ingen befatning med Fartyget förr, än alt är färdigt til afresan. Sålunda utlasta Japoneserne sjelfve all ting och föra sedan Fartyget i land, der det under ebben ligger aldeles tort på grund. Sedan inlasta de året derpå andre varor.

Chinesen förunnas icke, at göra någon Resa til de Kejserlige Hofven och härigenom besparar han ansenlige summor, som Holländaren nödgas påkosta, dels under Resan, dels uti Skänker til Hofvet och de förnäme. Japanske Tolkar äro nödvändige vid den Chinesiske Handelen, äfven som vid den Holländske, emedan desse bägge närgränsande folkens språk äro så olike, at de icke förstå hvarandre.

En dubbelt större summa tillåtes väl

Chi-

Chineserne, at hår fõrhandla, ån Hollåndarne, men då deras resor hit hvarken åro så långe och besvårlige, ej eller så farlige, nödgas de til Nagasaki Stads Fördel bidraga långt mera och således afstå flere procent, ånda til 60 uti (*Fannagin*) blompenningar, hvilke icke såsom någon Tull egenteligen betalas utaf de förfålde varor, utan åga et annat ursprung af en Stadsens Gouverneur, som, mindre gynnande i synnerhet Hollåndarne, upfunnit denne utvågen, at minska utlånningens vinst och rikta sine egne Landsmån.

På 3:ne fårskilde tider förfåljas årligen deras varor, som vanligen med sjutio Fartyg hitföras, nemligen; den första marknaden år om våren, på 20 Fartygs varor; den andra om sommaren efter 30 Fartyg och den tredje om hösten, på 20 Fartygs last. Ankomma flere Fartyg innom året, nödgas de samme segla tilbaka, utan at en gång få frihet at utlasta något. Chinesernes största Handel består uti rått Silke, och åtskillige Droguer som til Medicamenter införas, såsom Ninsi-rot, Terpentin, Myrrha, Kalumbak-trå, utom Zink och några Tryckte böcker, hvilke först af

2:ne

2:ne Lårde måste genomlåsas och godkånnas, fórr ån de samme få fórsåljas.

Ehuru deras resor åro mindre kostsamme och de åfven icke behöfva, at i Japan underhålla någon Directeur eller annan betjåning fór sin Handel, blifver likvål, i anseende til den stórre procent, som af deras varor afdrages, vinsten fór dem mycket ringare, ån fór Hollåndarne. Och som de icke eller få utfóra nu mera något Specie Mynt, måste de uphandla andre Japanske varor til utfórsel, såsom lackerade arbeten, Koppar med mera.

Når deras Fartyg åro lastade och fårdige til afresan, beledsagas de utaf en myckenhet Japanske Vakt-Skepp, icke allenast utur hamnen, utan ock långt ut i vida sjón, fór at hindra dem sålja något til Lurendrågare af de varor, som de ofta ofórsålde nódgas hemfóra.

Chinesiske Fartygen åro af en tun bygnad, mycket hóge och fórsedde med ån hógre galerier, ansenligen upstående vid åndarne, i synnerhet den fråmre. Baktil åro de mycket ópne. Styre och Segel åro store och ovige at handtera.

Octob. den 14 fórdes Hollåndska Skeppet

pet ifrån Nagasaki Stad ut til det så kallade Papenberget, at der ligga för ankare och intaga den återstående resten af ladningen. Det blef min skyldighet, at då åtfölja det samma, och förblifva om bord, til dess jag kunde aflossas af min Företrådare, som skulle sedan dermed afresa til Batavia. Några få dagar efter, sedan Skeppen ankrat i hamnen, utsåttes utaf Gouverneuren dagen til dess afseglande derifrån och denna befalning måste så ovilkorligt efterlefvas, at om vinden vore aldrig så stark emot eller en storm blåste, så måste dock utan gensäjelse och ursägt Skeppet utföras. Motvinden var ock verkeligen i dag så strång, at Skeppet med mera ån hundrade större och smärre båtar måste utboxeras. Alle desse små Fartyg, stålde i flere långe rader, med tog fortslåpande et stort och ofanteligt Skepp, utgjorde en besynnerlig och ovanlig syn under flere hundrade Japanske roddares upmuntrande glådje-sång.

Förr ån Skeppet låmnar redden, återgifves det förut tagne krutet och de förvarade gevåren samt bok-kistan. De sjuke ifrån Hospitalet föras också dess förinnan om bord.

Under det Skeppet utſeglar, loſſas Canonerne, at ſalutera Staden och Factoriet, ſamt ſedan bågge Kejſerlige Vakterne.

Under detta berg ligga åfven Chineſiſke Fartygen för ankar, ſedan de intagit en del af ladningen, til deſs de med god vind kunna affegla.

All den tid, ſom Skeppet ſåledes blef liggande under Papenberg, inlaſtades en del Koppar och Camphert, ſamt alle privatas ſå vål Handelsvaror ſom andre Saker, endaſt hvar annan dag, då både Officerare och Tolkar måſte fårdas denna, hela milen långa, ſjövågen, för at på Skeppet vara tilſtådes. Hår intages ockſå til Skeppets förnödenhet under tilſtundande reſa, en god del både vatn oah annan förfriſkning. Vakt-Skepp ligga vål åfven hår, för at hålla tilſyn öfver Hollåndarne, men merendels på långre afſtånd. Och ſom håromkring ligga flere ſtörre och mindre öar, kunna Hollåndarne med ſin ſlup, ſom de nu återfåt, för ſit nöje ſkul, låta ro ſig til deſſe, utan at deri hindras af Japaner. Likvål, om de långe dröja på dem i land, i ſynnerhet de ſtörre, ſom åro bebodde, får man ſe, at

vakt-

vakthafvande Fartyg komma efter, utan at de derpå varande Officerare, hvilke endast då göra Holländarne sällskap, på något sätt hindra dem, at vandra omkring. Kommer man då til någon by, som oftast är ganska stor, strömar en otrolig mängd af folk och barn til, som skrikande beskåda de i deras tycke besynnerlige Europeer. I synnerhet roa de sig åt våre store runde ögon och ropa derföre altid *hollanda O-Me.*

Alle desse tilfällen nytjade jag ganska flitigt, under den tid jag måste vara om bord, at Botanicera på desse öar och dess berg, samt samlade denne hösten åtskillige frön af sällsynte örter, buskar och trän, dem jag med det bortgående skeppet til Batavia affände, för at vidare fortskaffas til Amsterdam.

Papenberg är en liten ö, hvilken ända til stranden täckes med et spitsigt berg, som på tvånne sidor afflutar så, at man der kan bestiga det, hvilket gemenligen sker på en fjerdedels time. På de andre tvånne sidor är det ganska brant. Det säges deraf hafva fåt sit namn, at Japanerne, under den tid de utdrefvo och förföljde de Christne och Portugiserne, då skolat utföre berg-

gets branter i hafvet hafva brådstörtat månge af de Portugisiske Munkar.

Vischers Eyland eller Fiskare - ön ligger vid sidan af Papenberg och har endast en platt, dock något aflång kulle, hvarmed ön täckes ända til stranden, och är liksom förra ön aldeles obebod.

Både uti September och October månad härjade så väl om bord, som i synnerhet uti Nagasaki Stad, Diarrhoer med mycken tenesmus. Under Skepsfolket upkommo desse af den starka hettan om dagarne och kylan om aftnarne. I Staden tilkom ännu en annan orsak, nemligen Kaki (*Diospyros Kaki*) frugtens myckna åtande, som denne tiden såldes mogen och smakade angenäm, ej olik gule Plomon.

Under mine Botaniske utvandringar på Kosido och de förutnämnde öar, fan jag åtskillige märkvärdige växter, ibland hvilke de nyttigaste och brukeligaste voro följande:

China-roten (*Smilax china*) växte öfver alt och uti myckenhet, ehuru Japoneserne årligen deraf tilhandla sig ansenligt utaf Chineserne. Roten nytjas i Decoct, såsom blodrenande och hos

hos Japonesen uti flere sjukdomar. Det glädde Japanske Tolkarne hjerteligen, at igenom mig få lära känna denna nyttiga roten, växande i deras egit land; emedan den så almänt kommit i bruk och köpes årligen för ansenliga summor utaf Chineserne.

Vilde Fikon (*Ficus pumila* och *erecta*) höllo sig oftast vid stenrösen och stenvallar, der den slingrade sig emellan stenarne. Fikonen ätas stundom, men äro små, som Plomon.

Ipomœa triloba växte både vild och odlad. Rötterne af den samma voro antingen hvite eller svarte. De sednare nytjades såsom laxerande.

Fagara piperita (*Pepparbusken*) förekom almän på alle ställen och ägde nu sine bär mogne. Både bladerne och frugterne äga krydsmak, äro hettande och hafva tillika något, som är oangenämt uti sig. Frugtskalet intagit losade väder och tjänade stundom emot Colik. Både bladerne och frugtskalet nytjades almännast, at läggas uti soppor, i stället för peppar; men bladerne ensamme stötte med risnjöl til en gröt

lades utan på bölder och vårkande leder (*Rheumatismi*), i stället för spansk fluga.

Rubia *cordata* brukades hårstädes af Landtmannen til färgning, lika som den svenska (Rubia tinctorum) Krappen.

Tog och Rep, åfven tjockare sorter, som kunde tjåna på Fartygen, förfärdigades icke utaf hampa, utan mycket oftare utaf Nässlor, hvaraf flere sorter våxte vilde på backarne, ofta ansenligen store. De arter, som måst nytjades, voro Urtica *japonica*, och *nivea*, hvars bark igenom beredning gaf starka togor och en del så fina, at ock linnen deraf förfärdigades. Af Urtica *nivea*, hvilkens blader på undre sidan åro kritkvite, utpråssades åfven en olja utaf frön.

Uti början af *November månad*, sedan jag under Papenberg måst ligga några veckor om bord, blef jag omsider aflossad af Doctorn, som nu med Skeppet skulle affegla til Batavia, för at låmna rum åt mig, som åtminstone et år hårstädes årnade qvarblifva. Det dröjde sedan ej långe, innan Skeppet affeglade och 14 Europeer ibland några Slafvar och Japoneser, i enslighet, och föga annorlunda ån i civil arrest, innom omkret-

kretsen af den lilla Dezima ön, blefvo vi nu innestångde och afskilde icke allenast ifrån Christenheten, utan rättare sagt ifrån hela den öfriga verlden. En Europé, som här blifver öfverliggande, är liksom död och begrafven i en vrå af jordklotet. Man spörjer här hvarken nyt eller gammalt; man hörer här hvarken af krig eller annat ondt; och hvarken inrikes eller utrikes tidningar fägna eller bedröfva någons öron. Själen äger hårstädes endast en förmögenhet, nemligen förståndet, så framt hon annars altid äger den. Viljan är här alldeles kraftlös och död, ty för Europeen gifves här ingen annan vilja, än Japonesens, hvarefter man i alt noggrant måste rätta sig.

Europeernes lefnad är för öfrigt, i det mästa, den samma, som annorstädes uti Ostindien, yppig och oordentelig. Lika som i Batavia gör man här hvarje afton, oftast hos Chefen, visiter, sedan man förut en eller flere gånger gjort en vandring omkring ön, längs efter dess tvånne gator.

Desse aftonbesök räcka ifrån klockan sex, ofta til kl. 11 eller 12 in på natten och utgör en nog bedröfvelig lefnads-

nadsart, god endast för dem, som ej hafva annat, än tobakspipan, at nöta tiden med.

Emellan ganska sällan förefallande åmbets-göromål, tilbragte jag min ädla tid med Insecters och Växters samlande, undersökande och förvarande, samt uti umgänge med Tolkarne, hvilke med nyfikenhet och läraktighet emottogo de lärdomar, jag villigt meddelade dem uti flere vetenskaper, men i synnerhet uti Botaniken och Läkarekonsten. Flere af dem ägde uti Staden en både vidsträckt och äfven för dem lönande praktik, under min handledning; och några af dem medförde til ön åtskillige vackre, sällsynte, förut aldeles okände och detta landets egne växter, hvilke de dels sjelfve samlat, dels igenom sine vänner ifrån de inre landskaper erhållit. Tillika skaffade jag mig småningom tilförlåteliga underrättelser om Landets Regering, Gudalära, Språk, Seder, Hushålning med mera, jämte det jag igenom dem tillika erhöll åtskillige både böcker och andre rariteter, af hvilka jag til Europa önskade kunna större delen medföra.

Til sin enskilda betjåning nytja Hollåndarne sine medfórde Slafvar; men til alt annat åro Japaner fórordnade, såsom Compradorer eller skaffare af flere slag, hvilke anskaffa matvaror och det, som annars behófves i hushållen: Kåckar, som laga mat på Hollåndska såttet: Drångar, som ehuru fódde Japaner och icke varande Tolkar, likvål lårt at tala Hollåndskan; sådane låmnas åt Chefen fyra, en åt Secreteraren och en åt Doctorn, som tilsammans góra resan til Hofvet. Tarfvas några handtverkare ifrån Staden, undfå sådane Gouverneurens sårskilda tilstånd, at komma på ón. Hollåndarne nytja hår, så vål, som på Batavia mycket Risgryn; men likvål bakas til Deras behof, hvetebród uti Staden, som til ón dageligen sårskt infóres.

Kólden bórjade blifva stundom rått besvårlig, och af den starka blåsten ifrån óstan och nordan ganska genomtrångande. Eldningen i rumen tog derfóre nu sin bórjan, ehuru husen åro hvarken i anseende til dórrar eller fónster sårdeles tåte. Denna eldning fórråttade vi med kol, som håmtades ifrån Staden, uti en stor Koppargryta med en bred kant, som ståldes midt på golf-

vet och för några timar i sånder upvärmde hela rumet.

Af de Europeer, som här qvarblifva, åga Officerarne såsom Secreteraren, Doctorn och Assistenterne hvardera 2:ne eller 3:ne vackra rum, utom Packhus, dem de husfrit bebo, men sjelfve pryda med tapeter och husgeråd. Desse spisa också middag och afton, frit hos Chefen, vid Compagniets bord, så at deras vanlige utgifter ej blifva sårdeles store, deråst de icke göra depencer på Könet eller ofta sig emellan hålla kostsamma sällskaper och aftonmåltider.

En oförmodad olycka, som i början tycktes vara af ingen betydenhet, men förordsakade mycket buller och bekymmer, hände mig under denna vår stilla ensamhet. Som jag på Batavia icke ägde tilräckelige medel, at til min betjåning handla mig en Slaf, som gjorde mig följe til Japan; så hade en af Supercargeurerne för mig den godheten, at af sine Slafvar lämna mig en til låns, til dess han nästa år skulle åter hitkomma. Slafven, som på Batavia ägde sin hustru och hade smickrat sig med det hoppet, at i år få hemresa och se sine anhörige, blef öfver denna omständighet

het ganſka misnögd och åndteligen mjålt-ſjuk. Omſidor faller det honom in, at göma ſig undan och förſvinner, utan at någon viſte, hvarken hvaråſt han undanſtuckit ſig eller orſaken dertil. I förſtone blef han efterſökt af de andre Slafvarne, utan at ertappas. Dagen derpå blir han ånnu nogare efterſpanad utaf Tolkarne och de öfrige på ön varande Japoneſer. Åndteligen ankommo tredje dagen ifrån Staden, efter Gouverneurens befalning, en ſtor hop Tolkar, Öfver och Under-Banjoſer ſamt en myckenhet annan betjåning, för at ånnu nogare ſöka honom, utan at kunna finna deſs gömſtålle förr, ån emot aftonen, uti et gammalt Packhus. Hade han icke nu, til vår glådje, blifvit funnen, hade dagen derpå, efter en af Gouverneuren gifven befalning, en ånnu ſtrångare viſitation öfver hela ön och uti allas rum blifvit hållen. Och hade han åfven då icke kunnat ertappas, hade uti hela landet befalning utgåt, at efterſpana rymmaren, ſamt ſaken måſt rapporteras til Hofvet. Öfver en få ringa ſak, kunna Japoneſerne göra mycket buller, fruktande, at någon ſkal ſmyga ſig in uti landet, hvilket likvål ſvårligen, och knapt möjeligen låter ſig göra.

ra. Slafven blef ſedan, főr ſin ondſka, afſtraffad med prygel och ſluten uti kådjor, hvarefter åter alt detta ovåder blef lungt och ſtilladt.

Ibland de ſaker, ſom til oſs på őn anbragtes och til fődа főrſåldes, ſåg jag en ſort råm af någon fiſk, ſom blifvit ſaltad och lindrigt tilhopa pråsſad ſamt torkad. Den liknade nåſtan et ſtycke oſt, och blef åten rå, ſåſom Caviar.

Matskaſa kallades en fiſk (*Sciæna*), hvars bukfenor beſtodo af en tjock och benig tagg. Huden, ſom var mycket hård och benaktig flådes utaf; fiſken kokades ſedan och nytjades til főda. Kőttet var ſtadigt och vålſmakeligt.

Kitama Kura kallade Japoneſerne mycket ſinrikt en annan fiſk, (*Tetraodon hiſpidus*) ſom var ſå giftig, at den åten ej ſållan dődade och ſåledes, efter Japanſka namnets bemårkelſe, gjorde Nordan til ens hufvuddyna; emedan det bruket år hos detta folk vedertagit, at då man drages med dőden, måſte altid hufvudet vara våndt emot Norden.

Kami Kiri Muſi blef en ſtor ſvart Cerambyx (*Cerambyx Rubus*) med hvita linier på vingſkalen kallad.

O-

Ote Gaki, ſom betyder fallande Oſtron, emedan de ej ſitta faſt vid klipporne, ſåſom andre, var en ganſka ſtor och mycket aflång art af Oſtron, ſom ofta åtes af Landſens Inbyggare och någon gång fördes til Holländarne til ſalu. Den ſmakade väl, men ſom Oſtran var ſtor, blef den merendels kokad eller ſtufvad och åten med någon ſauce.

En med 7 hvita linier rått vackert målad Abborre (*Perca*, af Japoneſerne kallad *Ara*) fördes åfven ibland andre fiſkar til vårt kök.

Til Linkläders tvåtning nytjades här, hvarken ſåpa eller tvål, utan i deſs ſtälle et mjöl utaf en ſort böner, ſom då de malas mycket fint, gifva et ganſka hvit puder.

Tolkarne omtalade för mig ibland andre ſaker en mycket beſynnerlig maſk, ſom om ſommaren ſkulle vara et krypande kråk, men om vintren en våxt. Den hitfördes af Chineſerne, ibland andre medicamenter och utgafs för et hjertſtyrkande medel. Då jag håraf hunnit förvårfva mig förſt tekning och ſedan ſjelfva droguen, ſåg jag tydeligen, at det ej var annat, ån en fjåril-maſk, ſom

emot

emot ſin inſtundande förvandling til Pupa nedkrupit i jorden och då fåſtat ſig vid roten af någon våxt. Den blef ſinrikt kallad *Totſu Kaſo.*

Vinterqvållarne, til at uplyſa rumen, brukar Japoneſen både Ljus och Lampor. De förre nytjas likvål föga och de ſednare åro almånnaſt uti hela Landet. Ljuſen åro ſmå, af et qvarters långd och en tums tjocklek uti öfre åndan, ſmåningom nedåt åndan ſmalare, tvårt emot den ſkapnad, ſom Ljuſen i Europa åga. I öfra åndan år vekan, gjord utaf ihoprulladt papper, ſom utanpå år omlindadt ſpiralvis med et annat hvitare och finare papper. Uti nederſta åndan år et hål, ſå ſtort, at Ljuſet dymedelſt kan ſåttas på en ſpik, fåſtad vid någon ſå kallad Ljusſtaka. Åmnet, hvaraf desſe Ljuſen förfårdigas, år en utpråsſad eller utkökad olja utaf (*Rhus vernix*, och *ſuccedanea* β) Fernis-trådets frön, hvilket tråd kallas *Faſi no ki* och våxer uti flere landſkaper, ſamt gifver en myckenhet af frön ifrån ſig. Når man köper ſådane Ljus fårſke, åro de någorlunda hvite eller gulagtige in uti med en hvit ſkorpa öfverdragne. Oljan ſtelnar af luftens kyla och får ſamma ſtadga,

ga, ſom talg. Med tiden hårſknar den ſnart och blir då gulagtig. Desſe Ljuſen brinna vål, men rinna likſom talgljus. Då Ljuſen ſåljas, åro de nått inlagde uti papper, ſom vid nederſta åndan år ihoplagdt, och vid den ôfra vridit omkring vekan, ſamt ſedan derſtådes et par tum långt och ôpet, at det aldeles liknar en lång raket.

Lampor nytjas i rumen almånnaſt en eller flere, utaf utpråsſad Senaps-frô-olja.

Eld ſlår man hårſtådes med eldſtål, ſom merendels åro mycket ſmå och en ſten, utan konſt bruten, af en grônaktig qvarts. Til ſkôre eller tundel brukas luddet utaf bladerne af gråbo (*Artemiſia vulgaris*), beredt til en brunagtig ull, hvilket fattar låttare eld, ån Moxa. Fôr ôfrigt nytja de ſvafvelſtickor, ſom åro korta, en finger långa och nagels breda, i åndarne aldeles tvårt afhugna och ſvaſlade: desſa bindas i knippor och bôjas uti en halfcirkelboge.

Japoneſerne hafva den ovanan, at upåt losſa mycket våder, och ſådant, ſom i Europa anſes fôr mycket obelefvadt, råknas icke fôr ſkamligt hos dem; uti

uti annat åro de åfven så nogråknade, som andre hőffade folkflag.

Emot Nyåret ankommo hit ifrån China 2:ne Handels-Skepp (*Jonks*), hvilke medfőrde åtskillige Japoneser, som af storm blifvit drifne til Chinesiska kusten. Desse Japoneser blefvo genast főrde til sin fődelseort, hvarifrån de icke få utkomma.

Vår Chef hade likaså főr några år sedan hitfőrt ifrån Batavia en Japones, som under sit fiskande på hafvet blifvit våderdrifven och flere år vistats utom sit fådernesland. Omsidor hade han ankommit til Batavia, varit klåd, som en Malejer och fårdigt talat Maleiska språket.

Efter Ősterlåndska bruket besőka Japoneserne hvarken hvar andre eller Hollåndarne, utan at sånda någon skånk főrut. Desse skånker gifvas mera főr bruket skul, ån főr dess vårde, som oftast år ganska ringa. Ej sållan bestå de uti småsaker, såsom en fårsk fisk eller dylikt, men gifvas altid på något ståteligt sått, såsom på et litet, sårskildt dertil gjordt bord och ombundne med något i en viss ordning ihopknutit papper. Då Landsforstarne, som anses såsom

som Prinsar, voro om bord på vårt Skepp, at bese det, sändes til Capitenen ifrån hvar och en af dem en skänk, som bestod uti en bålja Sakki och några fläckte och torkade Sepiæ, en sort fisk, som mycket ätes af Japoneser och Chineser.

1776 den 1 Januarii firade vi vår Nyårsdag och månge af Japoneserne hulpo til, at göra den högtidelig. Kölden var denne tiden ganska sträng och alfvarsam, ehuru marken var aldeles bar. Efter vanligheten i dag emot middagen, ankommo til Factoriet, at önska oss lycka til et välsignadt Nyår, de måste af de Japoneser, som hafva någon befatning med Holländska Handelen, såsom Öfver och Under-Banjoser, Ottonas, Öfver och Under-Tolkar, Upsyningsmän med flere. Uti sine högtidskläduingar aflade de et högtidligt besök hos Chefen och budos sedan, at spisa middag derstädes. Maten var i det måsta tillagad på Europeiska sättet, hvarföre de rätter voro få, som af Japoneserne smakades; icke desto mindre strök al ting åt, så at åndå inge fulle korgar efteråt af stycken uphämtades. Af Soppan åto alle; men af de andre rätterne,

ne, såsom stekte Grisar, Skinkor, Sallad, Kakor, Törtor och andre Bakelser åto de intet eller föga; utan i dess ställe lades af på en talrik, likasom på en brudtalrik, et stycke af hvarje rätt och når denne talrik var fulpackad, skickades den med et pålagdt papper, hvarpå stod skrifvit ägarens namn, til Staden; och sådant förnyades flere gånger. Salt Kött och dylikt, som Japonesen icke äter, förvaras och nytjas såsom et medicament. Likaså salt Smör, som jag blef ofta ombuden at meddela, hvilket göres til piller och intages dageligen uti Lungsot och andre sjukor. Efter måltiden tracteras med varmt Sakki, som drickes utur lackerade Koppar af trå.

Vid detta högtideliga och glada tilfälle låter Chefen, ifrån Staden, til ön upbjuda åtskilliga galanta Flickor, för at dels servera ofvannämnde Sakkidryck, dels för at dansa och för at göra de förut på ön varande Flickor sällskap. Desse tracterade äfven eftermiddagen Japoneserne med åtskillige Landsens rätter, upställde på små fyrkantige bord, hvilke för prydnad skul voro utsirade med et genom konst gjordt Tall-träd, hvars blader voro utaf grönt silke och

på

på flere ſtällen beſtrödde med en hvit bomulstapp, ſom ſkulle betekna vintrens ſnö. Flickorna utbödo aldrig ſit Sakki ſtåndande, utan altid efter Landſens ſed ſittande. Om aftonen danſade deſſe Flickor efter Landſens ſätt och vid paſs klåckan 5 togo gäſterne ſit afſked.

Uti de måſte Japanſke Städer äro gemenligen, på någon viſs gata, flere eller färre galante Hus inråttade, för de Reſandes och andras nöjen. Nagaſaki Stad är i denna delen icke undantagen, utan gifvas här tilfällen, äfven för Holländarne och Chineſerne til mindre anſtändiga depencer. Då någon åſtundar i ſin enſlighet något ſällſkap, gifver han det tilkänna åt en viſs Man, ſom dageligen til den ändan ankommer på ön; och före afton anſkaffar denne någon Flicka, ſom är åtföljd af en liten oppasſerſka, hvilken i almänhet kallas *Kabro* och hvilken dageligen ifrån Staden hämtar alt, hvad behöfves för deſs Matmoder til mat och dricka, ſamt kokar maten, thévatn med mera, håller al ting rent ock löper ärender. Et ſådant ſällſkap kan man behålla minſt trenne dagar, eller ſå länge man behagar, om det ock voro hela året eller flere

år å rad. Man åger ockſå frihet, at efter kortare eller långre tid göra ombyten. Men hvarje dag måſte Damen då viſa ſig vid Stadsporten och för Banjoſerne gifva tilkånna, om hon långre blifver qvar på ön, eller icke. För hvarje dag betalas 8 Mas, til Damens Husbonde och hon ſjelf måſte desſutom, förutan alt ſit uppehålle, ſtundom begåfvas med några ſkånker, beſtående uti ſiden-natråckar, gjördlar, hufvudprydnader och dylikt.

De Chriſtne, hvilkom det ågnade vara uplyſte utaf Religion och Moral, borde vål aldrig förnedra ſig til et laſtbart umgånge med Landſens mera beklagansvårda, ån olyckeliga döttrar; men Japoneſerne ſjelfve, ſåſom Hedningar, anſe icke Otukt ſåſom någon Laſt, aldraminſt på ſådane ſtållen, ſom hågnas af Lagar och Öfverhet. Sådane Hus anſes ock icke för liderlige tilhåll eller oanſtåndige mötesplatſer. Ofta beſökas de af båttre folk, ſom med Sakki vela traktera ſine vånner. Detta oaktadt innefattar likvål ſjelfva inråtningen uti ſig, det, ſom år ſtridande emot månſklighet och åfven de minſt höfſade ſeder. När föråldrar åga flera Flicke-

ke-barn, än de i sin fattigdom kunna föda, sälja de dem til en sådan Vård, ifrån 4 til flere års ålder. Sine första ungdoms år tjäna de då, såsom pigor i Huset och i synnerhet, at uppassa de äldre Damer, af hvilka hvar och en får sin egen Flicka til uppasning. När en sådan hunnit til 12, 15 eller 16 år, göres hon med mycken högtidlighet, ofta på dens bekostnad, som hon de förflutne åren uppassat, til en ifrån uppasning och ringare sysslor fri Dame.

Sällan lärer det hända, at någon aflar barn med någon utaf Européerne; men om sådant händer, trodde man, at et sådant barn, i synnerhet om det vore en Gåsse, skulle blifva mördadt; andre ville försäkra mig, at sådane barn skulle noga bevakas ända til sit 15 år och då sändas med Skeppen til Batavia; men hvarken kan jag til det förra tro Japonesen vara nog omänskelig, ej eller har man på det sednare något enda exempel. En Flicka såg jag, under min varelse i Landet, af vid pass 6 års ålder, som ganska mycket liknade sin Europeiske Fader och vistades hela året hos honom på vår lilla ö.

Det besynnerligaste är, at när sådane

ne Damer visſe år tjånat i de Hus, dit de i ſin barndom blifvit förſålde, återfå de ſin fulkomliga frihet, anſes på intet ſått vanårade och ingå ſedan ofta ganſka hederlige Agtenſkap.

Blygſamheten år annars icke en hos detta folk ålſkad dygd och otukt tycktes vara almånt rådande. Sållan vårdade Fruntimren ſkyla ſig, då de ſtundom på öpne platſer badade, icke en gång på ſådane ſtållen, ſom voro uti Hollåndarnes åſyn eller der de kommo at toga förbi.

Emedan Japoneſen icke åger mer ån en Huſtru och den ſamma icke ſåſom i China hålles inneſtångd i Huſet, utan åger frihet, at både viſtas i manfolkens ſållſkap och at frit få gå ut, var det för mig icke ſvårt, at på Stadſens gator och åfven uti Huſen få beſkåda detta Landets tåckare kön. De ogifta voro altid okånda ifrån dem, ſom voro gifta och några voro åfven ſmninkade.

Bing kallades den röda fårgen, ſom de ofta nytjade til ſit ſmink och ågdes ſåſtad vid ſmå runde Porcellins ſkålar. Sminkandet hårmed ſker icke på kinderne, med

med hvars fägring Europeerne ej fällan föka behaga, utan på läpparne, fom med denna färg efter godtycko beftrykas. Är fårgen mycket tun, blifva läpparne röde; men är den tjockare påfmord, blifva de deraf violette, fom här anfes för ftörre fkönhet. Vid nogare underfökning fan jag, at detta fmink gjordes af den vanliga Saflors bloman (*Carthamus tinctorius*).

Det, fom i fynnerhet fkilde de gifta Fruntimren ifrån de ogifta, voro deras fvarta tänder, fom i deras tycke voro rått vackre, men i de flåfte andre Länder fkulle kunna fkråma mannen ur Hufet. Utfeendet af en vider mun med fvarte glänfande tänder förekom, åtminftone mig, både fult och obehageligt.

Den fvärtan, fom härtil nytjas, kallades *Obaguro* eller *Canni* och tilreddes utaf urin, jernfilfpån och Sakki. Den är ftinkande och fråtande. Den biter fig få ftarkt in uti tänderne, at den med möda på flere dagars tid kan affkrapas och aftvåttas. Den är få fråtande, at tandkött och läppar, under defs påftrykning, måfte väl betäckas, få framt de icke deraf fkola blifva helt blå. Några börja redan nytja denna prydnad,

ſå ſnart de få friare och blifva förlofvade.

Januarii 20. I dag utbetaltes penningar för Hollåndarnes råkning och alla deras Asſignationer liqviderades nu, hvilket endaſt ſker en gång på hela året. Til den åndan infunno ſig vid Råntkammaren i Staden Tolkar, Tjånare, Köpmån, Compradorer och alle andre, ſom hade något, at fordra. Hvar och en, ſom ſkulle undfå penningar, måſte ſjelf vara nårvarande, annars kunde ingen betalning erhållas.

Februarii den 7, vandrade jag omkring Nagaſaki Stad, för förſta gången, at Botanicera, ſedan jag varit lyckelig nog, at dertil kunna erhålla Gouverneurens förnyade tilſtånd. Jag åtföljdes af åtſkillige Öfver och Under-Tolkar, Öfver och Under-Banjoſer, Compradorer, och en ſtor mångd betjåning. Hela detta talrika medfölje hindrade mig vål icke uti min ſnålla gång upföre berg och backar, men gjorde likvål desſe mine dagsreſor för mig ganſka dyre och koſtſamme, emedan det ankom på min ſkyldighet, at emot aftonen, uti något Vårdshus, gifva mine uttröttade följeſlagare någon förplågning,

ning, som hvarje gång besteg sig til 16 eller 18 Riksdaler. Så ofta våderleken sedan ville tillåta, nytjade jag denna mig förundta frihet, en eller tvånne gånger i veckan, in til den tiden jag kom at åtfölja Ambassaden til Kejsarens Hof.

Vid torpen och gårdarne utanföre Staden såg jag, merendels på höjderne och vid vågen, en stor myckenhet upreste grafstenar, af allehanda skapnader. För hvar och en, som dör, sades en sådan sten upresas och framföre den fan jag ofta stående nedsatte en eller tvånne tjocke Bambo-rör, fylde med vatn och löf eller blomor. Stenarne voro stundom ohugne, men offast hugne med konst, med eller utan bokståfver, och desse med eller utan förgylning. Desse begrafningsplatser sågos af de månge upreste stenarne ofta på mycket långt afstånd.

Jag fan också vid vågarne, här och der, store hålor utgrafne, uti hvilke Landtmannen samlade både urin och spild gödsel, som han ganska oförtrutit samlade och använde til sine åkrars förbätring, men som förorsakade de förbiresande en vedervårdig och ej sållan odrågelig stank.

Nagasaki Stad ligger öppen, utan Citadel, vallar och grafvar, med krokiga gator och några gråfde canaler för vatnets afledning ifrån de omliggande bergen, stråckande sig ända ned til hamnen. Före Portugisernes tid var den endast et Torp, men har sedermera genom ditflytningar för Handelens skull blifvit utvidgad til den storlek, den samma nu äger. En stor skara Tempel ligga omkring Staden på högderne och de vackraste stållen. Vid hvarje ända af gatorne år en trå-port, som kan tilslutas och derigenom al gemenskap med andre gator afskåras. Nattetid åro de altid tilslutne. På hvarje gata, som sållan år mer, ån 30 eller 40 famnar lång och innehåller vid pass lika månge Hus, år altid en Officerare förordnad, at deröfver äga upsigt, åfven som hvarje gata äger et Hus, hvari dess brandredskap bevaras. Husen åro sållan 2 våningar höge, då den öfra merendels år låg. Staden styres af 4 Borgmåstare, som hafva under sig (*Ottonas*) tilråckelig högre och lågre betjåning, hvarigenom god ordning och såkerhet vinnes och bibehålles på det båsta och yppersta sått.

U-

Uti Trågårdarne, belågne inom och utom Staden fan jag flere Europeiske Köks-våxter odlade, och af hvilke jag redan set en del förde både om bord på Holländska Skeppet och til Factoriet. Sådane voro Rödbetor (*Beta vulgaris*), hvars rot hårstådes var mera röd, ån jag set den på andre ställen utom Europa; Moröttor (*Daucus carota*); Fenkol (*Anethum fœniculum*) och Dill (*Anet. graveolens*); Anis (*Pimpinella anisum*); Perselja (*Apium petroselinum*); Sparris (*Asparagus officinalis*); flere sorter Lökar, som Purjo, Rödlök och flere (*Allium fistulosum, Cepa*); Rofvor (*Brassica rapa*); Råttikor (*Raphanus*); Sallad (*Lactuca sativa*); Cichori och Endivien (*Cichorium intybus & Endivia*); utom flere andre.

På backarne utom Staden mårkte jag vid alle byar, hela stråckor af bergsslutningarne vara planterade med Batatas rötter (*Convolvulus edulis*), som voro löse och angenäme til smaken. Våxten med fine stjelkar och blader låg ned på sjelfva marken och ågde icke en enda bloma på sig. Denne år mycket behageligare och mera låtsmålt, ån Potates rötterne (*Solanum tuberosum*), som

åf-

åfven blifvit förſökte, at hår odlas, men ej ſårdeles vål vela arta ſig.

Enbuſken (*Juniperus communis*), vanligen norra Europas inföding, ſan jag hår på et och annat ſtålle, merendels nåra in til något Tempel, men mycket ſållſynt.

Calmus roten (*Acorus calamus*) ſan jag ockſå vild våxande hår på våta ſtållen, hvilken Japoneſerne, i anſeende til deſs ſtarka aromatiſka ſmak, vål anſågo ſåſom et kraftigt botemedel, men kånde icke deſs råtta och egenteliga nytta.

En art af Ingefåra (*Amomum mioga*) våxte mycket ſparſamt vild, på några få ſtållen utom Staden. Roten år nog het och ſkarp, ſamt nåſtan få god, ſom vanlig Ingefåra, hvartil den ſades underſtundom brukas.

Hedera ſtod på flere ſtållen grön och vacker. I början förekom den mig olik den vanliga Europeiſka, i det den oftaſt ågde hele och odelte blader; men efter hand ſåg jag den mycket förråndra ſig i anſeende til bladernes ſkapnad och ſtorlek.

Bux-

Buxbom (*Buxus virens*) var icke fällfynt; den fans både vild och odlad. Af dess fina och tăcka tråd gjordes kammar, som rőde fernissade brukades af Fruntimren at båras uti håret, til prydnad.

Bambo-rőren (*Arundo bambos*), som är det enda gråsslag, som upvåxer til et tråds storlek, våxte på flere stållen och af mycket olika både hőjd och tjocklek. Roten deraf nytjas hårstådes, likasom på Indiske őarne til (*atjar*) inlågning uti åttika. De tjockare stammar brukades, til at båra bőrdor och de finare grenar tjånade til skaft på penslar samt sőnderskurne til strålar uti solfjådrar, samt til månge andre behof.

Vid några gårdar och i synnerhet vid Templen fan jag en synnerlig buske af tre eller fyra alnars hőgd, utaf Celastri slăgte, (*Celastrus alatus*), hvilken ăgde utstående och afbrutne hopkrammade kanter långs efter grenarne, och stod nu full med sine mognande frugter. Det berăttades mig, at denne buskes grenar nytjades af friare, til at fåstas utan főr dőrren af det Hus, der de tånka sőka sig en fåstmő.

Che-

Chenopodium *scoparia* sades nytjas såsom et Låkemedel af några hår i Landet.

Alcea *rosea* och Malva *mauritiana* (Stock-Rosor) ägdes ofta, för sine store och prydelige blomor, odlade uti Stadens små trågårdar.

Mentha *piperita* våxte på flere stållen vild, omkring Nagasaki och

Ocymum *crispum*, som ånnu prydde backarne, nytjades til Thé (*infusum*) emot (*Rheumatismer*) förkylningar. Örten kokad ger et rödt decoct, med hvilket Japoneserne ofta fårgade Råttikor och Rofvor röda.

Flere sorter af Söta Potater (*Dioscoreæ*) våxte vilde omkring Nagasaki; men jag blef icke varse, at någon af dem nytjades til föda, mer ån Dioscorea *japonica*, hvars vålsmakelige rötter skuros uti skifvor och kokades.

Den vanliga Hampan (*Cannabis sativa*) våxte både vild och på flere stållen odlad.

Tvånne sorter af spansk Peppar fan jag, merendels odlade. Capsicum *annuum* var den almånnaste, hvilken Japone-

ne-

hesen sjelf fôga nytjar, utan merendels försäljer til Slafvarne på Holländska Factoriet. Den andra var Capsicum *grossum*, som hôlts uti krukor, tvingades at hålla sig liten och blifva vanskapad, hvilket Japoneserne, framfôr alle andre folkslag, besynnerligen tycka om hos många våxter.

Den hårliga Tobaken (*Nicotiana tabacum*) visade sig åfven på någre stållen, likvål så sparsamt, at inge store plantager deraf fôrekommo.

Denna, fôr mânge Millioner månniskor, nu mera behageliga och oumbårliga krydda, har blifvit hitfôrd fôrst af Portugiserne och år nåstan den enda qvarlefva efter dem hår i Landet. Japoneserne åga intet namn derpå i sit språk, utan kalla den Tabaco, och rôka den uti ganska små metals pipor, skuren så fin som hufvudhår.

En *Convallaria japonica* fans denna tiden uti frugt. Knylarne vid rôtterne af denna blefvo insyltade med socker och berômdes uti sjukdomar både af Japaner och Chinesare.

Bok-hvete (*Polygonum fagopyrum och multiflorum*) voro icke sällsynte vid går-
dar

dar och på backarne, den förre odlad, den sednare inhemsk. Af den förre bereddes mjöl, hvaraf kokades små kakor, som merendels voro fårgade och såldes åt det såmre folket. Den sednares Rot sades vara hjertstyrkande och nytjas til den åndan aldeles rå. Stekt uti askan sades den smaka besk.

Tyska Böner (*Vicia faba*) och årter (*Pisum sativum*), samt några sorter af Turkiska Böner (*Phaseolus vulgaris* och *radiatus*) voro hos bönderne almånt, och de sednare i myckenhet odlade uti trågårdarne, hvarifrån de såldes både til Staden och Handels Factorierne.

Februarii den 11. Tiden började nu annalkas til vår förestående Hofresa och tilrustningarne dertil började nu småningom göras.

Ehuru sjelfva Ambassaden reser Landvågen, såndas likvål en stor del saker sjöledes til Simonoseki, Fiogo och andre ställen. I dag inlastades derföre uti et tåmeligen stort Fartyg åtskillige kistor med viner på bouteiller, liqveurer, öl på bouteiller, husgerådsaker och några toma kistor til Handelsvarors inpackning vid hemresan. Detta Fartyg skul-

ſkulle affegla til Simonoſeki och efter vår ditkomſt öfverföra oſs ſjelfve til Fiogo.

Denne och de följande dagar tillagades ſkänkerne, ſom ſkulle medföras, beſtående uti kläden af flere ſlags färg och finhet, Chitſer och Sidentyger med mera. Deſſe ſkänker, årnade åt den Regerande Verldslige Kejſaren, Kronprinſen, Riks-Råden och andre förnäme Herrar vid Hofvet, inpackades uti ſtora kiſtor, ſom icke kunde anförtros åt ſjön eller vågens oſäkra gunſt, utan måſte båras hela vägen, af hela 320 milars längd.

Februarii den 18 var hos Japoneſen den ſidſte dagen i året. I dag och förleden gårdag måſte derföre hos dem alle räkningar emellan enſkilde perſoner afflutas och deſſe ſå väl, ſom alle andre ſkulder betalas. Ny credit gifves ſedan til Junii månad, då åter afbetalning måſte ſke. På lån hos Japoneſen, lika ſom i China, betalas ofta höge intreſſen, til 18 eller 20 procent. Det berättades mig, at den, ſom före Nyårsdagen icke fick ſin fordran betald, ſedan icke ägde rättighet, at på det nya året utfordra den ſamma. Lyck-

ligt det folk, ſom vid bőrjan af hvarje Nyår kan ſkatta ſig vara ſkuldfrit och ingen månniſka något ſkyldigt.

Den 19 infől Japoneſens och Chineſens Nyårsdag, då hvar och en, pryd med ſin hőgtids klådning, lyckőnſkar den andre, går omkring med ſin famille at gőra viſiter, och roar ſig nåſtan hela főrſta månaden.

Året indelas efter månans gång, ſå at ſomlige år beſtå af 12 och ſomlige af 13 månader och Nyåret infaller i Februarii eller Martii månad. De åga inga veckor, ſom beſtå af 7 dagar, eller utaf 6 arbetsdagar och en hvilodag; utan den 1 och 15 i hvar månad åro likaſom en hvilodag. På desſe dagar arbetar ingen handtverkare och ſjelfva hororne kőpa ſig den dagen fria, råknande ſig det főr ſtor ſkam, at då nődgas emottaga friare. Nyårsdagen gå de omkring, at őnſka hvarandre Nyt år, hvar och en med ſin famille, klådde i ſin af hvit och blåt rutiga hőgtidsklådning och roa ſig ſedan hela långa tiden. Hela dygnet főrdelas endaſt uti 12 timar och hårvid råtta de ſig hela året igenom efter Solens up-och nedergång. Med Solens upgång, råkna de klåckan

ſex

ſex och med deſs nedergång åfven klåckan ſex: middagstimman och midnatten år altid klåckan nio.

Tiden afmåtes hår icke med uhr eller timglas utan med brinnande luntor, hvilke likſom rep ihopvridas och med knutar förſes. Når denna antånd hunnit brinna til en knut, ſom utviſar en viſs förſluten tid, gifves den tilkånna om dagen med viſſe ſlag på klåckor vid deras Kyrkor och om natten med 2:ne tråds tilhopa ſlående af den kringlöpande Vakten. Barn råknas altid et år gamle med det årets ſlut, på hvilket de komma til verlden, det må vara i början eller ſlutet deraf; ſålunda, om et barn födes i ſidſta månaden, råknas det likavål för årsgammalt med nåſte Nyårsdag. Deras årtal tager ſin början ifrån Nin-o eller 660 år för Chriſti födelſe.

Några dagar efter Japanſke Nyårsdagen förråttades den ohyggeliga ceremonien, at trampa på de bilder, ſom betekna korſet och Jungfru Maria med barnet. Deſſe bilder af koppar gutne ſågas vara föga af en half alns långd. Denna trampning förråttas til at inprånta uti hvar och en afſky och hat för

Chriſtna låran och för Portugiſerne, ſom der velat fortplanta den, ſamt at uptåcka, om någon låmning deraf ånnu hos någon Japones finnes qvar. Trampningen ſker på de orter, der de Chriſtne fordom måſt uppehållit ſig. I Nagaſaki ſtad påſtår den fyra dagar; ſedan föras bilderne til andre omliggande orter, och ſluteligen förvaras til nåſtpåföljande år. Hvar och en, utom Gouverneuren och deſs medförde betjåning, åfven det minſta barn, måſte vara vid trampningen nårvarande; men at Hollåndarne, ſom några velat påſtå, åfven nödgas trampa på deſſe bilder, år ingen ſanning. Upſyningsmån åro på hvart ſtålle tilſtådes, ſom i viſſe hus rotvis hopkalla folket, uplåſa hvar och ens namn i ſin ordning, och hafva upſigt öfver, at alt går rigtigt til. De åldre gå öfver bilderne, ifrån den ena ſidan til den andra, och barn ſom hållas under armarne, ſtållas med fötterne på dem.

Himmelens tekn råknas hår, ſåſom annorſtådes tolf, men deſſe åga andre namn, ån hos Europeerne, ſåſom: 1 *Ne*, Råttan. 2 *Us*, Oxen. 3 *Torra*, Tigern. 4 *Ow*, Haren, 5 *Tats*, Draken. 6 *Mi*, Ormen. 7 *Uma*, Håſten. 8 *Tſitſuſe*, Fåret.

ret. 9 *Sar*, Apan. 10 *Torri*, Hanen. 11 *In*, Hunden. 12 *J*, Björnen.

Viſſe år få efter deſſe himmelstekn åfven ſine namn; ſåledes var året 1774, Japoneſens Håſteår, och 1776 Apeåret.

Månaderne, ſom i anſeende til Månans olika gång, aldrig ſvara fulkomligen emot våre, äga ſine egne namn efter Numertal; och ſom under vårt viſtande härſtädes, vi nödgas råtta oſs efter både de Holländſke och Japanſke almanachorne, måſte vi upråtta oſs en gemenſam almanacha årligen, ſom viſar förhållandet af bägge deſſe ſårſkilde tideråkningar. Jag meddelar håraf endaſt et ganſka kort ſammandrag, hvaraf månadernes namn tillika kunna inhåmtas: 1776 eller Ape-året har 355 dagar.

Sjoguats
ſvararar emot
Februar. mån.
1. Februar. 19.
11. —— 29.
12. Mart. 1.
30. —— 19.
Niguats.
1. Mart. 20.
12. —— 31.
13. April. 1.
29. —— 17.
Sanguats.
1. April. 18.
13. —— 30.
14. Maj. 1.
30. —— 17.
Siguats.
1. Maj. 18.
14. —— 31.

15. Jun. 1.
29. —— 15.
GOGUATS.
1. Jun. 16.
15. —— 30.
16. Jul. 1.
30. —— 15.
ROKGUATS.
1. Jul. 16.
16. —— 31.
17. Aug. 1.
29. —— 13.
SITSGUATS.
1. Aug. 14.
18. —— 31.
19. Sept. 1.
30. —— 12.
FATSGUATS.
1. Sept. 13.
18. —— 30.
19. Octob. 1.
29. Octob. 11.
KUGUATS.
1. Octob. 12.
20. —— 31.
21. Nov. 1.
30. —— 10.
SJUGUATS.
1. Nov. 11.
20. —— 30.
21. Dec. 1.
30. —— 10.
SJUITSGUATS.
1. Dec. 11.
21. —— 31.
22. Jan. 1. 1777.
30. —— 9.
SJUNITSGUATS.
1. Januar. 10.
22. —— 31.
23. Febr. 1.
29. —— 7.

På detta såttet råknas månaderne för den *Förste*, *Andre*, *Tredje* och så vidare til den *Tolfte*, och åren åga olika månge dagar. Hvart annat eller tredje år år Skott-år, hvaraf sju infalla på 19 års tid.

Flere store Högtids-dagar infalla årligen, som firas en eller flere dagar å rad,

rad, men ſjunde dagens firande, ſåſom Sabbath, år hår okånd och ſåledes indelas icke eller månaderne och året uti vecko-tal af ſju dagar.

De mårkeligaſte Helgedagar, ſom infôllo, år 1776, under den tid jag viſtades hår, vore fôljande, nemligen: uti Goguats den femte dagen eller den 20 Junii, Pelang-feſten; uti Sitsguats den ſjunde dagen eller d. 20 Auguſti, Stjernfåſten, och den 13, 14 och 15 i ſamma månad eller den 26, 27 och 28 Auguſti, den ſtora Lykte-Hôgtiden; uti Kuguats den 7, 8 och 9 eller den 18, 19 och 20 October, firades Matſuri i 3:ne dagars tid. Utom desſe vore fôljande dagar mårkvårdige, nemligen uti Sjoguats d. 4 och fôljande dagar, då Bilderne af J. Maria och korſet trampades af Japoneſerne. Den 15 uti ſamma månad, eller den 4 Martii, då Hollåndſka Ambasſaden brôt up och begaf ſig på reſan til Jedo. Fatsguats den 1 eller den 13 September, då Japanſk marknad (*Fasſak*) hôlts; uti Kuguats den 15 eller den 26 October, då Hollåndſka marknaden (*Fasſak*) bôrjades; och uti Kuguats den 19 och 20, eller den 30 och 31 October, då fôrſt det ena och ſedan det andra eller

Ammiralſkeppet, måſte på ſine utſatte dagar, afſegla ifrån Nagaſaki til Papenberg.

Den 22 Februarii och följande dagarne förråttades uti Nagaſaki och de omkringliggande orterne, den förut omnåmnde kopparbildernes trampning, om hvilken jag ſökte inhåmta alla möjeliga underråtelſer. Utaf de på ön nu varande Officerare var icke mer, ån en enda, ſom ſade ſig haft tilfålle, at en gång få ſe den i förbigående, då han på Chefens vågnar varit ſånd til Guverneuren i Staden, i något mål, ſom rörde förberedelſen til den ſnart föreſtående Hofreſan.

Den 25, gick Chefen, åtföljd af några Superchargas och Asſiſtenter ſamt Tolkar til Staden, för at före afreſan, taga afſked utaf Guverneuren.

Martii den 2, viſiterades på ön min och mit Reſeſållſkaps enſkildte ſtörre och mindre Klåd-kiſtor, Medicament-kiſtan med mera, ſom derefter ſtraxt fördes ifrån våre kamrar til Packhuſet, der de förvarades förſeglade til ſjelfva resdagen. Medicaments-kiſtan år tåmmeligen ſtor, och förſes med medicamenter ifrån Apotheket, ſom ſtår under Doctorns vård,

vård, och är belägit nära intil dess boningsrum.

Til förseglingar nytjar Japonesen icke någon sort utaf lack, utan vrider och binder något papper om det, som skal förseglas och tilknyter det så, at han lätt skal kunna märka, om någon rubning derpå skedt. På detta sätt förseglas sjelfve Packhusen, vid låset, på hvilket de mindre sätta sin lit och säkerhet, än på sine usle, men konstige pappers knutar.

Resan til Hofvet 1776.

Den 4 *Martii* 1776, begaf sig Ambassaden ifrån Dezima ö, på resan til Jedo. Den 15 eller 16 uti den förste månaden af Japanska året år altid utsat til denna resans början. Holländarne vore endast 3:ne, som gjorde den samma nemligen Ambassadeuren såsom Chef för Handelen, Herr FEITH, jag, såsom Doctor eller Legations Medicus, och en Secreterare, Herr KÖHLER. Resten af vårt ansenliga, och vid pass af 200 månniskor bestående medfölje, var endast Japanske åmbetsmån, tolkar, betjånter och uppassare. När vi passerade igenom vakten vid Stadens brygga, som ihopbinder den med Factoriet, blefvo vi ganska noga visiterade, men våre kistor och

och annat bagage, ſom fórut blifvit viſiteradt och förſegladt, gick nu frit igenom. Tillika beledſagades vi utaf de på Factoriet varande Holländare igenom Staden Nagaſaki; äfven ſå af en ſtor ſkara Japoneſer, ſom på Factoriet hafva någen tjänſt eller göromål. Desſe ſednare gjorde oſs följe til et utom Staden varande Tempel, hvaräſt vi någon ſtund hvilade och tracterade med Sakki vårt muntra ſällſkap. När vi härifrån ſedan fortſatte vår reſa, hade alle desſe Japoneſer, ſom nu ſkulle ſkiljas ifrån oſs, upſtält ſig uti flåckar, efter ſtånd och anſeende, långs efter den våg, vi fårdades, mer än en half mil i längden å ymſe ſidor af vågen, ſom utgjorde för oſs den aldravackraſte ſyn, ſå väl ſom den ſtörſta heder. Desſe Japoneſer vore Stadens och öns Ottonas, öfver-och under-Tolkar ſamt Lärlingar, öfver-och under Compradorer, Banjoſer högre och lägre, Culi-mäſtare och flere andre, ſom med Holländarne äga någon befatning.

En Banjos var å Gouverneurens i Nagaſaki vägnar anförare för hela Reſeſällſkapet, och anbefalte alt under både fram-och åter-reſan. Han bars uti en

ſtor

stor Norimon och en Pik blef buren framfőre honom, til tekn af dess hőghet och befål. Til utfőrande af hans befalningar voro főrordnade flere under-Banjoser. Őfverste Tolken, oftast en til åren kommen man, båres uti en Cango, år Cassans főrvaltare under Resan, besőrjer om alle anstalter til och under den samma, samt betalar på Hollåndska Compagniets vågnar alle omkostnader, merendels med den noggranna sparsamhet och fősigtighet, at han sjelf dervid stundom ansenligt vinner, så at en sådan resa altid anses főr főrmonlig. Tvånne Japanske kockar medfőlja ifrån Factoriet főr at laga den mat, som főr Hollåndarne upsåttes på Ambassadeurens bord; likaså 6 Japanske tjånare, hvilke főrstå och tala Hollåndska, samt tjåna Hollåndarne til uppasning, utom de tjånare, hvilke Gouverneuren i Nagasaki medsånder til Hollåndarnes betjåning och hvilke icke főrstå eller tala deras språk. Kockarne reste nu och under hela resan, altid en stund főrut, så at de kunde medhinna, at tilreda maten, tils vi sjelfve uti middagsherberget anlånde. Med dem főlgde tillika nődig proviant, et fåltbord och trenne fåltstolar samt duktyg och bordsaker, som alle voro i ordning,

ning, då vi ankommo til något herberge om middagen samt om aftonen. Några skrifvare åtföljde kockarne, för at besörja om det nödvändiga i herbergen för hela sviten, och hålla råkning på utgifterne.

Ambassadeuren, åfven som dess Medicus och Secreterare reste uti store, vackre och lackerade Norimons. Uti KÆMPFERS tid måste de tvånne sednare åtnöjas med, at fårdas til håst, blottstålde för köld, regn och blåsvåder. Desse Norimons eller Portchaiser åro förfårdigade af tunne bråder och bambo-rör, uti aflång fyrkant, med fenster framtil och å ymse sidor. Sido-fenstren åro håftade vid dören, igenom hvilken man på båda sidor kan in-och utkomma. Öfver taket går en lång kantig stång, hvarmed detta åkdon af bårarene drages öfver axlarne. Inuti år den så rymlig, at man kan deri med beqvåmlighet sitta och åfven ligga, ehuru med något ihopdragne fötter. Lika som den år utantil sirad med åtskillig granlåt, så år den också in uti på det dyrbaraste beklådd med siden-och sammets tyger. På botnen ligger en madrass, öfverdragen med utskurit sammet

met och et tunt tåcke åges antingen af famma flag eller af något dyrbart fidentyg. Bakom ryggen och på ymfe fidor hånga aflånge kuddar, åfven öfverklådde med fammet och under fjelfva fåtet lågges en kudde, fom år rund och förfed med et hol i midten. Fram til år en eller tvånne hyllor, der man kan fåtta en fkriflåda, några böcker och andre fmå faker. Fenftren på fidorne kunna nedflåppas, då frifk luft behöfves och tiltåppas både med fidengardiner och en af bamborör gjord rulgardin, då man ej vil låta befkåda fig. Man fårdas uti denna kammare med mycken beqvåmlighet och fållan finner man fig tröttad af, at långe fitta uti den. Bårarene, fom på fine fkuldror båra desfe låtte åkdon, åro olika månge efter Perfonens rang, ifrån 6 til 12 och der utöfver, och då de åro flere, gå åtfkillige af dem löfe vid fidorne, för at aflöfa hvarandre under refan. Når flere båra tillika, fjunga de ftundom något, fom gör at de hålla en lika fnål, och jåmn gång.

Utom de faker, fom redan förut på fartyg blifvit ifrån Nagafaki affånde fjöledes, fördes dels på håftryggarne, dels

af

af Bårare våre småa klåd-kistor, lyktor för at nytjas uti mörker, förråd til dageligt bruk af vin, öl och dylikt samt en japansk tilrustning för thevatn och hvari thevatn under sjelfva marchen kokas och altid kan ågas til hands, då sådant åstundas. Europeerne nytjade likvål sållan denne mag-slappande dryck och höllo vi håldre tilgodo et glas rödt vin eller hollåndskt öl, hvaraf vi förså-go ofs med en bouteille af hvardera, som insattes uti Norimons fram vid fötterne jåmte en aflång lackerad dosa, med en lika aflång och dubbel snörgås. Alle, som resa hår i landet medföra altid sin såg. Det samma nödgades åfven vi göra, under hela både fram-och återresan. Och som pragten uti alt måste vara stor, för at upråthålla Hollåndska Compagniets anseende, så måste åfven desse sångklåder bestå af tåcken, kuddar och madrasser, öfverdragne med de dyrbaraste genombrutne sammeter och sidentyger.

Japanerne åter, som antingen gingo tils fots eller redo på håstar, voro försedde med en conisk och om hakan fastbunden hatt; en solfjåder, som tillika var vågvisare; en sol-eller regn-skårm och stun-

ſtundom en af oljadt papper gjord ganſka vid regnkappa, lått, ſom en fjåder. De, ſom vandrade til fots, ſom drångar, kuſkar och ſåmre betjåning hade åfven förſet ſig med tunna ſtöflåtter, flere par halm-ſkor och upſkörtat ſine natråckar.

Hela denna talrika Caravanen, af ſå mycket olika folck och på ſå olika ſått framtogande, utgjorde en vacker och artig ſyn för et ovant öga, och var för oſs Europeer ſå mycket mera fågneſam, ſom vi öfver alt bemöttes med lika heder och vördnad, ſom landets egne Förſtar, och voro utom deſs ſå bevakade, at intet ondt möjeligen kunde hånda oſs, ſamt ſå up-pasſade, at vi ej ågde mera, at ſörja före, ån et barn, ſom ligger til ſin Moders bröſt. Alle våre göromål beſtodo uti, at åta, dricka, låſa eller ſkrifva för egit nöje ſkul, ſofva, klåda och låta båra oſs.

Förſte dagen reſte vi förbi *Fimi*, 2 mil ifrån Nagaſaki och *Jagami*, en mil vidare, derifrån til *Jſafaja*, ånnu 4 mil vidare, der vi fingo vårt förſta natt-låger.

Uti *Jagami*, der vi ſpiſade middag, blefvo vi af vården emottagne på et me-

mera tjänstagtigt och höfligt sått, än jag det någonsin sedan blifvit på något ställe i verlden. Det är här i landet almänt brukeligt, at värden kommer de resande et stycke våg til mötes och med de djupaste årebetygelser bjuder dem vara välkomne. Derefter skyndar han sig förut hem, at vid sit hus lika ödmjukt emottaga och hälsa sine ankommande gäster. Sedan frambars på et litet fyrkantigt och lågt bord någon obetydelig skänk, derefter thevatn och tobaks redskap, dem vi dock icke nytjade. Vi infördes i de för oss tilredde rum, funno vårt bord dukadt, togo vår appetits-sup, vår middagsmåltid, vårt caffé, och lagade oss åter til reds til afresan, sedan de rökande Herrarne tillagat och påtändt sina söta tobakspipor.

Vi undfingo härstädes, på Compagniets räkning, 50 Japanske thayls eller vid pass lika många holländske Riksdaler, til at dermed bestrida de smärre omkostnader, som vid flere förefallande tilfällen af oss enskildt kunde under resans förlopp behöfva göras, och hvilke så noga voro uträknade, at deraf intet skulle öfverblifva. Desse voro de första Japanske mynt, som kommo i våre hän-

der och til min granskning. Första utgiften deraf voro nyårs-gåfvor til våre drångar och uppassare på Dezima, samt våre Norimons dragare, på min lott bestigande sig til 10 Riksdaler och något derutöfver.

Andra morgonen, d. 5 Martii fortsattes resan til *Omura*, vårt middagsherberge, trenne mil och sedan vidare, til *Sinongi*, nattherberget, fem mil derifrån belägit. Då KÆMPFER 1691 gjorde resan til Hofvet, tog Ambassaden en annan våg til Sinongi, nemligen öfver viken vid Omura; för at undvika den, togo vi nu en långre omvåg, til Isafaja, dock utan at derifrån segla öfver den stora viken vid Simabara, hvilken våg KÆMPFER reste, då han andra gången, år 1692 gjorde samma resa til Kejserliga Hofvet.

Den 6 om morgonen lade vi til rygga trenne mil och ankommo til *orissino*, hvaråst finnes et svafvelhaltigt varmt Bad. Sedan vi beset Badet, framtågade vi ännu tre och en half mil, innan vi fingo spisa middag uti *Takkiwo*. Efter middagen kommo vi förbi *Swota* til *Oda*, tre och en half mil, samt vidare

til

til vårt nattlåger uti *Otsinsu*, två och en half mil.

Warma Badet, aldeles kokhet, var kringstångdt och hade et vackert hus, til beqvåmlighet för de sjuke, som nytjade det. Heta vatnet fördeltes genom afledning til flere stållen, der sjuke kunde sitta och der de sjelfve, efter behag förmedelst 2:ne kranar, kunde aftappa både het och åfven kalt vatn, som leddes hit med konst. Utom dess voro åtskillige inråtningar, både at efter badningen ligga och hvila, samt at spatsera och alt ganska nått, samt renligt. Japanerne nytja detta och dylika bader, dem landet i öfverflöd åger, emot veneriska sjukdomar, lamhet, skabb, Rheumatismer och flere andre.

Swota år et myket mårkwårdigt stålle för de ganska stora krukor, de aldraståörsta i verlden, som hår förfårdigas. De åro utaf brun lera, vål brånde och så stora, at de innehålla flere såars-rymd. Holländarne handla årligen en myckenhet håraf, föra dem til Batavia, der de så vål, som annorstådes i Ostindien med fördel såljas och nytjas til at hålla vatn uti. Vatnet, som årnas til dagelig dryck, hålles uti desse

svalt och kalt, och får tillika sätta sit sediment til botnen, så at vatnet derigenom blifver mera rent och hälsosamt.

Den våg vi de förre dagarne hade lagt til rygga, var ganska bergagtig, stenig och mödosam; men sedan vi inkommo uti landskapet *Fisen*, blef landet mycket frugtbarare, vackrare och äfven både tätare bebodt och folkrikare. Byarne lågo här tätare in til hvarandre, voro i längden ganska mycket utsträkte och stundom voro tvänne, hvardera halfva milen lång, endast skilde ifrån hvarandre med en å, en bro och et anat namn.

Landet var öfver alt upodladt til de vackraste åkerfält för Risgryn och andre saker.

Landskapet Fisen är utom dess ganska bekant för sit vackra och dyrbara Porcellain. Jag hade redan deraf set åtskilligt, under marknadstiden på Holländska Factoriet, och hade nu närmare tilfälle underrätta mig derom. Det tilredes af en aldeles hvit lera, som i sig sjelf är ganska fin, men ändock arbetas med största möda och obeskrifveligen väl, så at de konst-stycken och käril, som sedan deraf tilverkas, blifva genom-

nomſkinlige och öfver måttan vackre ſamt aldeles ſnöhvite.

Dagen derpå, den 7, hade vi en mil til en tämeligen ſtor rivier, *Kasſagawa* kallad, hvaröfver vi måſte fårdas, och ännu en mil til *Sanga* Stad, ſom är en och en half mil i längden. Derifrån reſte vi trenne mil til en mindre Stad, *Kanſaki*, förbi *Fioſabara*, ſom låg under halfva vägen. Härſtädes ſpiſade vi middag och foro ſedan vidare förbi *Nakabara*, två mil, äfven förbi *Todoriki*, något öfver en mil, til *Tayſero* en mil, der vi togo vårt nattläger.

Sanga, ſom är Provinſens hufvudſtad, äger et Slott, hvaräſt Landets Förſte reſiderar, är omgifven med grafvar och vallar, ſamt har vakt vid ſine portar. Denne, lika ſom de måſte Städer, är ordenteligt bygd med råta och breda gator. Ockſå har den flere canaler, ſom föra vatn och löpa igenom den ſamma.

Städerne i almänhet här i landet, ſkiljas ifrån Byar, ſom äfven äro ganſka länge, endaſt dermed, at en by har en enda gata och ſtäderne flere. Deſsutom äro Städer afſtängde med portar, omgif-

gifne med grafvar och mur, samt stundom försedde med något Citadell.

Folket och i synnerhet Fruntimbren voro uti detta landskap mindre, ån uti det förra och de gifta Fruntimbren, ehuru annars til utseendet vackra ock vålskapada, voro besynnerligen vanstålda och fula i anseende dertil, at de utur ögonbryn hade utrykt alle håren, hvilket hos dem skulle betekna ägta ståndet, lika som svarta tånder uti Nagasaki.

Vi hvilade uti *Taysero* öfver natten, oagtadt KÆMPFER i sin Historia om Japan förmåler, at sådant i hans tid ansågs för olyckeligt och var förbudet. Orsaken dertil hade varit den, at under en dylik resa Banjosen och Öfvertolken hade med hvarandre kommit i tråta, hvarvid den förre dödat den sednare och sedan tagit lifvet åfven af sig sjelf.

Martii den 8, reste vi inemot 10 mil, til *Itska* Stad, farandes under vågen förbi åtskillige större och mindre byar, samt öfver ansenligen höge berg. Vi kommo först til *Farda*, 2 mil och sedan til *Jamayo*, en mil, der vi spisade middag. Vågen gick derifrån öfver et högt berg en och en half mil utföre til *Fiamits*,

et

et vackert ſtälle, hvaråſt vi en god ſtund hvilade, tracterade oſs och våre Officerare med Sakki ſamt förårade vårdinnan en liten ſkånk i penningar af 7 mas och 5 konderyn, ſom vanligit år på detta ſtälle. En och en half mils reſa gjordes ſedermera til *Utſini* der vi och våre bårare likaledes en ſtund hvilade.

Under det vi i dag fortſatte reſan uti Landſkapet *Tſikudſen*, beledſagades vi utaf en Officerare, ſom Lands-Herren ſkickat emot oſs, til at önſka oſs en lyckelig ankomſt och ledſaga oſs igenom ſit land. Ehuru föraktade Europeerne åro på ſit Factorie och ehuru ringa Japanerne annars i almånhet anſe alle utlånningar, år det likvål ſynnerligt, at under Reſan til och ifrån Hofvet, vi icke allenaſt öfver alt bemötas med ſtörſta höflighet och tjånſtagtighet, utan ock, at oſs viſas ſamma agtning och vördnad, ſom viſas Landets egne Förſtar, då de göra ſin årliga reſa til och ifrån Kejſarens Hof. När vi ankomma til grånſen af något Landſkap, mötas vi der altid af en Officerare, utſånd af deſs Herre, ſom icke allenaſt erbjuder oſs i ſin Principals namn all erforderlig hjelp, af folk, håſtar, fartyg och

annat dylikt, utan gör oss ockſå följe ända til andra grånsen, der han tager af oss afsked och aflossas af en annan. Det ſåmre folket viſar oss ſamma underdåniga vördnads betygelser, ſom åt Förstarne och buga ſig med pannan ånda ned til marken, ja stundom vånda ryggen til, för at gifva dermed tilkånna, at vi anses ſå högt, at deras ringhet icke år vård, at åſkåda oss.

Vågarne i landet åro hela året i godt stånd, breda och förſedda med diken för vatnets aflopp; men i synnerhet denne tiden, då Förstarne i Landet, åfven ſom Hollåndarne måste göra ſin årliga reſa til Rikets Hufvudstad. Vågarne ſandas då icke allenast, utan före de reſandes ankomst varda de ſopade med qvastar, all orenlighet och spilning af håstar noggrant bortförd och under heta tiden, då dam oroar, blifva de beſtånkte med vatn. Ja omtankan har stråkt ſig ſå långt för god ordning och de reſandes beqvåmlighet, at de, ſom reſa up åt landet, hålla ſig åt vånstra ſidan och de til höger, ſom reſa nedåt ifrån Hufvudstaden, at då reſande mötas, den ene icke oroar, hindrar eller ſkadar den andre, i ſanning en omständig-

dighet, så mycket nödigare i det uplyſta Europa, ſom man der fårdas fram på vågar, ofta med mindre ſedighet och beſkedlighet. Vågarne bibehålla ſig hår ſå mycket båttre och långre, ſom inge hjul-åkdon nytjas, ſom ſå mycket förderfva dem. För at göra vågarne ånnu angenåmare åro ſidorne ofta förſedde med planterade buſkar. Sådane håckar hade jag både i dag och de förre dagar blifvit varſe utaf ſjelfva Thébuſken planterade.

Mil-pålar åro öfver alt planterade, ſom viſa icke allenaſt, huru långt man reſt, utan ockſå med ſin påſkrift, hvartåt vågen löper. Dylika pålar finner man åfven vid vågſkilnader, ſå at en reſande hår i landet icke låtteligen förvillas.

Af alle desſe omſtåndigheter ſåg jag med förundran, huru et folk, det vi anſe, om icke ſom barbariſkt, åtminſtone för ohöfſadt, öfver alt viſade ſpår af förnuftig eftertanka och ypperlig ordning, då vi ånnu i det ſå uplyſta Europa ſakne öfver alt tilråckeliga och på månge ſtållen nåſtan alla anſtalter til reſandes fortkomſt och beqvåmlighet. Alt ſan jag hårſtådes ſyfta til et nyttigt åndamål, utan ſkryt och onödigt prål,

 och

och på intet endaste stålle uptåckte jag på milstolparne Lands-Håfdingens namn, hvilken låtit upresa dem och som så litet kan gagna den resande.

Alle miltal åro råknade ifrån en endaste punct i riket, nemligen ifrån Niponbas eller den bryggan, som ligger uti Hufvudstaden Jedo.

Inge postvagnar finnas i hela landet, ej eller andre åkdon med hjul til de resandes tjånst. Alle, som derföre åro fattige, fårdas til fots, och de, som kunna betala någon skjuts, rida antingen på håstar eller låta båra sig uti kangos eller Norimons. De, som löpa til fots, nytja skor af halm, like en såla utan öfverlåder, hvilke med band af flåtad halm fastbindas, så at de icke affalla. Benen åro omgjordade med ståflåtter, hvilke medelst knappar långs efter vadorne baktil ihopknåppas eller bindas uptil fast med band. Ofta nytja de också då, i stållet för långa fotsida natråckar, Busaroner eller linnebyxor som råcka ned til vadorne, och vandrande Soldater binda desse up på halfva låren. De, som rida, göra oftast en underlig figur, och ej sållan får man se flere personer på en enda håst, ja ofta et helt

helt hushål. Mannen sitter då midt på, ofvan til i sadelen med fötterne framtil öfver hästens hals; hustrun på ena sidan uti en vid sadelen fasthäftad korg och et eller flere barn uti en korg på andra sidan. En särskild person går då altid förut och med betslet i handen leder hästen. Förmögnare låta båra sig uti portchaiser, som äro både olika stora, olika prågtiga efter hvar och ens rang, och således äfven olika kostsamma. De sämsta äro små, så at man i dem nödgas sitta med fötterne under sätet, och öpna på alla sidor, täkta med et litet tak och båras utaf tvånne man. *Kangos*, som almännast kallas Kagos äro täkte och tilslutne på sidorne, men nästan fyrkantige och föga prågtige. De största och vackraste kallas *Norimons*, äro aflånge, nytjas af de högre åmbetsmån och båras utaf flere personer, som både framföre och bak efter draga dem, förmedelst en vid taket fästad stång, på sine axlar, gående då altid efter hvarandre. Uti alle ståder och uti alle byar finner man vid herbergen en mängd med folk, som utbjuda sig til de resandes tjänst.

Sådane Norimons och Kagos-dragare kunna länge uthärda med at löpa och

och draga ofta ganſka tunga bördor, icke allenaſt reſande, utan äfven andre varor, dem de vid bägge ändarne af en ſtång eller Bambo faſtbundne båra öfver axlarne. Merendels lägga de på en tima en Japanſk mil til rygga och på en dag hela tio til tolf milar.

Den 9 Martii fortſattes reſan til *Nogata* rivier, tre och en half mil, hvilken vi öfverforo och efter halfannan mils reſa fingo vår middag uti *Koijanosſa.* Derifrån fortſattes vidare reſan tre mil til *Kuroſacky* och ännu andre tre mil til en ſtor och rik Handelsſtad, vid namn *Kokura.*

Kokura räknas ibland de ſtörre landets Städer och drifver ſtor handel. Hamnen är likvål ſå upgrundad, at numera endaſt ſmårre fartyg och båtar kunna upgå til Staden. Den är en Japanſk mil i längden, utgör en aflång fyrkant och äger en rivier, ſom löper igenom deſs gator ned til hafvet. Portarne äro bevakade af Officerare och Soldater. Vid ena ändan af Staden och utmed rivieret ligger Lands-Förſtens Citadell, ſom tycktes vara ganſka vackert, och efter landets bruk vål befäſt, omgifvit med grafvar, förſedt med murar

rar och förstärkt med et högt torn. Uti detta håller Försten öfver Kokura Landskap sit Hof och sit Residence.

Innan vi inkommo uti Kokura blefvo vi, å Prinsens vågnar, emottagne och sedan genom Staden til vårt Herberg ledsagade utaf 2:ne Ådlinglar ifrån Slottet.

Vi blefvo här ganska vål logerade och dröjde qvar til eftermiddagen den påföljande dagen.

Enligt gammal plågsed undfick här den af Gouverneuren i Nagasaki til vår tjånst under resan medsånde tjånare, en liten drickspenning, bestående uti 1 thayl och 5 mas, som gör ungefårligen en och en half Riksdaler.

Här, så vål, som uti alle andre Herbergen blefvo vi inqvarterade uti bakdelen utaf huset, som år både den beqvåmligaste och den vackraste, ågande altid sin utsigt och utgång til en större eller mindre tomt, som år bepryd med åtskillige trån, buskar, våxter och blomsterkrukor. Vid sidan håraf finner man också en liten Badstuga, för främande at bada uti, då de det åstunda. Ibland andre våxter, som voro almånnare på fle-

flere ſtällen, ſåſom *Pinus ſylveſtris*, *Azalea indica*, *Chryſanthemum indicum* och flere, fan jag åfven hår et tråd, ſom kallades *Aukuba*, och et annat vid namn *Nandina*, hvilcke bågge anſågos fóre, at medfóra någon lycka fór huſet.

Framdelen af huſet nårmaſt gatan var aldraoftaſt antingen en kópmans bod eller en verkſtad. Der innanfóre år kóket och de rum ſom gårds folket bebor. Fråmmande få altſå åga de beqvåmligaſte afdelningar i huſet, långſt bort ifrån det buller, ſom man annars ſkulle hóra ifrån gatan.

Huſen åro ganſka rymlige, aldrig mer, ån två våningar hóge, hvaraf den underſta bebos och den ófverſta tjånar til vind eller dylikt och varder ſållan bebod.

Bygnadsſåttet år hår i landet egit och beſynnerligt. Hvarje hus intager en anſenlig ſtor rymd, upbygges lika ſom korsverkshus af trå, bambo-ſpjålor och lera, ſå at de utantil någorlunda likna ſtenhus, och åro tåkte med tegelpannor utaf en anſenlig tyngd och tjocklek. Hela huſet utgór et enda rum, ſom efter behof och godtycko kan afdelas i månge rum eller mindre kamrar.

Det-

Detta sker förmedelst lätta väggar, bestående utaf tråramar, beklistrade med tjockt och ogenomskinligt papper, hvilke i de uti golfvet inlagde och i taket motsvarande tråbjälkar, i en til den ändan inskuren fåra, ganska vigt och nätt inpassas. Sådane kamrar afstängdes under resan ofta för oss och vårt medfölje, och då et större rum til matsal eller annars behöfdes, voro sådane väggar i et ögnablick borttagne. Man kunde icke se, hvad i närmaste rum förehades, men ofta kunde höras, hvad som talades.

Som Japonesen aldrig äger några meubler i sit hus och således icke eller något sängställe, så blefvo våre madrasser och sängkläder uplagde på sjelva golfvet, som är täckt med tjocka mattor af halm. Japoneserne af vårt medfölje lågo på samma sätt, at hvila, men ägde inge hufvudkuddar, utan i dess ställe, et aflångt stycke lackeradt trä, som lades under hufvudet vid örat. Och som de icke eller äga hvarken stolar eller bord, så sitta de på golfvets mjuka halmmattor med fötterne under sätet och vid måltidstimman framsättes hvarje rätt för hvar person särskildt uti lackerade tråkoppar med lock, på et li-

tet

tet fyrkantigt och lågt tråbord. Igenom denna tilſtålning at ſofva, rubbar icke Japoneſen ſit hår, och år i et ögnablick både upſtånden och klåd, emedan nattråcken, ſom tjånar honom til tåcke, år lika ſnart påklåd och ombunden.

Under vårt viſtande hårſtådes ågde vi icke tilſtånd, at få vandra ut i Staden, för at nogare taga den i ögnaſigte.

Den 11 Martii emot aftonen foro vi med en jagt öfver viken til *Simonoſeki*, ſom råknas för tre mil. Vi hvilade hår i et herberge öfver natten.

Emellan Kokura och Simonoſeki ſyntes ligga en låg aflång klippa, ſom vid lågt vatn eller under ebben ſtod föga öfver vattubrynet, men under floden öfvertåcktes aldeles. Vid denna klippa ſades et fartyg hafva ſtött och förolyckats, hvilket ſkulle öfverföra Kejſaren TAIKO. Kejſaren blef likvål vid det tilfållet råddad, men Skepparen ſkar ſig buken up efter Japanſka bruket, för at ſtraffa ſig ſjelf. Til åminnelſe af denna olycka har ſedan blifvit upreſt på klippan en fyrkantig huggen ſten, vid paſs af en alns högd.

Simonoſeki år vål icke något Förſteligt

ligt fåte, ej eller någon af de ftörfte ftäder i landet; men defs belägenhet gör honom til et betydande ftälle, och den äger en ganfka berömd famt mycket befökt hamn, der man ofta får fe öfver 2 à 300 ftörre och fmårre fartyg för ankar. Merendels inlöpa hårftädes alle de, fom årna fig ifrån Rikets våftra kufter, til defs öftra eller tvårtom, antingen för at hår aflämna några varor eller ockfå för at under motvind och ftorm äga en fåker hamn.

I anfeende til den mångd af folck, fom ftrömar til detta ftälle, ifrån fnart alle orter och landfkap i hela riket, få år rörelfen och handelen hårftädes ganfka ftor. Man finner derföre hår ockfå en ftor hop varor til köps hitförde ifrån andre landsorter, dem man uti andre hamnar och ftäder icke altid tråffar, emedan hvarje hamn och ftad almånnaft drifver ftörfta handelen med fådane varor och tilverkningar, fom defs egen Provins eller omliggande land fortbringar.

På et ftälle, der få månge och ifrån olike landfkap kommande invånare famlas, var det visferligen, efter Japanernes tanka, ganfka nödigt, at liderlige

 hus

hus skulle finnas, och sådane hafva derföre, til de resandes tjånst blifvit inråttade. Det var Hollåndarne icke ens tillåtit at bese desse; utan då vi hade tilstånd, at i staden spatsera omkring, blefvo portarne til den gatan, hvaråst de funnos, sorgfålligt tilslutne.

Denne Staden år belågen vid ena åndan af Nipon, som år den stórsta af alla óar, som innefattar bågge Rikets hufvud-ståder, och hvilken åfven år fórsed med landvåg til Jedo, ehuru vi ej nytjade den, emedan den år svår och bergagtig.

En *Ulva* (Sjóvåxt) samlades hår vid strånderne, som kallades *Awa Nori*, hvilken torkades, rostades ófver elden och sedan rifven til et ganska fint pulver, blef åten med kokade Risgryn och stundom blandad til Miso-soppa.

Fór Snufva, som man vid ombyte af vårma och kall blåst hår i landet ganska lått kan få, nytjade Japonesen helt fint snus, likt spanskt, at draga up i nåsan. Detta snus hitfóres af Chineserne uti små ihopkramade gróna och ogenomskinliga glasflaskor.

Laxa kallades en tråd, hela två famnar

nar lång, som ihoprullad försäljes nästan öfver alt i landet. Den är gjord utaf hvete-eller Bohvete-mjöl och säljes efter vigten. *Sabakiri* kallade Japoneserne egenteligen den, som göres af bohvete. Denne tråd skåres uti kortare eller långre stycken och blandas uti någon soppa, der den smakar angenämt, något limmig, utan at aldeles uplösas och är mycket födande. När den nytjas uti soppa med lök och fiskfrikadeller, kallas rätten *Niomen*; men om deruti blandas spansk peppar och Soja, får den namn af *Somen*.

Vi betingade oss nu til vår återkomst i synnerhet tvånne varor, antingen til egit bruk eller til försäljning, nemligen Risgryn, som här fås utvalde och Brånde kol, som nytjas til matlagning och eldning i rumen under den kalla årstiden.

Uti handel och vandel räknas här icke några Thayls, utan af Japonesen almänt Mas; så at i stället för 1 Thayl räkna de 10 Mas, i stället för 10 Thayls 100 Mas och 1000 Mas i stället för 100 thayls. Och för at göra afbetalningar efter en sådan beräkning, ägas åtskillige större och mindre Myntsorter, både uti guld, silfver, koppar och jern.

Det förra beräkningssättet svarar emot våre Daler silfvermynt och kopparmynt; det sednare emot våre Riksdalrar och smärre skiljemynt. Intet representativt eller pappers-mynt åges uti hela landet, utan alt gångbart är uti specie, slagit och teknadt af Regeringen, ehuru silfvermynten ej altid äro lika i storlek, utan för den orsaken altid vågas, innan de af köpmännerne emottagas.

Martii den 12, begåfvo vi oss om bord på et stort Japanskt fartyg, af hela 90 fots längd, hvilket för vår transport til Fiogo årligen hyres på holländska Compagniets räkning, för 480 Riksdaler, på en resa af vid pass 130 små sjömilars längd, hvilken med god vind stundom förrättas på 8 dagars tid. Et annat dylikt fartyg gjorde oss följe, för at öfverföra en del af bagaget och vårt medfölje.

Vi inlogerade oss uti kajutan. Vår Banjos fick sin afdelta kamare på ena sidan och Holländarne den drygaste delen på den andra. Denna sidan var fördelad uti 2:ne rum, nemligen en ganska liten sängkammare för Ambassadeuren och et större rum för mig och Secreteraren, hvilket tillika nytjades til matsal.

sal. Det öfriga intogs af Tolkarne och andre våre Ämbetsmån.

Et sådant Fartyg är ibland de största, som byggas i landet, vid pass 25 fot bredt, i bakändan mycket tvärt och derstädes i midten öpet för dess vidlyftiga styre, som lätteligen kan aflyftas. Enligt strångaste befalning måste alle fartyg vara så bygde, på det undersåtarne icke skola dermed kunna utsegla uti sjön och således öfvergifva rikets kuster. Ofta äro de bygde utaf Furu och Cederträd, dock mycket mindre starke, än de europeiske. Inunder är kölen upböjd så vål åt framänden, som emot bakstammen. En enda Mast föres på et sådant Fartyg och då det lugnar, drifves det förmedelst flere par åror fort. När vi inkommo uti någon hamn, för at kortare eller långre tid fördröja der, blef Masten nedlagd långs efter fartyget och hvilade på åtskillige dertil inrättade stolpar. Sedermera utbreddes, då det antingen var mycket kalt eller det regnade, deröfver och öfver hela fartyget, seglet, så at folket derunder kunde ligga skyddade och täkte. Det äger vål icke egenteligen mer, än et däck; men Kajutan, som intager största

delen ofvan på detta dåcket, utgör med sit tak likasom det andra dåcket, öfver hvilket man åfven kan gå och öfver hvilket masten hvilar. Sålunda år Kajutan på desse fartyg, åfven som på alle speljagter uti Japan ganska vidlyftig, rymlig och kan herbergera mycket folck. Den samma kan också, lika som andre rum i et hus, medelst lösa våggars insättande, fördelas i åtskillge smårre kamrar, alle vackert tapiserade och på golfvet belagde med mattor utaf ris-halm. Det besynnerligaste år, at kajutan å ymse sidor står en god aln utom skepsbord och år således bredare, ån fartyget, hvilket ej ser så synnerligen vål ut. Långs efter desse sidor åro för kamrarne åtskillige fönster.

Ifrån Simonoseki seglade vi 36 mil til *Kamiro*, och då vi hårifrån hade utseglat samt lagt til rygga 7 mil, fingo vi motvind och måste gå för ankare vid *Nakasjima*. Men som motvinden icke allenast hölt uti, utan stormen ökades, nödgades vi åter lyfta vårt ankare och segla hårifrån, hela 14 milen tilbaka til *Kaminoseki*, för at åga der en båttre och såkrare hamn. Hårstådes nödgades vi tilbringa inemot trenne veckors tid, in-

innan vi fingo någon fogelig och god vind, hvarmed vi kunde fortsätta resan.

Under all den tiden voro vi beständigt logerade om bord, men hade likvål flere gånger tilfälle, at gå i land, för at roa oss uti Herbergen och Templen.

Utaf blåsten, som ofta var strång, var luften denne tiden rått kylig, at vi nödgades elda i rumen och voro åndock plågade utaf Snufva och förkylningar.

Landet omkring kusten hårstådes var öfver alt bergagtigt, men likvål i högsta måtton upodladt, så at bergen på flere stållen liknade vackre Trågårdar.

Kodom kallades så vål hår, som i Simonoseki ynglingar, dem Borgerskapet låmnar åt Borgmåstaren til uppasning för kortare eller långre tid. Desse ynglingar voro Borgares egne söner, vål klådde, drogo långbyxor såsom Åmbetsmån och efter någon tids förlopp, af andre aflossades.

Fruntimren brukade håstådes en underlig sort mössa, som tåkte hufvudet framtil, stod ut vid sidorne och bants om hakan. Den var gjord af hvit silkesvadd och förmedelst öfverstruket kli-

ster helt glatt. En sådan sades nytjas endast om vintren och emot kölden, ehuru jag icke kunde se hvad värma den kunde gifva.

Icke allenast Damer i de publiqve husen, utan andre fruntimber hade här den seden, at sininka sig; äfven som de gifta hustrur öfver alt hade utdragit hären utur sine ögonbryn, som otroligt mycket förstålde äfven de vackraste ansigten.

Åtskillige landets egne frugter fick jag se antingen torkade, eller inlagde uti gäst, på et sätt, som lärer endast vara brukligt uti Japan och China. *Mebos* kallades den frugt, som var torkad, likasom plomon och dylike; men *Menaratski* kallades den, som var inlagd, antingen hel, eller ock, om den var mycket stor, skuren uti skifvor. Härtil nytjas den Gäst, som fås efter Sakki eller Risdrickats gäsning och på dess fat. Syran deraf genomtränger frugten, gifver den någon smak och bevarar den hela året öfver eller längre. *Me* betyder frugt i landets språk; *Nara* beteknar den ort uti Japan, der frugter på detta sättet almännast inläggas uti sakki gäst och *Suki* betyder inlägga. *Konomon* är en

en ſtor ſort af Gurka, ſom almännaſt på detta ſätt inlägges, föres uti fjerdingar til andre orter och ätes ſåſom gurkor til ſtek och andre rätter, ſamt ſmakar mycket likt med inlagde Gurkor.

Den långa tiden vi nödgades tilbringa uti *Kaminoſeki*, för motvind ſkull, tilbragte Japoneſerne med flerehanda lekar och ſpel. Mine vänner ibland dem ſyſelſatte jag dels med föreläſningar uti Läkarekonſten, dels med frågor om deras land, deſs regering och hushålning, ſamt i ſynnerhet om landets ſpråk, hvarpå jag fulkomnade rätt mycket min redan förut påbegynte ordabok.

Siobuts var en ſort ſpel, ſom af Tolkarne på holländſka kallades Gåſeſpel (*Ganſe-ſpeel*). Det beſtod uti et tjockt papper, på hvilcket voro tryckte åtſkillige fyrkantige rutor, teknade med hvarjehanda figurer. Här vid kaſtades en Terning och hvarje Spelare hade en ſkifva eller något annat, hvarmed han på figurerne teknade ſit terningkaſt.

Kortſpel är hos Japoneſen icke något älſkadt tidsfördrif. Utom deſs är kortſpel hos dem ſträngeligen förbudit. På fartyget blef jag några gånger varſe, at detta ſpel nytjades, men i land ſåg

jag det aldrig, hvarken förut eller sedan nytjas. Korten äro gjorde af stadigt och tjockt papper, 2 tum långe och en god tum brede, 50 til antalet, svarte på den undra och olika teknade på den öfra sidan. Korten lades uti högar, flere på hvarandre och der ofvanpå penningarne: sedan våndes korten om, för at se, hvilken vunnit. Sålunda liknade detta spel mycket det, som hos oss kallas *Sala bybika*.

Kompassen, som är brukelig på japanske fartygen lärde jag mig, under vårt stillaliggande, at noga känna. Den är afdelad uti 12 strek, nemligen först efter de 4 hufvudvädren O, N, S och W, samt sedan hvardera af desse uti trenne andre. Desse väderstrek namngifvas efter visse djur såsom för NORDEN, som kallas i deras språk *Kitta*, 1. Råttan på Japanska *ne*. 2. Kon (Oxen) eller *us* och 3. Tigern, *tora*; för ÖSTAN eller *Figasi*, 4. Haren, *u*. 5. Draken, *tats*. 6. Ormen, *mi*; för SUNNAN eller *Minnami*, 7. Hästen, *uma*. 8. Fåret, *fitusi*. 9. Apan, *Saru*; för WÄSTAN eller *Nis* 10. Hönan, *ton*. 11. Hunden, *inu*. och 12. vildsvinet, *i*.

Några besynnerligheter förekommo uti

uti språket, som jag tykte vara vårde, at antekna. *Iqvang* betyder hos dem et tusendtal, men nytjas icke vid andre tilfällen, än då penningar skola räknas; 100 thayls eller 1000 Mas beteknas således altid med *Iqvang me*. *Mono* beteknar både en Människa och Gods; men bägge desse bemärkelser skiljas med bokståfverne, hvarmed de olika skrifvas. *Ssugi* utmärker både Cederträdet (*Cupressus och Juniperus*) och particula super (öfver); bägge uttalas lika, men skiljas åt med olika bokståfver, då de skrifvas. Lika så betyder *Kang* både kalt och varmt. *Fas* äger en trefaldig bemärkelse, nemligen först de små runde lackerade tråpinnar, hvarmed de almänt här i hela landet äta, i stället för gaffel; sedan bemärker det en brygga och änteligen (*margo*) kanten på et bord, eller något annat. Gårdagen eller förleden dag veta de, at nämna på trenne olika sått, nemligen *Kinno*, *Senjits* och *Sakkusits*.

De Ämbetsmän, som här på orten hade tvänne Sablar, kallades *Samrai* och de, som icke ägde rättighet, at bära mer än en, kallades *Tjonen*.

Andteligen efter lång väntan begynte

te en fogligare och gynsammare vind at blåsa up, så at vi fingo lyfta vårt ankare och fortsegla til *Dsino Kameru*, der vi åter låto det falla. Öfver alt, likasom förut sågo vi omkring oss åtskillige större och smärre öar, emellan hvilcke vi framseglade och hvarmed denne skårgård öfver alt var upfyld.

På alle ställen, der vi ankrade, voro Japoneserne ganska mone om, at gå i land, för at bada. Renlighet är detta folkets beständiga föremål och ingen dag går förbi, på hvilken de icke två sig rene, antingen de äro hema eller stadde på resor. Uti alle Städer och byar, i alle Herberg och enskildte hus äro derföre altid små badstugor inrättade til resandes och andras beqvämlighet och tjänst. De fattigare betala derföre endast några ören; men som ofta flere af dem nytja samma vatn, utan ombyte, blifva de ofta af hvarandre smittade med Skabb och andre sjukdomar, som äro smittosamme.

Barn voro härstädes, såsom i byarne på andre ställen, ganska talrike och de ende, som skreko efter oss, då vi någon gång landstego. Öfver alt märkte jag, at barnens aga här i landet var gan-

ganſka ſparſam; ſällan hörde jag några bannor eller knorr, näſtan aldrig blef jag varſe ſtötar, hugg och ſlag, hvarken uti hushållen eller på fartygen, der likväl ſådane varor hos de mera uplyſte och höſſade folkſlag ſå rundeligen vanka. Uti Skolarne hördes barnen, alle på en gång läſa ganſka högt, ſå at man af detta ſorl på ſtället näſtan kunnat miſta hörſlen.

Vår ſkärgårds reſa fortſattes vidare til *Miterai*, emellan en ganſka ſtor mängd af öar och uti en trångare kanal emellan tvånne ſtora landſkap. Hamnen är härſtädes både ſtor och ſäker, hvarföre detta ſtälle altid är en tilflygt för fartyg, ſom ſtundom til ganſka ſtor mängd här ligga för ankare.

Uti alle hamnar hade man haft beſynnerlig omſorg, at inrätta oftaſt flere publiqve hus, äfven i de minſte byar. Gemenligen voro desſe huſen de vackraſte och prydeligaſte och ej ſällan voro de belägne utmed ſjelfva afguda-templen. På et ſå litet ſtälle, ſom *Dsino Kameru* ſades vara icke mindre, än 50 qvinsperſoner; uti *Kaminoſeki* voro 2:ne hus, ſom ſades innehålla tilſammans 80 Damer och uti *Miterai* voro icke mindre, än fyra ſådane väl conditionerade hus. I för-

I förundran öfver en så lastbar inrätning hos et annars så förståndigt och slugt folk, sökte jag på alt sätt utaf Tolkarne utforska, når och af hvad anledning den samma upkommit och öfver hela landet blifvit utbred. Jag blef då underråttad, at denna odygd icke af ålder funnits uti landet, utan först upkommit under de inbördes krigen, som fördes, då den verldslige kejsaren, som Generalissimus för Arméen, rykte til sig ifrån Dairi den Kejserliga magten och myndigheten, undantagande den, som han ännu äger uti Ecclesiastiqve mål. Dairi nödgades under den tiden, ännu mycket ung flygta undan med sin fostermoder och sit Hof til Simonoseki. Dairis betjening bestod då, äfven som den än i dag består endast af det vackra könet, och han anses ännu för så helig, at ingen manspersson må nalkas honom. Under denna flygten öfver sjön, då fienden eftersatte honom, sprang hans fostermoder med honom i vatnet och fördränktes. Hans tjänarinnor, som framkommo til Simonoseki och ägde intet, at lefva af, nödgades då at antaga en mindre årbar kostvinning. Detta skal, efter fleras försäkringar varit första orsaken til sådane

hus,

hus, som sedan under flere års inhemska krig och oroligheter efter hand utbredt sig.

Tolkarne berättade mig härvid äfven, at alla sådana qvinspersoner icke öfver alt äga lika namn eller äro allestädes i lika anseende. Uti Simonoseki kallas de ännu *Jorussi* egenteligen, och detta samma namn både ägde Dairis Maitresser förut och äga det ännu, hvilka, utom dess rätta Gemål, äro til antalet 12. *Keise* eller *Kese* kallas gemenligen alla andra, utom Simonoseki. Namnet betyder et Slott, som är up och ned vändt och lämpas derföre på dessa qvinnor, emedan de gåt öfver ifrån ärbarheten til otukt. *Faifats* är en ringare sort, som är hvar och en, för et ringare pris, nemligen för 8 Konderyns, til tjänst. *Fai gin* var et fordom brukligt silfvermynt, af ganska slätt silfver och en Konderyns värde. Åtta sådane *Fai gins* eller penningar hafva derföre gifvit dem namnet. *Ofiakv* beskrefs såsom aldrasämsta slaget, som löpa omkring och tigga, samt visa sig för en ringa penning. Dessa sades fåt sit namn efter en qvinna med det namnet, hvilken varit tokig och tillika myc-
ket

ket liderlig. De förståndigare Japaner kunde likvål icke undgå, at för mig tilstå, at desse inråtningar voro oanståndige och för nationen vanhederlige.

Sigaki var en sort Ostron, som uti *Miterai* fiskades och voro smakelige, at åta.

Hår och på flere andre stållen uti hamnarne fick jag se, huru Japonesen bevarade sine fartyg ifrån at skadas af den förderfveliga *Teredo navalis*. Sedan fartygen voro updragne på stranden, brändes med itånde spånor båda sidorne, så långt, som fartyget kommer at gå under vatn, ånda til dess, at de voro vål öfverdragne med en kolskorpa. Denna omståndighet torde åfven bidraga til, at bevara dem för röta.

Til sjös fortsattes ån vidare vår resa, med mera fördelagtig vind, til *Fiogo*, dit vi ankommo efter 26 dagars besvårlig och farlig resa.

Så ofta Japoneserne kommo i land, besörjde de altid om, at gåss, ankor och höns blefvo slagtade, som tilreddes för vårt bord; men på fartygen, då de åro til sjös och under segel, åro de vidskepelige nog, at icke slagta något kreatur. Derföre, på det vi icke

i flere dagars tid ſkulle blifva utan fogelſtek, måſte jag åtaga mig den ſå litet mödoſamma ſyſlan, at döda desſe kråken.

Flere ſorter af ankor och i ſynnerhet *Anas galericulata* voro, vid vackert våder, i ſådan myckenhet förſamlade uti desſe farvatn, der de aldrig ſkråmas utaf några ſkott, at de på längre håll liknade ſtora öar och voro icke det minſta rådde under vår förbifart, icke en gång för mig, ſom var deras dagelige ſlagtare.

Fiogo ligger vid paſs 10 mil, eller 13 ſjömilar ifrån *Oſaka*, gent emot uti ſamma vik. Den har en ſtor inhamn, ſom likvål emot ſöder år öpen och ſålunda har den fordom åt den ſidan varit oſåker och farlig. Denna omſtändighet har likvål blifvit undanröjd utaf Kejſaren Feki, igenom otroligt mycket beſvår, arbete och koſtnad, hvarvid åfven en myckenhet folk ſkolat omkomma. Denne Kejſare lät åt ſödra ſidan af hamnen göra en fördämning och upgrundning, ſom ſkulle hindra vågen, at med ſit ſvallande inbryta uti ſjelfva hamnen. Denne upgrundning, ſom vi omkringſeglade, liknade, i haſt påſed, en ſand-

refvel och låg ej fårdeles långt under vattubrynet. Flere hundrade fartyg hade hit, tillika med ofs tagit fin tilflygt, fór hvilke denna hamn år få mycket angelågnare, fom farvatnet til Ofaka år grundt och icke tillåter upfarten dit fór ftórre fartyg. Staden år, lika fom Nagafaki, bygd långs efter ftranden af hamnen och fedan på flutningen af de upgående bergen. Tilloppet af folk år altfå hårftådes ftort och ftaden tåmeligen både utvidgad och vacker.

Kæmpfer beråttar, at han ifrån *Fiogo* med fmå båtar afrefte til *Ofaka*; men, oagtadt vi hår måfte låmna vårt ftórre Fartyg, togo vi hårifrån landvågen, ånda til *Kanfaki*, ifrån hvilket ftålle vi med fartyg, 3 mil ófverfårdades til *Ofaka*.

Den 8 April om morgonen afrefte vi altfå fórft til *Ifinomia*, fór at der fpifa middag; fedan til *Amagafaki*, en vid fjókuften befåft Stad, deråft vi, efter 2 mils refa, en ftund hvilade och ånteligen, ånnu en mil til *Kanfaki* by, utmed en ftor rivier. Ifrån detta ftålle låto vi, 3 mils våg, med båtar fåtta ofs ófver til mynningen af den ftora å, fom lóper igenom *Ofaka* ftad ned til hafsviken.

Vår

Vår tilkommande vård var den förste, som kom oss i båt til mötes på sjelfva rivieret, och ledsagade oss sedan upföre det samma igenom Förstäderne, som blifvit anlagde långs efter dess stränder, och hvilke voro betäkte med flere hundrade fartyg, som vitnade om denne store stadens vidsträckta handelsrörelse. När vi passerat några bryggor, Portarne och de å ymse sidor liggande Vakthus, märkte vi, det vi inkommit i sjelfva Staden.

Vi blefvo här ganska väl herbergerade och undfägnade. Vår värd, i sin bästa högtidsklädning, med den gladaste upsyn och de vördnadsfullaste åtbörder, kom snart in, för at önska oss igenom Tolken godt slut på vår långsamma och besvärliga sjöresa samt medförde en af sin betjäning, som framsatte et litet vanligt fyrkantigt bord, med en skänk, äfven på det yppersta sätt utsirad. Denne skänk bestod uti åtskillige Apelsiner af vanlig storlek med tjockare skal, några Micans eller smärre Apelsiner med tunnare skal, samt några torkade Fikon (*Kaki*). Ofvan på denna skänk var lagdt et ihopvikit och med röd samt förgyld papperstråd ombundit pap-

per, uti hvilket vid åndarne en rimsa af en (*Fucus*) sjövåxt var klistrad. Hår omkring voro också lagde några lösse terningar, af samme sjövåxt skurne. Alt detta hörer til Ceremonielet och utmårker den största agtning för de ankomne fråmmande Resande.

Til aftonen fingo vi ibland annat en sort fisk, som kallades *Abrame*, hvilken smakade ganska vål.

Det första vi nu hade at göra, var at betyga vår tacksamhet emot Capitenen, som med det stora Fartyget lyckeligen fört oss til *Fiogo* och gjort oss samt våre saker följe hit, tillika med några utaf besåtningen. För min egen del måste altså jag til honom utbetala 6 thails och til Matroserne 7 mas, 5 konderyns. Åfvenså efter vanligt bruk, måste hvar och en af oss utbetala 3 thails til dem, som vårdat och uppassat våre Norimons, samt til den af Gouverneuren medsånde Betjenten åfven 6 thails, inalles belöpande sig til vid pass 16 Riksdaler.

Uti *Osaka* dröjde vi endast öfver dygnet och under den tiden besöktes vi utaf åtskillige köpmån, hos hvilke vi, ef-

efter de mönster, som nu upvisades, beställde allehanda varor, som til vår återkomst skulle vara färdige. Sådane voro i synnerhet Insecter af koppar och tråd efterapade och fernisade, flere sorter solfjädrar, papper til skrifning och tapeter, samt några andre rariteter.

Osaka är en af de 5 Riks-städer, som tilhöra verldslige Kejsaren, och i dess namn styres af tvånne Gouverneurer likasom Nagasaki, af hvilke en går til Hofvet hvart annat år, och hvartannat år förvaltar Regeringen. Denne är tillika en af de största handelsstäder i riket för sin beqvämliga belägenhet vid sjökusten och nästan midt uti landet. Af den otroligt stora tilförsel af al ting från alle orter i riket, är här godt köp på matvaror och de rikaste konstnärer samt Köpmän hafva här sat sig ned. *Jedogawa* rivier, som vi seglade upföre til Staden, löper igenom dess gator och med grafvar fördelas i flere grenar. Citadellet, som ligger vid sidan af staden är nästan en mil i fyrkant och efter landets bruk väl befäst. Öfver ån, som löper igenom staden, äro icke allenast bygda kostbara bryggor utaf landets Cederträn; utan de äro både talrika och några ganska

långa, af 50 til 60 famnars långd. Nästan uti alle hus var främsta delen af nedra våningen antingen verkstäder, öpne åt gatan, eller stora Köpmansbodar, der åtskillige til salu varande varor voro til åskådande uthångde, at låcka til sig köpare. Månge rike såtta sig härstädes ned, at förtära sine penningar, emedan denne Staden är den nöjsamaste ort uti hela landet; således är den uti Japan, hvad Paris är i Europa, der tusende angenäma tidsfördrif kunna erhållas. Uti Citadellet äga Stadsens Gouverneurer ingen ting, at befalla, utan bevakas det af 2:ne andre Gouverneurer eller Commendanter ymsom, som aflosa hvarandre hvart tredje år, och som äga intet, at befalla uti Staden. En af dem vistas altid vid Hofvet och då han nedreser, för at aflosa sin Företrädare, iagttages härvid den besynnerliga omständigheten, at desse 2:ne icke få talas vid; utan då den ene intågar, måste den andre uttåga, och genast förfoga sig til Hofvet, at göra redo för sit Fögderi.

Emedan vi emellan Osaka och Miaco hade hela 13 milars våg, måste vi ganska tidigt om morgonen begifva oss på resan *den 9 April*. In-

Innan det således begynt at dagas, blefvo vi hastigt upvåkte; och sedan vi druckit en kopp Caffé samt tillagat våre frukost-smörgåsar, fortsatte vi resan, under et nästan beständigt sjungande af de Japoneser, som föregingo och med en stor hop bloss uplyste vår mörke morgonstund. När vi hunnit tvenne mil och ankommit til en stor by, *Morikuts* kallad, togo vi och våre dragare en stunds hvila. Resan fortsattes sedan 3:ne mil til en ännu mycket större by, *Firakatta*, der vi åter hvilade och togo någon förfriskning. Sedan fortforo vi til et annat hvilostålle, *Iodo*, en mil och spisade middag, något sent, uti *Fusimi*, dit vi hade något öfver en mil. *Jodo* är en liten, men vacker stad och ganska mycket rik på vatn. Dess brygga, *Jodo bas* kallad är en af de största i riket, hela 400 steg lång. Staden är betäckt genom et, åt sidan liggande Citadel, der en Prins håller sit Hof. *Fusimi* är väl icke annat, än en by, men af den långd, at den räcker hela tre milen, ända til Kejserliga hufvudstaden *Miaco*, af hvilken den väl kan anses för, at vara en Förstad.

Utom Holland har jag icke någonsin

gjort någon resa, så angenåm, som denna, i anseende til landets tåckhet och behagelighet. Dess folkrikhet och upodling öfvergår ock alt, hvad man derom såga kan. Hela landet var å ymse sidor, så långt vi kunde se, icke annat ån fruktbårande fålt och hela vår långa dagsresa skedde igenom byar, hvaraf den ene tog sin början, der den andre slutades, långs efter landsvågen bygde.

I dag fick jag se under vågen några kårror, de förste och endaste hjulåkdon, som rundt omkring ock uti Miaco stad nytjas, men för öfrigt icke uti landet. Desse kårror voro låge och små, med tre hjul, nemligen tvenne vanlige och et framtil. Hjulen voro gjorde af et helt stycke sågadt tråd. Omkring kanten var lagdt et tåg eller något dylikt, för at hindra hjulets nötning. Nårmare in til och inuti sjelfva staden voro desse kårror större och plumpare, stundom med tvenne hjul och kjördes med en oxe före. Några af desse kårror voro också like de Europeiske, med nafver och ekar, men obeslagne och bråckelige. På vågarne var det icke tillåtit köra med desse kårror mer, ån

på

på en sida, hvilken och deraf sågs myc-ket upkörd. Til den ändan var ock den ordningen gjord, at de om förmiddagen skulle köra bort och eftermiddagen hem, för at icke möta hvarandre.

Små kakor af Rismjöl kokade, samt fårgade stundom gröne, stundom hvite, funnos til salu uti alle herbergen, åfven uti byarne, hvilke de resande och i synnerhet Norimons bårare köpte och åto jämte sit thèvatn, som allestådes ågdes tilredt til de resandes tjänst.

Vid Miacos rivier höllo sig uti stor myckenhet *Pelecani*, som gjort sig bon på tallarne långsefter vågen, samt Änder och andre vilde foglar; oagtadt flodens stränder icke en gång voro lämnade til frie tilhåll, utan allestådes bebodde och odlade.

Jag hade föreställt mig, at under denna långa resan i et land, dit Europeer få sållan åga tilträde, kunna samla en myckenhet af sållsynte och okånde våxter; men jag har ingenstådes blifvit i detta hoppet få bedragen, som hår. I de måste åkrar, som nu stodo besådde, kunde jag icke uptäcka det aldraminsta ogrås, icke en gång hela Pro-

vinser igenom. En resande skulle lätteligen kunna inbilla sig, at uti Japan icke funnos något ogräs; men den idoge Åkermannen bortpläckar så noggrant alt ogräs, at den skarpsyntaste Botanicus knapt uptäcker någon främmande ört i dess väl häfdade åkrar. Ogräs och gärdesgårdar voro lika sälsynte i landet. Outsäjeligen, i denna del, lyckeliga land! Utsädet sås på smala sängar, vid pass en fot brede och skilde ifrån hvarandre med en fåra, öfver en fot bred. På desse smala sängar sås hvete eller korn, antingen tvärtöfver i rader, något litet skilde ifrån hvarandre, eller också längs efter i tvenne rader. Sedan detta upvuxit til en half alns högd, tages jord utur fåran, som förvandlas derigenom til et dike, och denna jord lägges varsamt omkring brodden, som deraf undfår en ny must och gödsel.

Igenom et så mödosamt arbete likna åkrarne här i landet aldeles kålsängar, som på högderne i synnerhet göra utsigten vacker; emedan de derstädes, vid nedre sidan äro kantade med en stenmur, så at högderne hafva utseende af, at vara belagde med vallar. Äro desse, som ej sällan händer, besädde med

Ris;

Ris; så ledes vatnet, hvilket samlas af skyar vid spetsen samt af regn, ifrån de öfre til de nedre, så at de såttas under vatn, förmedelst en lika hög, vid nedre ändan uphöjd kant, igenom hvilken de efter behag kunna utsläppa vatnet.

Uti början af April månad började Landtmannen omgrafva det land, som årnades til Ris-land. Detta stod nu redan, nästan helt och hållit under vatn, med sine uphöjde kanter. Gråfningen skedde med en fots lång och en hand bred, något krokug bila, med et skaft på. De Risland åter, som lågo mycket lågt och voro aldeles under vatn, plöjdes up med en ko eller oxe, til hvilket arbete desse kreatur nästan endast här i landet brukas.

De öfrige åkrarne, som voro besådde med Österländska kålen (*Brassica orientalis*) stodo nu uti April månad aldeles förgylde af sina gula blomor och lyste redan på längre håll. Frön af denne Kål-sort, kallad *Natanni*, pråssades almänt och den olja, *Natanni abra*, som deraf fås, nytjas öfver hela landet och i öfverflöd til lampor. Frön mogna i Maji och roten nytjas icke.

En

En sort Senap (*Sinapis cernua*) såg jag på några ställen odlad. Japonesen nytjar sällan frön deraf til mat, men denne var den sort, som både nu under resan och åfven på factoriet til Holländarne för vanlig senap förfåldes.

Landtmannen, som var sysselsat med grafvande, åtföljdes altid af flere vackre och vitagtige Hågrar (*Ardeæ*), hvilke bortrensade den mask, som fans uti åkren och voro ganska tame. För den nytta, desse foglar göra, anses de hår fridlyste och skråmas icke eller oroas af någon.

Uti Miaco Stad blefvo vi, uti vårt Herberg inlogerade i öfra våningen, som annars år ovanligt på andre stållen, och fingo vi qvarblifva uti hela fyra dagars tid. Våre större kistor blefvo åfven öpnade, för at uttaga nyt ombyte af linne och andre klåder samt nödig proviant til den återstående resan.

Under denne tiden hade vi audience hos Öfverdomaren och de tvånne Stadsens Gouverneurer, hvilke alle af holländska Compagniet med skånkor blefvo begåfvade. Vi blefvo förde uti våre Norimons til deras Palatser och undfågna-

hade med grônt Thè, tobak och Såckerbakelse.

Öfverdomaren (*Groot Recher*) år nåstan den ende mansperſonen i hela Dairis eller den andelige Kejſarens Hof. Han år lika ſom deſs Vicarius eller ſom en Hofmarſkalk, ſom i deſs hôga Principals namn beſôrjer om al ting vid deſs Hof, och i ſynnerhet uti Ecclesiaſtiqve mål utom det ſamma. Han fôrlånar ockſå Paſs åt alle, ſom fårdas långre up åt landet och til den Verldslige Kejſarens Hof. Denne hôgt anſedde man tilſåttes likvål icke utaf Dairi ſjelf, utan utaf Kubo och år gemenligen en til åren och moget fôrſtånd kommen man. Någon gammal Troman, ſom tillika åger någon rikedom, ſades utvåljas hårtil af den verldslige Kejſaren; och ſom deſs inkomſter vid Syſlan åro ringa och otilråckelige, blir han med tiden i denna ſin hôga beſtålning merendels utfattig.

Dairi åger ſit Hof och Slott innom Staden, lika ſom uti et fårſkildt qvarter och utgôr enſamt en anſenlig Stad, omgifvet med vatngrafvar och Stenmur. Vi ågde ej den lyckan, at få beſe det annorlunda, ån på långre afſtånd. Innom det ſamma bor Dairi

med

med ſine Gemåler, en ſtor mångd af deſs Hof-folck, och Littarate Pråſter. Han åger innom det ſamma alle ſine nöjen, och tilbringar der hela ſin lifstid, utan at komma utom det ſamma. När Dairi någon gång går utur ſine rum, för at uti Trågårdarne ſpatſera, gifves ſådant med tekn tilkånna, på det ingen må nalkas dit åt, för at ſe denne, Landets fordne Regent, nu mera endaſt i Kyrkoſaker magtågande Påfve, hvilken anſes vara ſå helig, at ingen Mansperſon må ſkåda honom. Under de få dagar vi viſtadas hårſtådes, behagade hans Helighet en dag håmta friſk luft under bar himmel, då et viſt tekn dertil gafs ifrån Slotsmuren.

Sedan Kubo, eller den Verldslige Kejſaren, ſåſom Generalisſimus för armeen, hade rykt til ſig högſta maggten, blef åndock ſtörſta vördnaden låmnad åt Dairi. I början efter denna Revolution, gjorde ockſå Kubo årligen en Reſa til Miaco, för at aflågga beſök hos Dairi. Sedermera hafva deſſe beſöken et och annat år uteblifvit och ånteligen ſades de nu mera hafva aldeles uphört.

Miaco år icke allenaſt Rikets åldſte huf-

hufvudstad, utan ockſå den ſtörſte handelsſtad uti hela Riket. Deſs belägenhet, ongefärligen midt i landet, medförer denne och flere andre fördelar. Den ligger på en Slätt utbred, inemot en tyſk mil i långden och en half i bredden. Härſtädes hafva ſat ſig ned de måſte och båſte ſå väl Handtverkare, ſom Fabriqveurer och Konſtnärer, jämte de anſenligaſte Köpmän, ſå at här åges til ſalu, nåſtan alt, hvad man kan åſtunda, i ſynnerhet lackerade arbeten; ſammeter och Sidentyger åfven med guld och ſilfver invåfvit; arbeten af guld, ſilfver och koppar ſamt Sowas; kläder och de förträffeligaſte vapn. Den ryktbare Japanſke Kopparen renas och förädlas härſtädes, ſedan den vid grufvorne blifvit roſtad och ſmält. Alt mynt blifver här ſlagit och ſtämpladt. Och ſom vid Dairis Hof endaſt underhålles, lika ſom vid en Rikets Academie, al Litterature; ſå varda ockſå alle böcker härſtädes från tryckpråsſen utgifne.

Öfverſte Tolken öfverlemnade oſs härſtädes en Summa penningar uti nye Kobangs, den vi under reſan kunde efter behag använda til Rariteter och handelsvaror. Jag och Secreteraren fingo

hvar-

hvardera 300 Riksdaler, dem vi sedan af vårt kambangscapital i Nagasaki måste ersätta.

Sedan vi af de Köpmån, som hade tilstånd, at besöka oss, beställt til vår återkomst åtskillige handelsvaror, såsom Sowas arbeten, Solfjädrar och lackerade arbeten i synnerhet; begofvo vi oss

Den 14 April på resan. Innan vi hunnit en mils våg, kommo vi til *Keagi*, der vi en stund hvilade. Sedan hade vi föga långre våg til *Jaco Tjaja*, der vi åter hvilade en liten stund. Til *Fasiri* hade vi något mer, ån en mil och derifrån åter en mil til *Ishiba* eller *Oits*, der vi spisade middag. *Oits* ligger utmed en Insjö utaf samma namn, som emot sin långd af hela fyratio Japanska mil, år ganska smal. Gamle Historier berätta, at denne insjö på en enda natt upkommit igenom jordbäfning, under hvilken hela den landsträckan nedsunkit. Denne insjö lämnar en beqvämlig sjöfart och transport för varor åt de omkringliggande orter och år äfven märkvärdig för det, at uti denna, som endast innehåller söt vatn, finnes Lax, et fiskslag, som annars år så sällsynt och oftast osynligt i östra Indien. Laxar fördes

des til ofs til falu för vårt bord, fom voro ganfka låckre. De ftörfte jag deraf fick fe, voro ungefårligen af et halft Lispunds vigt. Sedan vi, under refans fortfåtning, fingo oftare denne fifk-fort, låto vi deraf röka några, til vår återkomft, hvilke dock hvarken uti ftorlek, fetma eller rökning kommo i jämförelfe med dem, fom vanka uti Europa.

Efter middagen fortfattes refan en mil til *Tfetta* och en mil til *Skinova*, famt något öfver en mil til vårt natlåger uti *Kufats*, en by, fom åger åtminftone femhundrade tomter. Vid *Tfetta* fördes vi öfver en ganfka lång bro öfver den der varande ån. Bron hvilade på en liten holme, fom låg nårmare åt ena fidan och var hon vid pafs 350 fteg lång, bygd på landets fått, prydelig och förfed med ledftånger.

Morgonen derpå den 15 April hade vi öfver 11 mil, at fårdas och det igenom åtfkillige byar och Ståder, fom uti det ftora, rika och frugtbara *Omi* landfkap lågo helt tåt in til hvarandre. Ibland de måft anteckningsvårde voro *Menoki*, *Isfibe*, *Nafumi*, *Ifami*, *Minakuts*, *Ono*, *Matfu*, *Fitsjoma*, *Inofana Sawa* och *Sakanofta*. Uti *Minakuts*, fom år en an-

senlig Stad in uti landet, undfingo vi vår middagsmåltid. Så vål hårstådes, som på flere stållen, voro sjuke ifrån orterne ankomne, för at utaf holländske Medicus få något godt råd och medel emot sine chroniske Sjukdomar; ofta voro deras kråmpor antingen store hårdnade körtlar och kråftsår, eller Veneriske Symptomer, som merendels tagit för mycket öfverhand.

Nårmare aftonen inkommo vi uti *Isi* landskap, der vi i dag drogo igenom flere byar och ankommo åndteligen til *Seki* Stad, hvaråst vi fingo vårt natlåger.

Den 16 April var vår resa icke mindre angenåm, ån gårdagen och tilförene, i anseende dertil, at landet *Isi* var ganska tåt bebodt, frugtbart och folkrikt, så at vi passerade igenom långe byar, som lågo utmed vågen och voro föga långt skilde ifrån hvarandre. Vi måste likvål öfver alt, då vi fördes igenom någon by, uthårda en olågenhet, som gjorde alt annat nöje bittert och nödgade oss at merendels hålla våre fönster uti Norimon tilslutne. Et hemligt hus, som för hvarje hushåll år nödvåndigt, bygges uti Japanske byarne altid utåt gatan, vid sidan af boningshuset: det

det år nedtil ōpet, så at förbifarande resande kunna utan före kasta sit vatn uti en stor kruka, som innan före år nedgrafven uti sjelfva jorden. Den stank som af urin och annan granlåt, åfven afskråden ifrån köket, hårstådes med mycken sorgfållighet samlas för åkern, var ofta uti hettan så stark och odrågelig, at ingen propp i nåsan förmådde disputera honom ingången och inge parfumer voro nog tilråckelige, at aldeles förskingra den. Så nyttig och vål lönande jag öfver alt annars fan denna gren af Japonesens til sin högd drifna hushålning, lika så farlig var den för hans ögon. Ty utaf denna odrågeliga utdunstande ånga, som folcket efter hand vånjat sig vid, skadades ögonen så mycket, at ganske många i synnerhet gamle deraf drogos med mycket röde, såre och rinnande ögon.

I dag reste vi ungefårligen tio Japanske mil, spisade middag uti *Tsjakusi*, sedan vi rest igenom *Nosin*, *Kamirujammi*, *Moirinosta* och *Sono*, samt hunno om aftonen fram til en rygtbar och stor Stad, vid hafsviken, vid namn *Kwana*, sedan vi låmnat til rygga *Sutski*, *Ojiwaki*, *Jokaits* en ansenlig Stad, *Tomida* och *Matsdera*

Vid *Jokaits* hade vi åter ankommit til hafskusten, hvilken vi sedan åtföljde nåstan til Hufvudstaden Jedo och hade under denne våg både månge, store och farlige åar at öfvervada, öfver hvilke inge bryggor för deras starka svållande under regntiderne kunnat anlåggas.

Under vägen ifrån *Jokaits* fingo vi sållskap utaf trenne Tiggare-Nunnor, af hvilka en åtföljde hvarje af Våre Norimons, i tanka, at af Hollåndarne undfå något penningar. De åtföljde oss under en jåmn fortgång i flere timars tid, beståndigt tiggande, oagtadt de i början fingo et vackert silfverstycke. Deras klådnad var snyg och renlig, men deras trågna tiggande ganska besvårligt. Vi våxlade derföre et guldstycke uti småt kopparmynt, som medelst et fyrkantigt hol i midten uptråddes på et band. Af desse koppar-runstycken, *Seni* kallade, utdelades då och då et och annat, så at Summan blef för oss drågelig. Flickorna voro af olika ålder, vid pass 16 til 18 år, anståndiga i sit upförande, utom sit envisa tiggande, och sades vara döttrar af Bergpråster, en art af Munkar hår i landet, *Jammabos* kallade. Tolkarne beråttade åfven, at de-

deras förnämsta födkrok bestod blott i tiggande, at de af sine almoser måste betala en viss årlig skatt til *Isi* tempel och at de icke voro aldeles så sediga och kyska, som vi set och trot dem vara. Dessa kallades *Komano Bikuni.*

Kwana är en ansenlig, stor och starkt befäst Stad, uti *Owari* landskap, som är rikt och mycket betydande ibland detta Rikets förstelige Provintier. Här hvilade vi öfver natten i et vackert och beqvämligt herberge. Staden äger 2:ne Citadeller och är omringad med både vatngrafvar och murar. Citadellerne äga höge torn, som gifva et vackert utseende och öfver alt på dem och murarne ser man smala aflånga öpningar, igenom hvilka besätningen kan skjuta sine pilar och af murarne vara skyddade för en fiendes skott.

Ifrån *Kwana* foro vi den 17 April, om morgonen med fartyg, öfver viken til *Mia*, hvilket räknades vara sju sjömil. Men denna vår sjöresa var en ibland de besynnerligaste. Vi stego om bord med vårt medfölje och bagage, på store 'fartyg uti Kwana; men då vi hunnit nära intil hamnen af Mia Stad, blef hamnen så odjup, at vi nödgades

betjåna oss af smårre båtar, hvarmed vi då gjorde ombyte. Detta oagtadt, kunde vi åndock icke komma med desse båtar, som voro ganska små, up til staden annorlunda, ån at tvånne Man måste fortslåpa hvarje båt med hånderne, på moddern öfver mycket litet vatn, i hvilket dragarne vadade. Sålunda seglade vi snarare til lands, ån til sjös, och det et långt stycke våg, upåt Staden.

Mia har således, ånskönt liggande vid hafsviken, en usel och för store samt åfven smårre fartyg otjånlig hamn; icke desto mindre lågo hår en tåmelig stor mångd för ankar. Staden åger inge vallar eller fåsten, men år ganska folkrik och åger stor rörelse. Mia år åfven deruti besynnerlig, at den midlersta af dess gator går utom Staden, hela tvånne milen lång, långs efter stora Åen, ånda til *Nagoja* Stad, som år befåst och Hufvud-Staden uti *Owari* Landskap.

Når vi tagit vår middag uti Mia, afreste vi igenom *Kassadera. Marumi, Singo* och *Imo kawa* til *Tjiriu*, vårt natherberge, fyra mil.

Morgonen derpå, den 18 April, fortsattes resan igenom *Usida, Osama* och

Ja-

Jasagi, til *Okasaki* befåsta Stad, uti *Mikawa* Landskap. Hårstådes spisade vi middag, sedan vi beset och öfverfarit den mårkvårdiga brygga, som år lagd öfver rivieret bredevid Staden, hvilken skal vara den långsta bro i hela riket, utaf 158 famnars långd. Den var bygd af tråd och sades hafva vid sin anlågning kostat 30,000 Kobangs eller 300,000 Riksdaler. Landets Förste residerar innom Citadellet, som år vål befåst och prydes af sit höga torn och murar.

Efter middagen drogo vi igenom *Kaginoies*, *Fusikawa*, *Motosiku*, *Akasaki*, *Goju*, *Djokasen* och *Jootsia*, något öfver sju mil vidare, til *Joots Sida* eller *Josida*, der vi denne natten qvarblefvo.

Landet var nu i dag mycket mera bergagtigt, ån vi en tid hade haft det, med mellanliggande slåtter och dålder, som voro vål upodlade. Riset utplanterades uti denne månad. Det sås först ganska tjockt på enskildte sångar, liksom kål och rotplantor, och når det upvuxit til en tvårhands högd eller något mera, uprycktes det, för at på åkerfålten utplanteras. Flere stånd tagas då tilsamman och med handen vål nedsåttas i jorden, som står et qvarter under

 vatu.

vatn. Hvarje klase ställes en tvårhand eller långre ifrån hvarannan. Detta utplanterande år gemenligen Qvinfolkens arbete, som dervid, til midt på benen måste vada uti vatnet och gytjan. Detta Riset mognar sedan och afskåres uti November månad.

Riset, hvars Korn omgifvas med et skal, rensas på flere sått, tils grynen blifva rene; under vågen såg jag åtskillige sått, huru dervid tilgår. Stundom stampades det uti stockar, försedde med en conisk hola. Desse stockar voro stålde uti tvånne rader, merendels fyra på hvar sida och drefvos up af vatn, lika som et qvarnhjul. Under nedfallandet stampades riset deraf, at agnarne skilde sig ifrån grynen. Stundom, då tilfälle icke var, at anlägga et dylikt vatnverk drefs en sådan stamp med foten af en karl, hvilken då tillika med en Bambokåp omrörde Riset. Uti hushållen såg jag stundom Riset i smått stampas på lika sått, som på skeppen och andre orter i Ostindien, nemligen uti en urgröpt stock med en tråstöt, til dageligt bruk.

Fucus saccharinus (*Komb* eller *Kobu*) upkastades i desse Landskaper, til sjö-

strån-

ſtrånderne. Jag fan den af en betydelig både bred och längd. Annars ſades den almånnaſt komma ifrån den ſtora ön, *Matsmai*, ſom ligger norr om Japan. Denne Fucus torkad och renad ifrån ſand, ſalt, och annor orenlighet nytjas af Japoneſen vid flere tilfållen. Ehuru ſeg den tyckes vara, brukas den dock at åtas, i ſynnerhet vid de tilfållen, då de göra ſig luſtige med Sakki drickande. Den ſkåres då uti ſtycken, kokas, hvarvid den blifver mycket tjockare och blandas med annan mat. Stundom åtes den rå, ſedan den blifvit ſkrapad hvit, och i ſådant fall ſkåres den almånnaſt i rimſor af en nagels bred och två tums långd, ihopviklas uti fyrkant, ſamt med en finare rimſa, en linea bred och tre tum lång utaf ſamme Fucus ſkuren ombindes. Desſe ihopviklade fyrkanter åtas antingen med, eller utan Sanſjo, (*Fagara piperita*). Då ſkånker gifvas, får man ofta ſe desſe til hela eller halfva tjoget ſtrödde omkring på det lilla bordet. När några ſkånker föråras åt någon, ſom vid mångfaldige tilfållen hår år öfligt och anſes för nödvåndigt, hörer åfven til ceremonielet, at dervid fogas et ſå kalladt Compliments papper, på et egit och ſynnerligt ſått ihoplagt

och ombundit. Uti bågge åndar af detta papper kliſtras altid en rimſa af denne Fucus, af en tums bred och et qvarters långd. Denne Fucus kallades af ſomlige Noſi.

Uti flere af de byar, dem vi genomvandrade, ſåg jag, huru oljan af Dryandra cordata (*Abrasin*) utpråsſades, för at nytjas uti lampor. Pråsſen ligger ned på ſjelfva marken och beſtår af tvånne ſtockar, emellan hvilcka frön lagde ſönderkramas, och olja utpråsſas. En af desſe ſtockar år faſt och orörlig: den andre drifves emot den förre medelſt graduerade tråviggar, ſom vid främre åndan ſtörre och ſtörre efter hand med en ganſka lång tråklubba indrifvas. På ſidan år utlopp för oljan, ſom uti et underſat kåril emottages.

Skårmar af fyra alnars högd, för beqvåmlighet ſkul ſå inråttade, at de kunna låggas i flere vick tilſammans, nytjades öfver alt, til at ſåtta för ſångſtållet, då flere ſofvo i et rum, eller då man annars i rumen ville bortſkyma något. De tjåna åfven för at afdela rumen; at ſåtta för fönſterne til at hindra drag; at ſåtta framföre eldgrytan om vintren, ſå at man kan åga vårmare

re derinnanföre, och vid flere dylike tilfällen. Desse skärmar ägas större och mindre; oftast äro de rätt vackert målade och beklädde med måladt tjockt papper; merendels äro de ihopsatte af sex särskilde rammar, af vid pass en alns bred.

Ingen ting nötes utaf resande, så mycket, som skor. Desse äro flätade utaf rishalm och föga starcke. Värdet af dem är ock ganska ringa, så at de köpas för några kopparmynt (*Seni*). Ingen ting är derföre almännare til salu i alle städer och i alle byar, äfven de smärste, dem vandringsmän vanligen komma at genomtåga. De skor eller rättare sagt, halmtoflor, som almännast nytjas, äro utan band; men de, som nytjas på resor, äro försedde med tvänne ihopvridne halm-band, så at de kunna bindas fast omkring foten och icke lätteligen affalla. Och på det desse banden ej skola skafva fotvristen, lägges stundom deröfver en linnelapp. På vägarne får man ej sällan se resande, som föra med sig et eller flere par skor, som påsättas, då de brukte falla sönder. När det regnar eller vägen är mycket moddig, upblötas desse skor tvärtigenom,

nom, så at de då vandra med våta fötter. Gamle utslitne skor finner man liggande utmed vågarne, i synnerhet vid vatnbäckar, der vid ymsningen de resande tillika äga tilfälle, at twå sine fötter.

Små skor eller strå-toflor nytjas äfven öfver alt för hästar, i stället för jernskor. Desse fastbindas vid fotknylarne med strå-band, hindra stenar at skada fötterne, samt i halka, at hästarne ej snafva. De äro föga starke, kosta ringa och ägas öfver alt til salu.

Et artigt och egit sätt såg jag härstädes på flere ställen nytjas, til at under mycken torka, afleda vatnet til de underliggande åkerfält. Bäckarne äro väl både store och svälla vid regn mycket högt up; men aflöpa tillika snält emot hafvet och blifva sedan föga vatnrike. För at draga nytta af desse, upkastar Landtmannen hela backar, af flere alnars bred och ofta en otrolig längd, öfver hvilcka han leder vatnet lång våg och efter behof sedan aftappar det ifrån sidorne til de nedanföre liggande åkrar. Åtskillige af bäckarne svälla så högt up, under regntiden och så hastigt, at inge bryggor deröfver kunna

na blifva beſtående. Desſe måſte man då antingen öfverfara med båtar, om det låter ſig göra, eller vada öfver dem. Bårare, ſom äro vål inöfvade och ſäkre, båra reſande öfver antingen på axlarne eller ſittande i ſine Norimons, hvilke bågge ſätt ej ſållan förekommo mig til utſeende ganſka farlige. Några torka ſedan ſå ut, at man fram på ſommaren kan gå torr-ſkod öfver dem.

Uti byarne voro planterade på ganſka många ſtållen både Mandel-och Perſiko-trån (*Amygdalus communis och perſica*) ſamt Prunus armeniaca, ſom alle i denne månad blomade, på nakne grenar, innan bladen hunnit utſpricka. Ögat gåfvo de den aldravackraſte ſyn, i anſeende til den mångd af blomſter, ſom tåckte hela tråden och lyſte redan på långt afſtånd med ſine ſnöhvite blomblader. Desſe, ſå vål ſom Plomon-trån (*Prunus domeſtica*), Körsbår (*Prunus Ceraſus*), Åplen och Påron (*Pyrus malus* och *cydonia*) ſtodo både med enkla och med dubla blomor. På de ſednare, åfven ſom på andre vanſkapeligheter, ſatte Japoneſen et ſynnerligt vårde.

Den 19 April ankommo vi til middagen til en liten och öpen Stad, *Arraij*,

raij, belägen vid ſtranden af en ſtor vik, ſom der ifrån hafvet inlöper. Om deſs grund ſvarar emot deſs utſeende och belägenhet, tyckes den vara den ſäkraſte och bäſte hamn i verlden, ſom om den tillika på europeiſka ſättet blefvo befäſt, ſkulle vara aldeles oöfvervinnerlig. Vi hade vid paſs fem mils reſa hit, förbi *Imuri*, *Ftagawa*, *Jetſuri jama mura*, *Siraſka* och *Moto Siraſka*. Detta ſtälle är mycket märkvärdigt derföre, at härſtädes viſiteras gods och bagage för alle Reſande, i ſynnerhet för Rikets Lands-Förſtar, ſom reſa up til hofvet. Denna underſökning ſker af Kejſerlige dertil förordnade Fulmägtige, hvars ſkyldighet är, at noga tilſe, at inga Fruntimber och inge vapen föras här förbi, hvarmed oro i landet kunde åſtadkommas. Sedan vi ſpiſat middag, våre ſaker blifvit viſiterade, likvål ganſka lindrigt, och vi fåt göra vår påhälsning hos de Kejſerlige Fulmägtige, fortſattes reſan öfver viken, uti flate fartyg, en mil, til en vid andra ſtranden liggande Stad, *Majſakki* kallad, hvarifrån vi eftermiddagen fortreſte förbi *Sinowara*, *Nimbutsdo*, *Tammamats* en ſtor och anſenlig Stad, *Tinſjenmats*, öfver *Tindingawa* rivier med båtar, vidare förbi

bi *Ikeda* och *Daisoin* til *Mitske*, vid pass sju mil.

Morgonen derefter, den 20 April, reste vi förbi *Mikano*, *Fukuroj*, *Nakurj*, och *Firagawa*, til en stor och befäst Stad, *Kakegawa*. Vi hade förmiddagen rest fyra mil och höllo här vår middagsmåltid. Sedan fattes resan åter fort, förbi *Jamma Fano*, *Nissaka*, *Kikugawa*, och *Kanaja* til *Oygawa* rivier, fyra mils våg. *Ojingawa* rivier är en ibland de större och farligaste båckar i hela landet. Den blir icke allenast, såsom andre under rågntiden, ganska hög, utan dess lopp ned til hafvet är öfver måttan hastig och dess botn är ofta då tåckt med store stenar, som den stride strömen fört med sig ifrån bergen. Vid alla de stora Åar, hvaråst bryggor icke kunnat anläggas, har Regeringen dragit sorg om, at de resande uppassas, för at utan fara kunna öfverkomma, antingen med båtar eller med bårande. På detta farliga ställe, hvaråst hvarken bruk af brygga eller af fartyg är möjelig, är denna omsorg fördublad. Här äro derföre tilförordnade sådane karlar i myckenhet, som icke allenast vål och noga kånna botnen, utan

utan ockſå åro igenom åfning tilvande, at ſåkert öfverſåtta de reſande, emot en betalning, ſom år ſvarande emot vatnets högd, och ſålunda emot ſjelfva faran. Desſe anſvara ockſå med ſit lif, om någon olycka ſkulle hånda. Tilſtålningen, at öfverföra oſs, ſittande i våre Dragſtolar, var hiſkelig, ehuru vatnet nu ej var ſå ſynnerligen högt och råkte Bårarene endaſt något öfver knån. Flere karlar buro å ymſe ſidor våre Norimons och andre gingo på ſidan af desſe, för at underſtödja dem, at de af ſtrömens ſtyrka och håftiga fart ej ſkulle föras på ſidan. På lika ſått öfverfördes håſtar med flere man på hvar ſida af dem och alt vårt öfriga bagage. Til betalning för våre Norimons dragares öfverſåttande, utdelte vi hår hvar och en tvånne knippen med uptrådde runſtycken. När vi lyckeligen öfverkommit, hade vi icke ſtort mer, ån en half mil fram til vårt natherberge uti *Simada*, en by af en fjerdedels mils långd.

Hår hvilade vi tvenne dagar och nåtter och begåfvo oſs åter den 23 April på vågen, togande förbi åtſkillige byar, ſåſom *Cetto*, *Fuſida*, *Awumi*, *Okabe* och *Utsnoja* til *Mariko*. Efter undfångén mid-

middagsmåltid hårstådes drogo vi öfver *Abikawa* rivier, igenom *Futsjo* och *Guribara* til vårt tilförordnade natqvarter uti *Jeseri*, sedan vi i dag rest öfver tio mil.

Den 24 April om morgonen blefvo vi nödsakade, at bittida anträda resan, emedan vi i dag hade tretton mil at lägga til rygga. Vi spisade middag, efter fyra mils resa, uti *Kambara*, sedan vi farit förbi *Jeseri noakits*, *Okits no Frasawa* och *Jui*. Under fem mils våg eftermiddagen reste vi öfver en stor å, *Fusikawa* kallad, med fartyg, genom *Moto Itsiban* eller *Siro Sakki*, *Josiwaro*, *Kasiwabara*, *Ipoumats*, *Farra*, *Numatso* och *Kisigawa* til *Misima*.

Alt hittils hade vi åtföljt sjökusten; men vid *Farra* började åter en landsträcka, som var ganska bergig och som vi måste genomvandra. Landet var också hår mera rikt på Tall-och andre trå-sorter. *Fusikawa* rivier år mycket farlig och sades icke tillåta någon öfverfart mer, ån på detta stålle, deråst vi öfverfördes. Den år någorlunda djup, men i synnerhet år den ansenligen bred och snåll i sit lopp, så at våre rodare med al sin magt roende måste snedt föra oss öfver.

Vid *Josiwara* voro vi det nårmaste, vi under resan kunde komma intil *Fusi* berg, hvars topp vi blifvit varse redan főr flere dagar, som år det hőgsta berg i landet och nåstan hela året betåkt med snő, hvaraf deſs hvita spits lyser långt őfver molnen. Japonesen råknar deſs hőgd, då han går det upfőre, ifrån foten til spitsen, főr sex mil. Deſs skapnad kommer mycket őfverens med et (*Rhinoceros*) Enhőrningshorn eller en sockertop, varande foten mycket tjock och utbred, men őfre delen spitsig. Når Japoneserne någon gång besőka detta berg, der de tro, at våder-Guden (*Æolus*) åger sit såte, tilbringas gemenligen trenne dagar på upresan. Nedresan sker vanligen ej så långsamt; men stundom sades den ske på några timars tid, då små dertil inråttade slådar kunna nytjas, som åro főrfårdigade af strå eller halm och bundne fram főre kroppen.

Hår i nejden sågos åtskillige gossar på hånder och főtter vinda sig omkring som et hjul, långsefter den sandiga vågen, főr at af oſs erhålla litet penningar, redan főrut til detta åndamål af oſs våxlade i runstycken, som åt gossarne utkastades.

Se-

Sedan ankommo vi icke förr, än sent på aftonen och uti fult mörker, med uptände lyktor och bloss, til vårt natherberge.

Dagen derpå förestod oss en tröttsam och svår resa öfver de så kallade *Fakonie* bergen. Hela förmiddagen medtogs för at komma up på höjden, der vi hvilade och hela eftermiddagen användes sedan, för at återkomma på den andra sidan ned til dess fot.

Jag lät i dag sällan båra mig i Norimon, utan så ofta jag möjeligen kunde, spatserade jag til fot upföre de med buskar och vilde trån vål försedde backar, de endaste jag, förutan dem, som ligga utom Nagasaki stad och dess hamn, fåt bevandra och undersöka. Men i samma mon, som jag låttade bördan för mine Bårare, gjorde jag resan mödosam både för Tolkarne och i synnerhet Under-officerarne, hvilke skiftevis skulle följa mig på spåren. Jag hade vål icke tilstånd, at skilja mig långt ifrån vågen; men som jag i Africanske bergen förut så vål inöfvat mig, at löpa klipporne upföre, gjorde jag ofta vackre försprång för mine stundom nog bekymrade och pustande följeslagare och van derigenom

nom utrymme, at samla och i min näsduk inlägga en tämelig stor mängd af de sällsyntaste växter, som börjat komma i bloma.

När vi hunnit til bergets högd, gingo vi åter utföre vid pass en fjerdedels mil och fortsatte sedan resan til *Fakonie* by, der vi åto middag, beställde til återkomsten några lackerade tråsaker och andre handelsvaror samt besågo detta vackra ställe, så högt up, på et ganska vidlyftigt berg belägit. En tämeligen stor och fiskrik insjö med en ö midt uti var här belägen; dess vatn var söt och ägde ibland andre fisksorter äfven Lax, som fördes til vårt bord.

Oagtadt vägen föremiddagen gick beständigt upföre, var likvål landet på flere ställen odladt och bebodt. Vi reste ifrån Misina, igenom *Skawaro*, *Jamma Nakka* och *Kapto Jes.*

Ibland de vackraste och största träd, jag här blef varse, var den stålta och oförlikneliga *Thuja dolabrata*, som öfver alt var planterad utmed vägen. Jag anser den vara det vackraste af alle barr-trän, i anseende til sin högd, sin raka stam, och sine blader, som beständigt

digt

digt äro å öfra sidan gröne och på den undra silfverhvite. Då den icke fans af mig i bloma, ej eller hårstådes kottar med mogne frön, gjorde jag mig al möda, för at igenom Tolkarne och andre mine vänner förskaffa mig häraf någre frön och lefvande plantor, som sedan til Holland öfversändes med första lägenhet.

Lindera kallade jag en buske, som här växte, af hvilkens hvita och mjuka trådslag Japonesen tilverkar tandborstar, hvarmed tänderne skuras och rennas, utan at tandköttet eller tänderne deraf på något sätt skadas. Desse säljas lika almänt, som svafvelstickor.

Berberis busken (*B. vulgaris*) både den svenska och den ifrån Creta (*B. cretica*) växte här och stod nu i bloma.

Osyris japonica var här en besynnerlig buske, som ägde flere små blomor midt på bladerne, hvilket annars är så sällsynt i naturen.

Uti Boskagerne växte mycket af *Deutzia scabra*, en buske, som ägde så sträfve blader, at Snickare nytjade dem almänt, på samma sätt, som Skäfte, til at polera trådarbeten.

Emedan uti denne nordlige och bergagtige delen af Japan landet år anſenligen kalt, ſan jag hår åtſkillige ſlag af tråd och buſkar, ſom hålla ſig annars uti Europa, ehuru desſe voro merendels ock ofta nye ſorter. Sådeles ſan jag hår et och annat ſlag af *Ekar*, några *Vaccinia*, några *Viburna* och Lôn-ſorter (*Aceres*) ſamt en vild (*Pyrus japonica*) ſort Japanſke Påron.

Vid gårdarne odlades åtſkillige andre våxter, ſå vål hårſtådes, ſom på flere andre ſtållen, dels til håckar, dels för ſina prydeliga blomor, dels i bågge desſe afſeenden. Desſe voro:

Åtſkillige nye ſlag af *Viburna*, med både reguliera och dubla blomor (*flores radiati*), ſå at några liknade aldeles den ſvenſka ſnôbålsbuſken (*Viburnum opulus*).

Af *Spireæ* ſåg jag oftaſt *Chamædrifolia* och *crenata* nytjas til håckar, ſom med ſina ſnôhvita blomor gjorde mycken prydnad.

Citrus trifoliata med ſine ſtyfve och fingerslånge taggar nytjades mindre allmånt til håckar. Den blomade nu på nakne grenar och bladen hade ånnu knappaſt börjat viſa ſig. Frugten ſades laxera.

Uti

Uti vackerhet öfvergick intet de täcke och landets egne Lönnar, (*Acer dissectum*, *japonicum*, *palmatum*, *septemlobum*, *pictum* och *trifidum*) hvilke här, och på flere andre ställen funnos odlade. De började nu först visa sina blomor och kunde jag ingenstådes af dem erhålla några mogne frön, hvarföre jag måste beställa til återresan små plantor af desse planterade i krukor, för at föras sedan med otrolig möda och varsamhet samt ansenlig kostnad til Nagasaki.

Den sköna *Gardenia florida*, som jag här såg både med dubla blomor och äfven med enkla, hvilka så sällan fås på andre ställen, var äfven en til häckar använd buske, ehuru endast hos de förnämste i landet och vid deras boställen. Fröhusen häraf säldes uti bodarne och nyttjades til at färga gult.

En smal och lång ödla (*Lacerta japonica*), hvilken Tolkarne höllo före vara en *Stincus marinus*, samt Japoneserne i sit språk kallade *Sansjo no iwo*, sågs mycket almän löpa uti Fakonie bergs tracterne. Sedan såg jag den torkad hänga til salu snart i alle bodar här på orten. Igenom hufvudet var den uptråd på en träpinne, flere til samman. De nytja-

tjades såsom et styrkande medel pulveriserade; åfven för Lungsot och för barn emot Maskar.

Arum dracontium och *dracunculus* samt *Dracontium polyphyllum* med sina stora och lik-luktande blomor stodo här och der på flere stållen åfven som *Arum esculentum* på åtskillige orter odlad. Alla dessas rötter äro ganska skarpa. Af *Dracontium polyphyllum* nyttjas roten utaf liderliga qvinfolk, at dermed fördrifva fostret; men roten af *Arum esculentum*, renad ifrån sin skårpa och skuren uti stycken, är et godt och födande åmne.

Fakonie by ligger utmed stranden af den förut nåmde *Fakonie* insjön, hvilken omgifves af berg på alle sidor. Byen består åtminstone af 150 hus, oagtadt den ligger så högt up på et berg, som tillåter föga odling. Insjön sades hålla en mil i långden och en fjerdedels mil i breden. På några ställen tyckte jag den vara högst 2:ne bössefkot bred. Ströming, en i österfjön almån, fast ån annars sållsynt sill-art, den KÆMPFER såger skola finnas hår, hade jag icke tilfålle at få se, men Lax beståldes nu til rökning, til vår tilbakakomst. Denne sjö sades vara upkomen igenom jordbåf-

båsning, som i hela landet, i synnerhet i norra delen deraf, almånt och ofta förspörjes. Detta är så mycket mera troligt, som ännu ifrån sjöns botn af dykare uphåmtas store Ceder-trån, hvilke fordom med sjelfva landet nedsunkit.

Cedrar (*Cupressus japonica*) våxte i öfverflöd häromkring, så väl, som i de måste andre Landskap; men ingenstädes lära de finnas vackrare och i större mångd. Desse äro väl de aldrarakaste och högste af alle barrträn; deras stammar stå som et ljus och trädet står långe emot röta; det nytjas icke allenast til fartyg, broar och annat arbete under vatn, utan deraf förfärdigas allehanda större och mindre snickare-arbeten, hvilke lackerade visa igenom lack-fårnissan alle sine ådror. När detta träd nedgrafves någon tid i jorden och genomsuges af vatn, blir det blåagtigt; detta öfverdragit med en genomskinlig lackering, blir i synnerhet vackert och säljes mycket ifrån denne orten.

Vi lämnade ändteligen detta vackra stålle och fortsatte resan utföre berget, under hvilket jag ej underlåt, at flitigt upsöka och samla de vid vågen våxande våxters och buskars blomor och frön. Under

vägen sågos ganska mänge och vackre fall och vatnledningar ifrån Insjön, med konst inrättade af Inbyggarne til nytta och beqvämlighet för dem vid sine gårdar. Men innan vi hunno ned til foten af berget, ankommo vi til en kejserlig vakt, af hvilken vi noga visiterades in för de sittande kejserlige Fulmägtige.

Detta år den andra vakt, som resande ifrån de våstre Landskap skola passera, då de årna sig up til Jedo. Landets beskaffenhet håromkring år sådan, at alle skola resa öfver Fakonie berg och förbi detta trånga stålle, som bevakas och tilstånges med portar. Fulmågtiges skyldighet år i synnerhet, at noga tilse, at inge vapn föras hår förbi upåt landet, eller några Fruntimber nedåt, i synnerhet sådana, som i Jedo beståndigt förvaras, såsom underpant för sine månners redlighet i förvaltningen af sine Ämbeten och sin undersåtliga trohet emot Kejsaren. Detta stålle år derföre lika som en förmur för det nordligare landet och för hufvudstadens såkerhet. Resande upvisa hår sine medförde pass och i brist af desse, varda de qvarhålne.

Odowara, Fatta, Kawa batta, Jomoto

och

och *Kasamats* voro de byar, hvilke vi reste igenom, innan vi ankommo til *Odowara*, der vi denna natten qvarblefvo, efter mer, ån fem timars resa. Uti *Jomoto* berättade mig Tolkarne, at icke långt derifrån vore et varmt Bad belägit.

Den 26 *April*, om morgonen ankommo vi tidigt til en stor och snålt löpande rivier, *Sakkawa* kallad, hvilken vi öfverforo med platte båtar, som äga tunna botnar. Sedan åtföljde vi sjökusten ända til *Fusisawa* rivier och Stad.

Vi foro igenom *Misawa*, *Kosinksikf*, til *Koiso*, fyra mil ifrån *Odowara*. Här spisade vi middag och reste sedan vid pass sju mil, til *Totska* stad, der vårt natlåger var förordnadt, förbi *Firaska*, öfver *Banningawa* rivier, *Nango*, *Kwada*, *Fusisawa* stad, och *Fokanosikos*.

Banningawa är en af landets större, starkt strömande och farlige åar, öfver hvilken ingen bro kunnat byggas. Den blef altså nu af oss öfverfaren uti platte dertil inråttade båtar. Här slutades de bergagtige trakter och en slått öpnades för oss, så långt, som ögat kunde se.

Totska stad låg inåt landet, som utskjuter emot hafvet et mycket bergagtigt hörn;

hörn; men vi återfingo snart sjökusten, hvars strand vi sedan åtföljde, ända fram til hufvudstaden.

Vår sidsta dagsresa företogo vi den 27 April, och hade ungefärligen tio mil fram til Jedo. I dag, lika som förleden gårdag, färdades vi igenom et ganska folkrikt och odladt land, der den ena Byen och Staden räkte nästan ihop med den andra, och hvaräst resande, i stora troppar, närmare hufvudstaden, likasom stötte tilhopa. Vi ankommo först til *Sinamo*, sedan til *Odogaia*, *Kanagawa*, *Surumi* och *Kawasakki*, der middagsmåltiden hölts. Sedan ankommo vi til *Rokogawa* rivier, *Omuri*, *Obotoki*, *Okido* och *Sinagawa*.

Vid sjökusten, som här och der ägde förråd på ostron och en stor hop sorter andre upkastade snäckor, hvaraf jag ej hade tilfälle i dag bekomma något, såg jag huru både (*Fuci* och *Ulvæ*) gröne och brunagtige hafsväxter samlades, för at nytjas til föda af et idogt folk. Sedan desse, i sig sjelf sege växter blifvit väl afsköljde och renade ifrån salt, sand och annan orenlighet, blefvo de skurne i små stycken, som ytterligare tvättades

och

och kramades, til defs de blefvo tjenlige, at i små kakor beredas och åtas.

Sinagava och *Takanava* åro tvånne Förståder til Kejserliga Risidens Staden Jedo, tagande den förra sin början derifrån hela två Japanske mil och gående långs efter sjöstranden. Vi hvilade en god timas tid uti *Sinagava*, förfriskade ofs med litet mat och dryck, samt förlustade ofs öfver den vackra utsigt, som Rikets största, och förmodeligen på jord-Klotet den vidstråktaste Stad samt defs sköna hamn gåfvo ofs. Hamnen år öfver al måtta upgrundad och moddrig. De största fartyg ligga ofta hela fem milen för ankare, utom Staden; andre mindre store 2:ne mil och de smårre fartyg samt båtar uti flere rader innom hvarandre, til flere hundraden, efter deras olika storlek och tyngd. Staden år hårigenom vål förfåkrad ifrån fiendtelige anfal til sjös, utan at oöfvervinnerlige hinder ligga i vågen för varors transport hit ifrån andre orter.

Lika så nyfiket vi beskådade Staden, hamnen och de omliggande trakterne; åfven så nyfiket blefvo vi af Japoneserne beskådade, hvilke så tilsågande strömade hit och formerade omkring

kring ofs, i våre Norimons inneslutne, et helt låger. Ibland desse befunno sig åtskilliga förnåma Fruntimber, hvilka låtit båra sig hit uti Norimons och tyktes blifva rått otåliga, då vi någon gång nedslåpte våre rulgardiner. Desse Norimons, stålde runtomkring ofs, nedsatte på jorden, tycktes utgöra en liten by för sig sjelf, hvars små rörlige hus innom en kort stund sedan försvunno.

Når vi genomvandrat *Sinagava* och *Takanava* förståder, bestående af en enda gata, mårkte jag, af vakten, folkets ökade mångd, våre bårares tystnad och stadigare gång, at vi inkommit uti sjelfva hufvudstaden. Vi fördes ej långt derefter öfver *Niponbas*, en brygga af några och fyratio famnars långd och ifrån hvilken i hela Riket vågarne til landsorterne blifvit afmåtte. Sedan vi passerat vakthusen vid ingången i Staden, fördes vi en god timas tid långs efter en stor och bred gata, innan vi hunno fram til vårt vanliga herberge, deråst vi infördes igenom bakporten, och genom en smal gång, til andra åndan af huset. Första intrådet uti detta vårt Logie, tycktes icke lofva ofs mycket stort eller skönt; men når vi blif-

vit

vit förde en trappa up, voro våre rum tämeligen snygge, ehuru ej så anståndige, som jag väntat för en Ambassade från en så aflägsen Verldsdel. Et stort rum utgjorde vårt förmak, Audience sal och matsal; en kamare särskild för Ambassadeuren och en annan, som kunde afplankas, för Doctorn och Secreteraren, samt et litet rum til badning, utgjorde för öfrigt alle våre enskilde beqvämligheter, hvarmed vi måste åtnöja oss, under hela vårt vistande härstädes. Utsigten var åt en mindre gata, som sällan var fri för poikar, hvilke beständigt skreko och ropade, så snart de fingo se minsta skymt af oss; ja som, för at få se oss, stundom upklättrade högt på väggarne af de motstående husen.

Sålunda hade vi både med hälsa och nöje fulländat vår långa resa, och utan at någon varit sjuk mer än Secreteraren, som på sjön plågades af Podager, lyckeligen ankommit til det längst bort i östan belägna landets hufvudstad.

Den väg, vi fördes, var på några få ställen ändrad ifrån den, som Ambassaden fördes uti Kæmpfers tid, och några få andre herbergen nytjades til hvilo-eller måltidsställen, än den tiden. Resan

san til sjős, som varade nåstan en hel månad, gjorde denna hofresan főr oss ovanligt långsam och vår ankomst til Jedo senare, ån den főrmodeligen någonsin főrr skedt; denna omståndigheten tilskyndade mig den főrmonen, at våren långre framskred och sommaren nårmare nalkades, så at flere tråd och våxter hunno komma uti bloma, ån jag annars haft tilfålle, at få se och samla, om denna resan varit en månad kortare och vi főljagteligen återkommit en månad főrr til vårt Factorie uti Nagasaki.

Under vågen hade jag haft tilfålle se, huru åtskillige af Landets Főrstar, så vål de stőrre och rikare, som de mindre, med et afpassadt medfőlje, gjorde sin årliga Resa, up til samma hufvudstad och Kejserliga Hof. Få utaf dem mőtte oss och kommo denne tiden tilbaka. De måste gingo oss főrbi. Főr dem, som voro af mycket anseende, nődgades vi, under det de togade főrbi, hålla stilla, så framt vi icke kunde főrut hinna fram til något herberge; och når dessas medfőlje var ganska stort, hånde oss gjerna den ledsamheten, i synnerhet då vårt mőte intråffade på sådane stållen, der endast smårre byar

byar funnos, at vi fingo åtnöja ofs med mindre beqvämlige herbergen. Ja, det hände ofs en gång, at vi uti en Stad måste lämna det herberge, vi redan intagit, och begifva ofs til et utom staden belägit Tempel, hvaråft vi uthvilade uti tvänne dagars tid, innan vi kunde få tilräckelige bärare, häftar och andre nödvändigheter til refans vidare fortfättande.

Flere hundrade, ända til et och två tufende man utgöra ofta en fådan Förftes medfölje, fom uti ordentelig ordning toga fram. En myckenhet af defs trofs bäres eller föres på häftryggen. Defs vapn och Förftelige tekn (*insignia*) buros altid, fomlige på längre afftånd förut, fomlige närmare defs Norimon. Merendels leddes en eller 2:ne vackre handhäftar äfven förut, och några ägde en eller flere Falkar, inråttade til jagt, fom buros på armen med en kädja bundne om foten. Utom defs buros flere ftörre och mindre kiftor, fångklåder, Thèredfkap; ja folfkärmen, folfjäder, hatt och toflor utaf färfkilde betjänter, för at hafva al ting til hands. Der de framtogade, blef en djup tyftnad; folket på vågarne lade fig ned, med hufvudet

 böjdt

bőjdt emot jorden, főr at visa sin vőrdnad. Norimons-Bårarne buro sin Herres Liveri och al ting annars var mårkt med ågarens vapn. Då de togade oss főrbi, hade de merendels gardinen nedslåpt; en och annan hade likvål den hőfligheten, at őpna den och at åfven under főrbifarten hålsa oss, samt några, at igenom någon utskickad af sin Hofstat, lyckőnska oss. Voro vi inkomne uti någon Stad eller by főrut, ågde vi tilfålle, at uti något hus, som dertil főr oss beståldes, vid stora gatan, få se hela sviten főrbitogande, då merendels altid Norimons gardinen var updragen och vi fingo beskåda Lands-Herren sittande i sin Norimon, til utseende och fårg aldeles liknande almånna folket, klåd på lika sått, och utom sin stora ståt, icke skild ifrån andre.

Vid grånsorne af hvar och ens land, som vi kommo at genomresa, hade vi af utskickade vål blifvit emottagne och complimenterade; men ingenstådes hade vi haft tilstånd, at antingen sjelfve besőka desse Főrstar, ånskőnt vi reste igenom sjelfva Residence-Staden, ej eller fingo vi af dem något besők. Det főrra kunde icke ske, emedan sådant skulle kostat oss ansenlige skånker, hvilke

ke efter Landets sed, altid skola sändas förut, innan besök få afläggas. Det sednare tillåtes icke eller, för sine egne orsaker skul; utom det sådant är förbudit, på det Holländarne icke må göra några bekantskaper med Förstarne i landet, som för det samma i et eller annat afseende kunde blifva skadelige; så tillåter icke Förstarnes Höghet det samma, som då borde visa sig i al sin ståt, om det skulle ställas i verket. Likvål hände ofs den så sällsynte, som oförmodade omständigheten, at en afton sent i vårt Herberge vi fingo besök af en Lands-Herre, som aldeles (*incognito*) okänd, endast åtföljd af tvånne sine Hof-Herrar, dröjde en god stund inpå natten och talade med ofs om hvarjehanda saker. Han tycktes vara åfven få nyfiken, som han var en artig och ganska vänlig Herre. Alt hvad vi kunde åga til hands af våre meubler, beskådades ganska noga med mycken upmärksamhet, och talet föll icke allenast på Japanske, utan åfven på åtskillige Europeiske saker.

Regnväder inföl väl någon gång denne tiden, dock icke alt för ofta och kölden var drågelig, ehuru vi på et och annat ställe måste med eldning i rumet mil-

 dra

dra kylan. Japoneserne sjelfve tålde snarare köld, än regnväder, som icke synnerligen väl passade för deras nakne fötter och hufvud. Regnade det starkt, gingo de icke gjerna ut. Annars betäcka de sig för regn under resor, med paraplui, hatt och regnkappa. Regnskärmarne äro af oljadt papper, sådane, som de vanligen hitföras ifrån China. Hatten är rund och kupig, af fint gräs flätad, ganska tun och lätt, samt bindes med et band under hakan. Regnkappan utaf oljadt papper utehåller alt regn och är obeskrifveligen lätt, samt blir af regnet icke tungare, såsom Europeernes kläder. Sämre folk, som ej mågtade äga en sådan kappa, hängde öfver ryggen et stycke halm-matta, som antingen var slät eller liksom luden på ytre sidan af utstående och nedhängande halmstrå-ändar.

Fjorton Landskap hade vi under upresan genomvandrat, nemligen *Omura*, *Fisen*, *Tsikungo*, *Tsikudsen*, *Budsen*, *Jammasiuo*, *Omi*, *Isi*, *Owari*, *Mikawa*, *Tootomi*, *Surunga*, *Sagami* och *Musasi*, samt dess utom til sjös färdats längs efter kusterne af åtta andre, nemligen *Nagatto*, *Suwo*, *Aki*, *Bingo*, *Bitsju*, *Bidsen*, *Farima* och *Sidsju*.

Vi-

Vistandet i Jedo 1776.

Straxt i början, efter vårt inträde uti Jedo fingo vi dageligen besök af månge Japaner, ehuru vi sjelfve icke hade tilstånd komma ut, förr ån på audience-dagen. Ingen hade likvål frihet, at besöka ofs, utom de, som dertil af Regeringen erhållit uttryckeligit tilstånd. I förstone fingo vi besök af Lårde och Landets store Mån; sedermera fingo åfven Köpmån och andre infinna sig. Fem Låkare och tvånne Astronomer voro de, som aldraförst, efter undfångit tilstånd af Riksens Råd, på et mycket högtideligt sått, kommo at besöka ofs och betyga sin fågnad öfver vår ankomst. Ambasſadeuren sjelf, så vål som jag och Sekreteraren, tillika med våre Tolkar och Officerare emottogo dem

uti vår Sal och hade med dem flere timars samtal, ehuru jag, såsom mera bevandrad på vetenskapernes vida fält, sedan de förste almånne högligheter och samtal voro förbi, blef nästan ensam et åmne för deras frågor, på hvilka de anhöllo om nöjagtige uplysningar. Astronomerne voro SAKAKI BONSIN och SUBOKAWA SULO, bägge åldrige och alfvarsame Mån. Deras frågor angingo merendels förmörkelserne, hvilke jag förmärkte, at Japanerne icke kunde utstaka på minuter och ofta icke på timar. Emedan våre frågor och svar atlid måste gå igenom Tolkarnes mun, så hände det ej sällan, at vi icke nog tydeligen kunde förstå hvarandre; utom det, at jag i den Låran, som angår de store himla-kropparne, icke ägde den djupare insigt, jag gjerna önskat: och hvarken de eller jag ägde någon bok til hands, som hårutinnan kunde vara oss til någon hjelp. Med Låkarne var samtalet mycket låttare, emedan dels tvånne af dem förstodo något holländska, dels Tolkarne icke åro okunnige uti Låkarekonsten. Doctorerne voro följande, nemligen OKADA JEOSIN, en man öfver 70 år. Han förde merendels ordet ibland dem och begärde ibland

bland annat, underråttelser i synnerhet om Kråftan, Benbrott, Nåsblod, Bölder, Phimosis, Sår i halsen, Tandvårk och om Gyllenådern. KURISUKI DOFA var en ung Låkare, som åtföljde den förre. AMANO REOSJUN och FOKUSMOTO DOSIN voro tvånne andre, som gemenligen höllo sig såsom åhörare. Alle desse förnyade icke ofta sine besök, hvilke sedan ej eller skede med någon ståt, utan enskildt hos mig. Men tvånne af Doctorerne aflade icke allenast dageligen besök hos mig, utan qvarblefvo ofta långt in på nåtterne, för at af mig undervisas och låras uti flere vetenskaper, dem de på det högsta ålskade, såsom Physiken, Oeconomien, och i synnerhet Botaniken, Chirurgien och Medicinen. KATSRAGAWA FOSJU, en af desse, var Kejsarens Lif-Medicus, helt ung, godhjertad, qvick och lefvande. På sine klåder ågde han Kejsarens vapn och åtföljdes af en sin Vån, NAKAGAWA SUNNAN, som var något åldre och Lif-Medicus hos en af de förnåmste Landets Förstar. Bägge desse, och synnerligast den sednare, talade någorlunda vål hollåndska och ågde några insigter uti Natural-historien, Mineralogien, Zoologien och Botaniken, håmta-

de dels af Chinesiske och holländske Böcker, dels af de holländske Medici, som förut besökt desse trakter. Bägge voro obeskrifveligen familiere, tjänstagtige och mone om at lära; och sysselsatte de mig så mycket flitigare, som de hos mig funno insigter, dem de hos andre förut saknat; och som igenom Tolkarne långt före vår ankomst, det rygtet hitkommit, at detta år skulle hit ankomma en holländsk Doctor, som voro lärdare, än de vanligen hit anländande, ofta nog okunnige Fältskärer. Min ifrån Paris och Amsterdam medförde samling af vackre chirurgiske instrumenter förhöjde ännu mera de goda tankar, de redan fattat om mig. Ehuru jag ofta af dessas enträgenhet uttröttades, kan jag icke neka, at jag i deras sällskap tilbragt månge nöjsame och upbyggelige stunder. De förde ofta til mig uti herberget, dels til skänks dels at beses, små samlingar af Droguer, mineralier och åtskilliga färska örter, både med och utan blomor. På desse sednare, som jag inlade, torkade och förvarade, meddelade de mig landets egne namn, bruk och nytjande, samt jag dem tilbaka latinske och Holländske namn jämte det förnuftigare bruk, Europeerne göra

ra deraf. Deras hufvudböcker uti Botaniken voro JONSTONS *Historia Naturalis* och DODONÆI *Herbarium*, åfven fom i Medicinen WOYTS Skatkammare (*Gazophylacium*), hvilke böcker de utaf Holländarne tilhandlat fig. Uti Chirurgien ägde de HEISTER öfverfat på Holländfka, och jag förfålde nu til dem, utom andre böcker, åfven en ganfka vacker edition af MUNTINGS örtabok.

Doctorerne voro fkilde ifrån andre dermed, at de ftundom afrakat alt fit hår på hela hufvudet; ftundom behöllo de det, utan at, fåfom andre, afraka något deraf.

Uti alle Japanfke Städer drages en förträffelig omforg för brand och andre olyckshändelfer. En fåker, vakfam och tilräckelig vakt är derföre på alle ftällen förordnad och fom redan tidigt om aftnarne, fedan det mörknat, börjar utgå. Denne våkte förfta qvällen min upmärkfamhet och låt fedan altid tilräckeligen höra fig. Denna vakten var i Jedo dubbel; nemligen den ena vakten gaf endaft tilkänna, hvad klåckan var, fom fkedde med tvänne ftycken trå, hvilke flogos emot hvarandre. Detta flående fkedde under fortgåendet,

ganſka tått och nåſtan vid hvarje hus. De två ſidſte ſlagen följde tått på hvarandre, til tekn, at man ej hade flere at förvånta. En ſådan vakt hölts merendels för hvarje gata. Den andra vakten år egenteligen brandvakt och kånnes dermed, at den ſlåpar på gatan en klyfder Bambo-Kåpp, eller en jernſtång, uti hvilken ofvan til år en jernring, ſom gifver et egit och obehageligt ljud ifrån ſig. Vid åndan af hvarje gata, dår med portar den ſamma kan afſtångas, år altid en hög ſtega, hvaråſt vakten kan upſtiga, för at efterſe, om någon Brand yppar ſig. Ofvan på hvarje tak år en fyrkantig plats, omringad med ledſtånger, hvaråſt altid finnes et kar med vatn, at åga til hands vid upkommande eldsvåda. På ganſka många ſtållen åro vid huſen upbygde brandfrie packhus af ſten, hvaråſt vahror och meubler kunna bergas. På ſidorne af desſe ſåg jag flere jernhakar inmurade, ſom tjånte til våta mattors uphångande och at derigenom hindra eldens ſtyrka.

Huſen i Jedo åro för öfrigt lika ſom i andre ſtåder, tåkte med takpannor, två våningar höge, hvaraf den öfre ſållan bebos.

Som

Som husen åro mycket eldfångde, händer det ganska ofta, at Brand yppar sig uti Jedo och ofta ödelägger hela sträckor af hus och gator. Under vårt nu varande vistande upkommo eldsvådor flere gånger, som blefvo hastigt dämpade; men vår Ambassadeur berättade om en förskräckelig eldsvåda, som tildragit sig under dess vistande hårstådes år 1772 uti April månad. Elden kom lös kl. 12 om middagen och utbrede sig til kl. 8 om aftonen andre dagen, så at förödelsen utsträkte sig hela 6 milen i längden och tre uti breden. Vid det tilfället afbran holländska Herberget och Holländarne blefvo trenne gånger flyttade undan elden om natten, samt sluteligen til et Tempel.

Jordbäfningar kändes flere gånger, under den tid, vi vistades i hufvudstaden, ehuru de voro ganska lindrige och flere berättades hafva låtit känna sig, änskönt vi icke kunnat märka dem.

Åtskillige drikspenningar blefvo nu utdelte til de af vårt folk, som hitrils beledsagat oss. Vår uppassare undfick nu 4 R:dr. Norimons bärarne 3, Norimons uppassare äfven 3 och 2 andre betjänter 3 R:dr. 7 Mas och 5 Konderins.

Ut-

Utom de vanlige och i landet gångbare mynt, fom jag fet under upresan, beflitade jag mig om, at igenom Tolkarne och Medici förskaffa mig alle gamle och fålfynte forter. De almånnaft gångbare mynten voro följande: *Nye Kobangs* åro aflånge, i åndarne rundade och platt flagne guldftycken, vid pafs två tum långe och något öfver en tum brede, föga tjockare, ån et fvenfkt runftycke. Til fårgen åro de blekgule, teknade på ena fidan med intrykte afbrutne tvårftrek och vid bågge åndar med en paralellogrammifk Itjibs figur, fom åger uphöjde bokftåfver och utom dem en månlik figur med en uphöjd figur af en bloma. På andra fidan år uti midten en cirkelrund ftåmpel med uphöjde bokftåfver och innom kanten emot ena åndan tvånne fmårre intrykte ftåmplar med uphöjde bokftåfver, fom på hvarje kobang åro olika. Defs vårde år 60 mas eller 6 Riksdaler. *Itjib* kallas af Hollåndarne Guldböner (*boontje*), år utaf blekt guld, paralellogrammifk och platt, något tjockare, ån et runftycke med månge uphöjde bokftåfver på ena fidan och tvånne uphöjde blomfigurer på den andra. Gåller 5 Mas, eller $\frac{1}{4}$:dels Kobang. *Nandio Gin* år et paralellogramifkt

miſkt platt ſilfvermynt, af en ſvenſk kopparſtyfvers tjocklek, en tum långt, och en half bredt, utaf fint ſilfver. Uti ſjelfva kanten åro intrykta ſtjernor och innom kanterne uphöjde punćter. Ena ſidan år öfver alt teknad med uphöjde bokſtåfver och den andra år på ſin undra och ſtörſta hålft fyld med uphöjde bokſtåfver ſamt åger en dubbel månlik figur. Denna ſan jag vara gångbar endaſt på ön Nipon, i ſynnerhet uti Rikets hufvudſtåder, utaf 7 Mas och 5 Konderins vårde.

Jtaganne och *Kodama* kallades åtſkilliga oformliga ſilfverklumpar, ſom ågde hvarken enahanda ſtorlek, ſkapnad eller vårde. De förre voro dock aflånge och de ſednare rundagtige, ofta ſt tjocke, ſållan platte. Desſe gå almånt i handel och vandel, men vågas altid ifrån man til man och ſe blyfårgade ut. De åro ganſka olika teknade med bokſtåfver, och de, ſom åga på ſig Rikedoms-Gudens bild, få namn af *Daikokus ganne*. Desſe, tillika med de öfrige Japanſke mynten kunna ſes utförligare beſkrefne och afritade uti det tal, jag hållit inför Kongl. Vetenſkaps Academien i Stockholm, år 1779.

Seni kallas de myntſtycken af koppar, måsſing och jern, ſom nårmaſt likna runſtycken. De åro af olika ſtorlek, vårde och utſeende, men altid gutne och i midten förſedde med et fyrkantigt hol, hvarigenom de kunna upträdas på et band, ſamt åga brede kanter. Gångbare af desſe åro *Sjumon Seni*, ſom likvål nu mera år ſålſynt och gåller 10 vanlige Seni eller ½ Mas. *Simoni Seni*, af 4 vanlige Seni vårde och utaf måsſing, nåſtan ſtort, ſom en ſtyfversſlant, men tunt, fan jag gångbart endaſt på ön Nipon. Kåns lått af ſin gula fårg och med ſine uphöjde bågar på undra ſidan. *Vanlige Seni* åro af et runſtyckes ſtorlek och af röd koppar; 60 utgöra 1 Mas. *Doosa ſeni* år et med det förra lika ſtort och gutit jern-mynt, åfven af lika vårde och utſeende, men få ſkört, at det låtteligen brytes eller faller til ſtycken. Detta har blifvit gutit i et Mynthus bredevid Nagaſaki ſtad.

De fordom gångbare och nu mera ſålſynte mynt, hvilke mine vånner mig förſkaffade hårſtådes, voro följande, nåmligen: *Gammal Kobang* beſtår af fint guld, år brandgul til fårgen och något bredare ån en ny Kobang, för öfrigt lika teknad,

nad. Den gäller altid 10 Riksdaler eller Thails.

Gammal Itjib är något långre, bredare och tjockare än den vanlige Itjib, af blekt guld och gäller 22 Mas, 5 Konderins. En dylik mindre ſades vara mycket ſällſynt; den var märkeligen kortare, ſmalare och tunnare, än den vanlige, af högre färg och vårderades til 11 Mas, 2 Konderins och 2 Caſjes.

Koſju Kin, *Koſjubang* eller *Koſju Itjib*, *Niſin* och *Sjunak* voro ſmå myntſorter af guld, ſkilde til ſtorlek, ſkapnad och vårde. De ſades fordom blifvit ſlagne i landſkapet *Koſju*, och at de deraf fåt ſit namn. De beſtå af blekt guld, äro platte med ſtämplar märkte å ömſe ſidor, två på ena och fyra på den andra. Häraf erhöl jag fyra runde och en fyrkantig ſort, ſkiljagtige til ſtorleken, men kommande alle deri öfverens, at den öfverſta ſtämpelen på ena ſidan var altid lika, och de tvänne til höger på andra ſidan äfven lika. Den underſta ſtämpelen på ena ſidan och de tvänne til vänſter på den andra, äro föränderlige på ſärſkilde ſtycken. De runde voro innom kanten teknade med uphöjde punćter, men den fyrkantige icke.

icke. Deras olika vårde år ifrån 12 til 2 Mas.

Gomome Gin, et paralellogrammiſkt platt ſilfvermynt, år nåſtan två tum långt och hålften ſå bredt, med afhugne hörn, tjockt ſom en ſvenſk ſtyfver, af föga fint ſilfver. Uti kanterne åro åtſkilliga ſtjernor och innom dem år å ömſe ſidor en nedtrykning. På båda ſidor år uti den ſtörre undra halfdelen en uphöjning, likaſom voro der en *Nandiogin* inlagd, hvarpå år en ſtor ſtåmpel intrykt med uphöjde bokſtåfver. Den öfriga mindre halfdelen år på ena ſidan ſlåt, och på den andra pryd med tvånne rader punčter, tvånne råta tvårſtrek och emellan dem et ſlingradt band, alle uphöjde. Den ſkattades vård 5 Mas och ſades för detta varit gångbar uti Rikets hufvudſtåder.

Ibland de flere Japanſke trykte böcker, ſom viſades mig, var en, ſom blifvit trykt under Portugiſernes fordna håvaro. Den var uti lång Qvarto, trykt på Japanſkt papper och med Japanſke bokſtåfver hel och hållen, utom Titelbladet. På det ſamma ſtod öfverſt *Racvyoxv*, hvilket Tolken ej kunde på hollåndſka öfverſåtta. Uti midten ſtod et aflångt por-

portugisiskt vapn och ned til: *In Collegio Japonico Societatis Jesu, cum facultate superiorum*, A:o MDXCVIII. Sades af Tolken vara en Ordabok eller Lexicon, dock ej med portugisiska uti. Den var af en tums tjocklek.

Utaf min flitige och snälle Discipel, Herr SUNNAN fick jag til skänks en Japansk tryckt Örte-Bok, *Tjimenso* kallad, bestående utaf 20 delar, uti 8:vo, med beskrifningar och nog usliga figurer. Hvarje del var en eller högst 2 linier bred.

Utom denna öfverkom jag til köps några andre botaniske tryckte böcker, af flere eller färre volumer, med bättre eller sämre figurer, såsom: *Sooqva Jenso*, et herbarium af 3:ne delar, innehållande jämte beskrifningar, fläte figurer på endast Japanska örter. *Morokusi Komoosi*, et annat herbarium, som tillika afhandlade fyrfotade djur, fiskar, foglar, handtverkerier och hushålning. Den sades vara först tryckt i China; innehåller flere delar och små eländige figurer. *Kimoosi* kallades samma verk, omtryckt i Japan, men något bättre och vackrare. Innehåller 13 delar i 4:to.

FOKO *no jamma Kusa*, var et vackert Herbarium, bestående endast af en del,

uti 8:vo, med vackre och tydelige figurer af Japanſka ȯrter; ſamt et okȧndt i 4:to, af 7 Delar.

En tryckt Bok, uti ſtor 4:to och 2:ne delar, med illuminerade figurer på Japanſke fiſkar, fick jag åfven til kȯps. Den år en af de vackraſte, ſom i landet utkommit och åro figurerne ſå vål både graverade och illuminerade, at de i Europa ſkulle kunna erhålla et utmårkt loford.

Denne tiden, under de 26 dagar, jag viſtades i Jedo, var oftaſt fuktig och merendels dageligen mulit; ſtundom dugg-regn, ſtundom ſtarkt regn, antingen fȯre eller efter middagen.

Japanerne hȯllo hår ſin vanlige matordning, åto trenne gånger om dagen och oftaſt miſoſoppa kokad med fiſk och lȯk.

En ſort tjockt papper, ſom var brunagtigt och ågde åtſkillige enkle mȯrkare ſtrek påtryckte, ſåldes ſåſom en raritet. Flere ſtycken af mer ån en half aln i långd och bred kliſtrades ganſka nått tilſamman och ſades nytjas til natråckar. Sådane natråckar brukades, efter berȧttelſe, endaſt af mycket åldrige mån och det endaſt den kalle årstiden, då de icke ſvetta, ſamt utan på en eller

ler tvånne andre natråckar. De fades vara aldeles förbudne för yngre at brukas. Som denne klädnad hvarken ägde någon ftyrka, eller i brift af bättre kläder var nödvändig, utmärkte den fnarare en vifs hög ålder hos dem, fom fingo bruka den famma.

En annan fort af tyg, blef mig fåfom ännu ftörre raritet, föräradt. Det var våfvit, fulkomligen fnöhvitt och liknade bomuls-lärft; men det var tilredt, fpunnit och våfvit utaf fådan bark och defs trådar, fom almänt papper i landet beredes. Detta nytjades i ftället för linne, icke af nödvändighet, utan fåfom en fällfamhet, och var icke fynnerligen ftarkt. Det fades väl kunna tvättas, men fådant fkulle fke med mycken varfamhet.

De ljus, fom brännas här i landet, tilredas af en utpräsfad olja utaf frön af *Rhus fuccedanea*. Denna olja ftelnar fåfom talg och är mindre hård än vax. *Jetfigo* Landfkap fortbringar i fynnerhet detta träd och lämnar fåledes ymnigaft förråd af denna ftadiga olja. Ibland de fkänker, fom Förften ifrån detta Landfkap medförer til Kejfarens Hof, äro ethundrade ftycken ljus, af

en fots långd och så tjocke, som en mans arm, med derefter passad veke. Sådane hedersljus brännas endast 2:ne gånger på hela året vid hofvet, nemligen den förste *Sjoguats* och vid högtiden den förste *Sjuguats*. Ehuru något af desse ljusen svårligen kan bekommas, hade jag likvål den lyckan, at erhålla et, som vid nämnde tilfällen brunnit. Oljan tyktes uti dem vara både hvitare och stadigare, än uti de vanlige små til salu varande ljusen, som snart hårskna och blifva bruna.

Den 18 Maji blef utsat til vår Audience-dag. Denne dagen utsattes icke förr, än vi kommit til Jedo, och beror då af vår skyndesammare eller långsammare upresa. När den nu inföl, voro vi färdige, at i al vår bästa skrud, tidigt om morgonen, sedan vi likvål förut väl frukosterat, begifva oss i våre Norimons, at bäras til Kejserliga palatset. Vi voro klädde uti Europeisk klädedrägt, dock utaf dyrbare sidentyger, som antingen voro med silfver invåfde eller med guld galonerade. Och til dagens samt tilfällets högtidelighet hörde äfven, at vi voro försedde med våre värjor samt en öfver ryggen hängande

gan-

ganſka vider ſvart ſidentygs-kappa, mycket lik de vanlige pråſt-kappor. Alle ſkånkerne voro redan affånde ſå vål til Kejſaren, ſom Kronprinſen, Rikſens Råd och öfrige Åmbetsmån, ſamt i ordning uplagde på ſidan af de rum, der vi kommo, at få audience.

Vi blefvo burne en god ſtund igenom Staden, innan vi hunno fram til den afdelning der af, ſom utgör Kejſarens Riſidence. Detta år omgifvit med vatngrafvar och ſtenvallar, ſamt affondradt med vind-bryggor. Det utgör för ſig ſjelf en anſenlig Stad och ſades vara fem mil i omkrets. Detta inneſlutar inom ſig Kejſarens enſkildta palats, ſå vål, ſom Kronprinſens, hvilke hvar för ſig afſkiljas med breda vatngrafvar, ſtenmurar, portar och andre bolverk. Uti det yttre Citadellet, ſom var aldraſtörſt, voro ſtora och vackra gator, med tåcke och ſtore hus, hvilke tilhörde Landets Förſtar och Prinſar, ſamt Rikſens Råd och andre Åmbetsmån vid hofvet. Deras talrike Familler, ſom hela året åfven måſte viſtas vid Hofvet, voro altſå åfven hår logerade. Vid den förſta porten var vål en ſtark vakt, men den, ſom hölts vid andra porten, ſades be-

ſtå dageligen af ettuſende man. Så ſnart vi inkommit igenom denna porten, ſedan vi förut ſtigit utur våre Norimons, blefvo vi ledſagade til et rum, der vi måſte vänta hela timan, innan vi fingo vidare inkomma til Kejſarens egit Palats. Ändteligen gafs oſs tilſtånd, at nalkas det ſamma. Vi gingo igenom en lång rad af krigsmän, ſom voro upſtälde å ömſe ſidor, ända fram til palatſets dörr, alle med vapn förſedde och väl klädde.

Kejſarens egit Palats var anlagdt på en högd, och ehuru det icke ägde mer, än en våning, var det likväl mycket högre än andre hus, ſamt intog en anſenlig och vidſträkt plats. Vi infördes genaſt uti et förmak, der vi ſedan fingo åter vänta, åtminſtone en god time. Våre Officerare ſatte ſig på det Japanſka ſättet vid ena ſidan och Holländarne ſamt Tolkarne på den andra. Det föreföl oſs ganſka ſvårt, at ſitta på deras vanliga ſätt och emedan vi dermed icke länge kunde uthärda, kaſtade vi fötterne åt ſidan, ſamt betäkte dem med vår ſtora kåpa, ſom i detta hänſeende kom oſs ganſka väl til paſs. Den tiden vi härſtådes väntade, föreföl oſs aldeles icke lång, emedan en ganſka ſtor

mängd

mångd af folk ſtrömande ut och in, för at både beſe oſs och at tala med oſs. Åtſkillige af Landets Förſtar beſökte oſs äfven, ehuru altid incognito; dock kunde vi altid märka, når de ankommo, af det ſorl, ſom förſt hördes och ſedan den tyſtnad, ſom följde derpå uti de inre rumen. Deras nyfikenhet gick långt i al ting; men det, ſom de aldramäſt ſysſelſatte oſs med, var at få ſe vårt ſätt, at ſkrifva. Vi blefvo altſå anmodade, at antingen på något papper, eller på deras ſolfjädrar ſkrifva något. Några upviſade ockſå för oſs ſådane ſolfjädrar, på hvilke Holländarne förr ſkrifvit och hvilke de ſorgfälligt bevarade, ſåſom en ſtor raritet.

Åndteligen inföl det ögnablick, då Ambasſadeuren ſkulle få ſin Audience, hvarvid Ceremonien nu var ganſka olika ifrån den, ſom brukades för ethundrade år ſedan uti Kæmpfers tid. Ambasſadeuren framfördes til Kejſaren och vi förblefvo alle på våre rum, tils han om en kort ſtund återkom.

Efter Ambasſadeurens återkomſt nödgades vi åter fördröja en god ſtund uti förmaket, för at emottaga beſök och frågor utaf åtſkillige Hofmän, under hvilkas

kas ankomſt flere gånger djupa tyſtnader infôllo. Ibland desſe ſades åfven Hans Kejſerliga Majeſtåt ſjelf incognito hafva infunnit ſig, fôr at nogare beſkåda Hollåndarne och deras klådedrågt. Våre Tolkar och Officerare hade môdan oſpard, at utforſka alt igenom ſine vånner, fôr at gifva oſs derom nôdig kunſkap. Kejſaren ſjelf var af medelmåttig ſtorlek, af ſtark kropsconſtitution och vid paſs några och fyratio års ålder.

Når alle beſôken omſidor voro fôrbi, fingo vi tilſtånd, at beſe åtſkillige rum uti Palatſet och åfven det rum, der Ambasſadeuren fåt audience. Ambasſadeuren fôrdes utom fôrmaket och långs efter et af bråder lagt golf, til audience-rumet, hvaråſt ôpnades en ſkott-dôrr. Rumet innanfôre beſtod likaſom af 3:ne rum, det ena altid et trapſteg hôgre, ån det andra, efter mit ôgnemåt hvardera af vid paſs 10 ſtegs långd, ſå at afſtåndet emellan Kejſaren och Ambasſadeuren kunde vara 30 ſteg. Innerſt uti rumet ſades Kejſaren under Audiencen varit ſtående, tillika med Kronprinſen på deſs hôgra ſida. Til hôger om detta rum var en ſtor Sal, hvars golf betåckes med tu-

ſende mattor. Den kallas deraf Tuſende mattors-Salen, år i vidden 3000 och i breden 1500 alnar, ſamt intages utaf rikets högſte Åmbetsmån, Råder och Förſtar, hvilke alle vid dylike högtidelige tilfållen, efter rang och anſeende intaga ſine rum. Til vånſter uti ſjelfva Audience-rumet ſtodo ſkånkerne upſtålde och i högar uplagde.

Hela audiencen beſtår endaſt derutinnan, at Ambasſadeuren, ſå ſnart han intrådt i rumet, faller ned på ſine knån, lägger hånderne på mattan och bugar ſit hufvud ned til mattan, på ſamma ſått, ſom Japanerne ſjelfve viſa ſin undergifvenhet och vördnad. Derefter upſtår Ambasſadeuren och föres til förmaket tilbaka, aldeles ſamma våg ſom förut.

De öfrige rumen, ſom vi beſågo, ägde inge Meubler. Golfven voro belagde med ſtora och ganſka hvita Stråmattor; liſtor och dörar voro vackert lackerade och beſlagen vål förgylde.

Sedan vi ſåledes ſet oſs omkring, fördes vi til Kronprinſens Pallats, hvilket låg ſtraxt bredevid och afſkildes endaſt med en brygga. Vi blefvo hår emottagne och complimenterade, å Kron-

prinſens vågnar, ſom nu icke var hema och fördes ſedan til våre Norimons igen.

Ehuru dagen redan mycket framſkridit och vår tidiga frukoſt hunnit anſenligen djupt nedſjunka, måſte vi likvål ännu i dag aflägga beſök hos alle Herrar Rikſens Råd, ſå vål de ſex ordinaire ſom de ſex extraordinaire, uti hvart och et af deras egne hus. Och ſom deſſe Herrar ännu icke ifrån Hofvet hunnit hemkomma, ſå blefvo vi emottagne, på det artigaſte och höfligaſte ſåt utaf deras Deputerade, ſamt beſkådade af deſs Fruntimer och barn. Hvarje beſök varade en half time och blefvo vi merendels ſå placerade i et ſtort rum, at vi igenom tunna gardiner kunde på alle ſidor beſkådas, utan at vi ägde den lyckan få beſkåda detta Hofvets ſkönheter mer, än på et enda ſtälle, deräſt de gjorde ſig ſå fria, at icke allenaſt gardinen borttogs, utan vi blefvo ockſå anmodade, at komma längre fram uti rumet. Gemenligen blefvo vi altid utaf 2:ne Åmbetsmän emottagne och på alle ſtällen undfägnade med varmt grönt Thè, Tobaks-redſkap och ſockerbakelſe, ſom på ſärſkilde ſmå bord och för hvarje af oſs framſattes.

Nå-

Någon gång drucko vi en kopp af det kokade théet, men tobaken fick ſtå orörd och ſockerbakelſen håmtades hem igenom våre Tolkars förſorg.

Hårvid kan jag aldrig förgåta den vackra ſyn, ſom vi under desſe beſök hade, på et uphöjdt ſtålle, hvarifrån jag kunde ſe öfver hela den ſtore vidt utſtråkte Staden, ſom Japanerne ſjelfve utgifva för at vara 21 mil eller lika månge timars gående uti ſin omkrets.

Aftonen var ſåledes förhand, når vi i dag trötte och matte hemkommo til vårt Herberge.

Dagen derpå, *den 19 Maji*, fingo vi aflågga beſök hos de ſå kallade Tempel-Herrarne, 2:ne Stadens Gouverneurer och 2:ne Commisſarier öfver främlingarne.

Några få dagar gingo ſedan förbi, innan vi fingo afſkeds-audience hos Kejſaren och Kron-Prinſen. Denna ſkedde ſom haſtigaſt, endaſt inför deras tilförordnade Råder, den 23 derpå följande. Emedlertid användes desſe och de följande dagarne, til ſkånkers emottagande och tilruſtning til vår ſnart föreſtående afreſa. Vid afſkeds audiencen hos Kej-

Kejſaren och Kronprinſen öfverlämnas de Natråckar, ſom föråras åt Holländſka Compagniet; men de öfrige Herrars ſkänker fördes til vårt herberge. Hvarje Ordinair Riks Råd förårar dagen efter affkeds audiencen 10 natråckar; hvarje extraordinair Riks-Råd 6, hvarje Tempel-Herre 5, hvarje Gouverneur 5, och hvarje Commisſarius ſamt Gouverneuren öfver Nagaſaki 2:ne. Desſe äro utaf finaſte Japanſka ſidentyg, gjorde ganſka vide och fotſide med ſtora vida armar, på Japanſka ſättet, ſamt upſtoppade dels med ſilkes, dels med bomulsvadd. utaf desſe undfick vår Banjos 2:ne, jag och Secreteraren hvardera tvänne och Ambasſadeuren behåller för ſig fyra. Tygerne äro dels ſvarte, dels på åtſkillige ſätt blomerade.

De öfrige inpackades för Compagniets egen räkning och afdeltes ſärſkildt för hvarje Oſtindiſka Compagniets i Europa varande kammare, at ſålunda ifrån Batavia kunna hemſändas.

Ibland andre märkvärdigheter ſom viſades oſs i Jedo, var äfven en ung Varg, ſom längre in emot norden blifvit fångad och ſåſom et ſälſynt djur hitförd, at viſas. Japoneſerne kände icke

icke detta djur och beſkrefvo det ſå underligt, at vi ej kunde annat, ån långta efter at få ſe det. Vi blefvo förde til det ſtålle, der Vargen, ſom knapt var mer ån halfvåxt, förvarades och ſågo, huru ſorgfålligt den var bunden både om lifvet och fötterne, mera rådd, ån farlig. Japanerne flatnade något, då de hörde af mig berättas, at desſe i mit fådernes-land gå uti troppar, blifva ganſka ſtora och göra mycken ſkada.

Et litet ſkåp, at nytias vid en Japanſk Toilet, med flere lådor, en half aln långt och föga mer, ån et qvarter högt, utaf (*vieux Lack*) gamal lackering, tilbôds åt Ambasſadeuren til ſalu. Sådane arbeten får man nu mera ſållan ſe, och ånnu ſålſyntare åro de til ſalu. Men at handla det, var at upvåga det emot guld. För detta åſkades 70 Kobangs, eller 420 Riksdaler. Utan tvifvel var det båttre lackerat, ån ſom nu för tiden ſker, och blomorne derpå vackert uphöjde, men åndock tykte jag ſkilnaden uti priſet vara öfverdrifven och för ſtor.

Chartor öfver land och ſtåder åro til utförſel och förſäljning åt främlingar på det högſta förbudne; icke deſto mindre hade jag tilfålle, at få tilhandla mig

mig flere ſådane, aldeles lika med dem, ſom KÆMPFER på ſin tid, ehuru då med mindre ſvårighet, utförde. Desſe voro generela chartan öfver Japan, Ståderne Nagaſaki, Miaco och Jedo.

En huſtru, ſom blifvit bortkörd ifrån ſin man, fick tilſtånd at hos Ambasſadeuren aflågga et beſök, för at tigga något til ſit underhåll. Hon hade låtit raka hela ſit hufvud och vandrade omkring med ſin nakna hjesſa, utan at tåcka den med något, ſamt ſåg alt för beſynnerlig ut. Denna omſtåndighet ſades vara öflig, då någon för en eller annan orſak ſkull blef ſkild ifrån ſin man.

Koto kallades et ſpel-inſtrument, ſom til ljudet mycket liknade Citra eller Davids harpa. Det var en famn långt och en fot bredt med 13 ſtrångar ſamt löſa trå-ſtycken, ſom kunde flyttas för at få medelſt ſtålla ſnarorne.

De tvånne Medici vid Hofvet, mine ålſkade Diſciplar, ſom nåſtan dageligen beſökt mig, hade igenom min trågna möda och deras egen oafbrutna flit anſenligen tilvåxt uti den kunſkap, ſom afhandlar ſjukdomarnes rigtiga kånnan-

nande och åfven begynt, under nytjandet af mine råd, at återſtålla de ſjuke hålſan igenom ſådane botemedel, ſom i Europa brukas och hvaraf de förvårfvat ſig åtſkillige til förekommande håndelſer. Under detta hånde, at då jag oftaſt förordnade de medel, ſom ſkulle brukas, jag blef rådfrågad om en hög och förnåm Patient vid Kejſerliga Hofvet. Men når jag hårvid åſtundade blifva underråttad få vål om Patientens kön, ſom deſs ålder med mera, ſom för en Medicus år oftaſt ganſka nödvåndigt at kånna, gjordes hårvid mycken hemlighet och hindrade mig, at kunna förordna några låkemedel. De Förnåme hår i landet låta ſig mycket ſållan ſes af egne invånare, mycket mindre af främlingar, och vid Hofven åro de Kejſerlige Perſoner oftaſt få okånde, at ganſka få perſoner i hela riket veta regerande Kejſarens namn förr, ån efter deſs död. Sålunda hade det vål kunnat blifva för mig aldeles outforſkeligt, at få kånna min höga Patient. Jag yrkade vål i början, at ſjelf få tala med den ſjuka och göra de frågor, ſom tjente til at uplyſa mig om ſjukdomen. Detta hade ockſå verkeligen kunnat lyckas, i anſeende til den

fara,

fara, i hvilken den fjuka fvåfvade; men dervid fkulle då iagttagits de omftåndigheter, at jag åndock icke hvarken fåt fe den fjuka, eller lågga fingret på defs puls, utan at den fkulle vara i nåfta rum och åga gardinen nedflåpt. Och fom jag hårigenom om den fjukas tilftånd icke kunde vinna en för mig nödig uplysning, tog jag den utvågen, at igenom Tolkarne och mine i Medicine mera fulkomnade Lårjungar, på långt håll, underföka och utforfka de omftåndigheter jag nödvåndigt borde kånna, hvarefter Låkemedlet fedan fnart blef tillagadt och den förnåma Patienten, fom tvifvels utan var en af de Kejferliga Prinsfesforna, fkyndefammaft til hålfan återftåld.

Jag hade ifrån Holland medfört et partie af *mercurius fublimatus corrofivus* och under mit viftande hårftådes nogfamt funnit, at detta medel ganfka vål behöfdes, i anfende til den mångd af folk, fom utaf venerifke Sjukor voro befmittade. Icke defto mindre kunde jag icke få förfålja något deraf til Landets Låkare, fåfom aldeles okunnige om detta fåkra, men tillika farliga medlets bruk och nytta. Om Salivation ågde

ågde de vål något begrep, men anſågo den alt för ſvår och farlig. De öfrige ſåtten, at använda Mercuren, kånde de icke. Jag företog mig derföre, at til Practici, få vål Doctorerne i landet, ſom Tolkarne, bortſkånka, tid efter annan, ſmå partier af Sublimatet och underråttade dem tillika, huru de ſkulle bruka det ſamma uplöſt uti vatn, med tilſats af någon ſyrup. Denna ſolution nytjades ſedan för ganſka månge uſlingar, efter nödige förberedelſer och med al förſigtighet under dagelige rapporter til mig och ſåledes under min handledning, til deſs de på egen hand åntéligen vågade hårmed bota ſine antagne Patienter. De Curer, ſom de hårmed gjorde, anſågo de ſjelfve i början för otrolige och ſnart ſagt för underverk, ſamt öfver mig utgöto flere tackſåjelſer och vålſignelſer, ån jag någonſin kunnat förmoda för en underviſning, den jag ſjelf anſåg ringa, men var för dem betydande och omſider kan blifva et helt folkſlag til ovårderlig nytta.

Japoneſerne åga aldeles ingen inſigt uti Anatomien och kånna icke eller blodets omlopp uti kroppen. Når de derföre hos ſine ſjuke kånna på pulſen,

kånna de först på den ena och sedan på den andra armen, ovetande at pulsslagen åro aldeles lika, och at på bägge ställen bloden drifves dit ifrån samma hjerta. Deras pulskånning går ock ganska långsamt, så at den varar hela fjerdedels timan. Åderlåtning hafva vål några få Medici och Tolkar någon gång förråttat på armen; men sållan sker denna operation, och då altid med mycken rådsla. Hårutinnan gaf jag dem icke allenast de nyttigaste och tilförliteligaste underråttelser, utan upmuntrade dem vid nödige håndelser, til denna enkla, men ofta nyttiga operation, och til den åndan måste jag åfven åt mine ålskade Disciplar i Jedo bortskånka min egen silfversnåppare och andre för dem brukbare chirurgiske instrumenter.

Ibland de våxter, som fördes til mig i Jedo, och dem jag icke blef varse annorstådes, voro följande, nåmligen: (*Iuglans nigra*) Svarta Valnötter; (*Fagus castanea*) Ågta Castanier, dem jag dock sedan blef varse i Miaco; Inula helenium, hvaraf den aromatiska roten brukades, såsom magstyrkande; och vår almånna Gran (*Pinus abies*), hvaraf jag hår, under det vi buros up til Kejserliga Palatset, blef varse åtskillige tråd.

Vid

Vid famma tilfälle hade jag åfven det nöjet at fe, huru på det ftoltafte fätt, en förnäm perfon, blef buren i fin Norimon up til Hofvet, et fätt, fom endaft brukas i ftäderne och vid högtidelige tilfällen. Norimon bäres då, icke fom vanligt är, på axlarne, utan på händerne, få högt up, fom bårarene förmå och desfe fpringa då tillika, få fort de kunna. Andra handen föres horizontelt ut och under loppet kaftas hålarne högt up. Denne Norimon gick på något afftånd ofs förbi, fåfom en pil öfver fältet.

En ftor kalk-ften, fom fades finnas uti magen på häftarne, fick jag af mine vänner til fkänks. Holländarne kallade den *Paardefteen*. Den fades endaft finnas omkring Jedo, hos fådane häftar, fom hållas på ftall, utan at de kunde gifva någon vidare uplysning, huru den tilkommer och tilväxer. Smärre ftenar, fom jag åfven fedan bekom, voro plattare och hade ingen kjerna, (*nucleus*) inuti fig. Den beftod af fkifvor (*lameller*), var mycket tät och gick til et barnhufvuds ftorlek. Jag gisfar, at det vatn, fom häftarne dricka, håller kalk uti fig, och at deras ftillaftående bidrager til desf tilväxt.

Mineralier så väl, som andre Naturalier, dem Japoneserne förde til mig uti Jedo, voro åtskillige, af hvilke jag endast här vil upräkna de märkeligaste, såsom: Guldmalm ifrån *Simar* kallades *Kin nab.* Asbest, en omogen sort, kallades *Isiwatta.* Kopparkjes ifrån *Simotske* och *Assjo jamma* eller ifrån *assjo* berg. En Kopparmalm ifrån China hitförd, blef kallad *Simoo Seki*: den innehöl svafvel i myckenhet och det brända pulfret deraf sades brukas för Hosta. En hvit och mjölig eldfast Porcelins lera, kallades *Fak Sekisi.* Denna tillika med mångfaldige andre Mineralier ifrån Cap, jämte Bezoar och ädle stenar, har jag föräråt til min fordne hedervärde Lärare, Herr Professoren och Riddaren BERGMAN och kuna de beses uti Kongl. Academiens i Upsala Sten-Cabinet. Likaså en hvit, mjuk och fintrådig Asbest, *Sekima* kallad, hvilken spunnen våfves til tyger. Åfven en röd Arsenik, kallad *Owoo* eller *Kyquan Seki*, och gul snäcksand, *Awa Sna* (i. e. *gryn-sand*) kallad. Speckften kallades *Sakusekis* och *Isuwatta*: den var kötfärgad och rått vacker. Pimpsten fick namn af *Karuisi*, och en spatagtig Drop-sten af *Tsurara isi*; Cinnabaris i pulfver kallades *Sju*; en rund quarts-

quarts-ſten blef nåmd efter orten *Tſugara*, hvarifrån den håmtades, *Tſugaro iſi*, och tillika *Takara iſi*; hvit Marmor *Nikko iſi* och *Nikkoroſik*; blyglants med kopparkjes *Soi no Megin*; en fin berg-olja från *Sinano*, *Keſoſo no Abra*. Salt-peter *Siro Jinſo*; Sal fontanum, kokadt utur jorden vid varma Bader *Booſu*; Phytolithus litophyllum ifrån Fakonie bergen *Konoſa iſi*; Tubipora muſica *Luukuv Sangodu*; Spongia eller ſjö-ſvamp *Uniwatta*; en Gorgonia ramoſa *Umemats*; Corallia rubra ifrån *Kamaku*, *Sangodin*; och de ſamme ifrån *Sangami*, kallades *Sangoſju*; en tjock röd Millepora ifrån ön *Sjoſuſima* uti Landſkapet *Sannoki*, Djukuts; Anomia plicatella *Seki len*. Argonauta argo ifrån *Jotſigo*, *Tako fune*; Cypræa mauritanica *Kino Kui*; Cicindela Japonica från *Oſi*, *Hammao*; Julus terreſtris *Jaſude*; Oniſcus aſellus *Saori Koſi*, hvilket betyder et huskråk; Oniſcus oceanicus *Funa muſi*, ſom betyder ſkepskråk; Sygnatus hippocampus *Kaij ba*; Sepia octopodia, ſom mycket fiſkas, torkas och åtes i hela landet, *Ika*; *Jamamo* kallades en fiſk med röda fenor, ifrån Fakonie bergens båckar: pulfver af den ſamma ſades vara tjånligt emot Fruntimers bröſtſjukor; Anas querquedula

Kamo. *Karasumo* kallades råmen af någon stor fisk, som saltad, platt pråssad och torkad kunde åtas som annat sofvel til risgryn. *Kali*, *Makotje*, *Niga kotje* och *isaka gotje* blefvo flere särskilde slag af flundror (Pleuronectes) kallade.

Äfven visade mig Tolkarne en rot, förmodeligen af någon ormbunke (*filix*), den de kallade *Jaboki* och som tvärtöfver skuren utvisade en stjernlik figur, hvilket af dem ansågs för något besynnerligt.

Lika som Jedo Stad är ganska stor och vida utsträckt, äfven så är den ganska folkrik, i ansende til den oräkneliga mängd af främlingar, som likssom strömar hit ifrån alla ändar af Riket. Hvarje hushåll äger väl sit egit hus, och husen äro endast en eller högst två våningar höge; men månge bo dock tilsammans och packa sig tilhopa uti et och samma hus. Emot gatan äro altid verkståder och bodar. De täckas oftast med et nedhängande kläde, åtminstone til någon del, at man ej kan väl ifrån gatan se, hvad de arbeta; men i Köpmansbodarne ser man mönster, nästan af all ting, för at visas och at snarare säljas. Gatorne, åtminstone de förnämste, igenom

nom hvilke vi fördes, voro ganſka långe och brede, ofta af 40 til 50 alnars bredd. Staden ſtyres likaſom Nagaſaki ömſom af 2:ne Gouverneurer, Borgmåſtare och Commisſarier (*Ottonas*) öfver hvarje gata.

Det berättades mig, at Landets Förſtar och Prinſar icke allenaſt ågde inom förſta Citadellet ſine vanlige Palatſer för ſin famille; utan ockſå uti Staden et eller flere hus på ſårſkilde trakter, för at altid kunna åga någon tilflygt vid timande olyckor af brand och eldsvådor.

Före min afreſa, anhöllo hos mig mine uti Europeiſka Practiken inöfvade Lårjungar, at af mig erhålla något bevis (*teſtimonium*), om den underviſning de njutit och de framſteg de kunnat göra. Jag låmnade dem et ſådant, ſkrifvit på hollåndſka och funno dem deröfver ſå öfver alla måtton glade och högfårdige, at hvarken jag ſjelf eller någon ung Doctor ån någonſin kunnat mera fågna oſs öfver vår granna Doctors hatt och tryckta Doctors bref. Jag hade haft den lyckan, at ſå tilvinna mig deras kårlek och vånſkap, at de icke allenaſt högagtade mine kunſkaper

och den vålvilja hvarmed jag undervisade dem, utan de ålskade mig ockſå af hjertat och ſörjde öfver min bortreſa *).

Vår afreſa ifrån Jedo var utſat til den 25 *Maji*, och borde ovilkorligen ſke, emedan den 13 *Siguats* eller den 30 Maji var utſat för Kubo, den regerande verldslige Kejſaren, at anträda en Reſa til *Niko* Tempel, ſom är mycket ſtort, ligger öſter om Jedo 36 mil och deråſt en ſtor högtidelighet ſkulle firas. Denna reſan hade varit tilårnad för trenne år ſedan och ſtore anſtalter dertil gjorde, ehuru den årligen kommit at upſkjutas.

Som både Monarken ſjelf och alle Förſtar i landet åro lika klådde och friſerade, ſom alle andre landets invånare; och de ſåledes, aldeles utan Throner, juveler och andre prydnader, icke kunna ſkiljas ifrån andre: hafva de här vidtagit den utvågen, at efter ſtånd och anſeende viſa ſig, på reſor och vid högti-

*) Jag har ſedan i flere års tid med dem och andre mine vånner ibland Tolkarne, icke allenaſt underhållit brefvåxling, utan åfven ſkickat dem ſmå angenåme ſkånker och tilbaka erhållit både frön för Upſala botaniſka Trågård och tilökning på Academiens Naturalſamlingar.

tidelige tilfällen, med en anſenlig mångd af folk, åmbetsmån och Betjåning, ſom ofta vimla omkring dem. Det var ſåledes nődvåndigt, at főr Landets hőgſte Regent ovanligt ſtore anſtalter ſkulle gőras. På vågarne ſkulle nye hus upbyggas, főr at hvila uti både őfver nåtterne och om dagarne. Alle fŏrnődenheter, ſom någonſin kunde behőfvas och uptånkas, ſkulle vara i őfverflőd och i ordning főrut, hvart på ſit ſtålle. All betjåning ſkulle vara både főrut och under reſan på det hőgſta vakſam, hvar och en på ſin poſt. Under *Kubos* bortovarelſe ſkulle Kejſerliga Citadellet őfverlåmnas åt Főrſten őfver *Mito* Landſkap och Regeringen tillika åt någre Herrar af Rikets Råder. Őfver hela landet var redan befalt, at ſorgfållig vakt ſkulle hållas őfver alt, at főrekomma brand, upror och andre olyckor. Penningarne ſom til omkoſtnaderne, vid denna reſan voro anſlagne, beſtego ſig til en Summa af 280,000 Kobangs eller 1,680,000 R:sd. Af desſe penningar ſkedde utdelningar til de Herrar Rikſens Råd, Lands-Főrſtar och andre, ſom på reſan ſkulle vara főljagtige. Reſan ſkulle ſke på trenne dagar til Niko tempel; en dag efter ankomſten, ſkulle vara hvilo-

lodag; den 17 *Siguats* eller 3 Junii ſkulle högtiden firas; dagen derefter ſkulle hemreſan ſke. När vi afreſte den 25 *Maji* ifrån Jedo, ſågo vi redan ſtora förtroppar, ſom ſkulle gå förut; men trenne dagar före Kejſarens afreſa började egenteligen ſådane troppar, at tått efter hvarandre aftoga. Dagen före Kejſarens res-dag, emot aftonen togade desſe troppar ſå tått efter hvarandre, at dem emellan var endaſt en half tima, hvarmed fortfors til kläckan fem om morgonen, då Kejſaren ſjelf med Kronprinſen begaf ſig ut. Med denna oräkneliga ſkara af folk följde äfven, efter Tolkarnes berättelſe åtſkillige ganſka gamle män, Tiggare, Bödlar, ja ända til och med Lik-kiſtor (*baljor*), at intet utaf alt ſkulle fattas.

Innan jag ſkildes ifrån Jedo, retades mit högmod icke allenaſt at veta Kejſarens namn, hvars Hof jag ägt den ſällſynta lyckan at beviſta; utan ock at utforſka alle de Regenters, ſå andelige, ſom verldslige namn, hvilke ſedan KÆMPFERS tid, nu ſnart hundrade år, regerat öfver detta lyckeliga folk och land. Jag kände nogſamt ſvårigheten häraf, och förut ſåg omöjligheten

ten, at på annat ſtälle, än här, igenom mine förbundne vänners biträde, kunna erhålla kundſkap därom. Det var icke utan mycken möda, dock lyckeligt nog, och för mig mycket ſmickrande, at några dagar före min afreſa undfå en ſådan hiſtoriſk förtekning, ſom annars för intet mynt i verlden ſtåt at erhålla.

den Regerande verldſlige Kejſarens eller *Kubos* namn var MINAMOTO *no* JE FARù *Koo*, och har tillika af Dairi, hvilken det tilkommer at utdela högre titlar, bekommit följande tilnamn: *Sjo ji tſi ji naij daijſin Sakonje no taij ſio zeij ji taij Siogun.* Deſs ålder upgafs mig nu tillika vara 43 år. MINAMOTO ſades vara famillienamnet, JE FAR des egit namn och *Koo* ſvarar emot Herre, ehuru det endaſt tillägges höge perſoner, ſåſom Seigneur.

Kronprinſens namn var MINAMOTO *no* JE MOTO *Koo*, tiilika med Dairis titel: *Su nieji daijnagon.* Deſs ålder ſades vara omkring 12 året.

Åter-

Återresan ifrån Hofvet 1776.

Resan ifrån hufvudstaden tilbaka til Nagasaki igen företogs om morgonen den 25 *Maji* och skedde til det måsta på samma sätt och långs efter samma våg, som upresan förut skedt. Merendels nytjades ock samme Herbergen, antingen til middagsmåltiden eller til natteron, och sållan skedde dervid någon förändring. Vi spisade i dag middag uti *Kawasakki* och hvilade första natten uti *Totska*.

Den 26 Maji, innan vi afreste hårifrån, tilhandlade vi oss åtskillige vackre, fast ån små lådor med snåckor, som voro ganska nått och prydeligt uplagde på kardad bomul. Desse handlas gemenligen af Hollåndarne, antingen för at sedan försåljas med någon vinst, eller för at hemsåndas til Europa, til vånner och slågtingar, såsom rariteter ifrån et så aflågset land. Ehuru snåckor-

korne voro alle med Risgrynslim vid bomullen håftade, på det de icke skulle affalla, plåckade jag likvål ut ibland dem så många, som voro antingen fórut i Europa okånde eller mycket sålsynte, och hvilke nu fórvaras ibland Upsala Academies andre samlingar.

Middagsmåltiden hólts sedan uti *Koijso* och natlågret blef uti *Odowara.* Under vågen besågs en Tall, (*Pinus sylvestris*) hvars grenar voro horizontelt utspårrade och utgjorde lika som et lefvande tak ófver et Lusthus, hvarunder man kunde spatsera. Flere sådane tallar hade jag nogsamt fórut på åtskillige stållen haft tilfålle at se, men icke på långt når så vidlóftige, som denne, hvars grenar utstråkte sig ófver 20 steg i långden och understóddes af undersatte stolpar.

Den 27 Maji reste vi ófver de hóge *Fakonie* bergen, der vi hade samme håndelser, som under upresan. Uti *Fakonie* by spisade vi middag, undfingo och betalte de Saker, som under upresan beståldes, och fingo sedan vårt natherberge på andra sidan af desse bergen uti *Misima.*

Epi-

Epidendrum monile, en parasitisk växt, som icke fäster sine rötter uti jorden, ägdes här bunden uti knippor, uphångd utom husen. Utan vatn och al slags föda kunde denne växt, således uthärda i flere års tid och ändock under det samma tilväxa och bloma.

Likaså ägdes på några ställen *Acrostichum bastatum*, för nöje skull, odlad uti krukor, ehuru svårligen denne art af växter låter plantera sig i Europa.

Den 29 Maji reste vi til middagen til *Josiwaro* och til aftonen til *Kambara*. Under förbifarten betraktades ännu nogare det höga *Fusi* berget. Dess fot tyktes i synnerhet på ena sidan vara ganska långt afflutande. Toppen sågs nu mycket uphöd och snöhvit öfver de underliggande skyar.

På vägarne uphämtades här så väl, som på flere ställen, den spilning, som föll efter resandes hästar, med mycken flit och noggranhet, både af barn och ålderstegne Människor. Detta skedde behändigt och utan at de behöfde luta sig ned, med en snäcka, (*Haliotis tuberculata*) som liknade en sked och var fästad vid en käpp. Spilningen lades sedan

dan i en korg, som bars på vänstra armen.

Jag blef ockſå med förundran varſe, huru oförtruten Landtmannen var, at göda ſine åkrar, på hvilke brodden redan vunnit en anſenlig höjd. Den ſamling af hvarjehanda gödſel, urin och afſkråden, ſom han hema förut beredt hel tun och flytande, bar han ut uti tvånne åmbar öfver ſine ſkuldror til fältet och utgöt der denna blandning med en ſlef vid roten af det quarterslånga gråſet. Detta berättades mig ſkola ſke 2:ne gånger för hvarje utſåde.

Trapa natans växte almän i ris-åkrarne och de ſvarte rötterne deraf nyttjades mycket almänt, kokade i ſoppor, til föda, ehuru jag tykte dem vara ſtråfve och obehagelige.

Den 29, 30 och *31 Maji* fortſattes reſan vidare, ända til *Nisſaka*, der vi, för den mångd af folk, ſom med reſande Landets Förſtar inträffade, måſte fördröja hela trenne dagars tid. Vi reſte förſte dagen af deſſe endaſt vid paſs ſju mil, til *Sutſjo*, andre dagen til *Smada* och hunno tredje dagen ej längre, än til *Nisſaka*, föga mer, än tvånne mil.

Kot-

Kottarne af Ahlen (*Betula alnus*) fågs på flere ftällen uti bodarne uthångde til falu. Vid efterfrågan berättades mig, at desfe brukades til fvart fårg.

Lycium japonicum, en liten vacker bufke var öfver alt planterad til häckar, och

Azalea indica ftod på nåftan alle hustomter, i fin båfta fågring med blomor, fom voro utaf flere fårgor obefkrifveligen prydelige.

Chamærops excelfa, et palmtråd, högre ån en Månnifka fågs på några ftållen. Af defs nåtlika bark, fom omgifver ftammen, förfårdigades quaftar, fom öfver alt nytjades til fopning och hades til falu.

Mefpilus japonica begynte nu få mogne frugter, hvilke fmakade, fom andre Mifplar tåmeligen vål och fmålte fönder i munnen. Under hettan om dagarne tyckte jag dem vara mycket låfkande.

Uti *Futju* handlade vi åtfkillige ftörre och fmårre korgar famt fkåp med fine lådor, alle på finafte och vackrafte fått flåtade utaf Rotting-trådar, hvilke på detta ftålle blifvit tilverkade.

Un-

Under nedreſan och denne regnagtige årstiden hade vi mycken olågenhet af myggor, (*Culex irritans*), ſom i ſynnerhet om nåtterne oroade oſs och betog oſs ſtundom ſömnen. Vi nödgades derföre tilhandla oſs ſådane gardiner af gleſt grönt tyg, ſom öfver alt til beſkyd emot desſe blodſugande kråken nytjas. Desſe gardiner åro ganſka vide, faſtbindas uti taket, och utbredas nedtil omkring hela ſången, utan at åga annan öpning, ån nedtil. Desſe åro ganſka låtte at medföra och ſå gleſe, at de ej hindra luftens fria ut och ingång.

Dolichos polyſtachyos, en årtvåxt, ſom ſlingrar ſig lika ſom Turkiſke ſtörböner, var på månge ſtållen planterad til lefvande luſthus. Den var dertil icke allenaſt ganſka tjånlig, utan åfven med ſine blomor, ſom nedhångde på långa ſtånglar, och utſlogo efter hand mycket prydelig.

Seſamum orientale odlades mångenſtådes och deſs frön, ånſkönt de åro ſmå, nytjades til utpråsning af en fin olja, ſom til matredning och andre behof, ſå vål hår, ſom på andre orter i Indien, almånt brukas.

Sedan vi nu tilräckeligen fåt uthvila, begofvo vi ofs åter på resan den 4 *Junii*, ehuru vi denne dagen hunno endast tvånne mil til *Kakigawa*.

Den 5, 6, 7, 8, 9, 10 och 11 *Junii* fulföljde vi ordenteligen, såsom under upresan, vår marche, höllo middagsmåltiderne uti *Mitske*, *Array*, *Okasakki*, *Isjakusi*, *Minakuts* och *Isiba*, samt nattlägren uti *Fammamats*, *Josida*, *Tjiriu*, *Kvana*, *Seki*, *Kusats* och *Miaco*.

Emellan *Jedo* och *Miaco* sågos här och der på vågarne tiggare, som voro krymplingar, merendels uti fötterne. Det föreföl mig så mycket mera ovanligt, som annorstådes i landet krymplingar åro ganska sällsynte.

Röde och sure ögon voro åfven uti desse landskaper mycket almånne, synnerligen hos det fattigare folket, så vål hos gamle, som hos små barn. Denna sjukan leder sit ursprung förnämligast af 2:ne orsaker, nemligen af kol-röken innom husen och af den stank, urinkrukorne gifva ifrån sig, hvilke uti alle byar finnas vid hvarje hus.

Duble blomor af (*Jamma Buki*) Corchorus japonicus våxte vilde och voro

voro rått vackre. Torkade och pulveriserade brukades desse för Hæmorrhagier och för Nåsblod inblåstes pulvret i nåsan igenom en penna.

Uti början af Junii månad, som år den tredje eller fjerde Japanske månaden, börjades aldraförst med plåkningen af Thèbladerne, hvilke då åro spåde och gifva det finare Thèet. På någre stållen såg jag, huru de vårdslöst utbredt Thèblader på mattor, at torkas utanföre deras hus.

Likaledes fick jag flerestådes i byarne se, huru både Korn, Hvete och Senapsfrö tröskades på mattor utan före husen, under bar himmel. Denne tröskning skedde stundom med slagor, som hade 3:ne kåppar på sig; stundom slogos kårfvarne och axen emot en tunna eller något dylikt, så at kornen utföllo, hvilke sedan rensades ifrån agnar.

Nagi kallades trådet utaf *Myrica Nagi*; Trådet år ganska fint och hvit, samt nytjas til kammar och annat dylikt.

Fjun no ki kallade Japoneserne et tråd, som åfven nytjades til kammars förfärdigande.

Den 12 Junii fingo vi företråde så

vål hos Kejſerlige Hof-Marſchalken eller ſå kallade Öfver-Domaren, ſom hos båda Stadſens Gouverneurer, hos hvilke vi blefvo undfågnade lika ſom hos andre uti Jedo. Hof-Marſchalken (*Groot Rechter*) gifver för de Skånker, han undfår, tilbaka 5 ſtora natråckar; men Stadſens Gouverneurer gifva åt Ambasſadeuren, i deſs ſtålle, endaſt en Summa penningar, nemligen hvardera uti ſilfver 21 R:d. Desſe voro inlagde uti papper, på et hår i landet brukeligt ſått. När dylike ſkånker eller drikspenningar annars gifvas uti ſilfver, inviklas de uti et hoplagt aflångt Japanſkt papper, hvilket ſedan ihoplimas och påſkrifves på en eller båda ſidor. Sådane inlagde ſummor, ſtörre eller mindre komma ofta ifrån ſjelfve Myntmåſtarne och gå emellan mångas hånder. Myntmåſtaren, ſom ſkrifvit vårdet utan på, blifver för valutan anſvarig, då et ſådant paqvet öpnas.

Efter middagen hade jag enſkilt beſök utaf Dairis eller den andelige Kejſarens Lif-medicus, en medelåldrig man, vid namn Ogino *Saſſioge je no Sakon*. Ogino år deſs familliénamn; *je no Sakon* deſs förnamn och *Saſſioge* år en af Dai-

ri

ri honom tillagd heders titel. Han medförde åtskillige, de måste, nyss förut plåckade örter, hvilkas nytta han åstundade veta, så väl som uplysning om några sjukdomars botande. Vårt samtal skedde genom Tolk; men han blef icke litet förvånad, då jag en gång, för at säkrare gifva honom örtens namn, skref det för honom med Japanske bokstäfver.

Tamma Musi kallade Tolkarne Buprestis ignita, hvilken de här bekommit och förde til mig.

På nedresan ifrån Hofvet förunnas oss altid mera frihet, än på upresan. Vi hade altså tilstånd, at före afresan utur Miaco, som skedde den 13 Junii, derstädes bese flere af de största, prågtigaste och bäst belägne Templen. Desse ligga, som vanligt är i hela landet, på de utom Staden belägne bergs-slutningar och äga den aldravackraste utsigt. Vid desse beság jag äfven med konst gjorde vatndammar, uti hvilke Munkarne hade lefvande flera svarta sköldpaddor (*Testudo japonica*) för sit nöje skull. Ibland desse Templen är väl *Daibuds* både det största och märkvärdigaste. Templet är bygdt på 96 pelare och har flere ingångar, som äro mycket hö-

 ge,

ge, men tillika ſmale. Huſet beſtår likaſom af 2:ne våningar, ſom lôpa uti hvarandre och åger ſåledes et dubbelt tak, hvaraf det ôfverſta underhôlts med åtſkillige målade pelare, af mer ån en famns tjocklek. Golfvet var belagdt med fyrkantige marmorſtenar, hvilket jag på intet annat ſtålle fôrut blifvit varſe. Det enda, ſom hår fattades, var, at de icke igenom en ſundare bygningskonſt lårt ſig, at fôrſkaffa en ſå ſtor och prågtig bygnad tilråckeligt ljus. *Daibuds* Afguda bild, ſom var nåſtan midt uti Templet, kunde injaga både fôrſkråckelſe och vôrdnad; fôrſkråckelſe, i anſeende til deſs ſtorlek, ſom nåppeligen lårer åga ſin like, och vôrdnad, i anſeende til de reflexioner, man håraf får andledning at gôra. Bilden var ſittande, uphôgd ifrån golfvet vid paſs en famn, på indianſka ſåttet, med fôtterne i kors framfôr ſig och fôrgyld. Ôronen voro långa, håret kruſadt, ſkuldrorne nakne, kroppen tåckt med en ſlôja, hôgra handen uphôgd, och den vånſtra lagd med kanten emot magen. Man kan nåppeligen tro môjeligheten af denne bilds ſtorlek, utan at ſe den. På handlofven fôrſåkrade mig Tolkarne, at ſex karlar kunde rymligt ſitta på Japan-

panska såttet med hålarne under såtet. Bilden förekom mig vara vål proportionerad, ehuru den var så bred, at dess skuldror råckte ifrån den ene pelaren til den andre, oagtadt de efter ögnemått tyktes vara 15 eller 16 alnar ifrån hvarandre åtskilde. Denne afguda bild, så vål som den sect, honom år tilgifven, åger sit ursprung ifrån Indien, och förmodeligen har kunskapen derom först hitkommit ifrån Siam, China eller någon annan ort, den tid, både främlingar friare handlade hår i landet och de sjelfve idkade utlåndsk handel med egne fartyg.

Min håpenhet öfver denne ofanteliga bilden var ånnu icke förbi, når vi blefvo förde til et annat Tempel, som var föga mindre Majeståtiskt och förundrans vårdt. Dess högd var vål icke betydande, icke eller dess bred, men långden deremot var ansenlig. Detta var helgadt åt *Qvanwon* och Dennes bild, tillika med alle dess mindre Gudar eller tjånsteandar, voro til et otroligt antal, uti detta hus upstålde. Midt uti satt *Qvanwon* sjelf, försed med 36 hånder; nårmast honom voro stålde 16 hjeltar, större ån uti vanlig

Människo-gestalt, dock mycket mindre, än afgudabilden, och desse intogo likasom et afdelt rum för sig sjelfve. Åt båda sidor närmast derintil stodo uti tvånne rader förgylde Afgudar, hvardera med 20 händer. Sedan voro å ymse sidor upstålde, uti rader, afgudabilder af vanlig mans storlek, helt tått in til hvarandre stående, hvars antal i långden jag icke förmådde råkna. De som stodo oss nårmast eller framåt, voro mindre, och de som stodo bakom, småningom större, at alle 12 raderne ganska vål kunde ses. På hånderne och hufvudet af alle desse, voro stålde smårre afgudabilder och hela antalet sades stiga til 33,333.

Sedan fortsattes resan til *Fusimi*, hvaråst vi fingo vår aftonmåltid.

Derefter, något för solens nedgång, satte vi oss uti små båtar, och afreste långsefter rivieret til *Osaka*, dit vi, efter en angenåm natresa ankommo den påföljande morgonen.

Uti *Osaka* dröjde vi tvånne hele dagar, och njöto hår de måste nöjen och lustbarheter under hela vår resa, så at vi hår ågde tilfålle, at flere gånger i vå-

våre Norimons få bese staden, bivista Comœdier, se deras Dansar och taga i ögnasigte flere andre sålsamheter, som til öfverflöd finnas i denne staden. Dem jag, för min del, måst vårderade, voro Samlingar af Japanska våxter uti en vål inråttad trågård; Samlingar af en hop inlåndske Foglar och Kopparens småltning uti stafrar. Deras Comœdier åro lustige, men så besynnerlige, at jag snarare fan dem orimmelige. Tolkarne måste förklara deras innehåll. Merendels innehöllo de något kårleks åfventyr eller någon hjeltebedrift. De tycktes på sit sått agera vål, men theatern var ganska liten och trång. Dansarne förråttades måst af barn utaf bågge könen, två eller flere tilsammans. De liknade något våre Contradansar och innehöllo ungefårligen samma åmnen, som deras comœdier. Kroppen böjes på hundrade sått och råttar sig altid tillika efter musiken eller sången som dervid nytjas. Det artigaste hårvid var, at se, i synnerhet flickorna, på det yppersta sått klådda, och det efter den hos de förnåmare Fruntimren brukelige seden, med snart oråknelige natråckar, den ene utom den andre, alle utaf finaste och tunnaste sidentyg. Den-

na mångd af natråckar, som ofta går til 20, 30 eller flere, kan man icke blifva varse, emedan de åro ganska tunne och låtte; under dansande, då flickorna blifva varma, dels fór svalkan, dels fór at visa sin pragt uti klåder, afklåda de sig småningom en efter annan, så at hela dousinet hånger ned ifrån gjórdelen, hvarmed de om lifvet åro fastbundne, utan at hindra dem i sine snålle våndningar.

På den så kallade Fogelgatan besåg jag en stor mångd af foglar, ifrån alle orter hit fórsamlade, dels at visas fór penningar, dels til salu.

En tåmeligen vål inråttad botanisk Trågård ågdes åfven innom denne Staden, dock utan Orangérie, uti hvilken hvarjehanda våxter, tråd och buskar, ifrån andre landskap hitfórde, skóttes och odlades, samt hóllos åfven til salu. Jag underlåt icke, at hårstådes fór så mycket penningar, jag kunde anvånda, utse och tilhandla mig af de raraste buskar och tråd, planterade uti krukor. Ibland desse voro de tåckaste arter af Landets prågtige Lónnar och tvånne af den lika så sålsynta, som til utfórsel strångt fórbudna *Cycas revoluta*, et palmtråd, på hvil-

hvilket, för dess sagu-lika och mycket födande Mårg skull, Japonesen såtter så stort och öfverdrifvit värde, icke vetande, at den äfven finnes växande uti China. Alle desse planterades sedan uti en stor trålåda, öfver hvilken sattes bågar och flåtades segelgarn, at ingen ting skulle skada dem. Denna låda afgick sedan sjövägen til Nagasaki, hvarifrån den, i sällskap med en annan dylik låda, som på Factoriet tillagades, fördes til Batavia och derifrån til Hortus medicus i Amsterdam försändes.

Vi beságo äfven de här varande Templen och hade företräde hos båda Staddens Gouverneurer.

Kopparsmältningen förrättades en dag enskildt för oss, på det vi skulle få se den samma, på min enträgna begäran härom både hos vår Chef och våre anförare. Den samma skedde mycket enfaldigare och enklare, än jag hade föreställt mig. Huset var af 10 eller 12 alnars vidd och en mur, lik en niche var updragen med en skorsten på ena väggen. Uti botnen af denna och horizontelt med golfvet, var en hård, uti hvilken malmen, med tilhjälp af handpustar, före vår ankomst, var smält.

Midt

Midt emot på grunden, som var utan golf, var grafven en hola, något aflång, vid pass en half aln djup. Långs öfver denna voro lagde 10 fyrkantige jern-stånger, blott med en fingersskilnad ifrån hvarandre, alle stående med en kant upåt. Öfver desse var utspändt et stycke segelduk, som var nedtryckt emellan jernstångerne. Deröfver slogs sedan vatn, som stod et par tum öfver duken. Den smälte malmen togs up utur hårdgropen med jern-slefvar och slogs uti den nyssbeskrefne tillagade formen, så at 10 eller 11 stånger, af et qvarters långd hvarje gång gjötos. Så snart desse voro uptagne, fortfors med gjutningen och kalt vatn ymsades någon gång. At kopparen sålunda göts uti vatn, likasom man plågar stöpa bly öfver spåde sjuke barn i Sverige, har man förut icke vetat i Europa, ej eller, at den Japanske kopparen härutaf äger sin höge och glänsande fårg. Jag var tillika så lyckelig, at få til skånks, igenom mine vänners, tolkarnes bearbetande, en låda, uti hvilken voro inlagde så väl ren koppar, på nyssnämde sätt guten, som ock stuffer af hvarje procesś, den förut undergåt, såsom kopparkjesen rå med sin jordart

(ma-

(*matrix*), rostningen, första och andra smältningen.

Denna låda, som kan beses i Upsala Academies Mineralcabinet, fägnade icke mindre min hederlige och älskansvärde fordne Lärare, Herr Professoren och Riddaren BERGMAN, än den underrättelsen jag vid min hemkomst meddelade honom om kopparens gjutning uti vatn.

Vi besågo sedan en mängd af guten koppar, icke allenast på det nämnde sättet uti stafrar, såsom han försäljes til Holländare och Chinesare, utan också guten uti större och mindre, fyrkantige och runde, tjockare och tunnare stycken, til andre behof, alt som den kan behöfvas til kitlar, pannor eller annat husgeråd.

Här gjordes skilnad på den betjäning, som uti härbergen var ämnad til uppasning. *Kodom* kallades vanligen sinå gossar; men store tjänare blefvo nämnde *Todokos.*

När man ser en stor folkhop, som här icke är sällsynt, förekommer det nog underligt, at se hvar och ens kläder, äfven som andre meubler, märkte med

med ågarens tekn eller vapn. Denne sed år hos Japonesen almånt brukelig, så at hvar och en låtteligen igenkånner sit, och tjufwar icke kunna begagna sig af stulit gods.

Jag tilhandlade mig hår et partie Moxa, utaf finare och gröfre slag, samt mer och mindre godhet. Den aldrafinaste år hvit och brukas almånt i landet til brånningar (*causticum*) på kroppen, både för at bota och at förekomma sjukdomar. Den gröfre år brun och nytjas såsom fnöske. Båda dessa sorter tagas och beredas utaf vanlig *Gråbo* (*Artemisia vulgaris*), nemligen af det ludd, som beklåder dess blader. Bladerne samlas uti denne månad, torkas sedan och förvaras til framdeles beredning. Då varda de åter sönderbultade, och gnuggade, til dess at det trådiga skiljt sig ifrån och luddet erhålles rent. Enskilte Fåltskårer gifvas, som endast befatta sig med detta brånnande medel, hvilke sorgfålligt studera når, huru, på hvad ställen af kroppen samt emot hvilke kråmpor detta medel skal brukas. Det fattar ganska lått eld och afbrinner småningom. Når altså en liten kågla håraf såttes på något ställe af kroppen

och

och antåndes, brånner det ned uti huden ſtörre eller djupare ſår, ſom någon tid efter utſilar tilflytande våtſkor. Ryggen år merendels et åmne för detta almånna medel och oagtadt få ſjukdomar åro, emot hvilke det icke brukas, ſå gör det dock ſin båſta verkan emot Gikt (*Rheumatismer*) och förkylningar. Intet kön, intet ſtånd och ingen ålder undantages fri ifrån nödvåndigheten af deſs bruk.

Menyanthes nymphoides, med blad och blomor ågdes hår inlagd uti ſalt-laka och nytjades til ſallat vid mat, ſåſom inlagde gurkor.

Utaf *Buxbom*, ſom våxte almån i landet, förfårdigades kammar, hvilke lackerades och nytjades i håret af Fruntimren, til prydnad.

Nymphæa nelumbo våxte på flere ſtållen uti vatn och anſågs, i anſeende til ſit vackra utſeende, ſåſom en helig och Gudarne angenåm ört. Ofta ſågos afgudarne afbildade, ſittande på dennes ſtore blader.

Skimmi (*Illicium aniſatum*) utgafs öfver alt för et giftigt tråd och ville Japoneſerne icke gjerna tro, at detta

tråd

tråd frambringade den famma ägta (*Anisum ftellatum*) ftjern-anifen, fom de årligen köpa utaf Chineferne. Fröhufen blefvo icke väl mogne här i landet, ej eller ägde de få ftark och angenäm krydfmak, fom de vanligen äga på våre Apothek. Sjelfva trädet värderades annars mycket, ägdes planteradt i fynnerhet vid Templen, anfågs behagligt för deras afgudar, och qviftar deraf funnos nåftan altid fatte i templen uti vattukrukor med andre blomfter. Til tidens måtning nytja Japoneferne pulvret af detta trädets bark på et fynnerligt fått, befynnerligen vid fine natvakter. En halfalns aflång låda fylles med afka och uti den göras fine gångar från ena åndan til den andra, och få vidare uti flere omgångar. Uti desfe fåror ftrös fint pulver utaf Skimmibark och afdelningar göras för timarne. Låcket på lådan tiltäppes, men et litet hol lämnas öpet för at underhålla elden med luft. Derpå antändes detta pulver, fom förtäres långfamt, och timarne gifvas tilkänna med flående på de vid templen varande klåckor.

Frugten af *Melia azedarach* nytjades lika fom frön af Rhus fuccedanea til oljepråsning, hvilken olja ftelnade fom talg och nytjades til ljus. *Den*

Den 15 *Junii* afreste vi til *Fiogo*, hvaråst vi gjorde ofs redo til vår förestående långa sjöresa och gingo om bord på det vanliga stora fartyget, som skulle öfverföra ofs til *Simonoseki*. Resan gick denne gången både lyckeligt och skyndesamt för sig, så at vi innom några dagars tid anlånde til denne hamnen.

Ifrån *Fiogo* begåfvo vi ofs til *Kokura*, och midsommarsdagen om morgonen derifrån vidare på vågen, til *Nagasaki*. Under resan hade vi samme middags och natherbergen, som på upresan och togade nu samme våg tilbaka, som vi förut hade fårdats.

Uti hela naturen kan knapt gifvas vackrare syn, ån den, vi desse sommaraftnar ågde utaf *Lampyris japonica*, en fluga, som vid stjerten åger 2:ne små blåsor, hvilke gifva ifrån sig et blåagtigt phosphoriskt sken, lika som lysmaskarne i Europa. Men då lysmasken år utan vingar och ligger stilla uti En-buskarne, så år denna vingad och flyger fri omkring. Tusendtal af dessa upfylde nu luften, somliga högre och somliga lågre ned emot marken, så at alla föreställde likasom en himmel, den der blånkte med tusende glindrande stjernor.

Uti *Fiogo* fingo våre Norimons uppassare för sin möda utaf ofs en R:d. och 5 Mas; vårdinnan uti *Fiamits toge*, efter vanlig plågsed, 7 Mas och 5 Konderyns, sedan vi der hvilat och trakterat med sakki.

Innan vi framkommo til *Nagasaki* Stad, blefvo våre kistor förseglade, at de ovisiterade kunde föras til packhuset. Våre Norimons och det öfriga bagaget, äfven som vi sjelfve, blefvo noga visiterade. Jag ägde väl icke mycket förbudit gods at dölja; men de sällsynte mynt-sorter och Chartor, som jag med mycken möda och besvär förvärfvat mig, ville jag hvarken mista eller dervid göra någon olyckelig. Sedan jag derföre ibland andre papper instuckit Chartorne, med piåster omgifvit en del tjocka myntpiecer, och uti skorne undangömt de andre tunnare, kommo vi lyckeligen in på Factoriret *den* 30 *Junii*, der vi förärade hvarje af våre tjänare 1 Thail och 5 Mas, samt emottogos af våre vänner med en glädje, som var nu så mycket större och lifligare, som denna resan varit, emot all vana, ganska långvarig och de altså redan länge väntat på vår återkomst.

Lan-

Landets beſkaffenhet.

Japan år belåget utom yttersta åndan af Aſien i óſter, ſkildt från denna verldenes del helt och hållit och beſtår af trenne ſtora ſamt många ſmå óar. Det utſtråcker ſig ifrån den 30 til den 41 gradens norra bred och ifrån den 143 til den 161 graden i långden, efter Teneriffas meridian. Altſå ligger det flere grader óſter om Hufvudſtaden i Sverige, ſå at de i Japan hafva Solens upgång och ſin middag 8 timar bittidare; fóljagteligen, då det år middag i Jedo, år i Stockholm klåckan endaſt 4 om morgonen, hvilket utgór 8 timars ſkilnad.

De måſte Europeiſke Nationer kalla detta Kejſaredómet Japan eller Japon; Invånare ſjelfve kalla det Nipon och Nifon; Chineſerne nåmna det Sippon och Jepuen.

Japanſka óarne hafva icke varit aldeles obekanta uti åldre tider. Man tror,

at Japan är det land, som MARC PAUL DE VENISE hörde omtalas af Chineserne under namn af Zipangri. Utaf de Europeiske Nationer äro Portugiserne de förste, som uptäckt och anlåndt til det, då nemligen ANTOINE de MOTA, FRANCOIS ZEIMOTO och ANTOINE PEIXOTA af en storm blefvo kastade på dess kust med et Chinesiskt (*Jonque*) stort fartyg, som ifrån Siam skulle gå til China. Efter dessas återkomst til China och berättelsen härom, sändes sedermera andre Portugiser och äfven Missionairer dit. Hvad år de förste Portugiser gjort denne uptäckt, är ej aldeles vist, emedan somlige mena det skedt år 1535, andre 1542, andre åter 1548 och andre ännu sednare.

Hela landet består nästan af intet annat, än berg med kullar och dälder, så at man här sällan får se någon stor slätt. Kusterne äro rundtomkring omgifne med berg och klippor samt et mycket orolig och stormande haf. Dess mäste hamnar äro Europeerne aldeles okände, och de få bekante äro antingen fylde med mycket klippor eller äga de sandiga och låga grunder, så at all segling och ingång til dem är ganska farlig. Uti Firandos hamn anlände fordom Por-

Portugiſiſke och Holländſke ſkeppen. Nu är den, ſom alle andre tilſluten och Nagaſaki den endaſte, i hvilken något främmande ſkep får ankra. Hamnen vid Jedo äger ſå låg grund, at ej ſmå båtar kunna gå til ſtranden, at de ſtörre Japanſke fartyg blifva liggande långt ute och et Europeiſkt ſkep ſkulle nödgas ankra på fem mils afſtånd.

Bergen äro mer eller mindre höge, mer eller mindre ſtrödde eller ſammanhångande, och några af dem äro äfven Vulcaner. Ibland de högſte bergen i landet är Fuſi berg, hvars topp uphöjer ſig i luften öfver ſkyarne och ſes på månge mils afſtånd.

En ſtor del af bergen äro beväxte med ſkog och en del åter, ſom icke äro alt för mycket brante, cultiverade med afſätningar, den ena öfver den andra, icke ſällan up til ſjelfva topparne. I dälder och på ſlätter är jordmonen olika i olika orter, men almännaſt beſtår den af lera eller ſand, eller af bägge med någon matjord blandad.

I almänhet kan man väl ſäga, at jordmonen i Japan i ſig ſjelf är mycket ofrugtſam; men igenom arbete, göd-

ning, vårma och tilråckeligt regn, tvingas den til en anselig frugtbarhet.

Hettan år om sommaren ganska stark och skulle vara odrågelig, om icke sjővinden svalkade den. Lika så år kőlden om vintren ganska strång, då N. och NO. vindar blåsa. Den kånnes altid mera strång, ån den verkeligen år, enligt Thermometerns utvisning; ty den håftige blåsten går liksom ispilar igenom kroppen.

Våderleken år hela året igenom mycket ostadig och regn får landet i őfverflőd. Det rågnar nåstan hela året, men i synnerhet de så kallade (*Satsnki*) regn-månader, som infalla vid midsommaren. Detta őfverflőd af regn år orsaken til Japans frugtbarhet och deraf kommande folkrikhet.

Åskvåder åro icke sållsynte, men stormar och Orcaner åro åfven som jordbåfningar mycket almånne.

De Thermometriske Observationer, jag gjort under mit vistande i Japan, som torde vara de sållsyntaste i sit slag, utvisa nogare beskaffenheten af detta landets climat; och emedan mig vetterligen inge sådane åro fórut bekante gjorde, har

har jag hår utförligen velat meddela dem. Desſe åro til ſtörre delen gjorde uti ſödra delen af Japan, nemligen vid Nagaſaki, på ön Dezima; men ock til en del under reſan til Hofvet och i Hufvudſtaden Jedo.

Den Thermometer, jag brukat, år FAHRENHEITS, indelt uti 112 grader, med dubbelt glas och qvickſilfver, af minſta föråndring låtrörd. Jag har altid låtit den hånga utom mit kammarfönſter, vid ſidan af muren emot en tråſtolpe, på norra ſidan och i fria luften. Fryspuncten år vid den 32:dra graden.

Störſta vårman i Nagaſaki har varit 98 grader uti Auguſti månad, och ſtrångaſte kölden 35 grader uti Januario om morgonen. Kölden kom detta år, efter allas ſågen, ſednare, ån andre år, och hölt kortare tid uti, ſå at vi ſednare, ån vanligt, började elda uti rumen.

Baromether ågde jag ingen, ſå at jag dermed ej kunnat anſtålla obſervationer. I almånhet har jag dock anmårkt:

1:o at O. och N. ſamt NO, ſom hår åro landvindar, åro mycket kalle. S. och W, ſamt SW, ſom komma ifrån ſjön, åro altid varmare och då det regnar, år vådret ſtraxt mildare.

2:o Sommartiden blåser i Nagasaki måst hvar eftermiddag S, som är en förfriskande vind; natten och morgonen blåser Östan.

3:o När dimba om aftonen upstiger och skyarne samlas, faller natten derpå gemenligen regn; men når dimba om morgonen upstiger, blir vackert våder den dagen.

4:o Då luften, under vintertiden, mulnar i O. och S, kommer gemenligen regn med stark blåst och storm; men så snart det klarnar i W. och N, blir det vackert våder.

5:o uti December och Januarii månader syntes et par gånger uti luften fin snö, som på Dezima smälte förr, än den vål hant komma ned. Andre år sades mycken snö fallit, som någon tid blifvit liggande.

6:o Blixt, åska och åsk-regn förekomma något i Junio och Julio, men måst uti Augusti och September månader, så vål om aftnarne, som hela nåtterne.

dag.

dag.	*morg.*	*mid.*	*eftm.*	*aft.*	*våderlek.*
1.	74.	85.	87.	84.	
2.	76.	85.	88.	86.	
3.	86.	88.	90.	88.	mulit.
4.	86.	89.	89.	87.	
5.	83.	81.	81.	80.	duggregn.
6.	76.	82.	84.	81.	
7.	75.	83.	87.	85.	
8.	75	81.	82.	78.	mulit.
9.	73.	80.	81.	80.	
10.	71.	81.	83.	81.	
11.	75.	75.	76.	76.	regn. mot afton
12.	74.	79.	82.	79.	solsken.
13.	67.	79.	80.	80.	
14.	72.	79.	80.	79.	
15.	76.	81.	81.	79.	
16.	72.	80.	80.	77.	
17.	72.	82.	82.	80.	
18.	73.	79.	83.	79.	
19.	70.	80.	81.	80.	
20.	72.	81.	81.	79.	
21.	72.	79.	80.	80.	
22.	72.	81.	82.	80.	
23.	75.	82.	82.	79.	
24.	70.	81.	82.	79.	
25.	70.	78.	81.	76.	
26.	69.	77.	77.	77.	
27.	69.	77.	79.	78.	
28.	71.	77.	78.	77.	
29.	71.	79.	80.	78.	
30.	68.	78.	82.	81.	

dag.	morg.	mid.	eft.m.	aft.	våderlek.
1.	71.	79.	84.	82.	
2.	69.	80.	83.	81.	
3.	74.	81.	82.	81.	
4.	72.	81.	82.	80.	
5.	72.	81.	84.	82.	
6.	72.	82.	83.	82.	
7.	72.	81.	84.	84.	
8.	77.	84.	88.	84.	
9.	74.	84.	86.	85.	
10.	76.	84.	86.	85.	
11.	78.	84.	85.	84.	
12.	77.	79.	80.	77.	
13.	68.	77.	79.	78.	
14.	67.	76.	76.	78.	
15.	70.	75.	80.	80.	
16.	70.	76.	78.	76.	
17.	70.	72.	75.	74.	mulit med regn.
18.	70.	73.	74.	72.	
19.	70.	72.	73.	73.	
20.	70.	73.	75.	73.	
21.	71.	73.	75.	72.	
22.	71.	72.	73.	72.	regn.
23.	70.	71.	73.	72.	
24.	66.	68.	68.	65.	
25.	63.	65.	66.	69.	regn mot afton.
26.	66.	70.	71.	70.	
27.	63.	64.	65.	64.	mulit.
28.	60.	66.	67.	6 .	
29.	64.	68.	70.	70.	mulit och duggregn.
30.	63.	68.	69.	68.	
31.	60.	68.	70.	68.	

dag.

dag.	morg.	mid.	eft.m.	aft.	våderlek.
1.	64.	72.	73.	75.	Z.
2.	77.	73.	71.	70.	
3.	60.	68.	70.	68.	
4.	59.	66.	66.	64.	
5.	64.	68.	70.	71.	mulit och düggregn.
6.	70.	76.	78.	78.	regn före mid.
7.	76.	74.	76.	72.	
8.	67.	67.	67.	62.	vackert solsken.
9.	58.	63.	64.	62.	
10.	56.	63.	63.	63.	andan syntes om
11.	60.	61.	64.	64.	morgonen.
12.	59.	63.	66.	65.	
13.	60.	61.	63.	61.	
14.	60.	60.	60.	60.	N.
15.	60.	62.	63.	61.	
16.	52.	66.	68.	62.	
17.	52.	68.	71.	64.	
18.	53.	67.	68.	60.	
19.	55.	64.	64.	63.	andan syntes, då therm.
20.	57.	64.	65.	64.	stod mel. 55-60.
21.	52.	64.	66.	63.	
22.	56.	61.	62.	56.	
23.	48.	60.	61.	56.	
24.	52.	60.	60.	57.	
25.	55.	56.	59.	53.	
26.	53.	58.	59.	55.	regn.
27.	50.	58.	60.	55.	
28.	45.	60.	61.	58.	
29.	53.	64.	67.	65.	
30.	60.	67.	68.	66.	nattregn.

dag.	morg.	mid.	eft.m.	aft.	våderlek.
1.	58.	68.	68.	54.	
2.	56.	68.	68.	68.	
3.	66.	68.	70.	70.	åskeregn.
4.	59.	67.	67.	59.	
5.	48.	48.	48.	44.	
6.	39.	52.	53.	51.	
7.	41.	55.	57.	52.	
8.	40.	56.	59.	56.	
9.	45.	59.	60.	56.	
10.	46.	60.	60.	56.	
11.	51.	59.	59.	59.	
12.	56.	64.	64.	60.	småt regn.
13.	51.	64.	66.	60.	regn.
14.	48.	62.	63.	60.	
15.	52.	59.	59.	56.	andan syntes. regn.
16.	44.	55.	56.	52.	
17.	51.	54.	54.	55.	regn.
18.	48.	55.	56.	55.	
19.	47.	57.	56.	55.	
20.	50.	60.	61.	57.	
21.	56.	63.	60.	56.	regn.
22.	47.	50.	47.	47.	N. hagel.
23.	42.	52.	52.	48.	rimfrost. aftonregn.
24.	38.	55.	55.	54.	
25.	50.	54.	52.	56.	regn.
26.	45.	58.	61.	56.	
27.	56.	63.	64.	66.	regn.
28.	57.	62.	63.	57.	
29.	54.	59.	54.	54.	starkt regn.
30.	56.	57.	59.	55.	
31.	48.	53.	57.	54.	

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*våderlek.*
1.	52.	58.	60.	54.	
2.	50.	55.	54.	50.	
3.	42.	51.	54.	48.	
4.	38.	54.	56.	54.	
5.	52.	60.	64.	58.	aftonregn och natregn. O.
6.	66.	68.	68.	70.	regn.
7.	57.	60.	58.	56.	regn. Sedan solsken.
8.	54.	52.	52.	46.	regn. N.
9.	40.	46.	44.	46.	
10.	43.	52.	54.	48.	
11.	44.	52.	52.	54.	mulit. regn.
12.	59.	60.	60.	55.	regn.
13.	44.	52.	50.	50.	
14.	42.	50.	52.	48.	
15.	38.	50.	52.	50.	frost.
16.	47.	54.	54.	52.	regn.
17.	44.	52.	52.	50.	
18.	48.	50.	48.	46.	mulit. N.
19.	38.	42.	42.	40.	N. Bitterköld. Snöflagor.
20.	35.	48.	50.	46.	på vatnet tjock is.
21.	36.	50.	50.	50.	mulit. regn.
22.	47.	52.	54.	50.	N. regn.
23.	44.	52.	50.	48.	regn och hagel. NW.
24.	46.	48.	44.	44.	N. regn.
25.	44.	48.	48.	46.	
26.	36.	55.	56.	55.	rimfrost. Is.
27.	48.	62.	62.	58.	
28.	44.	54.	50.	50.	
29.	36.	55.	56.	50.	
30.	48.	58.	58.	61.	regn. NW.
31.	60.	56.	56.	52.	regn. NW.

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*våderlek.*
1.	42.	48.	48.	48.	regn. snö. ZW.
2.	43.	51.	50.	50.	
3.	40.	52.	56.	52.	
4.	46.	56.	58.	56.	
5.	50.	60.	60.	58.	W. Solsken.
6.	60.	64.	66.	62.	
7.	47.	54.	54.	51.	
8.	48.	51.	51.	52.	
9.	46.	48.	48.	48.	regn.
10.	48.	54.	58.	56.	
11.	48.	52.	52.	50.	
12.	48.	52.	52.	50.	
13.	42.	44.	50.	48.	regn. snö.
14.	44.	48.	48.	46.	
15.	42.	50.	50.	46.	
16.	42.	52.	55.	52.	
17.	44.	52.	52.	50.	
18.	42.	54.	54.	50.	
19.	44.	54.	56.	52.	
20.	44.	56.	58.	52.	
21.	52.	58.	58.	56.	småt regn.
22.	60.	62.	63.	60.	duggregn.
23.	52.	54.	54.	50.	
24.	44.	54.	58.	52.	
25.	48.	56.	58	54.	duggregn.
26.	56.	50.	50.	48.	regn.
27.	40.	50.	52.	48.	
28.	44.	55.	52.	51.	
29.	46.	55.	56.	51.	

dag.

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*väderlek.*
1.	46.	54.	56.	52.	
2.	44.	56.	60.	50.	
3.	44.	56.	56.	56.	
4.	56.	60.	62.	58.	på Hofresan.
5.	55.	61.	62.	58.	
6.	50.	62.	63.	55.	
7.	58.	54.	54.	52.	regn.
8.	47.	59.	56.	52.	
9.	44.	58.	56.	52.	
10.	44.	56.	56.	52.	regn.
11.	51.	56.	56.	56.	
12.	54.	58.	58.	58.	åskregn.
13.	60.	62.	62.	62.	regn.
14.	62.	60.	62.	60.	morgonregn.
15.	58.	55.	55.	56.	regn.
16.	62.	62.	60.	56.	
17.	54.	66.	70.	66.	
18.	56.	60.	60.	52.	regn.
19.	60.	66.	62.	62.	
20.	56.	68.	68.	56.	
21.	58.	72.	72.	70.	duggregn.
22.	68.	68.	68.	62.	morgonregn.
23.	58.	60.	70.	68.	
24.	64.	68.	66.	64.	duggregn.
25.	64.	68.	70.	58.	
26.	58.	64.	64.	60.	
27.	56.	58.	56.	55.	
28.	60.	60.	60.	56.	morgonregn.
29.	52.	56.	58.	56.	
30.	58.	55.	64.	56.	
31.	54.	58.	54.	55.	

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*väderlek.*
1.	56.	58.	58.	56.	
2.	60.	68.	68.	60.	
3.	62.	60.	60.	58.	
4.	60.	66.	64.	62.	
5.	60.	66.	66.	60.	
6.	60.	77.	77.	70.	
7.	60.	68.	72.	70.	
8.	62.	72.	74.	70.	uti Oſaka.
9.	60.	72.	74.	70.	
10.	60.	60.	60.	58.	
11.	58.	60.	60.	60.	uti Midco.
12.	62.	60.	64.	62.	regn.
13.	56.	58.	56.	50.	regn.
14.	48.	58.	60.	58.	
15.	56.	56.	56.	56.	regn.
16.	58.	58.	58.	62.	regn.
17.	62.	70.	70.	70.	
18.	62.	66.	68.	66.	
19.	64.	66.	66.	66.	regn.
20.	64.	66.	66.	64.	
21.	60.	60.	60.	60.	regn.
22.	56.	56.	58.	58.	
23.	50.	56.	60.	54.	
24.	48.	66.	70.	66.	
25.	60.	70.	68.	64.	regn och åska.
26.	52.	70.	72.	58.	
27.	58.	70.	76.	68.	
28.	62.	65.	66.	72.	
29.	62.	68.	68.	68.	duggregn.
30.	62.	68.	70.	66.	

dag.

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*våderlek.*
1.	54.	72.	74.	68.	uti Jedo.
2.	72.	72.	72.	68.	duggregn.
3.	64.	64.	64.	64.	
4.	60.	70.	72.	68.	
5.	66.	70.	72.	68.	
6.	56.	70.	70.	68.	aftonregn.
7.	58.	64.	64.	64.	ftarkt regn.
8.	62.	70.	76.	72.	åfkregn.
9.	66.	72.	74.	68.	
10.	64.	66.	66.	62.	åfkregn.
11.	56.	64.	68.	64.	
12.	58.	70.	72.	68.	
13.	58.	70.	72.	70.	
14.	68.	74.	76.	72.	
15.	68.	74.	76.	72.	
16.	70.	76.	78.	74.	regn.
17.	70.	78.	76.	72.	
18.	60.	70.	72.	70.	
19.	64.	74.	76.	74.	
20.	70.	72.	76.	76.	
21.	66.	70.	74.	68.	
22.	62.	72.	76.	74.	
23.	68.	74.	76.	76.	duggregn.
24.	68.	80.	82.	78.	
25.	74.	80.	76.	76.	
26.	76.	74.	80.	70.	ifrån Jedo reft.
27.	64.	76.	78.	72.	
28.	66.	74.	74.	72.	
29.	68.	70.	72.	74.	duggregn.
30.	72.	72.	72.	66.	regn.
31.	66.	78.	78.	68.	

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*våderlek.*
1.	68.	72.	72.	70.	
2.	66.	76.	78.	72.	morgonregn.
3.	68.	76.	84.	78.	
4.	64.	76.	76.	74.	
5.	72.	76.	78.	80.	åſkregn.
6.	64.	66.	66.	64.	
7.	64.	66.	68.	64.	uti Miaco.
8.	64.	66.	66.	68.	regn.
9.	65.	70.	70.	70.	
10.	64.	80.	74.	70.	
11.	68.	80.	82.	76.	uti Oſaka.
12.	68.	76.	78.	76.	
13.	72.	72.	72.	76.	regn.
14.	76.	76.	76.	72.	regn.
15.	70.	72.	74.	76.	
16.	72.	78.	84.	80.	
17.	74.	78.	78.	76.	
18.	76.	78.	78.	74.	regn.
19.	74.	74.	74.	72.	
20.	74.	76.	76.	72.	
21.	75.	76.	66.	76.	
22.	76.	76.	76.	76.	
23.	80.	76.	76.	76.	uti Kokora.
24.	76.	84.	84.	80.	
25.	76.	80.	84.	82.	
26.	76.	82.	78.	74.	middagsregn ſtarkt.
27.	76.	82.	80.	76.	regn.
28.	76.	84.	84.	84.	regn.
29.	78.	82.	84.	82.	på Dezima.
30.	80.	82.	84.	82.	

dag.	morg.	mid.	eft.m.	aft.	våderlek.
1.	80.	84.	88.	82.	morgonregn.
2.	80.	84.	84.	80.	morgonregn.
3.	80.	84.	86.	80.	
4.	78.	88.	88.	84.	
5.	82.	90.	90.	84.	
6.	84.	90.	90.	84.	
7.	82.	89.	89.	82.	
8.	80.	84.	85.	80.	mulit.
9.	78.	76.	78.	76.	ſtarkt åſkregn.
10.	78.	80.	80.	76.	regn.
11.	76.	80.	80.	76.	regnbyar.
12.	72.	80.	80.	78.	
13.	80.	86.	84.	80.	
14.	76.	80.	86.	80.	
15.	84.	88.	90.	78.	
16.	78.	80.	85.	82.	ſtarkt regn.
17.	80.	84.	84.	80.	
18.	80.	86.	86.	80.	
19.	82.	84.	84.	82.	
20.	80.	88.	92.	84.	
21.	80.	91.	92.	86.	
22.	82.	88.	88.	86.	
23.	84.	88.	88.	84.	
24.	84.	88.	88.	85.	
25.	82.	84.	84.	83.	regnbyar.
26.	82.	90.	91.	84.	
27.	82.	88.	88.	84.	
28.	84.	86.	88.	84.	regnbyar.
29.	84.	78.	78.	79.	ſtarkt åſkregn.
30.	82.	85.	85.	82.	
31.	82.	88.	88.	86.	

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*våderlek.*
1.	86.	93.	96.	88.	åſkregn.
2.	84.	88.	88.	82.	ſtarkt regn.
3.	79.	80.	82.	80.	
4.	80.	92.	95.	84.	
5.	84.	95.	98.	84.	
6.	80.	96.	98.	88.	
7.	82.	96.	98.	92.	
8.	80.	92.	96.	88.	
9.	84.	96.	98.	86.	
10.	86.	88.	86.	86.	regn.
11.	78.	86.	86.	82.	
12.	80.	90.	92.	88.	
13.	88.	90.	93.	88.	
14.	86.	96.	96.	90.	
15.	84.	86.	86.	82.	ſtarkt regn.
16.	80.	86.	86.	84.	ſinåt regn.
17.	78.	90.	92.	86.	
18.	78.	90.	92.	84.	
19.	76.	88.	90.	84.	
20.	86.	88.	90.	84.	aftonregn.
21.	82.	92.	94.	86.	
22.	82.	86.	86.	82.	regn.
23.	80.	88.	88.	82.	regn.
24.	82.	90.	90.	84.	
25.	80.	90.	92.	86.	
26.	80.	92.	94.	84.	
27.	82.	92.	92.	86.	
28.	82.	88.	88.	86.	
29.	82.	90.	90.	84.	
30.	82.	89.	90.	86.	
31.	80.	90.	90.	84.	morgonregn.

dag.	*morg.*	*mid.*	*eft.m.*	*aft.*	*våderlek.*
1.	80.	88.	90.	84.	morgonregn,
2.	80.	84.	84.	78.	åskregn.
3.	72.	84.	86.	78.	
4.	70.	88.	90.	80.	
5.	76.	90.	94.	86.	
6.	77.	90.	90.	88.	aftonregn.
7.	80.	94.	94.	80.	ſtarkt åſkregn.
8.	80.	94.	94.	88.	
9.	82.	94.	96.	88.	
10.	80.	92.	94.	86.	
11.	80.	90.	90.	82.	åſkregn.
12.	80.	86.	96.	84.	
13.	78.	88.	90.	86.	
14.	82.	82.	82.	80.	ſtarkt åſkregn i
15.	80.	78.	78.	78.	3 dagar.
16.	78.	80.	80.	80.	
17.	76.	82.	80.	76.	
18.	74.	82.	82.	76.	
19.	66.	80.	82.	75.	
20.	68.	84.	84.	76.	
21.	68.	82.	82.	76.	
22.	72.	78.	78.	76.	
23.	68.	78.	78.	76.	
24.	65.	80.	82.	78.	
25.	70.	82.	80.	72.	
26.	64.	80.	82.	72.	
27.	60.	78.	82.	74.	
28.	60.	80.	80.	76.	
29.	60.	82.	82.	76.	
30.	60.	82.	82.	74.	

dag.	morg.	mid.	eft.m.	aft.	våderlek.
1.	62.	86.	86.	78.	
2.	72.	86.	86.	80.	
3.	76.	82.	82.	76.	
4.	66.	84.	84.	78.	
5.	70.	82.	84.	78.	
6.	64.	82.	82.	78.	
7.	66.	82.	84.	78.	
8.	62.	82.	84.	78.	
9.	64.	84.	86.	78.	
10.	68.	84.	86.	80.	
11.	74.	80.	80.	80.	åskregn.
12.	72.	76.	76.	78.	
13.	66.	74.	82.	74.	
14.	72.	80.	80.	80.	regn. Z.
15.	70.	74.	74.	68.	
16.	64.	64.	64.	64.	mulit. N.
17.	60.	66.	64.	62.	duggregn.
18.	62.	66.	66.	64.	duggregn.
19.	62.	68.	68.	68.	
20.	66.	66.	66.	62.	regn.
21.	62.	66.	66.	66.	regn.
22.	64.	68.	68.	66.	
23.	58.	70.	70.	66.	
24.	58.	74.	74.	70.	
25.	60.	76.	76.	74.	
26.	64.	80.	82.	76.	
27.	72.	76.	76.	70.	
28.	70.	80.	80.	76.	åskregn.
29.	68.	70.	72.	68.	
30.	58.	74.	74.	66.	
31.	64.	74.	74.	66.	

Japonesens utseende.

Nationen år vål våxt, vig och ledig med ſtarke lemar, ehuru deſs ſtyrka ej upkommer emot den, ſom Europas norra Inbyggare åga. Manfolken åro lagom långe, i almånhet ej mycket tjocke, ehuru jag någon gång ſet ſådane, ſom haft nog fetma. Fårgen år ôfver alt gulagtig, hvilken ſtundom fôråndras til brun, ſtundom til hvit. Såmre folk, ſom under ſit arbete om ſomrarne åga ôfre delen af kroppen naken, blifva ſolbrånde ſamt mera brune; fôrnåmare Fruntimer, ſom ſållan utgå i fria luften, utan at vara tåkta, åro fulkomligen hvita. Ögonen gôra detta folket, likaſom Chineſen, ôkåndt. De åga ej den rundhet, ſom andre folkſlags, utan åro aflånge, ſmale, mera djupt liggande och ſe nåſtan kisôgde ut. I ôfrigt åro de môrkbrune eller ſnarare ſvarte och ôgonlocken formera vid ſtora ôgonvrån en

djup fåra, hvaraf de ſe ſkarpſynte ut och få et egit utſeende, ſom ſkiljer dem, på ſå utmårkt ſått, ifrån andre folkſlag. Ögonbrynen ſitta ockſå något högre. Hufvudet år hos de måſte ſtort och halſen kort, håret ſvart, tjockt och af oljor ſkinande, ſamt nåſan, ehuru ej platt, likvål något tjock och kort.

Nationens egenſkap

År i almånhet, at vara förſtåndig och förſigtig, fri, lydig och höflig, nyfiken, flitig och håndig, ſparſam och nykter, renlig, godſint och vånkår, uprigtig och råtrådig, årlig och trogen, miſtånckſam, vidſkepelig, högmodig och ſtorſint, oförſonlig, tapper och oöfvervinnelig.

Förſtånd och ſtadighet viſar Japanſka Nationen i alle ſine företaganden, ſå långt, ſom Vetenſkapers ljus, hvars klarare dager den ånnu ej ågt den lyckan at ſe, någonſin kan leda den ſamma. Det år långt derifrån, at denna Nation kan råknas ibland de ſå kallade vilda. Den förtjenar ſnarare et rum ibland de måſt höſſade folkſlag. Deſs nu varande Regeringsſåt, handelsmethode med

ut-

utlänningar, slögder, öfverflöd af alt nödvändigt, med mera, lämna öfvertygande bevis på dess slughet, stadighet och oförskräkta mod. Man blifver härstädes aldrig varse den fåfänga, som är så almän hos andre Asiatiske, och Africanske folkslag, de der pryda sig med snäckor, glaspårlor, blänkande metalplåtar, ej eller älskas här den onyttiga och blott för ögonen blänkande Europeens granlåt af guld och silfverspitsar, juveler och dylikt; utan beflita de sig om, at af inländske tilverkningar äga snygge kläder, välsmakande rätter och förträffelige vapr.

Frihet är Japonesens lif, icke någon sådan, som förvandlas til sjelfsvåld och tygel-löshet; utan en lagbunden frihet. Man har väl trot, at gemene man uti Japan icke vore annat än trälar under en despotisk Regering, emedan lagarne äro ganska stränge. Men en dräng, som på et års tid förhyrt sig til sin husbonde, är derföre ingen träl, och en Soldat, långt strängare hållen, legd på visse, oftast flere år, är icke eller derföre någon träl, fastän han nödgas lyda sine Förmåns strängaste befalningar. Japonesen hatar och stygges vid Holländarnes omänskelige slafhandel och slaf-

varnes obilliga handterande. Så vål den hőgres, ſom den lågres frihet och rått ſkyddas af lagen och lagens ovanliga ſtrånghet ſamt ofelbara utőfning håller hvar och en innom ſine tilbőrlige grånſor. I anſeende til utlånningar, år ingen Nation i hela det vidſtråckta Indien mera vakande főr ſin frihet, ån denna, och ingen mera fri főr andras inkråktningar, bedrågeri, tvång och våld. Deſs i detta hånſeende tagne főrfatningar åga på jordklotet ej ſin like; ty ſedan alle Rikets invånare blifvit főrbudne at utvandra, får nu mera ingen vid lifsſtraff låmna Rikets kuſter, och ingen fråmmande åger tilſtånd, at i landet inkomma, mer ån några få Hollåndare och några Chineſare, ſom under all den tid, de der viſtas, bevakas ſåſom civile fångar. De főrnåmare och főrmőgnare åga en ſtor och talrik betjåning; och főr őfrigt har nåſtan hvar och en någon tjånare i huſet, ſom uppasſar, och då husbonden går ut, medfőljer, főr at båra deſs kåpa, ſkor, regnſkerm, lykta och dylikt, ſom kan behőfvas.

I *hőflighet* och underdånighet åger Japoneſen få ſine likar. Underdånighet főr őfverheten och lydnad emot főråldrarne inpråglas i barnen redan uti deras

ras förſta år och i alle ſtånd förelyſas de hårutinnan af de åldres efterdömen, hvilke åga den verkan, at barnen ſållan få bannor, knorr eller aga. De ringare betyga emot de förnåmare och ſine förmån djupa och alfvarſamma bugningar, ſamt lyda blindt och utan förbehåll. Emot likar betyga de altid höflige hålsningar, ſå vål vid möten, ſom vid afſkedstaganden. I gemen böja de ſin rygg med hufvudet nedåt och lågga hånderne antingen emot knån, eller nedom knån långsefter benen, ja ånda ned til foten, alt ſom mer eller mindre djup vördnad måſte viſas; ju djupare denna måſte vara, deſto mera nedböjes ockſå hufvudet emot jorden. Om någon tiltalar dem eller ockſå de måſte aflåmna något til honom, ſker det altid med en dylik bugning. Möter en ringare någon förnåmare på gatan, blir han i ofvannåmde ſtålning ſtående, tils den ſednare paſſerat förbi. Åro de jåmlike och mötas, göra bågge ſtillaſtående nåmnde compliment och gå ſedan något litet i krokig ſtålning förbi hvarannan. Inkomande uti något hus, nedfalla de på knå och böja hufvudet nedåt mer eller mindre djupt, och innan de upſtå at bortgå, förråttas åter ſamma bugning.

Ny-

Nyfikenheten går hos detta, ſå vål ſom hos flere folkſlag, ganſka långt. De beſkåda noga alt, hvad Europeerne ditföra och hvad de åga. De begåra underråttelſer om al ting och góra Hollåndarne frågor, ofta til ledsnad. Det år förnåmligaſt Legations Medicus, ſom bland de hit anlåndande köpmån, anſes enſam af Japoneſen för lård och det år både på Factoriets lilla ö, och i ſynnerhet under reſan til Hofvet, ſamt under viſtandet uti Kejſerlige Hufvudſtaden, ſom han år dageligen det Orakel, de tro kunna gifva uplysning om al ting, ſynnerligen i Mathematique, Geographie, Phyſik, Pharmacie, Zoologie, Botanique och Medicine. Under den audience, vi åga hos Kejſaren, Rikets Råder och andre de högſte Rikets Åmbetsmån, beſkådas vi ifrån hvfvudet til fötterne, åfven ſom våre hattar, vårjor, klåder, knappar, galoner, ur, kåpp, ringar, och dylikt; ja vi nödgas då tillika ſkrifva för dem, för at viſa vårt ſkriffåt och våre bokſtåfver.

I *Håndighet* och upfinning håller ſig detta Folket måſt vid det, ſom år nödvåndigt och nytigt; men i flit öfverträffar det de flåſte andre folkſlag. Deras ar-

arbeten uti koppar och metaller äro vackre, och uti trå, både nätte och varagtige; men deras vål hårdade Sablar och deras tåcke lackerade arbeten öfvergå alt, hvad andre hittils ånnu kunnat frambringa. Den flit, ſom åkermannen nedlågger på ſin jord och den möda han vid deſs ypperliga odling anvånder, år ſå ſtor, at den förekommer otrolig.

Sparſambeten åger uti Japan ſit förnämſta hemviſt. Den år en ålſkad dygd ſå vål uti Kejſarens Pallats, ſom i den lågſta koja. Den gör en mindre förmögen nöjd med ſit lilla och at den rikes öfverflöd ej förſlöſes i omåtlighet och vålluſt. Den gör, at man hår icke kånner det, hvad i andre lånder kallas hunger och dyr tid, och at i hela detta ſå folkrika land, knapt finnes någon nödlidande och tiggande. Folket i almånhet år hvarken ſnålt eller girigt efter rikedomar och åger altid afſky för fråſſeri och dryckenſkap. Lika ſom jorden icke förſpilles med tobaks och annan onyttig plantering, lika ſå anvåndes icke eller Såden til någon ſkadelig ſå kallad förådling.

Ren-

Renlighet och ſnyghet iagttages ſå vål i anſeende til deras kroppar, ſom deras klåder, hus, mat och dryck, kåril med mera. De bada och tvåtta ſig, icke blott en gång i veckan, utan hvarje dag och det uti varma bad, ſom dageligen tilredas uti hvarje hus och főr reſande uti alle hårbergen, emot en ringa afgift.

På *vånlighet* och Japoneſernes goda hjertelag har jag ofta och med főrundran ſet mångfaldige prof, åfven i en tid, då de nu åga al orſak, at főr de der handlande Europeernes elaka upfőrande och fine bedrågerier hyſa alt uptånkligt főrakt, hat och főrſigtighet. Nationen år vål ſtorſint, men tillika god; med ſaktmodighet och vånlighet kan den ledas och bevekas, men főr hot och trotſighet år den aldeles orőrlig.

Råtrådigheten hålles uti hela landet i mycken helgd. Monarken főrorättar aldrig någon af ſine grannar och man har, hvarken i åldre eller nyare Hiſtorier exempel derpå, at han någonſin ſtråkt ſin Ambition och ſin begårelſe til andras lånder. Landets Hiſtorier åro fulla med Hjeltebedrifter, vid főrſvar af egit land, emot utlåndſkt våld och inlåndſke uppror;

ror; men ingen enda inkråktning af andras land eller egendom omtalas. Japoneſerne hafva aldrig fallit på den ſvagheten, at eröfra andre riken, eller låtit fråntaga ſig något af ſit. De hafva altid följt och följa ännu ſine fäders bruk och antaga aldrig andre folkſlags ſeder. Råtrådigheten äger altid rum vid deras domſtolar, der klagomål både ſnart och utan intriguer afdömas. En brotslig äger ingenſtädes undflygt, på perſonen hafves intet affeende och ingen vågar ſmickra ſig af någon Nåd. Råtrådigheten iagttages heligt, äfven emot Europeerne, ſå at ſlutne förbund hvarken uphäfvas eller til en enda bokſtaf förändras, deräſt icke Europeerne ſjelfve dertil gifva anledning och orſak.

Årligbet och trohet märkes i hela landet, och i få andre länder torde ſå litet tjufnad och ſtöld begås, ſom här. Röfverier äro aldeles okände. Tjufveri ſpörjes mycket ſällan, och Europeerne under ſin reſa til Hofvet äro ſå ſäkre, at de föga agta ſit medförde gods; ehuru det annars icke, åtminſtone på Factoriet af den ringare hopen anſes för ſynd, at ſnatta ifrån Holländarne, i ſynnerhet ſocker och koppar, under det deſſe varor båras til och ifrån ſkepsbryggan. Det

Det år mycket troligt, at detta folk icke i alle tider varit lika *mistånkſamt*; förmodeligen hafva deras fordne inbördes oroligheter och krig, men ånnu mer Europeernes bedrågerier hos dem vållat och ökat denna odygd, ſom nu mera, åtminſtone i handel med Hollåndare och Chineſer år utan grånſor.

Vidſkepelſe år mera almån och i högre grad hos detta folkſlag, ån kan hånda hos något annat, hvilket hårrörer af det ringa ljus, de åga i de måſte vetenſkaper och af de förvånde grundſatſer, ſom deras hedniſka Gudalåra och deras okunnige Pråſter dem inprågla. Sådane vidſkepelſer viſa ſig vid deras Högtider, Gudstjånſt, helige löftens görande, viſſe låkedomars bruk, lyckelige och olyckelige dagars våljande och ſå vidare.

Högmod år et af Nationens hufvudfel. De tro ſig åga den heliga uprinnelſe ifrån Gudar, Himmel, Sol och Måne, ſom flere Aſiatiſke folkſlag lika förmåtit, ſom orimligt tilågna ſig. De tro ſig altſå vara något mer, ån andre månniſkor, och i ſynnerhet anſe de Europeerne utmårkt ringa. Om en Japones ſkulle kunna tåla al annan oförrått,

rått, blir dock högmodet det, ſom han minſt kan fördraga. Högmodet har utur landet fördrifvit Portugiſerne och det allena år åfven i ſtånd, at ruinera den hittils fortſatte Holländſke handelen.

Utom det, at Japanſka nationen aldrig varit, icke en gång i de åldſte tider, öfvervunnen eller underkufvad af någon utländſk magt; ſå låſer man i tideböckerne om deſs *tapperhet* och *oöfvervinnerliga mod* ſådane beråttelſer, ſom man ſnarare ſkulle åga ſkål at anſe för diktade fabler, ån verkelig ſanning, ſå framt man ej i ſednare århundraden ågde talande bevis derpå. När Tartarerne förſta gången, år 799, med en oråknelig armé hade öfverſvåmmat en del af Japan och deras flotta olyckeligen, under håftig ſtorm, på en enda natt, gåt förlorad; upbryter dagen derefter Japanſke Fåltherren, angriper och ſå utrotar ſin manſtarke och modige fiende, at icke en enda lefvande öfverblef, ſom kunde gå tilbaka och båra tidning om et ſå oerhördt nederlag och en ſå fulkomen ſeger. Likaſå, då de andra gången, år 1281, af Tartarerne, til et antal af 240,000 man blefvo angrepne, var ſegren lika årorik

rik och lika ſtor. Portugiſernes utdrifvande och tillika Chriſtna lårans utrotande, i början af 17 ſeculo, åro ſå fulkomlige, at man nu knappaſt finner ſpår til deras fordna varelſe uti landet. Kriget med dem och förödelſen fortſattes uti 40 års tid: flere millioner månniſkor upoffrades under det ſamma, och vid den ſidſta belågringen 37,000 man. Desſe Segrar åro likvål icke de endaſte, ſom beviſa Japoneſernes mod och tappre bedrifter. Et annat Exempel år ytterligare bevis derpå. Det år håndt år 1630. Et litet Japanſkt fartyg kom at handla på ön Formoſa, ſom den tiden tilhörde Hollåndſka Compagniet. PETER NUYTZ, ſom då var Gouverneur, handterade illa de med detta fartyg anlånde Japanſke Köpmån, hvilke hemkomne beklagade ſig för ſit Lands Förſte öfver den orått och ſkymf, ſom honom och dem blifvit tilfogad. Då Förſten hår öfver ſå mycket mera förifrades, ſom denne ſkymf tilfogats honom af föragtade Främlingar, och han tillika ſåg ſig utur ſtånd, at kunna håmnas, tiltalar honom hans Lifvakt på följande ſåt: vi anſe oſs icke vår-"dige, at långre bevaka Er Perſon, ſå "framt vi ej få tilſtånd, at upråtta Er

åra.

"åra. Intet, förutan öfverträdarens blod, "kan aftvåtta denne fläck. Endaſt befal "och vi ſkole afhugga ſyndarens hufvud, "eller föra honom lefvande hit, at ſtraf-"fas efter Edert godtycko och deſs för-"tjenſt. Sju utaf oſs åro nog. Hvarken "vatnets farlighet eller Citadellets ſtyrka "eller deſs Lifvakts antal ſkal fria honom "för vår vrede. Efter undfångit tilſtånd och en förſigtig öfverlågning ankomma desſe til Formoſa. Så ſnart de blifvit inſlåpte til Gouverneuren, at få audience, blotta alle på en gång ſine ſablar, taga honom fången och föra honom ſtraxt til ſit fartyg. Detta har tildragit ſig på ljuſa dagen, i åſyn af vakt och husfolk, utan at någon vågat röra ſig til ſin Herres undſåtning, hvars hufvud Japoneſerne då i ſamma ögonblik hade klyft i 2:ne delar. Hiſtorien kan ſes uti KÆMPFERS beſkrifning om Japan pag. 479.

Den ſom af det föregående kånner Japoneſernes högmod, råtrådighet och mod, lårer icke förundra ſig, at detta folk, ſedan det blifvit förolåmpadt, år aldeles *oförſonligt* emot ſine fiender. Likaſå högdragne och oförſkråkte de åro, åfven ſå långſinte och oblidkelige åro

de tillika; men viſa icke ſit hat med hetſighet, utan dölja det ofta under den beſynnerligaſte kalſinnighet och paſſa på lägligt tilfälle, at hämnas. Aldrig har jag ſet något folkſlag mindre röras af häftige affecter, än detta. Man må banna, förſmåda eller röra deras heder, ſå mycket man vil; de ſvara dertil icke et enda ord, utan blott med et långſamt *á á* gifva de likſom en ſtor förundran tilkänna, och ſtillatigande upfatta emot ſin ovän det bittraſte hat, ſom ſedan hvarken genom upråttelſe, eller tidens längd, eller omſtändigheters förändring någonſin utplånas. De bemöta ſåledes icke gjerna ſin ovän ohöfligt i ord eller åthäfvor, utan med en låtſad vänſkap bedraga de ſå väl honom, ſom andre, til deſs tilfälle förr, eller ſednare yppas, at tilfoga honom någon betydande ſkada eller olycka.

Japanſka Språket

År, i anſeende til ſin ſtora olikhet i flere hänſeenden med de Europeiſke ſpråken, ganſka ſvårt at lära. Det ſkrifves väl uti räta rader, likaſom Chineſiſkan, upifrån och nedåt, men bokſtäfverne äro vida åtſkilde och ſjelfve ſpråken

ken för öfrigt så olike at bägge desse nårgrånsande folkslag, utan tolk, icke förstå hvarandre. Chinesiskan läses och skrifves likvål mycket uti Japan och anses derstädes för deras lärda språk, som de tillika med åtskillige vetenskaper ifrån China antagit.

Al denna svårighet oagtad, gjorde jag mig likvål mycken möda, så vål under förflutne höst- och vintermånader, som alt framgent sedan, at utaf mine båste vånner ibland Tolkarne lära, både at förstå och något litet tala, samt äfven at skrifva det, ehuru sådant, både för deras tryghet och min egen såkerhet måste ske mycket hemligt. Och för at båtre vinna detta åndamål, hvaraf jag smickrade mig framledes, synnerligen under resan til Hofvet, kunna åga någon betydande nytta; så antecknade jag de ord, jag efter hand lårde och med tilhjelp af det förutnåmde Japanske Lexicon upgjorde mig en ordabok, på det måst okånde språk i Europa. Jag inbillade mig i början, at af mine hår varande Holländske vånner kunna vackert begagna mig i denna delen, och det så mycket mera, som flere af dem tyktes kunna på Japanska be-

gåra och uttrycka, hvad som almännast förekom; men ingen hade påtänkt, at til minnes antekna något uti någon sort ordabok eller annars budit til, at utreda sjelfva språkets art. En Japansk och Holländsk Ordabok hade vål, under tvånne seclers tid kunnat vara både påtänkt och fårdig, til nytta och tjenst för dem, som någon tid måste vistas hår i landet, deråst icke hos en del oskickelighet och hos andre låtjan lagt oöfvervinnelige hinder i vågen. Några dröja hår qvar endast en kort tid, andre söka hår endast sin vinning, och för de måste smakar den förgiftiga tobakspipan för vål, at de icke til något båtre, nyttigare och angenåmare kunna anvånda en ådel, men hår ofta såsom lång öfverklagad tid. Jag meddelar deraf et utdrag, i det hopp, at någon förr eller sednare, torde kunna draga någon nytta utaf det samma.

Afsked.	Itoma.
Afskeda, gifva afsked.	Itimagoi.
Afsky.	Kajir, modor.
Afund.	Nettami.
Afundsjuk.	Neramu.
Agultråd, agallochum.	Sinko.

Mei.

Al, alle.	Mei.
Alle dagar.	Meiſits.
Alle nätter.	Meibang.
Almoſa.	Fodokosſ*u*, ſegio.
Almån.	Onasſijona.
Aln.	Ikkin.
Alun.	Misban.
Amber, ambra griſea.	Kuſera no fung i. e. walfiſk tråck.
Andagt.	Kwanen.
Andas.	Iki tſukv.
Andedrågt.	Iki.
Andtåppa	Iki no ſemekv.
Andågtig.	Tſutſuſinde.
Angelågen.	Taiſits.
Angenåm.	Juroſikku.
Angifva, fôrråda.	Siras fur*u*, ſonin fur*u*.
Anhang.	Ikedor, ſukama juro.
Anisfrô,	Oikjo.
Anisbrånvin.	Uikjosſi.
Anka tam.	Afiru.
Anka vild.	Kamo.
Solfjådersanka.	Oſtori.
Ankare.	Ikari.
Ankra, fålla ankare.	Ikakar*u*.
Anſigte.	Kawo, omotte, min mente, tſera.
Apa, markatta.	Sar*u*, ſal*u*.
Apa efter.	Niſur*u*.

Apothek.	Surria.
Arbeta.	Sigito.
Ark papper.	Itjimai.
Arm, en arm.	Ude.
Armboge.	Ude, fiſi.
Armoſin, ſidentyg.	Kaiki.
Artig.	Kawatta, Kuttona, Meſiraſi.
Aſka.	Hai, fai, ſinohai.
Babord.	Torikaſi.
Bad, warmt Bad.	Iſumi, unſing.
Bada uti kar.	Furu.
Baka, baka bröd.	Jakv, pan jakv.
Bakelſe, ſockerbakelſe.	Kwaſsi.
Bakvånd.	Matjigao.
Ball, teſtikel.	Kintama, inno, itamma fugure.
Bar, naken.	Bo, faguru, haguru.
Barberare, perukmakare.	Kami jui.
Barfotad.	Swaſsi.
Barn.	Kodomo.
Fader och moderlöſt barn	Minaſsigo.
Barnmorſka.	Toriagibaka, toriagikaka.
Bedja, begåra.	Tannomu.
Bedja, tilbedja.	Ogamu ſuru, faiſuru.
Bedjare, tilbedjare.	Ogamu ſura mono, faiſuro mono.

Be-

Bedraga.	Damasſu.
Bedrågeri.	Damas koto.
Bedröfvad.	Kujamo, kinnodoko.
Befalla.	Jetſki, itskuru.
Begrafva.	Sorin ſuru, okuru.
Begrafnings plats.	Fakka, ſ'ka.
Begripa.	Konogotokv.
Begynna.	Hasſimaru, faſjimaru.
Begynnelſe.	Faſjime.
Behagelig.	Jurofikku.
Behåndig.	Gaſkoi.
Beklaga.	Kwiamaſki.
Ben.	Fone.
Berg.	Jamma.
Bergstopp.	Toge.
Bernſten.	Kowakv.
Berätta.	Kaſu juru.
Beröm.	Siman.
Beröma.	Fomeru.
Beſlag.	Kanago.
Beſtålla.	Atſuraju.
Beſtåldt gods.	Atſuraje mono, tamoni mono.
Beſök.	Mimai.
Betala.	Farau, farai.
Betyda, uttyda.	Wageru.
Betånka.	Anſuru.
Bewara.	Nawaſsu.
Bjelke.	Hari ſaimokv.
Bild, docka.	Ningjo.

Bild, portrait.	Je.
Binda, en binda.	Makimome.
Binda böcker.	Tjamintoſer*u*.
Bitter.	Nigaka, nigai.
Bjuda, invitera.	Nitskur*u*.
Bjuda, tilbjuda.	{Okur*u*, agur*u*, jaſſagur*u*, nedoaſkur*u*.
Björn.	Je.
Blad.	Fa.
Blanda.	Maſur*u*.
Blind.	Mekwura, memokf.
Blixt.	Inaſuma, inabikai.
Blod.	Tji, kjets.
Bloma, en bloma.	Fanna.
Bloma, blomſtras.	Fanna ſakv.
Blomſterkruka.	{Fanna iki, fanna tſuba.
Bly.	Namari.
Blyhvit.	Sirome.
Blyertspenna.	Sekfits.
Blåſa, blåſa up eld.	Fukv, fiokv.
Vinden blåſer up.	*Koſe no fukv.*
Blåſa ut.	Fukv kesſ.
Blåsbålg.	Fujigo.
Blåck.	Sum, ſumi.
Blåckhorn.	Suſumi hako.
Bo, bebo.	{Tſum*u*, tatſur*u*, tſukur*u*.
Bod, Köpmansbod.	Miſe.
Bok.	Somots.

Bok-

Bokhvete.	Sobo.
Bokstaf.	Moisi, tsi, Mousi.
Bomull.	Kiwatta.
Bonde.	Fjakso.
Bord.	Sukus, sandai.
Borg.	Ukesai, ukejau, kekejawu.
Borgare.	Skassa.
Borgmåstare.	Fossi, jorisi.
Boxera.	Fikv i. e. draga.
Boxerfartyg.	Fikv fune.
Brand.	Kwassi.
Brant.	Somodatsu.
Bred.	Firosa, firoi, firoka.
Breda ut.	Kosſu.
Bredd.	Jakohaba, firosa.
Bref.	Sjo, tegami.
Bro, Brygga.	Fas, bas.
Broder; åldste broder.	Kiodai; babo, ani.
Brokug.	Fam.
Brud.	Fannajomi.
Brudgum.	Fannamoko.
Bruka.	Motji jura.
Brunn.	Igawa.
Brynsten.	Toisi.
Bryta.	Fikisakv, jaburu, jakv.
Bråka.	Utsiwaro.

Brån-

Brånna.	Jakv, mojassu, mojuru.
Mordbrånnare.	*Fitsoki.*
Brånsel, vedbrand.	Takigi.
Brånvin, alle spirituosa.	Sotju.
Bröllop.	Nagaodo, Nagadaki.
Bröllopsdag.	Konreisi.
Bröst.	Mone.
Bröstvårta.	Tjibusa.
Budskap, budbårare.	Skai; kotskai.
Buffeloxe.	Suiji.
Buk.	Stabara.
Byssa, snaphan.	Teppo, tippo.
Byta.	Kajuru.
Byxor.	Fakama, hakama.
Underbyxor.	*Feko, Momosiki.*
Båck.	Jagi.
Båge; skjuta med boge.	Jumi; iru.
Båll, spelbål.	Tema, tamma, mali.
Båt, holländsk båt.	Obatera.
Japansk båt.	Temma.
Båck, å.	Nagari, kawa.
Båfva, darra.	Furou.
Bålja, vatnbålja.	Oki.
Båtring.	Joiso.
Bödel.	Sioki.
Böja.	Oru.

Böl-

Bölja, hafsbölja.	Arassu.
Bön, begäran.	Tannomi.
En bön, *oratio*.	Kjojomi
Böna, en böna.	Mame.
Calumbak.	Kiara.
Camfer.	Sono.
Canaster, Coffert.	Fio, tawara.
Canel.	Nikke.
Canin.	Usagi.
Canon.	Issibia.
Capitel, Conto.	Ketta.
Carette, sköldpadskal.	Bekko.
Catti, Catje.	Ikkin.
Charta, landcharta.	Ssu.
Chirurgus.	Gekwa, qvairo.
Chits, Cattun.	Sarasa.
Cirkel, cirkelfigur.	Maru.
Cirkel instrument.	Bumawassu.
Citadelle.	Siro, so.
Colik.	Senki.
Comediant, Acteur.	Sibaida.
Compass.	Fobari, hobarri.
Compress.	Maki mome.
Commissarius öfver någon gata.	Ottona.
Confiscera.	Kisju.
Contant.	Sodan.
Coqvet.	Iro mono.
Dagas.	Akibonu.

Det

Det dagas.	*Ju no aki, juaki.*
Dal.	Nerawa.
Damaſt.	Dons.
Dam, fiſkdam.	Ike.
Dans.	Odori, oduru.
Darra.	Fururu.
Dela.	Wakwuru.
Dia.	Koorusſu.
Djefvul.	Oni.
Djup.	Fukai, f'kaka.
Djur.	Kedamono.
Doctor.	Iſa,
Doga ike.	Jonaka.
Domare.	Tadasſu.
Domkraft.	Manriki.
Doſa.	Iremono.
Dotter.	Muſme, gogo.
Draga.	Katamuru, mootſu; fiky.
Draga ut.	Nugu.
Drake.	Firio.
Dricka af risgryn,	*Sakki.*
at dricka.	Nomu.
Droppe.	Tamma.
Drufva.	Budo.
Dryck.	Nomimono.
Vara drucken.	Namojui, jeikſſari.
Stålla ſig drucken.	Jeikſ, ſarasſuri.
Dröm.	Jume; jumemiru.
Dröppel, gonorhœ.	Rinſjo.
Dubbel.	Kaſannaru.

Dufva.	Fato.
Vild dufva; hus-dufva.	Jamma fato; jefato.
Duk.	So King.
At torka talrikar.	Fui king.
Handduk, nåsduk.	Te no goi.
Bordduk.	Skimmomen.
Dum.	Donna.
Durklopp.	Kuudasſ.
Dyna, nåldyna.	Fariſasſ.
Sångdyna.	Kukuri makura.
Japanſk tråkudde.	Makura.
Dyr.	Takkai, tſuſuku.
Dyſenteri.	Okahara.
Dő.	Sinnoru, ſinu.
Dőd månniſka.	Sinda, ſining.
Dőda, dråpa.	Korosſu.
Dőrr.	To.
Ebb.	Suwo no firu.
Echo.	Fibiku.
Ed.	Seiſi.
Egen.	Waga,
Eld.	Fi; finoko.
Elefant.	So.
Elfenben.	Soge, ſogi.
Embete.	Sobe, jakunin, ſtomefito.
Embetsman.	Sonin, ſobainin, ſokunin.

En-

Enka.	Jammome.
Enkling.	Otokojammome, otokegoki.
Erfara.	Midasſu, miſkedasſu.
Evig.	Iſo.
Enſam, allena.	Bakari, toſin, ſammiſiku.
Fader.	Tete, toto.
Faderfader.	Jino.
Falk.	Takka.
Falla.	Otjiru, tawareta.
Falſk, förfalſka.	Niſi, nite; niſamonosſu.
Famn, en famn.	Firo, fito firo.
Fara, farlighet.	Abunaka.
Farlig.	Abunaikoto.
Farvål.	Kingo, nigoſerru.
Faſan.	Kiſi.
Faſta.	Soſimu.
Fat, et fat.	Kooke.
Fatta, angripa.	Torajoru, ſkamaijoru.
Fattig.	Fing.
Feber.	Nets, nitſu.
Fena, en fena.	Jokofiri, fire.
Fenſter.	Mado, ſamma.
Feſte, högtid.	Matſuri.
Fet; det år fet.	Kojuru, kojete oru.
Fiende.	Kata ki.
Figur.	Katats.

fil.

fil. fila.	Jaſuri. jaſuriſuru, jaſuri kakur*u*.
Fin.	Komakanna, komaina, komaka, komai.
Finger.	Jubi.
Finna, påhitta.	Midasſ*u*, midskur*u*; midkedasſ*u*.
Fiſk.	Iwo, ſakkana.
Fiſka.	Iwo tſur*u*.
Fiſkare.	Rioſi.
Fiſkdoſa.	Binto.
Fiſknåt.	Ami.
Fiſk ſtekt i olja.	Agi iwo.
Fjäder.	Tori no ſa.
Flagga.	Hato.
Flagſtock.	Hatoſao, ſatoſawo.
Flicka, mö.	Komuſme.
Flinta.	Kado iſi.
Flod.	Siwo.
Fluga.	Hai.
Flyga.	Toob*u*.
Flyga bort.	Fukitſirasſ*u*.
Flytta.	Jautſuri ſur*u*.
Flå.	Fagur*u*.
Fläck.	Aſa, moja.
Flädermus.	Komuri.
Foga ihop.	Joſur*u*, tſog*u*.
Fogel.	Tori, tjo.

Fogelbur.	Tori no ſu.
Fogel-lim.	Tori motji wanna.
Fogel-nåbb.	Tſubasſa, Kutjibasſi.
Fogel-nåſte.	Tori no ſu, jens'.
Fogelſång.	Tori no ſajoru.
Fot.	Asſi.
Framgång.	Faijaka.
Fri. fria.	Fiwa. momu.
Frid.	Seiſits.
Frikadeller.	Kammaboku.
Friſk.	Tasſia.
Fru.	Okatſa, niobo.
Frugt. frugtkårna.	Mi. ſanne.
Frukta, frukta för.	Oſiruru.
Fryſa.	Koguſuru.
Fråga.	Tasſu nuru.
Frö.	Tanna.
Ful, ſtygg.	Kiſannai.
Full.	Mits.
Fyllehund.	Jeikſſari.
Fyrfat ſtort; litet.	Fibatſi; ſiuro.
Fyrfotad.	Jotſasſi.
Fyrkant.	Sikakv.
Fråga.	Tſuru, tſukama tſuru.
Fången.	Sumebito.
Får, et får.	Fituſi, fitſuſi.
Fådernesland.	Hungokſ.
Fålt.	Nabekv.
Fångelſe.	Roja.

Får-

Fårdig, bered.	Simai, ſmai.
Fårg. fårga.	Iro. irotsſkuru, ſomuru.
Fårſk.	Atarasſi.
Fôda, fôda barn.	Samu, ſamkeſuku, ſanſuru.
Fôdelſe dag.	Tanſjo nitji, umarefi.
Fôlja.	Tſuſukv.
Fôlja en ut.	Okuru, utjiokuru.
Jag ſkal fôlja en ut.	*Wataks kuſi utji okuri masſo.*
Fôra ut.	Saguridasſu.
Fôra bort.	Mootſu,inawu.motte.
Fôrbåttra.	Jooſuru.
Fôrbjuda.	Fato ſuru.
Fôrbud.	Fato.
Fôrbund.	Kubiru.
Fôrelåſa.	Stajumiſuru.
Fôrderfva.	Itamu, ſaruru, ſoſuru, ſkuſarumu.
Fôrdubla.	Kaſannu, kaſanoru.
Fôrgift.	Sumire, doku.
Fôrgifta.	*Douku.*
Fôrgylla.fôrgylning.	Riukinfuru.kimfakv.
Fôrhindra.	Motomeru.
Fôrklåda, maſkera.	Iſo ſuru.
Fôrklara.	Simau.
Fôrkyla.	Kaſe fukv, fukaſi.
Fôrkylning.	Kuſame ſuru.

Fórleden.	Sugita.
Fórlora.	Song ſuru, makuru.
Fórluſt.	Song.
Fórlåtelſe.	Jiurusſi.
Fórmana.	Naguſamu.
Fórminſka.	Skono ſuru.
Fórnuft, fórſtånd.	Gateng.
Fórpanta.	Sitji iruru.
Fórråttad, utråttad.	Itas.
Fórſamla.	Atſumaru, juru, jorijai.
Fórſilfvra. fórſilfring.	Ginnagaslu. gimbekv.
Fórſumma.	Wasſuru.
Fórſummelſe.	Tſitſing, okatari.
Fórſóka, prófva.	Aida.
Förtret.	Naguſammu.
Det fórtryter mig.	*Naguſamu fito.*
Fóråldrar.	Rioſin.
Fórändra.	Tjigau, kawatu.
Galen.	Kitſigai, afo, baka.
Galla; oxgalla.	Tang; guwo.
Galleri.	Linſi.
Galon.	Sasſaferi.
Gammal.	Tasſijori, furuje, furuke.
Gapa. gap.	Akubu. akubi.
Garn.	Ito.
Gata.	Tjo, matji.
Gehång.	Iſjuobi.

Ge-

Gemen.	Sſune, tju.
Giftas.	Konreſur*u*.
Giftermål.	Konrei.
Gift man.	Metor*u*, tasſur*u*.
Gifva.	Furer*u*, jar*u*.
Gifva tilbaka.	Modosſ*u*, kajosſ*u*.
Gikt.	Kake.
Girig, ſnål.	Nigiri, ſwambo, ſimats.
Gisſa.	Atſuru.
Gjömma bort.	Kakſ*u*.
Glad; luſtig.	Iwau; omoſte.
Glasögon.	Meganni, ſanna-meganni.
Glasögon foder.	Meganne no je.
Glatt, ſlåt.	Suberu.
God; *det år godt.*	Jukka; *jukka.*
God man.	Jukka fito.
Godhjertad.	Naka no jukka.
Gods.	Mono.
Golf.	Juka.
Graf; vatngraf.	Fori; foka.
Grafva, grafva jorden.	Foli.
Granne.	Tonari fito.
Gren af et tråd.	Jeda.
Grof.	Arai, areka, ſi-nowalka.
Grund.	Pon, fon.
Gråta.	Joger*u*, nakv.

Gråns.	Sakkai.
Grånſa in til.	Sakkai ſuru.
Grånspåle.	Foſi.
Gröt, kliſter, ſtårkelſe.	Nori.
Gud.	Sin, kami.
Guld. guldmynt.	Kin. kinſing.
Gumſe.	Otoko fitstjuſi.
Gyllenåder.	Dſi, ſji.
Gå, vandra.	Ita.
Gå bort.	Modoru, kairu.
Gå in hos någon.	Jorjukv, fito no to kuro jukv.
Gå ned.	Ururu, iru,
Solen går ned.	*Fi no iri.*
Gå up.	Agaru.
Solen går up.	*Fino de, fino agaru.*
Gå ut.	Sitsſugjo.
Gåta, giſning.	Naſo.
Gåſt, drickgåſt.	Amaſaki, ſakki no ori, oriſakki.
Gödſel.	Koje.
Göra.	Suru, itasſu, ſukurru.
Göra ſit båſta.	*Uke jai nikui.*
Afgöra, afſluta.	*Wakiru.*
Göra ſtörre.	*Tookv ſuru.*
Gördel.	Skimmawas, ſanſakagi.
Hafva.	Aru, alu.
Hafvande.	Mimotji, farami.

Ha-

Hagel.	Arare.
Haka faſt.	Kakar*u*.
Hake.	Kakkiganne.
Hals.	Kwubi, nodor.
Halta. halt.	Tjimba fikv. tjimba.
Hammare.	Kanatſutji.
Hamn, inhamn, vik.	Minato, irie.
Hand.	Te.
Handfattare.	Motſi.
Handſke.	Te ne ki.
Handel, drifva handel.	Akirawu, ſobai.
Hare.	U, uſagi.
Harneſk.	Kapto.
Harts.	Matſejari.
Haſta, ſkynda.	Motja.
Haſtig.	Asſegaro.
Hatt.	Kaſa.
Hel.	Djigokf.
Hela, låka.	Jeta.
Herre.	Samma, muſſ.
Herbårge.	Jedoja, funſing.
Hes.	Kojekari, kui no kakar*u*.
Het.	Atſka.
Hetſa, ågga.	Saſil*u*.
Hjelp. hjelpa.	Kasſei, torimotſu Kasſe ſuru.
Hjerne.	Itadakki, ſiakkuje.

Hjerta.	Kokurro, fing, fingnofo.
Himmel.	Ten.
De fällas hemvist.	*Gokurakv.*
Hingst.	Kuma.
Hjort.	Kano fis.
Hiskelig.	Otorusfik.
Historiebok *om krigsbedrifter.*	Iksauno hannafibo.
Hjul.	Kuruma.
Hof.	Miaco.
Hol.	Anna.
Honung.	fats miets.
Hora, en hora.	Juso, jorofi.
Horhus.	Jorusfia, asfubia, keseja, asfubiso.
Horunge.	Tetenasfigo.
Horn.	Tsunno, kakv.
Hosta.	Siwamoki.
Hud.	Kawa.
Hvete ; hvetemjöl.	Komuggi ; mugi no ka.
Hufvud.	Kubi.
Hufvud-dyna.	Bossi.
Hufvudvärk.	Attamanna, itama, dutso.
Hugga, skåra.	Kiru.
Huggknif.	Debahotjo ; nommi.
Hund.	Inu.
Hunger.	Fimose.

Hun-

Hungersnöd.	Katsujetosi, kiking.
Hus.	Ië.
Hushyra.	Jenusi.
Hustru, ägta hustru.	Niobo, jomego.
Hår.	Kami.
Hård.	Koaka, kowai, kowarka.
Håger hvit. Stork.	Sagi. konotoi.
Hål.	Kibis.
Hålsa, sundhet.	Tassia niste.
Hålsa, complimentera.	Resuru, reigisuru.
Hämnas.	Issu.
Händelse, historia.	Fusina, hanassi.
Hård, smedhård.	Makuts.
Häst.	Aki, uma.
Dragbäst, lastbäst.	*Nima, nimbo.*
Ridbäst.	*Jome, sjome.*
Hånga vid.	Kakuru.
Höft.	Momo.
Hög.	Dakka.
Höger sida.	Migi.
Hök.	Tobi.
Höns; höna.	Tori; mendori metori;
Tupp.	Ondari, otori.
Höra.	Kikf.
Hörn.	Fanna.
Jaga.	Kari.
Jaloux, svartsjuk.	Dingsuru, netamo.

Jamma ſom en katt.	Neko nakv.
Jern.	Tets, *ſu*roganni.
Incommodt.	Fuſiuna.
Ingefåra.	Soga.
Ingen.	Naka, dare monai.
Inkomſt.	Mitſuki mono.
Inålfvor.	Farawatta.
Jordbåfning.	Djiſin.
Jord, jordklot.	Tji, dſi.
Is.	Koori.
Jåmföra.	Onaſkaran*u*.
Jåmn, ſlått.	Firataka.
Kabeltog.	Tjanſuna.
Kalf.	Us no ko, kous.
Kalk.	Sirobe, tſikui, ſirobai.
Kalka, hvitlima.	Mur*u*, ſkui mur*u*.
Brånna kalk.	*Skui jakv.*
Kall.	Samka, kang.
Kam; kamma.	Kwusſi; kwaſkeſur*u*.
Kam, tupkam, toſs.	Tori no kabito.
Kammare, kajuta.	Bea, fea.
Kant, *margo.*	Fas.
Kanten på en golfmatta.	Tuttami no feri.
Kasſera.	Madosſu, kajesſ*u*.
Kaſta.	Naguru.
Katt.	Mio, neko.
Kerfva, en knippa tobak.	Kiſamu.

Ki-

Kika, koxa, se.	Mir*u*.
Kika efter, bekika.	Miawasfur*u*.
Kikare, telescop.	To meganni.
Kind.	Hogeta, so, fogeta.
Kindpust, örfil.	Fogeta, uttokuri
Kista, klädkista.	Hago, nagamotji.
Kista, likkista, likbalja.	Kwanoki.
Kitla.	Kusugur*u*.
Kitlig.	Kussuwaika.
Kittel.	Jakwang.
Kopparkittel.	Tetjakwang.
Jernkittel.	Tjidass.
Porcellins kittel.	Dobine.
Klaga.	Todokuru, utajuru, mosaguru, todokekv.
Klar.	Seteng.
Klia.	Kaika.
Klibba.	Tsug*u*.
Klippa, afklippa.	Se.
Klippa med sax.	Kir*u*, sasami kir*u*.
Klistra.	Fall*u*.
Klisterborste.	Fake.
Klo.	Tommarige.
Klocka.	Suriganni, rei.
Klompar, skoklompar.	Getta, bokuri, figesuri.
Klädning.	Kimono.

Klåda fig.	Kimono tjakv furu, fofukfuru.
Klåd och sminkad Fru.	Mifimai.
Hafva på fig en klädning.	Kimono kiru.
Klåttra, klifva.	Noguru.
Knapp. knaphol.	Botan. botangana.
Knif, bordknif.	Haka, faka, fotjo.
Fållknif.	Orifaka.
Penknif.	Kogatanna.
Rak-knif.	Sorri, jori, fori, kami.
Knipa, nypa.	Nefumu.
Knippe, en knippa.	Tamma.
Knopp, blomknopp.	Tfubomi.
Knå.	Fifa, fifa no farra.
Knåfalla.	Fifatatfuru.
Knut.	Fimmo.
Knytnåfva.	Tekobus.
Ko, oxe. kokött.	Us. us no niku.
Kock.	Riourinin.
Koka.	Takv, niasfu.
Kol, tråkol.	Sumi, fum.
Stenkol.	Ifufumi.
Kom, fpilkom.	Domburi, otjawang.
Komma.	Kuru.
Komma til korta.	Tarang, fufokv.
Kopp; thekopp.	Wang; tjawang.
Koppar.	Agaganni, akaganni.
Koppor.	Fofo.
Koppårrig.	Mogo.

Kork

Kork.	Seng.
Korn.	Omuggi.
Kors.	Sjumansi.
Korsvåg.	Sjumonsi, mitji, jotskado.
Kort.	Semekv, niskaka.
Korta af, afkorta.	Kogiru.
Kost, spis.	Sukomots, kuimono, kusmos.
Kosta. omkostnad.	Nedang. sapi, irio.
Kraft.	Sikaria.
Kreatur.	Juka, sjo.
Krig.	Ikusa, fakaro.
Kriga.	Motomuru.
Krita.	Sirassumi.
Krog.	Kooja.
Krokig.	Magaru.
Krossa sönder.	Fissaguru.
Krut. kruthus.	Jenso. jensoja.
Krypa.	Fau.
Kråka.	Karasu.
Kråfta.	Ganne.
Kvast.	Foki.
Kula.	Tippo no tamma.
Kykling.	Fioko.
Kyla, afkyla.	Sosu suru.
Kyrka.	Tera.
Kyss.	Umakutji, kwutji su.
Kyssa.	Umakutji suru.
Kådja.	Kwusari.

Kåg-

Kåggelklot.	Tamma.
Kånna.	Miſiru.
Kånna efter, kånſla.	Obojur*u*.
Kånd, bekant.	Miſteoika.
Kånd ört.	*Konokuſa, miſteurkà.*
Tilkånna gifva.	Arawarur*u*.
Kåre, min kåre.	Sukv, ſuita, onago.
Ung kamrat.	*Goſa.*
Kårra.	Kuruma, guruma, goſogumma.
Kók.	Kammado.
Kópa.	Kawu, kao, kota.
Kópman.	Akibito, ſonin.
Kópa och ſälja.	Baibai.
Kótt.	Mikv, mi.
Lackera.	Makie ſar*u*.
Lackeradt arbete..	Makie mono, norimono.
Lackverk med guld.	Naſis.
Lag.	Sioki.
Lakan, ſånglakan.	Skimono.
Lakrits.	Tankiri.
Lakritsrot.	Kanſo.
Lam, får.	Fitſuſinoki.
Lam i leder.	Tjukiſito.
Lamhet.	Nai juru.
Lampa.	Fitomoſi, fitoboſi, andon.
Lampolja.	Tomoſi ab*u*ra.
Land.	Kokf, kuni.

Land-

Landförvist.	Dusai.
Landsherre.	Koks si, daimio.
Lapp. lappa.	Kire, fuse. fusi sur*u*.
Lasta på.	Manje tsumu, niakv sur*u*.
Lasta på en håst.	Nor*u*.
Lasta på et skepp.	Niakv tsum*u*.
Lasta in.	Tsumi kom*u*.
Lat. lathund.	Itasuro, fionaka-mono. fionassi.
Le, skratta.	Wara*u*.
Led.	Fus.
Lefva.	Inotji.
Lefvande.	Iktor*u*.
Lefver.	Kimmo.
Lejon.	Sis.
Lekamen.	Gotai.
Lera.	Sirassumi.
Lida.	Tesikv.
Lik.	Sining, sigajo, sigai.
Lim.	Simegi.
Limma.	Simegi fasamu, simegi sur*u*.
Fogel-lim.	*Torrimoto.*
Linda.	Mak*u*.
Linskaf.	Metja.
Liten.	Ko, komaka.
Ljud.	Hibiki.
Ljuga.	Suragoto, usso.
Ljum.	Nama.

Ljus.

Ljus.	Rosokv af *Ro*, vax och *sokv* veke.
Ljussax.	Sinkiri.
Ljusstake.	Rosokstatti.
Ljusveke.	Sokv, sakv.
Lock.	Fta.
Lofva.	Jaksak*u*.
Longa.	Hainoso.
Lonta.	Finawa.
Loppa.	Nomi.
Lossa.	Tokv.
Luft.	Sora.
Lukt.	Nioi, niwoi.
Lukta.	Kusam*u*.
Lura.	Snobimir*u*.
Lurendråga.	Sukur*u*.
Lus.	Sirami, subisirami.
Vågg-lus.	Abramussi.
Lust, hog.	Fimma, konomu, tsuk.
Olustig, obogad.	*Konoman.*
Lustig, glad.	Omassiroi.
Lyckelig.	Jenotsuki, saiwai.
Lysta, uplysta.	Motjiagar*u*.
Göra lått.	Kamku sur*u*.
Lykta, *japansk af papper.*	Tjotjin.
Glaslykta.	Toro.
Låda.	Fako.
Låda, skriflåda.	Fikidassi.

Låg.	Fikui.
Låga.	Fono, moi ibi.
Lång.	Nagai.
Långſam.	Siſukamai, jojajora.
Lår.	Momo, ſotomomo.
Lås.	So, ſjo, jootskuri.
Låta göra.	Skurasſur*u*.
Låta hämta.	Tori usſuri.
Läck, läckegie.	Mor*u*.
Läcker.	Umaka.
Lägga.	Okv.
Lägga ſig at ſofva.	Nitur*u*.
Lämna, lefverera.	Niwatasſ*u*.
Läna.	Kar*u*.
Läna ut.	Karidasſu.
Längd.	Nagaſan.
Läpp.	Tſuba.
Lära.	Nara*u*, kiek*u*.
Lärjunge.	Keko.
Läſa.	Jom*u*.
Läxa.	Tjumi ju.
Löfte.	Jakſokſta.
Löjelig.	Okaſki.
Lön.	Jakurio.
Löpa.	Aijubu.
Löpa ut.	Mor*u*, ſugurr*u*.
Lös.	Oros.
Aflöſa vakten.	Kawar*u*.
Magaſin, packhus.	Kura, kwura.
Mage.	Fii.

Mager. magra.	Jassita. jassu.
Mahl.	Kosi.
Majestât.	Gajo.
Maitresse.	So tekaki.
Makeligen, commodt.	Ssio, ssiona.
Mala.	Usu, mawaru.
Man, en man.	Otoko.
Mantel, kappa.	Hawori.
Mast.	Hobasi.
Mat-låda.	Sokomots hako.
Matpinnar, *at åta med.*	Fas.
Matros.	Suissi.
Matta, golfmatta.	Tattami.
Torkmatta.	Toma.
Medicament.	Kwusuri, gosuri.
Metal.	Karaganne.
Microscop.	Mosimeganne.
Mjelte.	Heinoso.
Mild.	Fatsnar mono.
Mil. en mil.	Ri; itjiri.
Milstolpe.	Itjiri suka.
Misbruk,	Sojuju, tjigau.
Misfal.	Soisan, tjomang.
Mistag, fel.	Matjigai.
Mjöl.	Mugiko.
Mjölk.	Tji, tji tji.
Mjölkhustru.	Onago no titi.
Mode, bruk.	Okstabiri.

Mo-

Moder.	Fasa, kasa.
Moderpassion *hos quinnor.*	Skai.
Hos manfolk.	Sakki.
Modder.	Noro.
Modig, *courageux.*	Kimono fitoka, amaru.
Mogen.	Juksuri, um.
Mossa, stenmossa.	Koki.
Motvind.	Mokaokase.
Mun.	Kuts, kwutji.
Mur.	Kabe.
Mus, rotta.	Konisumi.
Muskotnöt.	Nikusuk.
Muskus, desman.	Siako.
Mygga.	Ka.
Måg.	Jitjusi.
Måltid.	Sibundoki
Månadsrening.	Sawarri, skinomon.
Måne.	Tsuki.
Nymånad. fulmånad.	*Mikatsuki. mangets.*
Månsken.	Wassukv.
Mås, fiskmås.	Kagume.
Mått.	Mome.
Måttstock.	Sjakf, monosasx.
Månniska, person.	Mono.
Mårg.	Tsjio.
Mårke.	Sirus.
Måssing.	Sintju.
Måsling.	Hassika.

Måta, taga mått.	Sjakv torr*u*, sjakf uts*u*.
Mått.	Skai juru.
Må.	Imada, kimusme
Måda.	Kitska.
Mådom.	Sara.
Mågel.	Kabi. kabi sur*u*.
Mårk.	Mime.
Mårda.	Totokuross*u*.
Mårdare.	Stokorossi,messudo.
Måssa.	Bosi.
Nacke.	Gonokubo.
Nafvel.	Fosso, feso.
Nafvelband.	Fara obi.
Nagel.	Tsume, jasur*u*.
Naken.	Hadaka.
Nalkas.	Skaijur*u*, skaknar*u*.
Namn.	Na.
Natt.	Josari, jor*u*.
Nattråck.	Nimakv.
Natt-vakt.	Jobang, jabang.
Neglikor, kryd-neglikor.	Tjoosi.
Nikka.	Gatting sur*u*.
Nopp på kläde, linskaf.	Kinnu kwudas.
Nord, nordan.	Kitta.
Notarius.	Fissia.
Ny.	Atarassi. sjoguats.

Ny-

Nyårsdag.	*Guansits.*
Nyckel. nyckelhol.	Kagi. kagi ana.
Nykter.	Harafoss.
Nysa.	Aksingu.
Nål, knapnål.	{ Fisifari, tomebari, tenesari.
Synål.	*Fari.*
Nåldyna.	*Farisass.*
Nålbus.	*Fari ire.*
Nålsöga.	*Fari no mimiso.*
Nåktergal.	Ogu isu.
Nårvarande.	Konogoru.
Nåsa.	Fanna.
Nåsborar.	Fanna nosu.
Nåsduk.	Te no gøi.
Nåste.	Koja, kago.
Nåt.	Tsuribai, ami.
Nått.	Tjodo.
Nödig.	Irio.
Nöje.	Sio, assubi.
Nöjsam.	Omosiro isito.
Obelefvad.	{ Bule, osemono, burei.
Odjup.	Assai, assaka.
Oförskåmd.	Caskasme.
Ogist.	{ Gataisen, naka no warrika.
Olja.	Abura.
Oljepråss.	Abura simoru.

Olycka.	Fusaiwai.
Olyckelig.	Fusaiwai no fito.
Omkulstöta.	Tawaruru.
Ompacka.	Sine nawassu.
Omvånda.	Fiki kurikajassu.
Omöjelig.	Sosa arme.
Ond, elak.	Faradate, faratats, farakaki, warikakuse, kuse no warika, isinowari.
Vara ond.	*Fandatsuru, ikaru.*
Blifva ond.	*Warukatatsuru, favikatatsuru.*
Göra ondt, illa.	*Warukakotosuru.*
Göra någon ond, förarga.	*Faratate sasuru.*
Ondt, illa tala.	*Warika koto ju.*
Ord, tal.	Kotoba.
Ordspråk.	Tattojegotoba.
Oren.	Kisane, jogore.
Orena.	Jogoru.
Orenlighet.	Aksta.
Orm.	Kutjinawa, hebi.
Orsak.	Wanjits.
Orätt, orätvisa.	Muri.
Ostron.	Otjigaki.
Osund.	Biosa.
Osåker.	Makoto naranu.
Otacksam.	Kataske no karassu.

Ovå-

Ovåder.	Warri furi.
Hårdt våder, storm.	*Kitsi furi.*
Oxe.	Kinkiri usi.
Packa.	Tsutsumu.
Packa in.	Nesuku furu, mitskuru.
Packe, en paket.	Tsutsumi.
Panna.	Nabe.
Takpanna.	*Kawarra.*
Pant.	Sits.
Papegoja.	Omu.
Papper, skrifpapper.	Kami.
Fönsterpapper.	*Minoganni, misokatjiganni.*
Kejsarpapper.	*Otakadaisi.*
Tapetpapper måladt.	*Karakami.*
Förgyldt.	*Kinkarakami.*
Præsentpapper stort.	*Fasogami.*
Nåspapper vanligt.	*Fanaganni.*
Stort.	*Sitkusumi.*
Partisk.	Figi.
Pas, pasport.	Sassigari,
Passa; anpassa.	Au; ota.
Patt, bröst.	Tjitji.
Penna, pensel.	Fuda.
Penknif.	Kohatanna.
Penningar.	Kane.
Penningpung.	Kanemfukuro.
Peppar.	Kotjo.

Pergament.	Fiogu.
Peruk.	Katſura, ſkegami, tſukiganni.
Piga, tjånſtpiga.	Onago, jarite.
Pik.	Jarri.
Pil, pilkoger.	Ja; jatſuſu.
Pill.	Guaijakv.
Pina, plåga.	Itanda, ſimuru.
Pipa, tobakspipa.	Kiſer*u*.
Orgelpipa.	Kubuje.
Piſka.	Mootſi.
Piſs, urin; piſſa.	Sobing; ſobin ſur*u*.
Plank.	Ita, hei.
Planka af.	Fedatſur*u*, ſkir*u*.
Plantera.	Hon*u*.
Plog.	Seri, ſeribetta; tſukv, tauts.
Plöja.	Togajaſſ*u*.
Plåcka, afplåcka.	Tjigir*u*.
Plåſter.	Koſaku, katagoſakv.
Plåt.	Firattai, fira.
Porcellins bilder.	Jakima no ningjo.
Port.	Mong.
Portraitmålare.	Jekakv.
Potta, lerkruka.	Tſutſubo.
Priapus.	Mara.
Probera.	Kokuru mir*u*.
Procent.	Ire.
Prof.	Aſjiwau.

Profit, vinst.	Tokv.
Prins.	Waka gimi.
Kronprins.	Dainagon samma.
Prinsessa.	*Wakagimigatta.*
Pråssa.	Sibur*u*.
Pråst.	Boos.
Pudersocker.	Siro satto.
Puls.	Miakv.
Kånna på pulsen.	*Miakv tollu.*
Pulver.	San, ko.
Pump. pumpa.	Mitsuki.mitsuki sur*u*.
Purgermedel.	Kudassu.
Purgera.	Kudassu sur*u*.
Påfogel.	Kusokv.
Påle.	Fassura.
Pårla.	Kainotamma.
Pårlemor.	Sinsu.
Qvarn.	Us, Kuruma.
Qvast.	Fusi.
Qvick.	Jois, miskane.
Qvittence.	Okittori.
Qvåfva.	Simur*u*.
Raka.	Sor*u*.
Ramm, *en skuf-ram.*	Sosonoko, sosono-fone.
Rand, en rand.	Mimi.
Rapportera.	Tjusin sur*u*.
Rasande.	Kitjigai.
Refben.	Jokabara.
Regn.	Ame.

Regna, det regnar.	Ame no furu.
Regnagtig.	Senkju.
Regnboge.	Niſi.
Regnkappa.	Toi.
Regntid.	Niubai.
Ren.	Kireina, ſjomi.
Rep.	Tſuna no na.
Reſa, en reſa.	Tabi.
At reſa.	*Tabi ſuru.*
Återreſa.	*Kudari.*
Reſa til ſjôs.	Wataru.
Reſt.	Nogori.
Rhabarber.	Daiwo.
Rida.	Noru.
Rik, rik man.	Buginſa.
Rike, kungarike.	Kuni, kwuni.
Riksråd.	Daimio.
Ring, guldring.	Ibiganni.
Ringa med klåcka.	Furu.
Ris, risgryn.	Kome.
Tidigt ris.	*Waſe.*
Tröſkadt ris.	*Skigome.*
Kokadt ris.	*Mes.*
Rödagtigt ris.	*Toboſe.*
Hvit ris.	*Matjigome.*
Fint ris til ſoppa.	*Domenſe.*
Rivier, å.	Kawa.
Ro med båt.	Rooſu.
Ro.	Jasſune.
Gje ſig ro, hvila.	*Jasſude oru, jasſumu.*

Roc-

Rockeſkin, hayſkin.	Same.
Ropa.	Job*u*.
Roſenvatn.	Hanna no mis.
Roſt; roſtig.	Sabir; ſabita.
Roſta.	Sabirr*u*.
Rot.	Ne.
Rotta.	Niſumi.
Rotting, rör.	Tſaje.
Rulle.	Maku, kurubakas.
Rund. rundtom.	Mami. mawari.
Rutna.	Kabir*u*.
Rycka, afrycka.	Fik*u*.
Rygg.	Senaka.
Rygte.	Uwaſſa
Rymlig.	Tſujoi.
Rå.	Atarasſi, nama.
Råda, tilſtyrka.	Faſjimur*u*.
Råda ifrån, afſtyrka.	Jamar*u*.
Råf.	Kitsne.
Råkna.	Kanſju, ſanjo fur*u*.
Afråkna.	Kanſjo aju, ſanjo aj*u*.
Råkna efter.	Fiſia ſ*u*.
Råkna up.	Kajujur*u*.
Råkna ut.	Sanno fur*u*.
Råknekammare, Contoir.	Sanjobea.
Rök. röka.	Honoo. kemoli.
Kimrök.	*Fegura ſum, ſumi, kemuri.*

Röka, *röka kött.*	Kemura sur*u.*
Röka tobak.	Tabako nom*u.*
Rökad.	Kemota.
Röra, sätta i rörese.	Igokv.
Röra vid.	{ Kama*u*, kakar*u*, ater*u.*
Sabel lång; kort.	Katanna; wagisassin.
Sadel.	Kwura.
Sadelmakare.	{ Kwurasukuri, bagusi.
Saffran.	Kakwa.
Sagtmodig.	{ Sorona, sosikina, jawara kana.
Sak.	Koto.
Salfva.	{ Neriakv, jurugo-jakv.
Salpeter.	Sirojinso.
Salt. salta.	Siwo. siwosur*u.*
Saltvatn.	Siwo mis, usiwo.
Sammanbinda.	Kubir*u* awasuru.
Sammet.	Birodo.
Samtal.	Kotoba atsume.
Sand. sandrefvel.	Tsuna. susakki.
Sandeltråd.	Biakdan.
Sanning.	Makoto.
Sappan tråd.	Sowa, sobok.
Sattin.	Sjas.
Sauce.	Sjur.
Sax.	Fassami, fassaim.
Se, at se, syn.	Mir*u.*

Se-

Secret, hemligt hus.	Setſujin.
Secreterare.	Joniro.
Segel. ſegla.	Hoo. haſſiru.
Hiſſa ſegel.	*Hoaguru, homaku.*
Stryka ſegel.	*Hogorusſu.*
Segelgarn.	Ito fioma, ito jama.
Sena, en ſena.	Fono no tſugai.
Senap.	Karas.
Se ut.	Midasſu.
Sida.	Waki.
Signet, ſigill.	Fang, hang, ingjo.
Sikta. en ſikt.	Furu. ſino, kuſu.
Silfver.	Gin.
Silfvermynt.	Ginſing.
Silfverſmed, guldſmed.	Ginſakv.
Silke.	Kinno.
Sill.	Konoſeru.
Simma.	Ojugu.
Sitta på mattor.	Idoru.
på ſtolar.	Koſkakuru.
Sjuda up.	Fagiru.
Sjuk.	Itami mono, bioki mono, jamai mono.
Sjukdom.	Jamai, itami, bioki.
Sjunga.	Utau.
Sjunga en viſa.	*Uta no fuſi.*
Sjunka.	Siſumu.
Själ.	Omo, ſirio.
Sjö, haf.	Ume.

Sjösjuk.	Funin jou.
Skabb, utslag.	Kassa.
Skada, at skada.	Wakuru.
Skada. nadel.	Takkara, song.
Skafva.	Kesuru.
Skala, afskala.	Mukv.
Skam.	Hasi, fosi.
Skatt.	Sakkara.
Sked.	Saisi.
Skep; ot tomt skep.	Fune; kara f'ne.
Förstam på skep.	*Tomotti.*
Bakstam.	*Tomotti.*
Skeppare.	Sendo.
Skida, slida.	Saja.
Skildra af.	Jesuru, jedoru.
Skilja.	Saru.
Skjuta af en *bössa.*	Utsu.
en pil.	Iru.
Sko.	Kwutsu.
Skomakare.	Kwutsutsukuri.
Skog.	Mori.
Skola. skolmåstare.	Tera. sisso.
Skrapa af.	Kusagu, kesuru.
Skrifva. Skrifvare.	Kakv. fisa.
Afskrifvare.	*Utsusu, utusu.*
Afskrift.	*Ususi.*
Skrik.	Tamagatta.
Skrika; ropa.	Nagakv; omekv.
Skruf.	Nesi.
Skråma.	Odossu, osururu.

Skråmd.

Skråmd.	Oturuſka, oſiru, okuraſi, okanne.
Skråma ſig, bli rådd.	Tomagar*u*.
Skugga.	Kagi.
Skuld, debet.	Sukugin.
Skuldenår, ſkyldig.	Sakugin ota ſito.
Skuldror.	Kata.
Skullerblad.	Katabone.
Skum.	Awa.
Skumma af.	Awa datſ*u*, awa tor*u*.
Skumma ſig.	Awa tatſur*u*.
Skura.	Migakſ.
Skylt, *marknadsſkylt*.	Kambang.
Skymf.	Fias.
Skydda.	Hajakv, fajai, hajai, ſajakv.
Skådeſpel, *Comediebus*.	Sibaia.
Skägg.	Fige.
Skålla.	Foijur*u*.
Skålsord.	*Sojo.*
Skålm, bof.	Uje.
Skämmas, blygas.	Faſſir*u*.
blyg.	Haſjaſſi, fatskaſſiku.
Skänk, gåfva.	Okuro, miage, ſimots.
Taga en ſkänk.	*Uketoru.*
Skänka in.	Tſugu.
Skära, *vara ſkarp*.	Kuiſakv, kuikir*u*.
Skära ſönder.	Kir*u*.

Skärm,

Skårm, en skårm.	Beooto.
Solskårm, parasol.	*Fisasi.*
Skőlja.	Jussugu.
Skőlpadda.	Kame.
Caretskőlpadda.	Bekogame.
Skőlpadskal, carette.	Bekko.
Slaf.	Frobo, firombo, Kurombo.
Slagta.	Utskorossu.
Slagåder, arteria.	Miakosusi.
Slem.	Tang.
Slemig.	Nebaru, nemaru.
Slikka.	Neburu.
Slingrande őrt.	Kadsura.
Slipa. slipsten.	Togu. tojisi.
Slita. utsliten.	Sakuru, sururu. fageta.
Slå, klappa.	Wutsu, utsu, tatakv.
Slå af hufvudet.	*Kubi kiru.*
Slå med handen.	*Tatakv.*
Låta slå någon.	*Tatake.*
Slå bakut.	Kiru, fanuru.
Slåcka, utslåcka.	Kiassu, kiasi.
Slåt, usel.	Hassii.
Smak. smaka.	Asi. asiwu.
Smal.	Semaka, sebaka, semai.
Smed.	Kasia.
Smink. sminka.	Keso, oserui. keso furu.

Smit-

Smitta, besmitta.	Watsuru.
Smittosam sjukdom.	Utsuri jammai.
Smultron.	Itsigo.
Smålta.	Agur*u*,kiur*u*,tokur*u*.
Smårtefull.	Itamose.
Altför smårtefull.	Amaritame.
Smörja, at smörja.	Fikv.
Snafva.	Ketsü masukv, taw*aru*, torrur*u*, tawaruru.
Snarka.	Ibikikakv.
Sned.	Jagamu, jongo.
Snusa. snus.	Kagu. fanna tabak, kagi.
Snusdosa.	Hanna tabako ire.
Snyta et ljus.	Sinkir*u*.
Ljussax.	*Sinkiri.*
Snyta näsan.	*Fanna toru.*
Snåcka, enskalig snåcka.	Kai; horanokai.
Snål, hastig.	Faijo, faijaki.
Snö. snöa.	Juki. juki no fiur*u*.
Socker, candi.	Korisatto.
Pudersocker.	*Sirosatto.*
Sockerbakelse.	Sattojaki.
Sola, skosola.	Ura.
Sol.	Fi, nitji.
Solskärm, parasol.	Fisasi.
Solvisare.	Fitoke.
Soldat.	Bannin.

Solfjåder.	Ogi.
Rund solfjåder.	*Utjuwa.*
Solfjådermakare.	Ogitskuri.
Somlige.	Ikubakv.
Sommar.	Noats.
Soppa.	Sur*u*.
Sorg.	Jumi.
Sort. sortera.	Rui. rui sur*u*.
Sowas.	Sakdo.
Spanskgröna.	Rokuseo.
Spatsera *rundtomkring.*	Mawar*u*.
Långs efter.	Arukv.
Spegel.	Kagami.
Spela kort.	Karta utsu, bakkutsu, bakkutji uts*u*.
Spela bort, förlora.	Makur*u*.
Spela med tårning.	Sugoroko uts*u*.
Spik, spikborr.	Kuugi kiri.
Spindel.	Kwumo.
Spindelvåf.	Kwumo no je, monoje.
Spinna.	Fikv.
Spinna bomul.	Momen fikv.
Spinna silke.	Nibassi mur*u*.
Spinrock.	Momenkur*u*ma.
Spion.	Jing.
Spott. spotta.	Subakki. subakki hakv.

Spot-

Spotkopp.	Faifuki.
Spricka.	Firakuru, kokorobiru.
Springa af.	Tobu.
Spruta, *en spruta.*	Mistsuki.
At spruta.	Mistsukvsuru.
Spå, sansåga.	Susi miru, uranau.
Spåck, tran.	Tokuru, abra no kawa.
Spöke. månnisko-spöke.	Bakkemono. jurei.
Stad.	Matji; sotomatji.
Staldrång.	Mogo.
Stampa.	Tsukv.
Stank. stinka.	Kusai. kusaka.
Stapla up.	Tsumu.
Stark.	Saoka, kitska, sijoi.
Steg, et steg.	Ajumi.
Stega, en stega.	Fassigo.
Stegbögel.	Abumi.
Steka.	Iru, jakv.
Sten.	Isi, iwa.
Stenhuggare.	Isnomi.
Sterkelse, blå sterkelse.	Awosutni suru, gunsjo.
Stjerna.	Fosi.
Stjernkikare.	Fossimi.
Stjert.	Sirio, siriwo, O.
Stiga af en håst.	Oriru.
Stjåla.	Nosumu.

Sto.	Damo.
Stock, en stock.	Bo, tsuje.
Stockfisk.	Tara.
Stor.	O, futosa.
Storm.	Okasi.
Stoppa up.	Tsumar*u*.
Straff.	Nikwuni, sekka, sikka.
Straffa.	Nikwum*u*.
Strand.	Nagisa, iso.
Strek, strimma.	Susi.
Strumpa.	Merias.
Stryka kläder.	Finosisur*u*.
Strykjern.	Nori, finnosi, finnoi.
Stråle, solstråle.	Goko, sitsugets no goko.
Strång; violstrång.	Ito; samsi no ito.
Ström.	Nami, siwo.
Ström emot.	*Suo no warika.*
Stursk.	Nigir.
Styf.	Ojor*u*, skorr*u*, kwuki.
Styrbord.	Omokasi.
Stå up, upstå.	Okir*u*.
Stå.	Tatsu.
Stål.	Hagane, fagane.
Ståd, smedståd.	Kanasiki.
Stålla ut.	Tsurag*u*.
Stâmma, *en ståmma.*	Koje.

Stór-

Stórta.	Kobossu, koboruru, stamuru.
Stóta.	Sukikakaru.
Svafvel.	Iwo.
Svafvelsticka.	Skedakki, skegi.
Svag.	Jowaka, jowai.
Sval.	Sususi.
Svar.	Fento, fensi, kotai.
Svara.	Fento suru, fensi suru, kotai suru.
Svarfva.	Nesiru.
Sucka.	Tame iktsukv.
Svet. svetta.	Asi. asisuru.
Suga.	Neburu, siwabaru.
Svin. vildsvin.	Sis. ino sis.
Sur.	Suika.
Svulna, svulna up.	Faruru.
Svåger.	Kossuto, kosiuto.
Svälja, nedsvälja.	Nomikomu.
Svålla.	Faruru.
Svårfader.	Jitsofo.
Svårmoder.	Jitsubo, jitnofasa.
Syster.	Musme.
Äldste syster.	*Ane.*
Sy, bordera.	No, noi.
Sydosa.	Farisass.
Så, at så.	Tannemakv.
Sådan.	Konojona.
Såg. såga af.	Noko. wakv.
Sågspån.	Nogokusu.

Sår.	Kega, ſurihago.
Såra ſig.	Kiſutſukur*u*.
Säck.	F*u*kuro.
Penningpung.	*Kameſukuro.*
Såd i almånhet.	Muggi.
Såf, hvaſs.	Jos, as.
Såga.	Ju.
Såker, viſs.	Taſkani.
Sålja.	Ur*u*.
Sång.	Nedokuri.
Sång-gardin.	Kaja, katjo.
Sång-ſtålle.	Toka.
Gå til ſångs.	*Nin jiu*
Såtta, ſtålla.	Ok*u*.
Såtta af frå tjenſten.	Itoma.
Såtta af et ben.	Fanasſ*u*.
Sått, et ſått.	Oſiennomits.
Söder.	Minami.
Söka.	Tatſimur*u*, mitskur*u*.
Söka ut, vålja.	Jerabur*u*, jeridasſ*u*.
Sömn. ſofva.	Nur. nur*u*.
Sofva når någon.	*Sabani nuru.*
Sömnig.	Nem*u*taka, nemutai.
Söt.	Amaka, amai.
Tack.	Kataſkenai.
Tacka.	Kataſike no goſa-rimaſu.
Taga af någon.	Nog*u*, torr*u*.
Taga emot en ſkånk.	Ukor*u*, ukitor*u*.
Tagg, törne.	Ige.

Tak.

Tak.	Janne.
Tal.	Kotoba.
Tala någon til.	Mono ju, muſma-ſu, ju, mooſur*u*.
Tallrick.	Sara.
Tam.	Sju,kemono,naſuku.
Tand. tandkött.	Ha. fagis.
Tandpulfver.	Hamigaki.
Tandvårk.	Hanoitami.
Tappa, aftappa.	Tſugu, tſumur*u*.
Tarm.	Obuwatta.
Tekn.	Suruſu.
Tekna, antekna.	Suruſi ſur*u*. firoſur*u*.
Tekna af, afſkildra.	Jeſ*u*.
Tempel.	Tera.
Tenn.	Suſ*u*.
Terning.terningſpel.	Saii. bakutji utſu.
Terningſpelare.	Bakutſi utſi.
Thè. thedoſa. the-kopp.	Tſjaa. tjaire. tjawang.
Tid. tidsfördrif.	Toki. kwuraſu.
Tidning.	Tjuſing.
Tiga ſtilla.	Damateor*u*.
Tiger.	Tora.
Tigga; tiggare.	Mora*u*; fining, koſki.
Tillåta.	Juruſi.
Tillåtit, lofligt.	Jurus, gomen.
Timmerman.	Daiku.
Tinga, betinga.	Makur*u*.
Tjock.	Atſuſa, atſumi.

Tjuf.	Nosto, nosobito.
Tjåna, förtjåna.	Sotomuru, stomuru, jakv.
Tjånare, tjånarinna.	Kerai.
Tjåra, beck.	Tjan.
Tjåra, at tjåra.	Nur*u*, tjan nur*u*.
Tobaksdosa.	Tabako ire.
Toffel.	Kuts.
Japansk halmtoffel.	*Seri, agaruts.*
Tog, rep.	Tsuna, ki no kawa.
Tjåradt tog.	*Tjansuna.*
Tokig, narr.	Bakka, babo.
Tolamod.	Takatsuru.
Tolk. Öfvertolk.	Tsusi, ossusi.
Undertolk.	*Kosusi.*
Tom.	Aki.
Topp, spits.	Toge.
Torka, torka in.	Foss*u*, hoss*u*.
Torka af.	Nogo*u*, hawak*u*.
Torka bort, förtorka.	Karrur*u*.
Torr.	Kawaka, firu, bossu, sajor*u*.
Torn.	To.
Torp.	Sato, mura.
Torst.	Nodonokawaku.
Tran, valfiskolja.	Kusura no abra.
Trappa.	Fakko fassigo, fassigo.
Treckskuta, *bogserbåt.*	Fikv fune.
Trumma.	Taiko.

Trom-

Trompet.	Tjammera fuki.
Trycka.	Fank*u*.
Tråd.	Ito.
Trång.	Semaka.
Tråda.	Ki, gi.
Tråffa.	Nera*u*.
Trågård.	Hannabhataki.
Tråcka. tråck.	Joſi. fong, fung, fuſo.
Tråta, tviſta.	Ijo*u*.
Tröſkel.	Sekis.
Tugga.	Aſſiwa*u*.
Tviſla.	Utag*u*.
Tvillingar.	F*u*tago.
Tvinga.	Muri.
Tull. tullhus.	Kokſing. kokſing banſjo.
Tumme.	Oja jubi, ojubi.
Tundel, ſkôre.	Fjutji.
Skôrdoſa.	*Fiutjibako.*
Tunga, en tunga.	Sta, ſita.
Tung.	Omoka, omotaka.
Tunn.	Usſui.
Tupkam.	Kabuto.
Tvåtta, aftvå.	Ara*u*.
Tvåtta ſig.	Joſi.
Tvåtta fôtterne.	Sinſok fur*u*.
Tång, eldtång.	Febaſi.
Kniptång.	*Kugi no ki.*
Skåggtång.	*Ken no ki.*

Tåcka, betåcka.	Tſutſumu, ou.
Tåcke, ſängtåcke.	Ftong.
Tåmja.	Nogai.
Tånda.	Fitobuſu, fitomuſu.
Tånda up et ljus.	*Roſoks miſits kuru.*
Tökn;töknigt våder.	Kiri; donteng.
Töm, en töm.	Taſuna, tadſuna.
Töma.	Akwuru.
Ull.	Kemono.
Under, underverk.	Kimeona, kuſigi.
Underviſa.	Oſiru, oſijoru.
Undfå.	Uke toru.
Ung. yngre.	Wakai. wagaki mono.
Ungdom.	Warabi.
Upgeld, agio.	Nokuriganni.
Uphisſa, *en kiſta.*	Fikiaguru.
et ſegel.	*Hoaguru.*
Uppasſa.	Neiruru.
Uppasſare.	Sairio.
Upreſa. nedreſa.	Nobori. kudari.
Uprigtig.	Masſaſiku, ſinſjo.
Uptagen ſon.	Joſi, jooiſi, jasſinaiko.
Uptåcka.	Owamu.
Ur.	Tokei.
Urmakare.	Tokeijesſi.
Utter.	Kawanſo.
Utlånning.	Jamma midosſ.
Utſigt; *vacker utſigt.*	Ge, ke; *jui ke.*

Vac-

Vacker.	Migotto, kikkona.
Vad, appel.	Kudamono, naimono.
Slå vad, vådja.	*Kake suru.*
Vada, tjockben.	Stosone.
Vadd, *kattunsvadd.*	*Watta.*
Silkesvadd.	*Mawatta, nebas.*
Vagn.	Kuruma.
Vahr, etter.	Umi.
Vaka.	Okiteoru.
Vakt. kejserlig vakt.	Bang. oban.
Hålla vakt.	*Ban suru.*
Vakthus.	Bansjo.
Vaktel, *fogel.*	Usura.
Valfisk.	Kasira.
Valfiskben.	Kusira no sige.
Valfiskspåck, tran.	Kusira no kawa.
Vall.	Dote.
Vana.	Narruru.
Vanskapelig.	Tefong.
Vapen, mårke.	Monogoro.
Stridsvapen.	*Bugu.*
Vapenhus, tyghus.	Bugu kura.
Varagtig.	Honni, honna koto.
Vara.	Kedamono, okame.
Varm. varma.	Nakka, atska. atsururu.
Varna.	Todokuru.
Vatn.	Mis.
Vatnbalja stor, liten.	Furo; josi.

Vatn-

Vatnfall.	Taki.
Vatnledning.	Kakifi.
Vatnſpång, kål-ſpång.	Mis no karakuri.
Veck, fåll.	Fidda.
Ved.	Tagi, taki gi.
Veta.	Sir*u*.
Vid, rymlig.	Habanna firoka.
Vigt.	Fundo.
Vik, inhamn.	Nada.
Vika af.	Wakarur*u*.
Vild.	Inu.
Vilja.	Konom*u*, fuſka.
Villig.	Sio.
Vind, blåſt.	Kaſe.
Vinda up.	Sutſum*u*.
Vind, *en vind på hus.*	Nikai.
Vindſpel på ſkep.	Makido.
Vinka.	Manak*u*.
Vinkelhake.	Magarikani.
Vinna.	Kata, katſ*u*.
Vinſt.	Di, diſjung.
Vinge.	Toob*u* fanne.
Vinter.	Fuju.
Vis, klok.	Tjiſa.
Viſa.	Fuſi, uta.
Viſa på.	Mir*u*, oibi.
Jag ſkal viſa.	*Omini koki maſſi, miſi maſſu.*
Viſitera.	Aratam*u*.

Vis-

Visna.	Sibom*u*, kakur*u*.
Viſtande.	Todomaru, toriu.
Vrida.	Sibor*u*.
Vulva.	Bobo.
Våg, liten; ſtor.	Hakari, timbe; tembin.
Vågſkål.	Tenbin.
Våhr.	Faru, naats.
Våning.	Nikaai.
Våt. våta.	Nororu. norasſ*u*.
Våcka.	Okuſ*u*.
Våder. *godt våder.*	Fiuri. *jui fiuri.*
Vackert våder.	*Jukka fiuri, jui teng.*
Våfva.	Fattaor*u*, or*u*.
Våg. vågviſare.	Mits. anneſa.
Vågglus.	Abramusſi.
Våga.	Kakur*u*.
Vålkommen.	Jokita, jo oidena naſerrimaſta.
Vånjas.	Mone no warika.
Vån.	Ftoobai.
God vån.	*Naka joſi, naka no joka.*
Elak vån.	*Naka no warka.*
Vånda.	Fikikurikajasſ mak*u*.
Vånda om.	Kajer*u*.
Vånta. vånta hår.	Matjiukur*u*. matte.
Vård.	Teſ*u*.
Vårja.	Ken.

Vårk.	Itami.
Våſter, våſtan.	Nis.
Yngre.	Wagaki mono.
Yxa.	Waro, tjono, ſtono.
Åker.	Fataki.
Åder.	Suſi.
Åderlåtningsſtållet.	Sjakv taku.
Ål.	Unagi.
Ålderdom.	Roſin.
Ångeſt.	Aijoki.
År.	Toſi.
Åra.	Ro.
Åſka.	Kaminari.
Åsna.	Loba.
Åtſkillige.	Iro iro.
Åtſkilnad.	Matjigai.
Göra åtſkilnad.	*Matſigotoru.*
Åſtunda.	Nago ſuru.
Ågare.	Toſigoro.
Ågg. ågſkal.	Tamago. tamago no karra.
Lågga ågg.	*Tamago motſu.*
Ligga ut ågg.	*Fioko nokomuru.*
Åmbare.	Tſurubi, tango.
Ånde.	Oari, ſime, ſimai.
Ångſlig.	Sitsnaki, ſitsnaka, ſimaru.
Åra, heder.	Roko.
Åta. åtvaror.	Kwu. kui mono.
Attika.	Su.

Åt-

Attikeflaſka.	Suire.
Ô, en ô.	Dſima.
Ôfva.	Mannab*u*.
Ôfverdomare.	Oſusſi.
Ôfvergifva.	Watasſ*u*, furer*u*.
Ôfvergå.	Watar*u*.
Ôfver natten bli qvar.	Jodosſi.
Ôfverſåtta, tolka.	Tſuben ſur*u*.
Ôfvervinna.	Katſ*u*.
Ôga.	Me.
Ôgonbryn.	Meagi.
Ôgonblick.	Metataki.
Ôgonlock.	Mawutji, mebutji.
Ôgſten.	Me no tamma, me no fitome.
Ôka til.	Jasſina*u*, ſudatſur*u*.
Ôpen.	Akur*u*.
Ôpna.	Aker*u*.
Ôra, *et öra, på en kruka.*	Mimi. *Kwang.*
Ôrvårk.	Memi no itami.
Ôrt.	Kwuſa, kuſa.
Ôrtkånnare.	Tonſoſi.
Ôſter.	Figaſi.

Nam-

Namnen

För hvarje famille och enſkild perſon, nytjas uti Japan mycket annorlunda, ån i Europa. Famille-namnet förblifver altid oförändradt, men nytjas aldrig i dagligt tal och umgånge, utan endaſt, då de undertekna någon ſkrift, då ock merendels deras ſigill tillika påſättes. Hårvid år ock det beſynnerligt, at Slågt-namnet icke ſåttes efteråt, utan altid förut och tilnamnet efter det ſamma, på lika ſått, ſom i Botaniken en örts Slågtnamn altid förſt innan deſs ſpecifika nämnes. Til-namnet år altſå det, hvarmed en Japones altid tiltalas och detta ombytes flere gånger under deſs lifstid. När et barn födes, får det af föråldrarne något viſt namn, ſom behålles til deſs en Son hunnit manbara år. Då ymbytes det ſamma. När han ſedan tiltråder någon ſyſla, ombytes åter namnet. Avancerar han vidare til en eller flere högre ſyſlor med tiden, ſkjer

ſkjer altid ombyte med namnet och ſomlige, ſynnerligen Kejſare och Förſtar, få åfven efter döden et nyt namn. Fruntimrens namn äro mindre förånderlige och antagas ofta efter vackra blomor.

Titlar gifvas högre åmbetsmän, då de tilträda ſyſlor, och åtſkillige hedersnamn tilläggas de förnämſte utaf andelige Kejſaren.

Klådnaden

Förtjänar i Japan mer, än någorſtädes, namn af nationel, emedan den icke allenaſt är olik med alle andre männiſkors, utan ockſå enahanda hos alle, ifrån Monarchen ända til deſs ringaſte underſåtare, lika hos bägge könen och det ſom öfvergår ſnart all trovärdighet, oförändrad uti två och et halft tuſende års tid.

Den beſtår öfver alt, uti långe och vide *natråckar*, ſom en eller flere brukas af alle ſtånd och i alle åldrar. De förnämare och förmögnare äga dem af finaſte ſidentyg, de fattigare af bomulstyger. Fruntimren bruka dem fotſide, och de förnämare ofta med ſläp, då mansperſonernes räcka ned til hälen, och reſande ſamt ſoldater och ar-

folk antingen upſkörta dem, eller draga dem ſå korte, at de blott räcka til knän. Manfolken nytja dem oftare af enfärgade tyger, men Fruntimren roſige och ej ſällan med inväfde guldblomor. Om ſommaren äro de antingen ofodrade eller blott förſedde med et tunt foder: om vintren, emot költden helt tjockt upſtoppade med bomuls och ſidenvadd. Sällan bruka manfolken månge af dem, men könet ofta 30 til 50 eller flere tillika, alle ſå tunne, at de knapt tilhopa väga 4 eller 5 ſkålpund. Underſta naträcken tjänar i ſtället för ſkjorta och är derföre antingen hvit eller blåagtig, merendels tun och genomſkinlig. Alle deſſe naträckar fäſtas rundt omkring veklifvet med et *bälte*, ſom hos manfolken är vid paſs en hand bredt och hos Fruntimren inemot en half aln bredt, ſå långt, at det går åtminſtone 2:ne gånger omkring lifvet och ſedan kan tilräckeligen knytas i en knut med ſtor bandros och yglor. Knuten blir, i ſynnerhet hos det täcka könet, mycket anſenlig och viſar en åſkådare genaſt, om Fruntimret är gift eller ogift, emedan hos de ogifta knuten altid ſitter bak vid ryggen, men hos de gifta framtil. Uti detta bälte inſtickas och fäſtas hos

mans-

mansperſoner ſabelen, ſolfjådren, tobakspipan, tobakspungen och medicamentdoſan. Vid halſen åro altid naträckarne rundt utringade, utan krage, framtil ópne och viſa halſen bar, ſom aldrig tåckes hvarken med halsduk, klåde eller något annat. Armarne åro altid vanſkapelige och ófver hófvan vide; deſs vidd år ófver en half aln och vid ópningen framtil til hålften hopſydde, ſå at de nedtil formera en påſe, hvari de i kalt våder kunna inſticka hånderne eller nytja den i ſtållet för ficka til pappers och andre ſakers fórvarande. Unga flickor hafva i ſynnerhet natråksarmarna långa, ſå at de ofta råcka ånda ned til jorden.

Klådernes vidhet gór, at Japoneſen år ſnart klådd, och för at afklåda ſig, behófver han ej mer, ån at ópna gjórdelen och indraga armarne, då hela klådningen af ſig ſjelf nedfaller.

Långe och vide naträckar utgóra ſåledes Japanſka Nationens almånna klådedrågt; men någon liten förändring hårvid har likvål rum i anſeende til kón, ålder, ſtånd och nåring. Sålunda får man ofta ſe de ſåmre af folket, ſom arbetskarlar, fiſkare och matroſer, då

de förrätta sit arbete, vara oklädde, antingen med natråcken från öfra lifvet nedslåpt och hångande ned åt från gjördelen, som endast håller den; eller aldeles nakne, endast försedde om lifvet med en gjördel, som framtil insveper och betåcker de naturlige delarne och föres sedan mellan benen bakåt, at på ryggen fåstas.

Manfolken af båttre stånd, då de gå ut, åga utom desse långe natråckar, en kort *halfnatråck* och en sort byxor. *Halfnatråcken*, som båres utanpå, år af tunt tyg, som flor, lika med de förra vid halsen och armarne, men råcker blott til veklifvet och ombindes der icke med någon gjördel, utan framtil och uptil med et band hopknytes. Denne halfnatråck brukas stundom grön, men aldraoftast svart. Når de hemkomma i sine hus eller på sine enskilde åmbetsrum, der inge högre åmbetsmån åro tilstådes, aftaga de detta plagg och lågga det helt nått tilhopa.

Byxorne åro af en egen sort tyg, som vål år tunt, men dock mycket tått, hvarken af siden eller bomull, utan af en sort hampa tilverkadt. De likna snarare en Fruntimers kjortel; åro nedtil

mel-

mellan fötterne hopſydde och lämnade öpne i bägge ſidorne til två tredjedelar af längden. De räcka ända ned til fotknylarne och fäſtas om veka lifvet med band, ſom både framifrån och bakifrån lindas om lifvet. På bakſtycket af desſe ſå kallade byxor, är en trekantig tun brädlapp, knapt et qvarter lång, med ſamma tyg öfverklädd och inſydd, hvilken ofvanföre nyſsnämnde band ſtår up åt ryggen. Byxorne äro antingen brunrandige eller gröne, eller ock enfärgade ſvarte. Någon gång ſåg jag dem gjorde af Succotas, et tyg ifrån Bengalen. Underbyxor närmaſt kroppen nytjas ſällan annars, än på reſor och af ſoldater, ſom äga korte och upſkjörtade naträckar, för at vigare kunna gå och löpa.

Compliments kläder, kallar man i Japan en ſort *högtidsklädning*, ſom endaſt brukas vid ſolenne tilfällen, då de ringare upvakta ſine högre förmän, och då man går til hofs. En ſådan klädning bäres utan på de vanlige länge naträckar, ſom utgöra hela nationens almänna klädedrägt. Den beſtår af tvänne plagg, gjorde af et och ſamma ſlags tyg. Det underſta plagget, äro de nyſs

beſkrefna långa byxor, ſom nu kunna vara och merendels åro af blå tyger med påtryckta hvita blomor. Det öfra plagget, ſom i ſynnerhet utmårker denna klådnad, år en buſarongs tröja, ej mycket olik den förut beſkrefne halfnatråcken, men baktil öfver axlarna utdragen åt ymſe ſidor, ſå at en Japones hårigenom ſer ganſka axelbred ut.

Alle desſe klåder åro dels af ſilke, dels af bomul, dels af det lin, ſom utaf några ſorter nåſla tilverkas. De förnåme båra de finaſte ſidentyger, ſom i finhet och tunhet öfvergår alt, hvad den öfriga delen af Indien och Europa frambringar; men ſom desſe tyger föga åro af en half alns bredd, föras de ej ſom en handelsvara til Europa för ſin ſmalhet ſkull. Såmre folkhopen nytjar bomulstyger, ſom hår i ſtörſta ymnoghet finnes och förſåljes. Underſtundom, dock endaſt ſåſom en ſynnerlig raritet, göra Japoneſerne af *Mori papyriferæ* bark en art tyg, ſom antingen år tilverkadt på ſamma ſått, ſom papper, eller ock ſpunnit och våfvit. Det ſednaſte helt fint, hvit ock likt bomuls tyg nytjas någon gång til klådnad af Fruntimren. Det förra med blomor påtryckta bru-

brukas til långe natråckar, endaſt af ålderſtegne mån, och år altſå en klådning, ſom hedersgubbar vid en viſs ålder, och det allenaſt om vintren, då de ej ſvettas, utom en eller två andre natråckar, få båra.

I almånhet kan man ſåga om Japoneſernes klådedrågt, at den år ganſka vid och varm, at den ſnart på- och afklådes, at den bånder och tvingar ingen lem, at hvarje klådning paſſar nåſtan alle, at den fårorſakar fåga eller ingen ſpilning på tyger, at deſs förfårdigande ej fordrar mycken konſt eller arbete; men at den tillika år ovig och hinderſam vid gående, under reſor, vid blåſt och elakt våder, ſamt vid de flåſte ſyſlors förråtning.

Som natråckarne åro fotſide och följagteligen vårma lår och ben, hvarken behöfvas eller nytjas *ſtrumpor* i hela landet. Hos ſåmre folk på reſor ſtadde och hos ſoldater, ſom ej åga få långe natråckar, får man likvål ſe benen klådde med ſtöfletter af bomulstyg. Hos några vid Nagaſaki ſåg jag åfven *ſåckor* af hampa med bomulstygs ſålor, under den kallaſte vintertiden brukelige, at förvara fötterne för köld. Deſſe faſt-

bindas vid fotknylen och hafva för stortån särskildt rum affydt, at vanliga skor kunna nytjas.

Skor eller råttare sagt Toflor åro af alt, hvad Japonesen åger til klådnad, de oansenligaste och uslaste, och dock lika i bruk, hos hög och låg, rik och fattig. De flåtas almånt af rishalm och någon gång af fint spilrade rottingar åt de förnåmare. Skon består endast af en såla, utan öfverlåder och bakstycke: framtil går tvårs öfver en bögel, som fodras med linne, af en fingers tjocklek; ifrån spitsen af skon til denne bögel går et trindt band, som kommer at sitta emellan stortån och at hålla skon fast vid foten. Som skon år utan bakstycke, så småller den också likasom en Toffel under gåendet. Då de resa, åro skorne försedde med trenne band, af halm vridne, hvarmed de fastbindas vid foten och benen, at de ej må affalla. Somlige föra på resor et eller flere par skor med sig, för at kunna påsåtta nye, så snart de andre blifvit utslitne. Skor finnas annars til köps för godt köp åt resande i alle byar och ståder. Når det regnar eller vågarne åro orene, upblötas desse skor snart och förorsaka de vandrande

de våte fötter. På vägarne ser man altid en myckenhet utslitne skor liggande, som resande aflagt, i synnerhet vid bäckar, der de vid ymsningen kunna tvåtta sine fötter. När det regnar och är orent, nytjas i stället för desse skor, höga tråklumpar som under äro i midten utholkade och hafva ofvantil en bögel och et band för stortån, så at de kunna gå, utan at orena fötterne. Somlige hafva de vanlige halmskor fåstade på sådane klumpar. Uti sine hus gå Japoneserne aldrig in med skorne, utan sätta dem i förhuset eller på en pall bredevid ingången, och äro altså altid i huset barfotade, at ej orena sine snygge golfmattor. Stundom mottagas de af en betjänt. Den tid, som Holländarne vistas i Japan, och då stundom nödgas aflägga besök uti Japonesernes hus, samt äga sjelfve sine egne rum på Factoriet med dylike mattor belagde, bruka icke eller vanlige skor, utan i det stället röda, gröna eller svarta toflor, som de vid ingången kunna aftaga sig; men bruka likvål strumpor, och utan på dem skor af bomulstyg med spännen uti, hvilke skor förfärdigas i Japan och kunna tvåttas, så ofta de orenas. Några bruka sådane skor af svart Sattin, at slippa tvåtta dem.

Hårets upſåtning år denna Nation åfven ſå egen och almån, ſom natråckars bruk. Manſperſonerne raka hufvudet framifrån pannan ånda ned til nacken, och det ſom vid tinningarne och i nacken blir qvar, ſmôrjes vål, upſtrykes emot hufvudet, ſamt midt på hufvudet hopbindes med en i flere hvarf omlindad hvit tråd af papper. Åndan af håret, ſom blir ofvanfôre ombindningen, afklippes tvårt en fingers långd; med olja vål ihopklibbad krôkes den ſedan ſå, at ſpitſen kommer at ſtå emot hjesſan, med den fôrra tråden enkelt i denna ſtålning ombunden. Denna friſur i agttages noggrant och rakas håret hvar annan dag, at ej den utvåxande hårſtubben må vanpryda deras kala hufvuden. Pråſter och Låkare, ſamt Gosſar, ſom ånnu ej vål hunnit til manbar ålder, åro de ende, ſom gôra hårutinnan undantag. Pråſter och Låkare raka hela ſit hufvud och åro dermed ſkilde från alle andre ſtånd. Gosſar åter behålla alt ſit hår, utan at raka ſig, tils de åren, då ſkågget bôrjar viſa ſig.

Af det ſvagare kônet rakar ingen håret af hufvudet, om icke någon qvinna, ſom blir ſkild ifrån ſin man. En dylik

dylik hade jag tilfälle at se i Jedo, som strök omkring en del af landet och med sit kala hufvud såg besynnerligen illa ut. Annars upstrykes håret med olja och slemagtiga saker väl smordt och glatt gjordt, tät up åt hufvudet, ifrån alle kanter, och det antingen helt nätt och enfaldigt, eller uti några likſom vingar åt sidorne utdragit. Sedan fästas ändarne ikring en knut midtpå kullen, nästan lika som hos våre bondpigor. Ogifta och tjänstepigor skiljas ofta med desse utdragne vingarne af håret ifrån gifta. Framför knuten af håret fästes en bred *kam*, som de fattigare bruka af lackeradt träd och de förmögnare af skölpad. Utom dess bruka de rikare åtskillige långe sirader af skölpad, som stickas igenom nämnde knut, jämte några få blomor i håret, som i stället för pärlor och juveler, utgöra al deras prydnad. Fåfängan har ännu icke hunnit få inrota sig hos dem, at de bära några sirader i sine öron.

Hufvudet betäckes aldrig hos detta folket, hvarken med *hatt* eller *mössa*, hvarken för köld eller brännande solhetta, så framt icke de äro stadde på resor, då de nytja en hatt, något conisk

af

af et gräs flätad och med band fastbunden. Sådane såg jag äfven at fiskare brukade. Några resande qvinfolk, som in i landet på vågen möttes, hade en mössa, lik en soppskål, som stjelptes öfver hufvudet och var af et med guld inväfvit tyg. För öfrigt är parasolen den, som bevarar deras nakne hufvud för både solstrålar och för regn.

Utom de förut omtalte underbyxor, stöfletter och hatt, som endast resande bruka, pläga de oftast på sina resor vara försedde med en *regnkappa*, i synnerhet de, som färdas til fot eller til häst. En sådan *regnkappa* är vid och kort af samma skapnad, som natråcken, gjord af oljadt tjockt papper. Sådane kappor drager den bättre betjäningen af Förstars och andre resandes svite, och jag tillika med mine resekamerater måste äfven åt våre uppassare, under resan til Hofvet, sådane förära, då vi passerade förbi den ort, der de almännast förfärdigas.

På en eller flere af sine kläder, besynnerligen på de långe och korte natråckarne, låter altid Japonesen sätta sit *vapn*, antingen på armarne eller mellan axlarne, så at ingen kan stjäla eller bort-

by-

byta dem, ſom annars lätt ſkulle kunna ſkje i et land, der kläderne äro ſå mycket like til tyg,til ſkapnad och ſtorlek.

I ſtället för *näsduk* ſåg jag dem altid bruka fint och mjukt ſkrif-papper, ſom de til den åndan altid förde med ſig. Lika ſå nytjades det ſamma til munnens, fingrarnes och ſvettens aftorkning på kroppen ſamt under armholen.

Husbygnaden.

Huſen i gemen äro af trä och murbruk, utanpå hvitlimade, at de aldeles likna ſtenhus. Träbjälkarne äro alle perpendiculaire och horizontele, inga ſnedt gående ſom annars vanligt är i korsverks hus. Emellan desſe bjälkar, ſom äro fyrkantige och föga tjocke, flätas bambo-rör, och mellan desſe tilſmetas ſedan bruk af lera, ſand och kalk. Murarne blifva härigenom ej ſärdeles tjocke, men hvitmenade ſe de tämeligen väl ut. Mellanväggar in uti huſet brukas icke, utan endaſt de upſtående bjälkarne uppehålla det och äga emellan ſig vid panelningen och vid golfvet andre tvärtgående bjälkar med fåror uti, ſom ſedan tjäna til rumens afdelning. I början utgör altſå hela huſet et enda rum, ſom medelſt de nyſsnämnde tvär-

bjäl-

bjälkarne kan afdelas uti flere medelst ramar, som efter behag kunna insättas, borttagas eller strykas bakom hvarandra. Dessa ramar äro af lackerade trådlistor, som öfverklistras med tjockt och måladt papper. Takpanelningen inuti är någorlunda nätt och tätt ihopfogad af bräder, men golfvet, som altid är uphöjdt från marken, består af glest lagde plankor. Taken täckas med tegelpannor, på sit egit sätt gjorde, mycket tjocka och tunga; sämre hus täckas med spånar, hvarpå ofta en hop stenar läggas, at fasthålla spånarne och gifva taket tyngd. Stundom såg jag i byar och de sämre städer sidorne af husen, besynnerligen baktil, täckte med barkspånor, som med påslagne trärimsor fasthöllos, at ej regn skulle upblöta muren. Gemenligen äga husen tvånne våningar, men den öfra bebos sällan, är merendels lägare och nytjas til vind eller gömställe för saker. De förmögnares och de förnämares hus äro väl större, ansenligare och vackrare, än andras, men ej öfver två våningar eller högst 10 alnar höga. *Fönstren* äro 2:ne eller flere i hvart rum; de börjas nästan vid takpanelningen och räcka ned til en aln ifrån golfvet. De bestå af

lät-

låtta ramar, som kunna uttagas, insåttas och strykas bredevid hvarandra uti tvånne fåror, som til den åndan blifvit gjorde i bjålkarne öfver och under. Desse åro med fina listor afdelte i rutor, like parallelogrammer, stundom ånda til 40, och på yttre sidan beklistrade med fint hvit papper, som sållan eller aldrig oljas, och som slåpper igenom en god del af dagsljuset, men förtager all utsigten igenom sig. *Taket* står altid långt ut öfver huset och tilökes ofta med et litet sårskildt tak, hvilket tåcker öfver et smalt utbygdt gallerie, utan för fönstren; ifrån detta lilla taket gå snedt inåt och nedåt några fyrkantiga trålistor, innom hvilka jalousie-mattor, af såf gjorde, hångas, som kunna uprullas och nedslåppas, samt tjåna at hindra, dels de förbigående at se in i huset, dels ock måst för at hindra regn at komma til pappersfönstren. Glas i fönster brukas icke, ej eller har jag mårkt antingen perlmo eller skimmer hårtil brukas.

Golfvet år altid tåckt med mattor, som åro flåtade af et fint (Juncus) grås fylde med rishalm, 3 til 4 tum tjocke och i hela landet af lika storlek, nemligen en famn i långden och en half i

bred-

bredden, kantade långs efter långsidorne med et tunt blått eller svart band. Endast i Jedo, i Kejsarens Palats, sågos mattor, som voro större, än desse vanlige. Uti såmre hus år en del af rumet ytterst icke tåckt med mattor, och tjånar til förstuga, der skorne affåttas; innan före år et uphöjdt golf, som med mattor tåckt utgör boningsrumet, och med ramar kan afskiljas i flere.

In uti husen klistras både våggar och tak med vackert tjockt papper, hvarpå åtskilliga blomor åro tryckta; desse tapeter åro antingen gröne, gule eller hvite, och stundom med silfver och guld blandade. En tun gröt af risgryn år hårtil deras lim; och som röken om vintren mycket skåmer bort desse tapeter, påklistras nya hvart tredje eller femte år.

Hos Köpmån och Handtverkare år ofta främre delen af huset, som vetter åt gatan, verkstad, bod eller kök, och den delen af huset, som vetter åt gården, år den, som bebos.

I det rum, som tjånar för *kök*, år ingen annan spis, ån en fyrkantig håla, ofta midt i rumet, som år belagd med ste-

några ſtenar, i rått linea med mattorne deromkring. Rőken af kolen ſvartar huſet, emedan ingen ſkorſten finnes der, utan blott et hol i taket; och af golfmattornes granſkap hända ofta olyckor genom brand.

Hvarje hus har ſit ſårſkilda *ſecreta hus*, deråſt på golfvet år en aflång őpning, őfver hvilken Japoneſerne ſitta. På ſidan af våggen år likſom en låda, ſom lutar ſnedt utåt, i hvilken de kaſta ſit vatn. Bredevid år altid et porcellains kåril med vatn, dermed de vid ſådant tilfålle altid tvåtta ſine hånder.

Likaſå har hvart hus et litet *gårdsrum*, ſom utſiras ofta med et litet berg eller en upkaſtad jordhőg och åtſkillige tråd, buſkar och blomſterkrukor. De våxter, ſom hår almånnaſt funnos voro Pinus ſylveſtris, Azalea indica, Aukuba, Nandina, &c.

På ſomlige ſtållen, ſom i Jedo och andre ſtåder finner man vid hvart hus, et *packhus* af ſten, ſom år frit főr brand, hvari de kunna rådda ſin egendom.

Sållan finner man något hus, deråſt man icke har et rum, til *badning* inråttadt

tadt med ſitt kar, och ſom gemenligen år vid ſidan af gården.

Japoneſernes husbygnad, ſå i ſtåderne ſom på landet, åger altſå icke det utſeende, och den beqvåmlighet, ſom Europeernes. Hvarken åro rumen ſå glade och muntrande, eller den kalla årstiden vårme, hvarken ſå ſåkre för brand eller i långden ſå varagtige. I ſynnerhet åro deras half genomſkinlige pappersfönſter orſaken til deras ringa anſeende, ſå innom rumen, ſom utåt gatan.

Publique bygnader, ſåſom Tempel och Palatſer åro vål anſenligare och ſtörre, men af enahanda Architectur; och taken, ſom ſiras med flere torn af egit utſeende, utgöra deras måſta prydnad.

Ståderne åro ſtundom anſenligen ſtore, altid afſtångde med portar, ofta omgifne med vall och graf, i ſynnerhet då någon Förſte der håller ſit Hof, ſamt förſedde med torn. Hufvudſtaden Jedo ſåges vara i omkrets 21 timars vandring til fot eller vid paſs 21 franſka milar. Jag hade tilfålle at ifrån en höjd ſe öfver hela denna vidſtråckta ſtaden, ſom i ſtorlek tåflar om företrådet med Peking. Gatorna åro både råta och breda, på

vis-

visſa afſtånd med portar afdelta, likſom i alle andre ſtåder, och vid hvarje port år en ganſka hög ſtega, ifrån hvars topp man kan uptåcka en upkommande vådeld, ſom ej ſållan flere gånger i veckan hår plågar upkomma.
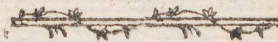
Byar ſkiljas dermed ifrån ſtåder, at de åro öpne och åga blott en enda gata. Deras långd år ofta otrolig; de måſte åro en fjerdedels mil långe och man finner ſomlige ſå långe, at man behöfver flere timars tid, at vandra igenom dem. Några ligga ockſå tått in til hvarandre, at blott en brygga, eller en å och namnet ſkilja dem åt.

Spiſar och kakelugnar åro okånde i hela landet, ehuru kölden år ſtrång och man nödgas elda i rumen ifrån October ånda til Martii månad. Eldningen ſker i ſtörre eller mindre grytor af koppar med en bred utſtående kant; holigheten fylles med lerbruk eller aſka och derpå läggas vål brånde kol, ſom antåndas. En dylik gryta ſåttes midt i rumet eller vid ena ſidan, för rumens otåthet eldas flere gånger om dagen, eller underhålles med jåmn eld för de kringſittande Japoneſer. Denna eldningen har likvål den olågenheten med ſig, at kolen ſtundom oſa, at rumen af den upgående röken blifva ſvarte och at ögonen hos folket deraf mycket lida.

Så enkel landets bygnad är, så få äro också meublerne, som annars ej ringa bidraga til prydnad och beqvämlighet innom hus. Man finner inge skåp, bureauer, soffor, sängar, bord, stolar, ur, speglar eller dylikt i rumen. De måste af desse äro dem aldeles okände eller obrukelige. Golfvets mjuka halmmattor tjäna dem til stol och säng. Et litet bord, en half aln i fyrkant och 4 tum högt inbäres för hvarje person til hvarje måltid. En mjuk af bomul upstoppad madrass utbredes på mattorne, då hvilostunden infaller. Skåp, kistor, skrin och dylikt förvaras i packhus eller särskilde rum. När de måste andre ostindiske folkslagen sitta med benen fram för sig i kors lagde, så lägga Chinesen och Japonesen sine fötter under kroppen och göra hälarne til sin stol.

Solfjädrar nytja alle i hela landet, och en sådan förer hvar och en altid med sig. Den stickes in uti gjördelen på vänstra sidan bakom sabelen med slutna ändan nedåt. Härmed svalka de sig då de blifva värme, och hålla skugga för ansigtet, då de gå ut i solsken. På desse äga de ofta sin marschruta anteknad, då de resa.

Speglar pryda icke väggarne, ehuru desse annars allmänt nytjas vid natduks bordet. Af glas göras de icke i landet; utan så väl de större, som de mindre, äro gutne af metal, en blandning af koppar och zink, samt mycket väl polerade. En sådan ställes på en dertil gjord stälning af träd, snedt lutande, så at det vackra könet deruti så väl, som någonsin uti en glasspegel, kan äga tilfälle, at beskåda sin sköna och älskansvärda bild.

Re-

Register öfver Tredje Delen.

A.

B.

C.

Chef.

D.

E.

F.

Fjun

I.

L.

M.

N.

Na-

O.

P.

Q.

R.

Regn-

S.

Sal-

Smink.

Stin-

T.

U.

V.

BIBLIOTHÈQUE SAINTE GENEVIÈVE

